

Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor

Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar

Denna rapport redovisar resultaten från utvärderingen av den nya lärarutbildningen, och ingår i Högskoleverkets uppdrag att under en sexårsperiod med början år 2001 utvärdera alla utbildningar vid svenska universitet och högskolor som leder till kandidat-, magister- eller yrkesexamen.

Rapporten *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor* publiceras i tre delar:

Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsgranskning

Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar

Del 3: Särskilda studier

För att få största möjliga utbyte av rapporten rekommenderar bedömargruppen att läsaren tar del av rapportens del 1 före del 2

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor

Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar

Utgiven av Högskoleverket 2005

Högskoleverkets rapportserie 2005:17 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen/avdelning, **Ann-Britt Gabrielsson**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Tryckeri, Ort, mars 2005

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Läsanvisning	5
Uppsala universitet	7
Lunds universitet	19
Göteborgs universitet	29
Umeå universitet	41
Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping	53
Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping	63
Luleå tekniska universitet	73
Karlstads universitet	85
Växjö universitet	95
Örebro universitet	105
Högskolan i Borås	117
Högskolan Dalarna	127
Högskolan i Gävle	139
Högskolan i Halmstad	149
Högskolan i Jönköping	159
Högskolan i Kalmar	169
Högskolan Kristianstad	181
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	191
Idrottshögskolan i Stockholm	201
Konstfack	211
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	221
Läraryhögskolan i Stockholm	229
Malmö högskola	241
Mitthögskolan/Mittuniversitetet	253
Mälardalens högskola	263
Södertörns högskola	273
Bilaga 1: Det statistiska underlaget – överväganden och begränsningar	283
Bilaga 2: Tabeller	285

Läsanvisning

Den utvärdering av den nya lärarutbildningen som Högskolöverket låtit genomföra inom ramen för sitt 6-årsprogram för nationella ämnes- och programutvärderingar, redovisas i tre rapporter. I *Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning* redovisar bedömggruppen generella intryck från hela bedömningsarbetet, baserat på analyser av självvärderingar och annat bakgrundsmaterial, platsbesök vid sammanlagt 26 lärosäten samt ett antal specialstudier. Den rapporten bör läsas före de beskrivningar och bedömningar, som återfinns i den här delrapporten. Då kan läsaren få ett sammanhang, som underlättar tolkningen av de tämligen kortfattade beskrivningarna, bedömningarna och rekommendationerna i den här rapporten.

I *Del 3: Särskilda studier* återfinns samtliga specialstudier.

Denna delrapport, *Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar*, innehåller beskrivningar, bedömningar, förslag och rekommendationer för vart och ett av de lärosäten som ingår i utvärderingen. Texterna har utarbetats inom den referensram och med den terminologi, som redovisas i delrapport 1, och som valts för att på ett enhetligt sätt diskutera hur lärosätena levt upp till reformkraven.

Lärosätetexterna kan lästa var för sig ge ett spartanskt intryck. Detta hänger samman med bedömggruppens ambition att i denna del av rapporteringen enbart göra bedömningar av sådana företeelser som vi kan beskriva på samtliga lärosäten. Medan sådana frågor där vi inte haft underlag för att kunna uttala oss om varje enskilt lärosäte, men likväl haft tillräckligt säkra iakttagelser för att göra generella bedömningar av lärarutbildningen som helhet, behandlas i del 1. Ett annat skäl till texternas karaktär är att beskrivningar och bedömningar av de enskilda lärosätena är utformade enligt de principer och riktlinjer, som är gängse för Högskolöverkets ämnes- och programutvärderingar.

I likhet med alla andra utvärderingsrapporter inleds lärosätetexterna med några basfakta om den granskade utbildningens förhistoria och särskilda profil. Därefter beskrivs programmets organisation, uppläggning och innehållet i utbildningens olika delar. Lärarresurserna och lärarkompetensen beskrivs i anslutning till en diskussion om forskningsanknytning och forskarförberedelser. Särskilda avsnitt ägnas åt organisationen

för den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU-organisationen, samt det särskilda organet, dess ansvar, befogenheter och insatser för uppföljning och utvärdering av programmets eller ämnets kvalitet. Varje lärosätesrapport avslutas med förslag och rekommendationer inför den fortsatta utvecklingen. I några fall aktualiseras frågan om fördjupad granskning av vissa aspekter av programmets organisation och genomförande.

Med tanke på att det rör sig om en reformuppföljning i ett tidigt skede har bedömargruppen varit återhållsam när det gäller att ifrågasätta de lösningar som valts på varje enskilt lärosäte, utan har nöjt sig med att rikta uppmärksamheten mot sådant som förefaller att direkt strida mot gällande förordningar och reformintentioner. Hela uppföljningsarbetet har synliggjort flera motsägelsefulla eller åtminstone svårförenliga element i reformintentioner och regelverk när reformen ska ”översättas” i ett lokalt lärarprogram. Det är bedömargruppens förhoppning att lärosätetexterna i denna rapport, tillsammans med rapport 1, ska kunna läggas till grund för såväl en översyn av det nationella regelverket som ett utbyte av erfarenheter lärosätena emellan.

För detta uppdrag förordnade Högskoleverket följande bedömare:

- Berit Askling, ordförande, professor, Göteborg universitet,
- Anders Fransson, ordförande, professor, Högskolan i Borås,
- Edgar Almén, ordförande, universitetslektor, Linköpings universitet,
- Marie Berg, student, Växjö universitet, t.o.m. dec. 2004
- Anita Ferm, direktör, Stadsledningskontoret, Stockholm
- Birgitta Garme, universitetslektor, Uppsala universitet
- Peder Haug, professor, Volda College, Norge
- Ola Helenius, universitetslektor, Karlstads universitet,
- Kirsti Klette, ass. professor, Universitetet i Oslo, Norge, t.o.m. dec. 2004,
- Per-Daniel Liljegren, gymnasielärare, Luspengymnasiet, Storuman,
- Eva Lindgren, doktorand, Umeå universitet,
- Mathias Nässbjer, student, Luleå tekniska universitet,
- Jens Rasmussen, professor, Danmarks Pædagogiske Universitet, Köpenhamn, Danmark,
- Karin Rönnerman, universitetslektor, Göteborgs universitet,
- Johan Sperling, student, Lärarhögskolan, Stockholm,
- Hans Stjernfeldt, konsult, Malmö,
- Ingegerd Tallberg-Broman, professor, Malmö högskola,
- Michael Uljens, professor, Åbo Akademi, Vasa, Finland,
- Ulla Wiklund, undervisningsråd, Myndigheten för skolutveckling, Stockholm och
- Inger Wistedt, professor, Stockholms universitet.

Utredarna Ann-Britt Gabrielsson, projektledare, Eva Åström samt Sture Långström har varit gruppens sekreterare.

Uppsala universitet

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 1: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Uppsala universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare						Totalt tillsvidareanställda lärare		Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.						
Kvinnor	4 (3)	0,23	32 (19)	11,23	40 (37)	27,61	76 (59)	39,07	55 (35)	17,75	131 (94)	56,82
Män	21 (5)	4,27	54 (19)	16,67	26 (21)	16,39	101 (45)	37,33	53 (30)	11,06	154 (75)	48,39
Alla	25 (8)	4,50	86 (38)	27,90	66 (58)	44,00	177 (104)	76,40	108 (65)	28,81	285 (169)	105,21

I Uppsala invigdes år 1843 ett folkskollärarseminarium. Lärarhögskolan inrättades på 1960-talet och blev i samband med högskolereformen 1977 en institution vid Uppsala universitet – institutionen för lärarutbildning (ILU). Denna är i dag en av universitetets största institutioner. Här utbildas lärare för undervisning i förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, gymnasieskola samt skolledare. Ungefär 100 av de totalt nästan 300 lärare som är involverade i läroprogrammet återfinns här. Kurser inom läroprogrammet ges dock inom universitetets samtliga tre vetenskapsområden, inom totalt 29 institutioner.

Det nya läroprogrammet har, enligt både ledning och lärare, inneburit att läroprogrammets ställning har stärkts inom universitetet.

Uppsala universitets lärarutbildning kan sägas ha bredden som profil, ungefär 40 olika inriktningar och ett hundratal specialiseringar erbjuds,¹ grupperade inom olika ingångar.² Avsikten är att utnyttja universitetets hela bredd. Enligt rektor planeras en översyn av utbudet. Inriktningar som inte håller tillräckligt god kvalitet, eller som inte efterfrågas av studenterna, kommer att strykas från utbudet.

1. Uppsalas cirka 40 inriktningar och 100 specialiseringar kan inte räknas upp här. På www.ilu.uu.se finns inriktningar och specialiseringar samt övriga kurser förtecknade.

2. Ingångar våren 2005: barn och lärande; engelska, geografi; idrott och hälsa; internationalisering och lärande, matematik för grundskolans senare år och gymnasieskolan; matematik för grundskolan; naturkunskap för nyfikna; naturvetenskap; religionsvetenskap; samhällskunskap; svenska; svenska som andraspråk; teknik, natur och samhälle.

Särskilda lokala profileringar återfinns inom enskilda kurser, inriktningar och ingångar.

Tabell 2: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Uppsala universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Uppsala universitet

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	535,3	177,3	712,6
HÅS inriktningar	554,7	202,2	756,8
HÅS specialiseringar	0,0	0,0	0,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	1 090,0	379,5	1 469,4
Totalt HÅS, Uppsala universitet ³	12 301,5	8 356,0	20 657,4

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Programmets struktur syftar till att ge den studerande så stor valfrihet som möjligt.

Studenterna startar antingen med en eller två terminer inom det allmänna utbildningsområdet (AUO). De som väljer att bara läsa en termin ägnar sin andra termin åt inriktningsstudier. Från och med termin tre väljer studenterna kurser terminsvis ur det utbud som erbjuds inom programmet. Utbildningen avslutas normalt med en s.k. *examenstermin*, i vilken examensarbetet och verksamhetsförlagda examenskurser från vanligtvis två inriktningar ingår.

Bedömaregruppen noterar att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

Allmänt utbildningsområde

Allmänt utbildningsområde (AUO) är uppdelat i obligatoriska kurser som behandlar centrala kunskapsområden och alternativa tvärvetenskapliga kurser. Kurserna delas upp i 20-poängsblock; lärares arbete A och B om vardera 20 poäng som innehåller centrala kunskapsområden och 10 poäng tvärvetenskapliga kurser, samt tvärvetenskapliga kurser om 20 poäng. Institutionen för lärarutbildning ansvarar för samtliga obligatoriska kurser och flertalet tvärvetenskapliga.

Inom AUO tas frågor om kommunikation, lärande, undervisning, didaktik och utvärdering upp. Även miljöfrågor, internationalisering, värdegrundsfrågor och lärares samhällsuppdrag diskuteras. Här ingår en

3. Samtliga uppgifter om helårsstudenter för lärosätet totalt är här och i den fortsatta texten, om inte annat anges, hämtade från Högskoleverkets NU-databas.

kurs som behandlar skrivande och samtal som redskap för undervisning och lärande, och en annan som tar upp inlärningsvårigheter i läsning och skrivning. Kursernas innehåll relateras till skolväsendets styrdokument.

Innehållet är brett. ”Snuttifierat”, enligt några av studenterna, ”det ska introducera till allting”. Planer finns på att omstrukturera framför allt B-kursen och göra den mer sammanhållen.

Det är även bedömargruppens intryck att progression och sammanhang inom det allmänna utbildningsområdet behöver stärkas.

Under platsbesöket beskrev studenterna kravnivåerna inom AUO som låga i jämförelse med inriktningarnas. Individuella prestationer provas inte.

VFU inom det allmänna utbildningsområdet omfattar tio poäng som fördelas mellan de två första AUO-terminerna. Den syftar till att studenterna ska skaffa sig kunskaper om verksamhetens organisation och styrning, få didaktiska kunskaper, arbeta med värdegrundsfrågor, lära om gruppdynamik och interaktion mellan lärare och studenter samt få kunskap om barns olika villkor och behov i undervisningssituationen. Universitetets lärare är formellt ansvariga för bedömningen av VFU, även om de lokala lärarutbildarna ska lämna underlag. Under platsbesöket beskrevs denna ansvarsfördelning som oklar. VFU blir ofta vad studenterna gör den till, ansåg både lärare och studenter under platsbesöket.

För lärarstudenter med ämneskompetens erbjuds lärarprogrammet 60 poäng. Detta utgörs av kurser inom allmänt utbildningsområde, 40 poäng, VFU motsvarande 10 poäng och ett självständigt arbete på 10 poäng. Efter kritik från studenterna kommer grupperna inom AUO att separeras och studenterna inom 60-poängsutbildningen kommer att läsa AUO för sig.

Inriktningar och specialiseringar

En inriktning omfattar minst 40 poäng – vanligtvis 45 poäng; en A-kurs, en B-kurs och en verksamhetsförlagd s.k. *examenskurs* på fem poäng. I A- och B-kurserna ingår fem poäng VFU i vardera. Inriktningen kan utgöras av ”ämnesstudier, tvärvetenskapliga ämnesstudier eller studier inom tematiska kunskapsområden”. Även kompetensområden som specialpedagogik och skolledning kan förekomma.

Inom de inriktningar som hör till lärarexamen avsedd för undervisning i förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem ingår sammanlagt 25 kurspoäng som handlar om uttrycksformers betydelse för lärandet, teorier om läs- och skrivutveckling och läs- och skrivinläring.

Bedömning av barns och ungdomars läs- och skrivutveckling behandlas i kurserna.

Ansvar för den didaktiska undervisningen inom 140-poängsutbildningen är placerat på ILU. Inom inriktningarna mot grundskolans senare år och gymnasieskolan ansvarar respektive ämnesinstitution för undervisningen både i ämnet och i dess didaktik. Under platsbesöket uppgav lärarna att ämnesinstitutionerna nu – med några undantag – är mer intresserade än tidigare av att didaktisera sina ämnesstudier. Men fortfarande återstår mycket arbete. Flera institutioner vill ha hjälp av ILU för att bygga upp och genomföra den ämnesdidaktiska undervisningen och i självvärderingen lyfts den ämnesdidaktiska undervisningen fram som ett område som behöver utvecklas. Bedömargruppen noterar att en strategi för att integrera didaktik med ämnesstudier finns.

Den VFU som ingår i inriktningarna fördelas i fempoängsmoment mellan inriktningarna och examensterminen. Inom VFU ska studenterna i första hand lära sig att undervisa, få ämneskunskap och kunskaper om ämnesdidaktik samt praktisera lärarlagsarbete.

En specialisering omfattar minst 20 poäng. Vissa tvärvetenskapliga kurser inom det allmänna utbildningsområdet, kurser inom inriktningar, kurser inom andra utbildningsprogram och fristående kurser kan läsas som specialiseringar.

Studenternas valfrihet

Det finns två ”ingångstyper” inom programmet; en utgörs av två terminers AUO – obligatoriska och valfria kurser – och innebär att studenten skjuter upp valet av ämnesinriktning en termin. Den andra består av en termin med AUO och en termins inriktningskurser. Inom denna typ väljs alltså den första inriktningen vid ansökan.

Inom respektive ingångstyp finns ett stort antal sökalternativ. Efter de två första terminerna bestämmer varje student sin egen studiegång genom successiva, terminsvisa val.

Söktrycket till lärarutbildningen är inte särskilt stort men har ökat från 1,2 per förstahandsplats år 2001 till 1,4 två år senare. Andelen manliga sökande har ökat från 20 procent 2000 till 30 procent 2003. Varje år har alla platser kunnat fyllas. Då har samtliga behöriga sökande antagits inom flera ingångar. De mest populära ingångarna är barn och lärande, idrott och hälsa, historia, samhällskunskap, svenska, engelska och spanska. Låga ansökningstal har de naturvetenskapliga sökalternativen, hem- och konsumentkunskap samt tyska, med mindre än 0,6 sökande per plats.

Andelen sökande är störst till ingångar riktade mot verksamhet i gymnasieskolan, samt ingångarna mot förskola, förskoleklass eller fritidshem. Universitetet försöker på olika sätt påverka studenters val i riktning mot bristområden genom att till exempel ”sätta tak” för antalet studenter med kombinationen idrott och hälsa samt för olika kombinationer med ämnet historia. Kursen *naturvetenskap för nyfikna, 20 poäng* kräver inte naturvetenskaplig behörighet från gymnasiet och ges i syfte att bredda rekryteringen till programmet.

Under den första AUO-terminen gör varje student en preliminär studieplanering för hela sin utbildning i en webbaserad databas. Valen bekräftas därefter, eller ändras, termin för termin. Terminsvisa sökanvisningar har utvecklats och studenterna får två gånger per år information inför kommande val. Bedömargruppen noterar att systemet med preliminära val är ett konstruktivt sätt att med bibehållen valfrihet ge studenterna överblick över studierna.

Vid institutionen för lärarutbildning finns 3,5 studievägledare med uppgift att vägleda inom lärarprogrammen 140–220 poäng och 60 poäng. De övriga institutionernas studievägledare får kontinuerlig information om lärarutbildningen, tillsammans med sina studierektorer. Dessutom har en studievägledande sida lagts ut på Internet. Under platsbesöket kritiserade studenterna studievägledningen. Kritik framfördes också i en intern studentenkät som genomfördes av fakultetsnämnden inför självvärderingen.

Bedömargruppen noterar att universitetet har avsatt relativt stora resurser till studievägledningen, men att den nuvarande studievägledningsorganisationen ännu inte verkar fungera tillfredsställande.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 3: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Uppsala universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,45	3,02	3,00	11,93	9,83	14,95	13,28	28,23	10,57	3,55	25,52	16,83	42,35
Inriktningar totalt	0,23	2,72	4,77	7,19	4,11	2,38	9,11	12,29	21,40	3,48	4,28	12,59	16,57	29,16
Övrigt inkl. specialisering	-	1,10	3,44	6,48	11,57	4,18	15,01	11,76	26,77	3,70	3,23	18,71	14,99	33,70
Totalt	0,23	4,27	11,23	16,67	27,61	16,39	39,07	37,33	76,40	17,75	11,06	56,82	48,39	105,21

Bedömargruppens intryck är att undervisningen inom inriktningarna knyter an till aktuella forskningsresultat i högre grad än vad utbildningen inom AUO gör.

Som framgår av tabell 4 svarar professorer och lektorer för ca 15 procent av undervisningen inom AUO.⁴ Man avser att rekrytera fler forskarutbildade till ILU i samband med det generationsskifte som förestår. De ämnesteoretiska institutionerna avser att rekrytera fler didaktiskt inriktade lektorer. Totalt utförs drygt 30 procent av undervisningen inom programmet av disputerade lärare.⁵

Tabell 4: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Uppsala universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ejtillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,1	7,1	7,1	28,2	23,2	35,3	31,4	66,7	25,0	8,4	60,3	39,7	100,0
Inriktningar	0,8	9,3	16,4	24,7	14,1	8,2	31,2	42,1	73,4	11,9	14,7	43,2	56,8	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	3,3	10,2	19,2	34,3	12,4	44,5	34,9	79,4	11,0	9,6	55,5	44,5	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,2	4,1	10,7	15,8	26,2	15,6	37,1	35,5	72,6	16,9	10,5	54,0	46,0	100,0

Under den första terminen skriver studenterna en ”PM som en vetenskaplig dokumentation”. De får också en föreläsning om rapportskrivande. En obligatorisk 5-poängskurs i vetenskapliga metoder på B-nivå ska införas.

I en tidigare utvärdering av lärarutbildningens forskningsanknytning var det skillnad mellan lärarnas och studenternas uppfattning om forskningsanknytningen. Lärarna hävdar att de forskningsanknyter sin undervisning men studenterna uppfattar inte anknytningen på samma påtagliga sätt. I självvärderingen framhålls att forskningsanknytningen av grundutbildningen kommer att stärkas och tydliggöras.

Lärarstudenterna kan få dubbla examina: Om utbildningen omfattar ett examensarbete på tio poäng i ett ämne på C-nivå kan de begära både lärarexamen och kandidatexamen, som kan byggas på till magisterexamen.

4. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

5. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Fem magisterexamina med ämnesbredd har inrättats: specialpedagogik; ledarskap; IT-stödd distansutbildning; undervisning och lärande; didaktik och metodik.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet⁶ inom lärarutbildningen måste skrivas av alla, även av de studenter som skrivit C- eller D-uppsats i ett ämne. Det genomförs inom en kurs om tio poäng som är fristående från AUO, inriktningar och specialiseringar och som förläggs till slutet av utbildningen. Studenterna ska ha läst minst 100 poäng innan examensarbetet påbörjas. Under våren 2004 läste ett 30-tal studenter kursen, och under hösten tillkom 200–300 fler. Ansvaret för examensarbetskursen vilar på ILU.

Så vitt bedömargruppen kan se måste examensterminen räknas till AUO för att examensordningens krav ska uppfyllas.

Studenterna väljer själva ämne, givet är dock att arbetet ska ha en tydlig professionsinriktning. Under platsbesöket framkom att man inom flera kommuner hoppas kunna använda lärarstudenternas examensarbeten i det lokala skolutvecklingsarbetet. Ett tjugotal s.k. *ämnesparaphyer* har organiserats inom lärarprogrammet. Dessa presenteras på Internet och innehåller förslag på uppsatsämnen och namn på kontaktpersoner.

Handledaren för examensarbetet ska normalt ha doktorsexamen. Bedömningskriterier och riktlinjer för bedömningsprocessen finns utarbetade. Examensarbetet ventileras vid ett avslutande seminarium där en lärare med docentkompetens är ordförande. I anslutning till detta seminarium sker också betygssättningen.

Forskarutbildning

Den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden ansvarar för antagning, studieplaner, finansiering, uppföljning och utvärdering av forskarutbildning i didaktik. Nämnden finansierar även doktorander i utbildningsvetenskapligt relevanta ämnen vid andra fakulteter vid Uppsala universitet, exempelvis i historia, sociologi, pedagogik och informationsteknik. Dessutom finansierar fakultetsnämnden doktorander i anslutning till forskarskolorna i svenska och matematik med didaktisk inriktning.

Före lärarutbildningsreformen 2001 var all lärarutbildningsanknuten forskarutbildning förlagd till andra fakulteter. Sedan 1996 har lärarut-

6. I texten används begreppen examensarbete och självständigt arbete synonymt, på samma sätt som i högskoleförordningen.

bildningsområdet förfogat över egna medel för forskarutbildning, vilka fördelades till de institutioner där forskarutbildningen bedrivs. Under perioden 1996–2000 antogs 4–6 forskarstuderande per år inom ämnesområden med utbildningsvetenskaplig relevans, såsom pedagogik, sociologi och historia.

Sedan lärarutbildningsreformen 2001 finns även forskarutbildning inom området didaktik, som inrättades för att fylla behovet av praxisnära forskning.

År 2003 fanns nio forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav sex antagna efter 2001. Samtliga var placerade vid Uppsala universitet. Tre var antagna i didaktik, en i pedagogik och fem i övriga ämnen. Sju av dem hade genomgått lärarutbildning och fyra hade lärarutbildade handledare. Samtliga hade någon av sina handledare vid Uppsala universitet.

Lärarstudenterna har efter lärarexamen behörighet till forskarutbildning i didaktik. För övriga ämnen varierar behörighetskraven beroende på lärarexamens inriktning och bestäms av antagande fakultet. För att antas till forskarutbildning i exempelvis pedagogik krävs vanligtvis komplettering om cirka 20 poäng.

Den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden har inrättat ett utbildningsvetenskapligt kollegium samt utlyst en tjänst som koordinator för forskning och forskarutbildning inom området. Vid fakulteten pågår diskussioner om att inrätta ännu ett forskarutbildningsämne.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar Uppsala universitet med 25 kommuner. Med tolv av dessa har man ett avtalsreglerat samarbete inom ramen för den nya lärarutbildningen.

Kommunernas förskolor, grundskolor och gymnasieskolor delas in i VFU-områden. Studenten hör till samma VFU-område under hela sin utbildningstid. För närvarande knyts studenterna till enskilda handledare, men diskussioner pågår om att i stället placera dem i arbetslag.

Till varje VFU-område knyts en ansvarig person från universitetet och en från kommunen. Under platsbesöket beskrev kommunernas representanter kontakten med universitetet som delvis förbättrad jämfört med tidigare lärarutbildning, framför allt med ILU som har det övergripande ansvaret för VFU. Lärare från fält och universitet möts t.ex. genom den 5-poängskurs och den introduktionskurs som universitetet erbjuder sina lokala handledare. Under 2003 deltog 105 lärare i den förra och ca 150 i

den senare. Universitetets lärare besöker också samtliga studenter under VFU.

Fortfarande återstår dock en del svårigheter som framför allt har att göra med *volymen* på verksamheten: en stor mängd information ska nå ut till många aktörer och många studenter ska placeras och handledas vid olika tillfällen. Samarbetet med ämnesinstitutionerna beskrivs som svårast, kontaktnäten är nya och kommunerna ”tror inte att ämnesinstitutionerna förstod uppdraget i början”.

Oklarheter kring kommunernas avtal leder till att även placeringarna blir problematiska, framför allt inom gymnasieskolan.

Att utveckla en sammanhållen VFU-organisation – forum för möten, ömsesidig samverkan och informationsutbyte – är enligt bedömaregruppen ett arbete som behöver prioriteras i Uppsala.

Det särskilda organet – Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

Den utbildningsvetenskapliga fakulteten består av tre organisatoriska enheter: institutionen för lärarutbildning, avdelningen för rektorsutbildning och fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering. Men fakulteten definieras vidare än så, som *den samlade lärarutbildningen*. Det innebär att i fakulteten ingår all verksamhet riktad mot lärarutbildningen inom universitetet, alltså även verksamhet vid andra institutioner och inom andra fakulteter.⁷

Den utbildningsvetenskapliga fakulteten ingår inte i något av universitetets tre vetenskapsområden, utan sorterar direkt under universitetets styrelse. Nämndens ordförande ingår i universitetsledningen. Denna organisatoriska inplacering är samtidigt en markering av lärarutbildningens ställning.

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden har det samlade ansvaret för planering, resursfördelning, genomförande och uppföljning av utbildningen inom samtliga lärarutbildningar, såväl program som kurser, inklusive fördelningen av uppdrag till institutionerna. Den har också ansvar för forskning och forskarutbildning inom området. Fem personer vid områdeskansliet för humaniora och samhällsvetenskap arbetar med lärarutbildningsfrågor.

7. Ledningsorganisation för lärarutbildningen fr.o.m. 2003-07-01, Dnr UFV 2003/110.

Bedömargruppen noterar att lärosätets ledning har engagerat sig starkt i lärarutbildningen, vilket har betytt mycket för det särskilda organets starka ställning. Dock saknas för närvarande långsiktighet i planeringen, menade ledningen under platsbesöket. En särskild styrgrupp ska under ett år arbeta med detta problem.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Lärarstudenterna är representerade i fakultetsnämnden och dess olika utskott, samt i ILU:s institutionsstyrelse. Dessutom inbjuds studenterna att delta i de arbetsgrupper som nämnden tillsätter. För de mesta går det bra att rekrytera studenter till dessa uppdrag. Vid ILU finns ett studieråd, LÄRA, som stöds ekonomiskt av fakultetsnämnden.

Enligt studentkåren sköts studentkontakten på det stora hela väl inom lärarutbildningen.

Flera utvärderingar av det nya lärarprogrammet har genomförts. Enheten för kvalitet och utveckling har t.ex. på nämndens uppdrag följt utbildningen sedan starten via enkäter och intervjuundersökningar. Flera studentundersökningar har genomförts. En utvärderare från Lärarhögskolan i Stockholm följer också programmet för att göra en formativ utvärdering.

De kursansvariga lärarna i lärarprogrammet genomför utvärderingar av sina kurser och resultaten presenteras för studenterna. Även ämnesinstitutionerna genomför utvärderingar. VFU-delarna i utbildningen har förändrats efter att utvärderingar och uppföljningar genomfört, vilket uppges ha lett till att studenternas kritik mot VFU har minskat.

Förslag och rekommendationer

- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att examensbevisen utformas så att det av dem tydligt framgår hur den genomgångna utbildningen innebär att den studerande uppfyllt kraven för lärarexamen.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

- Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämndens ansvar för den lärarutbildningsanknutna forskarutbildningen vid andra fakulteter bör klargöras.
- Nämnden bör också ha det övergripande ansvaret för att skapa arenor för erfarenhetsutbyte mellan forskare från olika ämnesområden.

Lunds universitet

Läroprogramets lokala profil

Tabell 5: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Lund universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare ⁸							Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare ⁹		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	3 (3)	2,75	8 (7)	6,57	11 (10)	9,32	25 (16)	5,90	36 (26)	15,22
Män	3 (3)	3,00	8 (5)	8,00	13 (13)	12,10	24 (21)	23,10	41 (29)	11,29	65 (50)	34,39
Alla	3 (3)	3,00	11(8)	10,75	21 (20)	18,67	35 (31)	32,42	66 (45)	17,19	101 (76)	49,61

Lärarutbildningen vid Lunds universitet består av musiklärarutbildningen vid Malmö musikhögskola.

Malmö musikkonservatorium grundades år 1907 och blev statlig musikhögskola år 1971. I början av 1970-talet inrättades en särskild lärarutbildning i musik, SÄMUS, som var en försöksutbildning för tvåämneslärare där musik kombinerade med ett teoretiskt ämne. Musikhögskolan i Malmö tillhör Lunds universitet sedan år 1977. Inom Musikhögskolan finns *musiklärarutbildningen*, en organisatorisk enhet, med uppdrag att utbilda musiklektorer och att ha ansvar för praktisk-pedagogisk utbildning. Här finns, förutom musiklektorer, också grundutbildning för musiker och kyrkomusiker.

Musiklektorerutbildningen är organiserad i *tre examensprofiler*: Inom den första utbildas studenterna till *musiklektorer/klasslärare* inom grund- och gymnasieskolan och har då tre inriktningar att välja mellan.¹⁰ Den andra ger examen för *instrumental-/ensemblelärare* inom frivillig musikunder-

- Tabellen redovisar samtliga lärare som är anställda vid musiklektorerutbildningen, där vissa av lärarna även undervisar på övriga utbildningar motsvarande två adjunktstjänster. Dessutom inkluderar tabellen undervisning för "gamla" lärarutbildningen motsvarande två årskurser och vidare en ospecificerad andel undervisning på fristående kurser. Musiklektorerutbildningen i Lund uppger att det inte är möjligt att särredovisa data enbart för musiklektorerutbildningen, men uppskattar (grovt) att den andel som rör enbart den nya lärarutbildningen/musiklektorerutbildningen, är cirka 45 procent av den totala angivna heltidsekvivalenten.
- Saknas redovisning för 59 st. lärare med 1–2 procents undervisning. Det finns heller ingen uppgift om könsfördelningen bland dessa lärare.
- Inriktningar, examensprofil 1: klassundervisning i musik; klassundervisning i musik/rockmusik; klassundervisning i musik/folkmusik.

visning. Här finns sex inriktningar.¹¹ I den tredje profilen utbildas lärare i musik och annat sidoämne inom grundskola och gymnasieskola. Denna ges i fyra olika varianter beroende på vilken skolverksamhet som studenterna tänker arbeta inom och vilka kombinationer av huvudämne och sidoämnen som de därför läser.

Sidoämnena läser studenterna bland annat vid Malmö högskola. Men även om kopplingen till lärarutbildningen vid Malmö högskola beskrivs som stark, så noterar bedömargruppen att detta i första hand verkar gälla i organisatoriskt avseende. Studenternas möjlighet att utnyttja högskolans rika kursutbud tycks i realiteten vara begränsade.

Utbudet av inriktningar och examensprofiler bygger på en analys av de krav som en yrkesverksamhet som musiklärare ställer, på de direktiv som formulerades för den nya lärarutbildningen och på den tidigare utbildningen. Internationalisering av utbildningen och fokusering på frågor om kulturell mångfald och internationell kompetens beskrivs som framträdande delar i den nya lärarutbildningens lokala profil.

Vid platsbesöket noterade bedömargruppen att studenterna generellt var mycket nöjda med sin utbildning och att de tycks lägga ner mycket tid och energi på att utbilda sig till musiklärare.

Tabell 6: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Lunds universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Lunds universitet

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	0,0	0,0	0,0
HÅS inriktningar	62,0	65,0	127,0
HÅS specialiseringar	0,0	0,0	0,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen ¹²	62,0	65,0	127,0
Totalt HÅS, Lunds universitet	14 288,2	12 724,8	27 013,0

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Musiklärarutbildningen består av tre delar: en gemensam del på 20 poäng, ett huvudämne¹³ på 120 poäng och sidoämnen¹⁴ på 40–80 poäng. Under

11. Inriktningar, examensprofil 2: klassisk musik; folkmusik; jazzmusik; rockmusik; arrangering/komposition; rytmik.
12. Inom musiklärarutbildningen vid Lunds universitet studeras AUO, inriktningar och specialiseringar parallellt och integrerat. Särredovisning av de nämnda undervisningsmomenten för helårsstudenter är därför inte möjlig att genomföra.
13. Huvudämnet utgörs av 40 poäng allmänt utbildningsområde och 80 poäng inriktning.
14. Sidoämnen motsvarar specialiseringar på andra lärosäten, eller en kombination av inriktningar och specialiseringar.

utbildningens gång varvas dessa delar. Tillsammans med alla inriktningar, valbara kurser och kursmoment leder detta, enligt lärarna, till ”cirka 600 individuella scheman”.

Bedömargruppen noterar att konsistensen inom programmet i första hand återfinns inom huvudämnet, och progressionen upprätthålls tydligast inom huvudämnets respektive delmoment. För såväl lärare som studenter ställs den musikaliska utvecklingen i centrum.

Allmänt utbildningsområde – gemensam del

Kunskapsinnehållet inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) är uppdelat i 20 gemensamma poäng och 40 poäng som är integrerade i huvudämnet. Kurserna inom AUO ges vanligtvis under det första, andra, tredje och femte läsåret, parallellt med kurser inom huvudämnet och sidoämnena. Bedömargruppen ifrågasätter om inte denna konstruktion innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

De sammanlagt 60 poängen AUO delas upp i 32 poängsatta moment som varierar i storleksordning mellan 0,5 och 5 poäng. Här ingår bland annat fyra delkurser som heter *att vara lärare* och som behandlar lärarrollen generellt, kurser i forskningsmetodik, utvärdering, didaktisk ensemble och ämnesmetodik samt seminarierier. Fyra projekt genomförs: ett *interkulturellt projekt*, där studenterna ska lära att bättre kunna förstå och kunna möta elever med olika kulturell bakgrund, ett *musikdramatiskt projekt* i lag där olika discipliner samverkar och förbereder en konsert, samt ett förskoleprojekt och ett skolkonsertprojekt.

Studentreaktionerna på innehållet i AUO har enligt självvärderingen varit blandade. Kritik har t.ex. framförts mot det projekt som utförs under årskurs två och som uppges ha tagit tid från VFU och varit svårt att genomföra.

Bedömargruppen noterar att många studenter upplever kravnivån inom den gemensamma delen som betydligt lägre än inom huvudämnet. Gruppen noterar även att barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte behandlas i den gemensamma delen.

Inom den gemensamma delen organiseras obligatoriska flerdisciplinära seminarierier för lärarstudenter. Seminarierien utgör också mötesplatser och kunskapsarenor för lärare från VFU, samt lärare, forskare, kulturpersoner och lärarstudierande med olika inriktningar vid Musikhögskolan och Malmö högskola. På detta sätt skapas en länk mellan förskola/skola/kulturskola, de båda lärarutbildningarna och deras studerande.

Enligt lärarutbildningens ledning förs en diskussion om att integrera även de nuvarande gemensamma poängen i huvudämnet.

Inriktningar och specialiseringar – huvudämnena och sidoämnena

Huvudämnet innehåller de delar som har med ämneskompetensen i musik att göra, samt delar som berör lärararbetets villkor, t.ex. VFU och didaktik. De olika delkurserna är organiserade gruppvis med övergripande kursplaner och delkursplaner. Delkursplanerna är detaljerade ner till timnivå.¹⁵ Lärarna, i de kurser där de är organiserade i lärarlag, har ett gemensamt ansvar för didaktisering inom huvudämnet och för att yrkesperspektivet beaktas. En grundläggande tanke bakom ett sammanhållet huvudämne är att säkra didaktiseringen.

Många delkurser läses parallellt eftersom studenterna behöver utöva sitt huvudämne kontinuerligt. Arbetsbelastningen uppfattas som hård, med 15–20 parallella kurser under de två första läsåren. Samtliga undervisningsmoment är dessutom obligatoriska. Den konkurrens om studenternas tid som de många parallella kurserna innebär ”får studenterna tackla själva”, enligt lärarna. Bedömargruppen noterar att schemalagningen av delkurser och kursmoment inom programmet framstår som splittrande, med många studie- och träningsuppgifter som ska behandlas samtidigt, och kan omöjliggöra inriktningsstudier vid något annat lärosäte.

I den gemensamma delen och huvudämnet ingår sammanlagt 20 poäng VFU. Under VFU-perioderna placeras studenten vid olika skolor för att möta olika miljöer och komma i kontakt med olika pedagogiska verksamheter. VFU-perioderna kan vara i form av *kontinuerliga serier* eller *heltidsperioder*. Kontinuerlig serie innebär att den studerande återkommande under en termin undervisar samma elever med deras ordinarie lärare som handledare. Heltidsperiod innebär att den studerande under tre till sex veckor följer en handledare och dennes lärarvardag – auskulterar, undervisar och deltar i lärarens övriga arbetsuppgifter. Examination av VFU sker i samråd mellan ansvarig lärare vid universitetet och den lokala läraren.

Sidoämnena av olika omfattning ingår i utbildningen. Sidoämnena kan bestå av kurspaket, s.k. *profilkurser*, som inriktas mot ett speciellt arbetsfält, eller *tillvalskurser* som breddar eller fördjupar kunskaperna inom ett ämne eller ämnesområde. Inom sidoämnena kan studenterna fördjupa sina studier eller bredda sina examensprofiler så att de får behörighet att un-

15. Kursplanerna fyller inte kraven enligt högskoleförordningen 6 kap, grundläggande högskoleutbildning, kursplan 7 §. Exempelvis saknas litteraturlistor.

dervisa inom ett ämne till, utöver musikämnet. Det finns inga krav på att sidoämnena ska innehålla ämnesdidaktik.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att göra det möjligt för studenterna på en 180–220-poängsutbildning att bara läsa en inriktning. Detta innebär en reduktion av VFU-utrymmet och att det kan bli ottydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Studenternas valfrihet

De studenter som vill bli instrumental- eller ensemblelärare väljer vid ansökan mellan sex olika huvudinriktningar. Övriga väljer någon av de båda inriktningarna mot klasslärare, antingen endast i musik eller i musik och ytterligare ett ämne. Under utbildningens gång erbjuds samtliga studenter därefter en mängd val- och kombinationsmöjligheter.

Söktrycket till utbildningen beskrivs som starkt och ökande, med 465 ansökningar till 70-talet platser under 2004. Populärast är att utbilda sig till instrumental-/ensemblelärare. Till tvåämneslärarutbildningen skulle det, enligt självvärderingen, vara önskvärt med fler sökande. Det är fler kvinnor än män som utbildar sig inom rytmikområdet, och flest män som ägnar sig åt rock och jazz.

Ansvaret för studievägledningen vilar på Musikhögskolans utbildningskansli. I introduktionen till utbildningen får studenten information av studievägledande karaktär och kallas sedan regelbundet till träffar och individuella samtal. Behovet av studievägledning uppges ha ökat särskilt inför valet av sidoämnen.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 7: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Lunds universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent¹⁶

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO/inriktning/övrigt inkl. specialisering	0,0	6,0	5,5	16,1	13,2	24,4	18,8	46,6	65,3	11,9	22,8	30,7	69,3	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	6,0	5,5	16,1	13,2	24,4	18,8	46,6	65,3	11,9	22,8	30,7	69,3	100,0

16. Tabellen redovisar samtliga lärare anställda vid musklärarutbildningen där vissa av lärarna även undervisar på övriga musikutbildningen motsvarande två adjunktstjänster. Dessutom inkluderar tabellen undervisning för "gamla" lärarutbildningen motsvarande två årskurser och vidare en ospecificerad andel undervisning på fristående kurser. Musklärarutbildningen i Lund uppger att det inte är möjligt att särredovisa data enbart för musklärarutbildningen, men uppskattar (grovt) att den andel som rör enbart nya lärarutbildningen/musklärarutbildningen, är cirka 45 procent av den totala angivna heltidsekvivalenten.

Lärarna anställs i första hand utifrån skicklighet och erfarenhet inom konstnärlig och/eller pedagogisk verksamhet. Antalet vetenskapligt meriterade lärare, inom musikpedagogik och musikvetenskap, är relativt få men ökar.

Enligt utbildningsplanen ska kurserna inom huvudämnet innehålla en sådan vetenskaplig progression att de förbereder studenten för de krav som ställs på det avslutande examensarbetet. En kurs i forskningsmetodik ingår i den gemensamma delen, kopplad till VFU, och läses under år ett, två och fyra. Under det första årets VFU samlar studenterna data via observationer och intervjuer. Detta är studenternas första träning i att skriva en formell, vetenskaplig text som granskas och kommenteras. Andra året fokuserar kursen på aktionsforskning och under VFU följer studenterna upp sin egen undervisning och skriver rapport. Under den sista delen av kursen, som ännu inte genomförts, ska studenten få en konkret inblick i de olika stegen i en forskningsprocess. Tanken är att kursen ska utmynna i att studenten väljer ämne och gör en plan för sitt examensarbete.

Bedömargruppens intryck är att studenterna inte förbereds på ett tillfredsställande sätt inför det självständiga arbetet, något som också studenterna påtalade under platsbesöket. Flera studenter upplever inte kursen i forskningsmetodik som relevant.

Studenten kan avlägga både lärarexamen och kandidatexamen och bygga på utbildningen med magisterkurser inom det utbildningsvetenskapliga området.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet genomförs inom huvudämnet och omfattar tio poäng i musikpedagogik på kandidatnivå. Det utförs under en sammanhängande tioveckorsperiod i slutet på den sista terminen. Ämnet ska anknyta till yrkesaspekter inom musikpedagogisk verksamhet.

Handledning och examination av examensarbetena har tidigare varit en uppgift för lärare i pedagogik och metodik, eftersom det varit dessa som i huvudsak haft egen erfarenhet av att skriva vetenskapliga texter. I takt med att Musikhögskolans lärare genomgår forskarutbildning förs ansvaret för handledningen successivt över till dessa. Handledningen sker i grupper om ca fem studenter, eftersom handledarna är relativt få.

Forskarutbildning

Under perioden 1996–2000 antogs åtta doktorander, varav sex sedan har avlagt doktorsexamen och en licentiatexamen. Forskarutbildningsnäm-

den och den konstnärliga fakultetsstyrelsen ansvarade för antagning och finansiering, medan fastställande av studieplaner och examination beslutades av den samhällsvetenskapliga fakultetsstyrelsen.

Vid universitetet erbjöds år 2003 forskarutbildning i musikpedagogik. Sju forskarstuderande fanns, varav fem var antagna efter 2001. Fyra av dem hade egen lärarutbildning och samtliga hade lärarutbildade handledare vid Musikhögskolan i Malmö.

Den nya lärarutbildningen ger inte behörighet för forskarutbildning i musikpedagogik. Normalt behöver musiklärarexamen kompletteras med ytterligare 40 poäng i ämnet för att studenterna ska antas till forskarutbildning.

Inom utbildningen önskar man öka samarbetet med forskarskolor i utbildningsvetenskap vid andra lärosäten och tillsammans med de andra forskarutbildningarna i musikpedagogik i Sverige inrätta en gemensam forskarskola.

VFU-organisationen

Musiklärarutbildningen samarbetar med totalt ungefär 130 praktikskolor i praktiskt taget alla kommuner i Skåne. Vid dessa finns nästan 250 lokala handledare. Studenterna får önska VFU-skolor. Studenterna placeras hos en enskild handledare, inte i arbetslag, och vid matchningen av handledare och student används VFU-ledarnas kontaktnät. Utan personliga kontakter uppges inte placeringarna fungera.

Det här systemet fungerar enligt självvärderingen sämre när antalet studenter ökar. Det blir svårare att hitta VFU-platser i tid och kommunikationen kan brista. Att det saknas lokala överenskommelser rörande ersättning till skolans lärare gör inte situationen enklare.

Bedömargruppen har svårt att se hur universitetets nuvarande VFU-organisation skapar förutsättningar för ett ömsesidigt och långsiktigt samarbete mellan universitetet och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen. Enligt självvärderingen planerar man från universitetets sida att mera systematiskt följa upp kommunikationen mellan Musikhögskolan, VFU-skolorna och handledarna.

Innehåll och former för VFU uppges vara ungefär desamma som för den tidigare praktiken.

Det särskilda organet – saknas

Musikhögskolan, Teaterhögskolan och Konsthögskolan utgör tillsammans de konstnärliga högskolorna i Malmö, ett av nio verksamhetsområden

inom Lunds universitet. De tre högskolorna har en gemensam fakultetsstyrelse, Konstnärliga fakultetsstyrelsen, under vilken det finns en institutionsstyrelse vid respektive högskola.

Vid Musikhögskolan motsvaras institutionsstyrelsen av två utbildningsråd – en för musiklärarutbildningen och en för musiker- och organistutbildningarna. Dessa fungerar som ledningsorgan för respektive verksamhet. I ledningen för musiklärarutbildningen ingår en utbildningschef, som ansvarar för verksamheten, tre utbildningsledare, två VFU-ledare och ett antal kursledare.

Utbildningsrådet ansvarar för budget, planering, innehåll, organisation, uppföljning och kvalitetssäkring av lärarutbildningen och av forskarutbildning i musikpedagogik. För forsknings- och forskarutbildningsfrågor har rådet inrättat ett beredande organ benämnt forskarutbildningsnämnden.

Lunds universitet har inget särskilt organ för lärarutbildning och väntar på regeringens ställningstagande till sin ansökan om att bedriva lärarutbildning utan särskilt organ, eller att omforma Utbildningsrådet för musiklärarutbildningen till universitetets särskilda organ för lärarutbildning.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Lunds universitet har utarbetat en förteckning över de krav studenterna ska kunna ställa på universitetet i en s.k. *rättighetslista*. I denna ingår bland annat att studenterna ska ges möjlighet att delta i alla beslutande och beredande organ, t.ex. i utbildningsrådet för musiklärarutbildningen. Däremot är studenterna inte alltid intresserade av att delta.

Bedömargruppen noterade under platsbesöket att relationen mellan studenter och lärare beskrevs som nära och öppen. Även ledningen uppger lyssna på studenterna och söker alltid förbättra deras studievillkor.

Enligt självvärderingen infördes hösten 2003 nya utvärderingsrutiner för lärarutbildningen. Dessa innebär att löpande utvärderingar genomförs av delkurser, termins- och läsårskurser, samt av utbildningen som helhet en gång per läsår. En utvärdering av hela programmet genomfördes under hösten 2003. Ytterligare energi bör nu enligt självvärderingen läggas på utvärdering av hela utbildningen, samt på uppföljning av hur studenterna fungerar i yrkeslivet efter avslutad utbildning.

Musikhögskolan i Malmö har tillsammans med fem andra lärarutbildningar i musik i Spanien, Portugal, Mexiko, Brasilien och Argentina ansökt om medel hos EU för att genomföra en jämförande utvärderingsstudie.

Under 2004 pågick arbetet med en ny kvalitetsutvecklingsplan för det konstnärliga området.

Förslag och rekommendationer

- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör i större utsträckning komma musiklärarutbildningen till del.
- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- VFU-utrymmet inom utbildningen bör ses över.
- Schemaläggningen inom programmet bör ses över.
- Förberedelserna inför det självständiga arbetet bör ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

Göteborgs universitet

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 8: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Göteborgs universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. icke tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	6 (2)	0,8	58 (23)	16,1	94 (68)	36,8	158 (93)	53,7	96 (3)	11,5	254 (96)	65,2
Män	39 (5)	2,9	83 (25)	25,9	63 (34)	22,6	185 (64)	51,4	86 (13)	6,2	271 (77)	57,6
Alla	45 (7)	3,7	141 (48)	42,0	157 (102)	59,4	343 (157)	105,1	182 (16)	17,7	525 (173)	122,8

Ett folkskoleseminarium inrättades 1842 i Göteborg och sedan dess har de flesta lärarutbildningar etablerats här. I och med 1977 års högskolereform inlemmades flera av dem i universitetsorganisationen, i en integrationsprocess som fortfarande inte är avslutad.

Vid Göteborgs universitet omfattar den nya lärarutbildningen egentligen ”allt”, menade lärare och studenter under platsbesöket. Det är bredden som är profilen. Här kan man utbilda sig mot samtliga verksamheter inom skolans område och välja mellan 39 olika inriktningar.¹⁷

Tre ambitioner har hittills styrts valet av inriktningar; dels ger Göteborgs universitet lärarutbildning i flertalet skolämnen, dels syftar utvecklingsarbetet till att utveckla inriktningar som kan bidra till att åtgärda bristen på vissa lärarkategorier inom barn- och ungdomsskolan, dels vill man skapa skolämnesövergripande inriktningar som svarar mot nya kunskapsbehov inom skolan.

17. De inriktningar som finns är: barn- och fritidskunskap; barns och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling; bild och form; biologi; datavetenskap; elektricitet och energi; engelska; från Big Bang till nutid (fysik för grundskola och gymnasieskola); geografi; hem- och konsumentkunskap; historia; idrott och hälsa; kemi; kultur och språk för tidigare åldrar; latin; lärande och informations- och kommunikationsteknologi; matematik; matematik, naturvetenskap och miljö för tidigare åldrar; mediekunskap; miljökunskap; moderna språk – franska; moderna språk – spanska; moderna språk – tyska; musik; människa, natur och samhälle för tidigare åldrar; natur och matematik i barnens värld; natur och samhälle i ett globalt och lokalt perspektiv; naturvetenskap för lärare; naturvetenskap, teknik och miljö; religionskunskap; samhällskunskap; skapande verksamhet för tidigare åldrar; slöjd; social och kognitiv utveckling hos barn, unga och vuxna; svenska; svenska för tidigare åldrar; svenska som andraspråk; teknik och design; vård och omsorg.

Utbildnings- och forskningsnämndens (UFL:s) utvärderingar visar att några inriktningar överlappar varandra och det kan framöver bli aktuellt att lägga ner ett antal av dessa.

Tabell 9: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Göteborgs universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Göteborgs universitet

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	859,3	257,8	1117,1
HÅS inriktningar	1822,3	467,4	2289,7
HÅS specialiseringar*	150,1	40,6	190,7
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	2 831,7	765,8	3 597,4
Totalt HÅS, Göteborgs universitet	17 043,8	9 070,9	26 114,8

* Avser fördjupningskurser samt breddningskurser som inte samtidigt är inriktningskurser. Det är f.n. inte möjligt att särskilja inriktningskurser som studenter från andra inriktningar använder som specialisering.

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Läroprogrammet struktureras i sju studiegångar¹⁸ och lärarstudenterna väljer studiegång vid ansökan. Under de tre första terminerna följer de en fastlagd studieplan som inleds med en termins AUO och två terminer med studier inom den första inriktningen. Studenterna inom 140-poängsutbildningen läser sedan AUO igen och därefter antingen två terminers specialiseringskurser eller ytterligare en inriktning. Utbildningen avslutas med den sista AUO-terminen. Inom 180–220-poängsutbildningarna väljer studenterna själva i vilken ordningsföljd de ska läsa den andra inriktningen, specialiseringarna och den andra AUO-terminen. Även dessa studenter avslutar sin utbildning med AUO.

Bedömargruppens intryck är att lärarutbildningens olika delar är svagt integrerade. För de 39 olika inriktningarna ansvarar olika fakulteter som var och en väljer egna lösningar för exempelvis ämnesdidaktikens, VFU:s och forskningsanknytningens utformning. Kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och inriktningarna framstår dessutom som svag. För bedömargruppen är det svårt att se hur progressionen i programmet som helhet upprätthålls.

I självvärderingen framhåller den utbildningsvetenskapliga studentkåren (SLUG) att det saknas en röd tråd i utbildningen. ”Som student är det svårt att få ihop alla delarna.” Under platsbesöket uppgav programmets

18. De studiegångar som erbjuds är: karaktärsämnen i gymnasieskolans yrkesprogram; förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem (två alternativa studiegångar); grundskolans senare år och gymnasieskolan (två alternativa studiegångar); svenska/samhällskunskap och annat ämne i gymnasieskolan; svenska och samhällskunskap i gymnasieskolan.

ledning att alltför långt driven valfrihet kan vara svår att förena med reformens krav på breddning och fördjupning i studierna.

Flera studenter framhöll under platsbesöket att de kände sig alienerade på ämnesinstitutionerna och att de förde en ambulerande tillvaro mellan dessa.

Allmänt utbildningsområde

Första terminen inom lärarprogrammet innehåller normalt 20 poäng allmänt utbildningsområde (AUO). Ytterligare 20 poäng följer i mitten av utbildningen och de avslutande 20 poängen läser studenterna under sin sista termin. AUO är uppbyggt av två huvudtyper av kurser; lärkurser¹⁹ och tvärvetenskapliga ämneskurser, s.k. tvärkurser.²⁰ Varje AUO-termin läser studenterna en kurs av vardera sorten. Den utbildningsvetenskapliga fakulteten ansvarar för lärkurserna och medverkar i "tvärkurserna".

Bedömargruppen noterar att det inom AUO inte ingår kurser som tar upp barns och ungdomars läs- och skrivutveckling.

I självvärderingen uppges lärkurserna ha ett inre sammanhang och utgöra en sammanhängande helhet, medan de tvärvetenskapliga kurserna är svagt integrerade. Dessutom beskrivs sambandet mellan lärkurser och tvärvetenskapliga kurser som outvecklat. Det senare bekräftades under platsbesöket. "Starka fakultetsidentiteter" och "ekonomiska intressen" sägs göra det svårt att få ihop det allmänna utbildningsområdet till en helhet.

Studenterna framhöll under platsbesöket att kravnivån är lägre inom AUO än inom inriktningarna. Inom flera av de naturvetenskapliga och humanistiska fakulteterna uppfattas spännvidden i förkunskaper bland studenterna som problematisk och en differentiering av AUO diskuteras.

I det allmänna utbildningsområdet ingår 16 poäng VFU. VFU kan antingen fullgöras som referens-VFU, dvs. VFU-perioder som omfattar enstaka eller några dagar inom skolan eller inom annan verksamhet, eller som sammanhängande VFU med längre perioder ute på skolorna. Stu-

19. De tre lärkurserna är: lärandets villkor och process 1: ur den lärandes perspektiv (individens lärande); lärandets villkor och process 2: ur ett socialt och samhällsligt perspektiv (grupprocesser och ledarskap); lärandets villkor och process 3: ur ett samspeleperspektiv (samspele individ, grupp, lärare och samhälle samt skolans utvecklings- och förändringsarbete, inklusive betyg och bedömning).

20. De tre tvärvetenskapliga kurserna är: människan i världen: kunskapen tar form i ett hållbart samhälle (vetenskapens framväxt, ett ekologiskt hållbart samhälle); människan i världen: människan som individ och medborgare (vetenskaplig teori och metod samt sexpoängsuppsats); människan i världen: att möta konflikter (inklusive examensarbete).

denterna ansåg under platsbesöket att VFU-uppgifterna var dåligt verksamhetsförankrade.

Kommunrepresentanterna uppgav att det är tydligt hur kraven på studenterna successivt ökar inom den VFU som utförs inom AUO, dvs. att progressionen är tydlig.

Det korta lärarprogrammet, AUO 60 poäng, riktas till studenter med ämneskompetens. Det erbjuds varje år, både som campusförlagd utbildning på helfart och som distansutbildning med flexibel studietakt. Det program som ges under 2004 beskrivs som en övergångsform och utgörs av tre 20-poängskurser: *lärarprofessionen; utbildning till professionell förändring; tvärvetenskap och examensarbete.*

Inriktningar och specialiseringar

I självvärderingen presenteras 15 av programmets inriktningar som s.k. strategiska satsningar, som fakulteterna utvecklat inför den nya lärarutbildningen inom områdena naturvetenskap, konstnärligt arbete, språk och skolövergripande lärarverksamhet. En ny inriktning, samhällspedagogik, ges i en förort till Göteborg och visar en breddad studentrekrytering.

Den utbildningsvetenskapliga fakulteten medverkar i nästan alla inriktningar.

Inom vissa av de inriktningar som ges inom de utbildningsvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna skriver lärarstudenterna inte uppsatser. "Stoffträngseln" har lett till att detta prioriterats bort och i stället breddar eller fördjupar studenterna sina ämneskunskaper med specialiseringskurser. Inom den naturvetenskapliga fakulteten ingår uppsatsarbete i alla inriktningar utom en.

Vissa ämnen och inriktningar har en stark ämnesdidaktisk tradition, medan andra, enligt självvärderingen, antingen knappast innehåller någon ämnesdidaktik alls, eller inte knyter ämnesdidaktiken tillräckligt starkt till ämnesteorin. Efter tre s.k. öppna rådslag under 2003 och 2004 menar UFL att arbetet med integrationen mellan ämnesdidaktik och ämnesundervisning nu borde kunna ta ny fart inom universitetet, även om de tidigare motsättningarna mellan olika företrädare fortfarande finns kvar.

Bedömargruppen noterar att utvecklingen av ämnesdidaktiken har kommit olika långt i inriktningarna. Det arbete som pågår med att stärka och integrera ämnesdidaktiken framstår som mycket angeläget.

Tio poäng VFU ingår i varje inriktning. Under platsbesöket uppgav flera studenter att de hade haft väldigt lite VFU, att delar av VFU inom några inriktningar hade hoppats över eller "gjorts om till studiebesök".

Kommunernas representanter uppfattade relationen mellan VFU och den universitetsförlagda utbildningen som problematisk – som att VFU inte alltid prioriteras. I universitetets riktlinjer sägs att det är studentens eget ansvar att avsätta så mycket tid för sin referens-VFU att han eller hon kan uppfylla kurskraven.

Bedömgargruppen förutsätter att examensbevisen utformas så att de tydligt visar hur varje student uppfyllt examensordningens krav, inklusive dess krav på VFU.

I självvärderingen och under platsbesöket efterlyste de flesta fakultets- och kommunrepresentanter samt SLUG en närmare kontakt mellan universitetet och de kommunala skolorna och lärarutbildarna.

Specialiseringarna kan studenterna välja i princip fritt inom universitetets kursutbud, där drygt 3 000 kurser står till förfogande.

Studenternas valfrihet

Söktrycket till lärarutbildningen beskrivs som högt, med dryga tioalet sökande per utbildningsplats.²¹ Till flera av inriktningarna inom de naturvetenskapliga och humanistiska fakulteterna, framför allt inriktningarna mot grundskolans senare år och gymnasieskolan, är det dock relativt få som söker. Inriktningen *allmän ingång*, som innebär att studenterna skjuter upp valet av ämnesinriktning en termin, har det högsta antalet förstahandssökande per plats – enligt självvärderingen bland det högsta antalet sökande vid universitetet och i landet.

De kvinnliga studenterna dominerar inom det korta lärarprogrammet, och de unga kvinnorna är flest inom 140-poängsutbildningen. Inom inriktningarna mot musik, mediekunskap, samhällskunskap och idrott är könsfördelningen mer jämn.

Det breda utbudet och de vida valmöjligheterna skapar stort utrymme för lärarstudenterna att profilera sina utbildningar, men det kan även innebära problem. För att hjälpa studenterna i deras val har universitetet utarbetat ett dokument som beskriver lärarutbildningen i förhållande till regionens behov av lärare.

Studievägledningen utgörs av en vägledare som är placerad vid UFL:s kansli och är anställd av studentkåren, kontaktstudieledare på varje fakultet, samt ett antal studievägledare som är knutna till en inriktning eller

21. Till följande inriktningar finns minst tre förstahandssökande per plats: engelska; idrott och hälsa; barns och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling; samhällskunskap; skapande verksamhet; social och kognitiv utveckling; historia; svenska för tidigare åldrar.

den institution som ansvarar för inriktningen. Under platsbesöket uppgav studenterna att de inte ges tillräcklig vägledning inför sina olika val.

Bedömaregruppen noterar att den nuvarande studievägledningsorganisationen inte verkar fungera tillfredsställande.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 10: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Göteborgs universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare							
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Kv	M	Alla
AUO	0,24	0,55	3,78	6,59	13,65	7,54	17,67	14,68	32,35	3,17	2,75	20,84	17,43	38,27
Inriktningar totalt	0,45	1,75	11,28	15,11	18,05	12,97	29,77	29,83	59,60	7,60	3,28	37,37	33,11	70,48
Övrigt inkl. specialisering	0,11	0,58	1,04	4,36	5,10	2,05	6,25	6,99	13,24	0,76	0,07	7,01	7,06	14,07
Totalt	0,80	2,88	16,10	26,06	36,80	22,56	53,70	51,50	105,20	11,53	6,10	65,22	57,60	122,82

De disputerade, tillsvidareanställda lärarna svarar för ca 29 procent av undervisningen inom AUO²² och för 37 procent av undervisningen inom programmet som helhet.²³ Det innebär att andelen professors- och lektorsundervisning är jämförelsevis stor.

Tabell 11: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Göteborgs universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare							
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Kv	M	Alla
AUO	0,6	1,4	9,9	17,2	35,7	19,7	46,2	38,4	84,5	8,3	7,2	54,5	45,5	100,0
Inriktningar	0,6	2,5	16,0	21,4	25,6	18,4	42,2	42,3	84,6	10,8	4,7	53,0	47,0	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,8	4,1	7,4	31,0	36,2	14,6	44,4	49,7	94,1	5,4	0,5	49,8	50,2	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,7	2,3	13,1	21,2	30,0	18,4	43,7	41,9	85,7	9,4	5,0	53,1	46,9	100,0

22. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

23. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Inom AUO ingår en vetenskapshistorisk kurs under den första terminen, en teori- och metodkurs under den andra och en uppsatskurs under den tredje.

Många inriktningar kan efter fördjupningsspecialisering leda fram till antingen kandidat- eller magisterexamen. Flera fakulteter arbetar med att utveckla magisterkurser för lärarstudenter.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet motsvarar tio poäng på 41–60-poängsnivå, är antingen kopplat till en inriktning/specialisering eller till det allmänna utbildningsområdet och inriktas mot studenternas kommande yrkesverksamhet. Det ska vara nära knutet till VFU och det ska alltid innehålla en diskussion om resultatens betydelse för verksamheten på fältet. Normalt utförs det inom någon av utbildningens tre sista terminer.

Under 2003 har en programgemensam kursplan och handledning för det självständiga arbetet utarbetats och en handledarutbildning har startat. Handledarna ska vara antingen disputerade eller ha kommit långt i sin egen forskarutbildning. Examinatorerna ska vara disputerade.

Forskarutbildning

Forskarutbildning i anknytning till lärarutbildningen vid Göteborgs universitet har hittills främst bedrivits vid den utbildningsvetenskapliga fakulteten inom ämnena pedagogik, hushållsvetenskap och ämnesdidaktik. Ett tiotal forskarstuderande har antagits årligen sedan 1996 och av dessa har majoriteten haft egen lärarexamen. Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning (UFL) ansvarar för antagning, finansiering och studieplaner.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i ämnesdidaktik, pedagogiskt arbete samt hushållsvetenskap vid fakulteten för utbildningsvetenskap, under förutsättning att studenten läst relevant inriktning.

Hösten 2005 startar en forskarskola i samverkan med högskolorna i Borås, Skövde och Trollhättan/Uddevalla, till vilken studenterna inom den nya lärarutbildningen kan antas direkt. Forskarskolan svarar för tjugo poäng i sex nya forskarutbildningsämnen med utbildningsvetenskaplig inriktning som under 2004 har utvecklats vid universitetet. Tio doktorander som finansieras via UFL kommer att antas 2005 och planer finns för ytterligare antagningar om fem till tio doktorander per år fram till 2009. Utöver de doktorander som börjar 2005 tillkommer ca tjugo doktorander

som kommer att finansieras av kommuner i regionen samt fyra doktorander som finansieras av Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde. Ansvar för antagning och studieplaner sker i samverkan med berörda fakulteter. Forskarskolan ges inom ramen för Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning (CUL), vars organisation fastställts av UFL och universitetets styrelse.

Göteborgs universitet medverkar även i de nationella forskarskolorna i svenska och matematik med didaktisk inriktning.

Bedömaregruppen noterar att UFL:s ansvar för den lärarutbildningsanknutna forskarutbildningen vid fakulteterna är otydlig.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar Göteborgs universitet med 48 kommuner inom ramen för lärarutbildningen.

VFU är organiserad i VFU-områden som omfattar 35 studenter vardera. Det handlar totalt om 4 000–5 000 studenter per år. Det är ofta svårt att finna VFU-platser, framför allt inom grundskolans senare år och gymnasieskolan. Under platsbesöket lyfte studentkårens representant fram bristen på VFU-platser som ett betydande problem.

Studenterna uppgav att de i allmänhet blir väl omhändertagna under VFU, ”men lärarna på skolan verkar tycka att det är väldigt konstigt det jag läser”. De lokala lärarutbildarna vet heller inte alltid vad som förväntas av dem under VFU.

De lärare som är inblandade i VFU utgörs av tre olika grupper; VFU-samordnare, VFU-ledare och lokala lärarutbildare. Samordnarna är kommunalt anställda lärare som ansvarar för studenternas placering i VFU-området. VFU-ledarna har i normalfallet 20 procent av sin tjänstgöring vikt för 35 studenter. De 51 VFU-ledare som är anställda inom barn- och ungdomsskolan och de 33 VFU-ledare/adjunkter som arbetar inom universitetets grundutbildning ska samarbeta med VFU-samordnaren, vara en länk mellan universitetet och skolan, fungera som mentorer åt studenterna under hela utbildningen och tillsammans med de lokala lärarutbildarna svara för bedömningsunderlag för VFU. De lokala lärarutbildarna handleder studenterna under deras vistelse ute i skolorna.

Under platsbesöket beskrevs VFU-ledarnas och VFU-samordnarnas engagemang som avgörande för att VFU-organisationen ska fungera, samt för att kontakten ska upprätthållas mellan partnerskolorna och universitetet. Ibland kan det fungera alldeles utmärkt, men samordningsproblemen inom VFU beskrevs som välkända bland lärarna. Representanter från den

utbildningsvetenskapliga fakulteten samt kemi- och svenskinstitutionerna kunde dock ge positiva exempel på hur VFU integreras i ämnesundervisningen.

Det är bedömarens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är upplagd för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier. Universitetet har tillsammans med kommunerna påbörjat ett arbete för att skapa förutsättningar för ett bredare och mer långsiktigt samarbete mellan universitetet och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Med syfte att öka samarbetet mellan Göteborgs universitet och kommunerna/skolorna inom ramen för lärarutbildningen provas det s.k. MAG-projektet. Detta innebär att universitetet och VFU-skolor i Mölndal, Alingsås och Göteborg samverkar i planeringen av lärarkurserna, både med avseende på hur terminerna disponeras och i valet av kursinnehåll, men även i kursernas genomförande. Projektet har tagits emot väl både inom universitetet och i kommunerna.

Detta verkar vara ett både angeläget och intressant försök, anser bedömarens grupp.

Det särskilda organet – Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

När Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning, UFL, inrättades 2001 skedde detta i en starkt decentraliserad organisation, där universitetets samtliga fakulteter redan var engagerade i lärarprogrammet, och där de flesta såg programmet som en välkommen möjlighet att expandera den egna verksamheten. Samtidigt fanns inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten (UFN) ett antal institutioner med särskilt stort inflytande över lärarutbildningen och med särskilt starkt ekonomiskt beroende av denna. Fakulteten medverkar i samtliga inriktningar utom en, och i alla kurser inom AUO. Ett fakultetsövergripande ledningsorgan, lärarutbildningsnämnden, fanns sedan tidigare. Den nya nämnden förbereddes av en utvecklingsgrupp för lärarutbildningen som bland annat arbetade fram ett förslag till arbetsordning som innebar att fakulteterna gavs ett klart inflytande över programmet. Universitetets styrelse beslutade emellertid att ge Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning en betydligt starkare ställning än den föreslagna, och markerade på så sätt lärarutbildningens centrala position inom universitetet.

UFL är fakultetsöverordnad och har ansvar för lärarutbildningen samt för forskning och forskarutbildning i anslutning till denna.

I UFL:s ansvar ingår att fördela medel till grund- och forskarutbildning. Detta innebär att nämnden ”beställer” lärarkurser från fakulteterna och fördelar medel i enlighet med beställningarna. Fakulteterna delar i sin tur ut utbildningsuppdrag till ”sina” respektive institutioner. Utbildningsuppdraget och tillhörande medel fördelas på så sätt av en enhet inom universitetet som varken har personalansvar eller annat ansvar för de institutioner där arbetet utförs. Institutionerna har redovisningsansvar mot fakulteterna och inte i förhållande till lärarutbildningens samlade uppdrag och behov.

Detta är en ordning som ifrågasätts kraftigt av universitets fakulteter och detta ifrågasättande försvagar, menade nämndens ledamöter under platsbesöket, UFL:s auktoritet.²⁴ När det hela tiden finns en möjlighet att UFLs ansvar kan komma att omprövas blir det naturligt för många fakulteter att förhålla sig avvaktande gentemot nämndens arbete och beslut.

Sammanfattningsvis innebär UFL en utmaning inom universitetets organisation och de senare åren har varit problematiska – ”alla vill samordnas och ingen vill samordnas”. Under 2004 har en delvis extern utredning genomförts i syfte att skapa en mer ändamålsenlig ansvarsfördelning inom lärarutbildningen och den forskning som knyter an till sådan utbildning vid Göteborgs universitet. Utredningen remissbehandlas inom universitetet under hösten 2004 och enligt tidplanen ska beslut om en ny organisation vara fattat vid årsskiftet 2004/2005.²⁵

Bedömargruppen noterar att UFL:s formella ställning inom universitetet är stark, samtidigt som dess legitimitet och förankring inom organisationen framstår som svag och ifrågasatt.

24. I en kommentar till ovanstående beskrivning skriver nämnden att det ovanstående resursfördelningssystemet ”har kritiserats av vissa fakulteter, som menar att deras personalansvar kräver en större egenmakt över lärarutbildningsmedlen. UFL menar däremot, att lärarutbildningsmedlen skall följa studenternas val för att medlen skall få optimal användning och kunna slussas dit, där studenterna har sin utbildning till lärare. Den fruktan för negativa personalkonsekvenser, som vissa fakulteter åberopar för att behålla kontrollen över tilldelning och användning av medel, har dels visat sig vara överdriven. Förändringar har skett, men dessa ligger helt inom de förväntade konsekvenserna av reformen. Kritiken mot reformens effekter har drabbat UFL.”

25. I en kommentar till ovanstående text skriver nämnden: ”Universitetsstyrelsens beslut i frågan har blivit försenat men kommer att tas i februari (del 1, det styrande organets ansvarsområde i förhållande till ämnesfakulteternas) och i mars (del 2, lärarutbildningens organisation). Om det liggande förslaget också blir styrelsens beslut innebär detta att det styrande organets ställning kraftigt försvagas och att styrning av lärarutbildningens inriktning och organisation närmar sig läget före reformen år 2001.”

Utvärdering och kvalitetsutveckling

I självvärderingen beskrivs lärarutbildningen som ett pågående utvecklingsprojekt, och kvalitetsarbetet bedrivs med hjälp av utvärderingar och utredningar – både externa och interna. Varje år utvärderas t.ex. ca fem inriktningar, och utredningar har genomförts av studentsupporten, ämnesdidaktiken, VFU-organisationen, AUO och utbildningen för lärare med inriktning mot lägre åldrar. UFL erbjuder även pedagogisk fortbildning.

Bedömargruppen noterar att det i Göteborg finns en genomtänkt strategi för utvärdering och kvalitetsarbete i anslutning till lärarutbildningen.

Studenterna har tre representanter i UFL. Fakulteterna har också programråd för lärarutbildningen där studenter ingår. Men i självvärderingen konstateras att det är svårt att få till stånd studentfackligt arbete bland lärarstudenterna, eftersom dessa ofta byter fakultet och institution, och detta stör den kontinuitet som krävs för studentfackligt arbete.

Varje fakultet har rutiner för kursvärderingar, men enligt studenterna är det svårt att få ta del av utvärderingsresultaten.

Förslag och rekommendationer

- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Uppföljningsrutinerna bör ses över, så att det för varje student i examsbeviset kan intygas att VFU-kraven är uppfyllda.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Innebörden av UFL:s ansvar för den lärarutbildningsanknutna forskarutbildningen vid fakulteterna bör klargöras.
- Nämnden bör också ha ett övergripande ansvar för att skapa arenor för erfarenhetsutbyte mellan forskare från olika ämnesområden.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Universitetets ledning bör vidta åtgärder för att säkerställa UFL:s legitimitet.

Umeå universitet

Läroprogrammens lokala profil

Tabell 12: Lärare inom den nya lärutbildningen vid Umeå universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare						Totalt tillsvidareanställda lärare		Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.						
Kvinnor	1 (0)	1,00	29 (15)	9,69	57 (43)	25,14	87 (58)	35,83	58 (28)	19,70	145 (86)	55,53
Män	2 (1)	0,80	42 (17)	15,74	51 (43)	30,16	95 (61)	46,69	42 (20)	16,11	137 (81)	62,80
Alla	3 (1)	1,80	71 (32)	25,43	108 (86)	55,30	182 (119)	82,52	100 (48)	35,81	282 (167)	118,33

Lärutbildning har funnits i Umeå sedan 1879 och vid Umeå universitet sedan 1977.

Läroprogrammet är brett, med utbildning av lärare för verksamhet i fritidshem, förskola, grundskola och gymnasium, inom i princip alla ämnen och ämnesområden i skola och barnomsorg.²⁶ Ett trettiotal ämnesinstitutioner medverkar och totalt erbjuder universitetet 25 inriktningar. Syftet med denna bredd har varit att ta tillvara den kompetens som ett helt universitet kan erbjuda. Några inriktningar kan komma att läggas ner eftersom de lockar alltför få studenter.

Lärutbildningen har, enligt självvärderingen, en stark ställning inom Umeå universitet. Forskning om lärutbildning och pedagogisk verksamhet lyfts t.ex. av universitetsstyrelsen fram som ett av universitetets högst prioriterade verksamhetsområden. Prioriterade frågor i anslutning till lärutbildningen är enligt självvärderingen *informations- och kommunikationsteknik (IKT)*, *internationalisering*, *informationssökning*, *livsbetingelser*,

26. De inriktningar som erbjuds är: lärande och utveckling i fritidshem; lärande och utveckling i förskola och förskoleklass; lärande och utveckling i grundskolans tidigare år; engelska 1-40/60 poäng; franska 1-40/60 poäng; spanska 1-40/60 poäng; tyska 1-40/60 poäng; svenska 1-40/60/80 poäng; svenska som andra språk 1-40/60 poäng; geografi 1-40/60 poäng; historia 1-40/60 poäng; religionskunskap 1-60; samhällskunskap 1-60/80 poäng; matematik 1-40/60; biologi 1-40/60; fysik 1-40/60; kemi 1-40/60; matematik, naturvetenskap och teknik I 1-40 (ma 11-30, fy 1-20); matematik, naturvetenskap och teknik II 1-40 (bi 1-20/ke 1-20); bild 1-60; hem- och konsumentkunskap 1-60; idrott och hälsa 1-60; textilslöjd 1-60; trä- och metallslöjd 1-60; musik; ridkunskap 1-60.

förändringar i samhället samt kurser för lärare i yrkesämnen för gymnasieskolan.

Under 2004 erbjuder universitetet lärarutbildning i Umeå, samt decentraliserade kurser i Lycksele, Örnsköldsvik och Skellefteå. Vidare planeras drygt 50 kurser på distans, allt från 5-poängskurser till hela program i Lycksele och Kiruna/Pajala.

Lärarutbildningen i Umeå ingår i samverkansgruppen Samverkan för pedagogisk utveckling i Norrland (SAMPU) tillsammans med lärarutbildningarna vid Luleå tekniska universitet och vid Mitthögskolan, regionala utvecklingscentra (RUC) och kommunförbunden, Skolverket och Myndigheten för skolutveckling. Här diskuteras bland annat samordning av utbildningsutbudet i regionen.

Tabell 13: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Umeå universitet under år 2003 , samt totalt antal helårsstudenter inom Umeå universitet**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	242,0	99,0	341,0
HÅS inriktningar	ca 71 %	ca 29 %	640,1
HÅS specialiseringar	ca 71 %	ca 29 %	254,3
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	ca 71 %	ca 29 %	1 235,4
Totalt HÅS, Umeå universitet	9 764,3	6 580,9	16 338,2

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Studenterna antas till antingen 140-poängs- eller 180–220-poängsvarianterna av programmet och till en av fem tematiska ingångar. De studenter som väljer den längre utbildningen kan i stället för tematisk ingång välja en inriktning som ingång.

Inom 140-poängsutbildningen ägnas det första läsåret i allmänhet åt AUO och ämneskurser,²⁷ det andra året åt inriktningsstudier, det tredje åt AUO och en specialisering och den avslutande terminen åt AUO.

För studenterna inom den längre utbildningen är studiegången under det första året bunden och vikt för inriktningsstudier. Därefter väljer var och en sin egen studiegång.

27. Med ämneskurser avses här kurser som kan ingå i en inriktning om 1–40 poäng eller en specialisering om 1–20 poäng. Ex. i ingången svenska – kommunikation läses första året svenska 20 poäng och AUO 20 poäng. De 20 poängen svenska kan utgöra de första 20 poängen i en inriktning svenska 1–40 poäng eller vara en specialisering svenska 20 poäng. På motsvarande sätt fungerar "ämneskurserna" i övriga tematiska ingångar.

Enligt ledningen gör den stora valfriheten det svårt att upprätthålla progressionen genom hela programmet. Avsikten är att i första hand det allmänna utbildningsområdet ska svara för progressionen i programmet genom att fungera som ett kitt mellan inriktningar och specialiseringar. Men att på allvar integrera AUO i inriktnings- och specialiseringsdelarna har, menar programledning och lärare, varit ogörligt, bland annat eftersom detta i så fall skulle minska studenternas valmöjligheter och leda till bundna studiegångar.

Bedömargruppen noterar att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) fördelas på 20 poäng i början av programmet, 20 poäng i mitten och 20 poäng i slutet. De första 20 poängen läser studenterna i blandade grupper, i senare kurser är de uppdelade efter verksamhetsområde. Upp till 200 studenter kan läsa en och samma kurs.

Tre obligatoriska kurser om sammanlagt 30 poäng sorteras in under rubriken ”lärarprofessionens centrala kunskapsområden”; *det didaktiska uppdraget; villkor för en didaktisk praktik; didaktisk analys*.²⁸ Av de tvärvetenskapliga poängen är 15 obligatoriska och 5 valbara. Kurserna *språk, kultur och kommunikation* samt *lärande för hållbar utveckling* måste alla läsa. I den förstnämnda behandlas lärarens specialpedagogiska uppdrag med särskild inriktning mot läs-, skriv- och matematikfärdigheter. Betydelsen av en estetisk dimension på undervisningen fokuseras och olika typer av språkliga uttrycksmedel tas upp.

De återstående tio AUO-poängen ägnas åt studenternas självständiga arbete.

För kurserna inom AUO ansvarar i första hand de fem lärarutbildningsinstitutionerna, de s.k. LINS-institutionerna,²⁹ och den pedagogiska institutionen. Härifrån hämtas även de flesta av AUO:s lärare. Med många institutioner inblandade finns en risk för fragmentarisering av innehållet och

28. I denna senare kurs behandlas värdering, utvärdering, bedömning och betygsättning.

29. Lärarutbildningsinstitutionerna är: barn- och ungdomspedagogik, specialpedagogik och vägledning; estetiska ämnen; interaktiva medier och lärande; matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen; svenska och samhällsvetenskapliga ämnen.

att de tvärvetenskapliga kurserna blir överlastade, menade lärarna under platsbesöket. Därför förs nu en diskussion om att ge institutionerna mer helt kursansvar, att alltså minska ämnesövergripande samverkan.

AUO framstår för bedömargruppen som tydligt didaktikinriktat, samtidigt som innehållet verkar relativt osammanhängande.

I AUO ingår tio poäng VFU. Under platsbesöket betonade studenterna hur viktig VFU är och flera av dem hade också goda erfarenheter. Andra upplevde ett glapp mellan universitetsstudierna och VFU, eftersom lärarna på fältet inte alltid vet vad studenterna förväntas göra under sin VFU-placering, och överhuvudtaget har dåliga kunskaper om vad den nya lärarutbildningen innebär.

En handbok som beskriver intentionerna med VFU och de regler som gäller har därför utarbetats inom universitetet. I samband med kursstart inbjuds även de lokala lärarutbildarna till informationsträffar vid universitetet.

Universitetets lärare ansvarar för examinationen av VFU. I de avtal som skrivits mellan universitetet och kommunerna har man från kommunernas sida krävt att de lokala lärarutbildarna bara ska behöva avge muntliga omdömen om respektive student.

Studerande med tidigare ämneskompetens erbjuds ett allmänt utbildningsområde som delvis är annorlunda än det AUO som studenter som antas till ett helt program läser. Bland annat innehåller utbildningen mer ämnesdidaktik och VFU.

Inriktningar och specialiseringar

Planering, genomförande och utvärdering av kurser och inriktningar sker på institutionerna, ofta i lärarlag där två eller flera institutioner medverkar.

För studenter som läser 140-poängsutbildningen mot förskola, fritidshem och grundskolans tidigare år är kursen *läs-, skriv-, tal- och matematikutveckling* obligatorisk. Studenter inom inriktningen *lärande och utveckling i grundskolans tidigare år, 40 poäng* läser även en kurs som handlar om sambanden mellan språk, kommunikation och lärande.

Den didaktisering som äger rum på ämnesinstitutionerna beskrivs nästan enstämmigt av lärare, ledning och studenter som en styrka inom programmet, även om studenterna nyanserade bilden under platsbesöket. Alla inriktningar har inte kommit lika långt. Ofta ansvarar ämnesinstitutionernas lärare för den ämnesdidaktiska undervisningen, ibland med hjälp från LINS-institutionerna.

VFU ingår med 10 poäng i inriktningarna. Ansvaret för examinationen av VFU ligger på kursansvarig institution. Eftersom alla inriktningskurser genomförs i samverkan mellan någon LINS-institution och inriktningsansvarig ämnesinstitution fördelas examinationsansvaret på lämpligt sätt mellan dessa.

Specialiseringar kan väljas ur hela universitetets kursutbud.

Studenternas valfrihet

Studenterna gör två val vid ansökan till programmet. Dels väljer man utbildningens längd – 140 eller 180–220 poäng – dels väljer man ingång. Ingången kan antingen vara tematisk³⁰ eller, för studenter inom den längre utbildningen, en av programmets inriktningar.

Vid uppropet gör var och en sedan ett preliminärt val av verksamhetsområde och i början på den första terminen bestämmer sig studenterna för vilka kurser de ska läsa under nästa läsår, samtidigt som de gör ett preliminärt val av kurser för resten av utbildningen. Det är möjligt att byta verksamhetsområde senare under utbildningen.

Systemet med preliminära val förefaller, enligt bedömaregruppen, vara ett konstruktivt sätt att med bibehållen valfrihet ge studenterna överblick över studierna.

Under det första läsåret väljer 140-poängsstudenterna 20 poäng ämneskurser utifrån den ingång man antagits till. Under det andra läsåret väljer man mellan en av tre inriktningar à 40 poäng. Tjugo poäng inom respektive inriktning är valbara. Det tredje läsåret består av AUO och 20 poäng valbara ämneskurser.

Alla studenter inom den längre utbildningen läser AUO och ämnesstudier under det första läsåret. Därefter bestämmer var och en sin egen studiegång, dvs. väljer inriktning och delvis även kurser inom respektive inriktning, samt kursernas ordningsföljd.

Programmets ledning har konstaterat att valfriheten kan göra det svårt att upprätthålla progressionen i utbildningen. Diskussioner förs om att på sikt minska valfriheten för att göra det möjligt att styra studenternas val mot de verksamhetsområden som anses mest önskvärda för samhället.

Under platsbesöket uppgav såväl studenter som kommunrepresentanter att studenterna får alltför lite information om vilka möjligheter till anställ-

30. Tematiska ingångar: svenska – kommunikation; samhälle, miljö och natur; matematik och naturvetenskap; estetisk kommunikation; idrott, fritid, kost och hälsa.

ning som olika val leder till. ”Det är jättebra med valmöjligheter, men man vet egentligen inte vad man väljer”.

Under 2003 har ett webbaserat val- och planeringssystem för lärarprogrammet utvecklats. Här kan studenterna registrera sina val. Övriga studievägledningsresurser utgörs av två studievägledare som är anställda särskilt för den nya lärarutbildningen samt ett antal studievägledare vid ämnesinstitutionerna.

Under perioden 2001–2003 har cirka 600 lärarstudenter antagits varje läsår. Ingången *idrott, fritid, kost och hälsa* lockar flest, medan relativt få söker sig till det naturvetenskapliga området, matematik, tyska och franska. Inom 140-poängsutbildningarna väljer de flesta inriktningen mot grundskolans tidigare år, medan inriktningarna mot fritidshem eller förskola inte alls är lika populära. Inom 180–220-poängsutbildningen är det fler som söker till gymnasieinriktningen än till grundskolans senare del. Kvinnor och män väljer delvis olika. Inom inriktningen *idrott och hälsa* är könsfördelningen jämn och bland de studenter som inriktar sig på trä- och metallslöjd och miljö, natur och samhälle är männen i majoritet. Övriga inriktningar domineras av de kvinnliga studenterna.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 14: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Umeå universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare ³¹		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare							
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Kv	M	Alla
AUO	0,00	0,20	1,36	1,40	5,32	8,69	6,68	10,28	16,96	3,40	3,37	10,08	13,65	23,73
Inriktningar totalt	0,00	0,30	6,48	9,53	13,34	12,49	19,82	22,32	42,14	7,56	6,53	27,38	28,85	56,23
Övrigt inkl specialisering	1,00	0,30	1,85	4,81	6,48	8,98	9,33	14,09	23,42	8,75	6,21	18,08	20,30	38,38
Totalt	1,00	0,80	9,69	15,74	25,14	30,16	35,83	46,69	82,52³²	19,70	16,11	55,53	62,80	118,33

De disputerade, tillsvidareanställda lärarna svarar för 12 procent av undervisningen inom AUO³³ och för 21 procent av undervisningen i programmet som helhet.³⁴

31. De flesta forskarstuderande inom forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen tjänstgör inom grundutbildningen på 20 procent. Det betyder att det utöver de lärare som angivits i tabellerna finns minst ett tiotal i vetenskapligt hänseende skolade lärare som framför allt tjänstgör inom de professionstyckta delarna av lärarutbildningen – främst AUO.
32. Universitetets kommentarer: Universitetet har prioriterat uppbyggnad av forskning och forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen. Den största andelen av de vetenskapligt skolade lärarna tjänstgör inom forskarutbildningen. Det finns vid fakultetsnämnden två professorer i pedagogiskt arbete, en i matematikdidaktik och en i historia med didaktisk inriktning. Dessa är verksamma på heltid. Ytterligare tre professorstjänster i pedagogiskt arbete beräknas bli tillsatta under 2005. Därutöver finns en grupp disputerade lärare och docenter. Den lokala handledargruppen i pedagogiskt arbete omfattar exempelvis 25 personer, hämtade från nio olika discipliner. Därutöver tillkommer en handledargrupp för de forskarstuderande inom den nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete. Handledargruppen utgörs av cirka 40 personer varav hälften har professorskompetens.
33. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.
34. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 15: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Umeå universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,8	5,7	5,9	22,4	36,6	28,1	43,3	71,5	14,3	14,2	42,5	57,5	100,0
Inriktningar	0,0	0,5	11,5	16,9	23,7	22,2	35,3	39,7	74,9	13,4	11,6	48,7	51,3	100,0
Övrigt inkl. specialisering	2,6	0,8	4,8	12,5	16,9	23,4	24,3	36,7	61,0	22,8	16,2	47,1	52,9	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,8	0,7	8,2	13,3	21,2	25,5	30,3	39,5	69,7	16,6	13,6	46,9	53,1	100,0

I lärarprogrammet ingår ingen särskild kurs i vetenskaplig metod. Däremot lägger man enligt studenterna vikt vid att litteraturen ska ha vetenskaplig tyngd.

I stort sett samtliga inriktningar med fördjupning upp till 60/80 poäng är påbyggbara till filosofie kandidat- eller filosofie magisterexamen, antingen direkt eller med viss poängkomplettering. Inom 140-poängsutbildningarna finns vissa kurser, t.ex. i svenska och engelska, där studenterna kan fortsätta med ämnesstudier utan att behöva börja om "från noll".

Forskarutbildning

Fakultetsnämnden för lärarutbildning ansvarar för forskarutbildningen genom antagning, hel- eller delfinansiering, kvalitet, dimensionering samt genom att fastställa studieplaner, i vissa fall tillsammans med andra berörda fakulteter.

Sedan 2000, då fakultetsnämnden etablerades, ges nyinrättade forskarutbildningar i anslutning till lärarutbildningen inom tre ämnesgrupper: pedagogiskt arbete; skolämnedidaktik i universitetsämnena biologi, engelska, franska, fysik, historia, kemi, matematik, svenska, statsvetenskap och tyska; samt i pedagogik med inriktning mot lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Parallellt har nya professurer och forskarassistenttjänster med ansvar för forskarutbildning inrättats.

Etableringen av en fakultetsnämnd har inneburit att en mindre omfördelning av fakultetsmedel till lärarutbildningen har ägt rum, men den är helt otillräckligt för att täcka behoven, menar programledningen. "Enbart på den här punkten är vi missnöjda med vår universitetsledning." Bristen på fakultetsmedel innebär ett höggradigt beroende av externfinansiering av forskarutbildningen.

År 2003 fanns 61 forskarstuderande inom fakultetsnämndens ansvarsområde. Av dessa var 46 antagna till forskarutbildning i pedagogiskt arbete

och 13 till skolämnesdidaktiska forskarutbildningsämnen. Utöver dessa fanns två forskarstuderande i pedagogik. De 17 forskarstuderande inom nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete var placerade vid andra lärosäten. En övervägande majoritet av de forskarstuderande och deras handledare var lärarutbildade.

För att lärarstudenterna ska antas till forskarutbildning i pedagogiskt arbete krävs lärarexamen och minst två års pedagogiskt yrkesarbete. För de ämnesdidaktiska forskarutbildningarna och för pedagogik krävs som regel 60 poäng i ämnet samt oftast lärarexamen och två års yrkesverksamhet.

Umeå universitet är världhögskola för den nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete och genusforskarskolan. Universitetet är partner i den nationella forskarskolan i Svenska med didaktisk inriktning och i Forskarskolan för naturvetenskapens och teknikens didaktik.

Bedömargruppen noterar att vid Umeå universitet finns etablerad forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen. Dessutom har relativt omfattande resurser mobiliserats för finansiering av sådan forskarutbildning.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet utförs under det allmänna utbildningsområdets sista termin, omfattar tio poäng och ska helst vara knutet till både teoretiska och verksamhetsförlagda delar av utbildningen. Under hösten 2004 har man inom universitetet bildat ett tjugofemtal intressegrupper av forskare inom olika forskningsområden. Tanken är att från och med hösten 2005 knyta studenternas examensarbeten till dessa grupper.

Det här, menar bedömargruppen, framstår som ett intressant sätt att organisera studenternas självständiga arbeten på, samtidigt som en god och adekvat handledning kan säkras.

Universitetspedagogiskt centrum genomför en kurs för handledare och en PM har utvecklats i vilken handlednings- och bedömningsprocessen samt ansvarsfördelningen mellan student, handledare och examinator preciseras.

En gemensam kursplan för uppsatsmomentet har utarbetats och från och med 2004 delas alla studenter in i handledningsgrupper som träffas vid minst tre handledningsseminarier.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar Umeå universitet med 37 kommuner inom ramen för lärarutbildningen. Med ett 15-tal kommuner har man avtal som reglerar parternas åtaganden.

I kommunerna bildar grupper av förskolor och grundskolor *partnerområden*, medan gymnasieskolorna utgör *partnerskolor* till lärarutbildningen. I partnerområdena/partnerskolorna utses administrativa och pedagogiska samordnare och inom universitetet sköts VFU-administrationen av VFU-enheten, ”ett nav mellan institutionerna som medverkar i lärarutbildningen och de lokalt utsedda VFU-samordnarna i partnerområdena”. Lärare från partnerskolor och partnerområden, övrig skolpersonal och universitetets lärare ska samlas i lärarlag med ansvar för en grupp studenter och VFU ska relatera till studenternas pågående studier. Under platsbesöket uppgav kommunens företrädare att det finns en större benägenhet än tidigare inom universitetet att lyssna till åsikter från kommunerna.

Varje student tilldelas en basplacering inom ett partnerområde eller en partnerskola. På grund av platsbrist sprids placeringarna inom hela Västerbottens län och till Örnsköldsvik. Enligt studenterna borde placeringarna spridas mer rättvist, så att *alla* får placering både nära Umeå och längre bort.

Från kommunernas sida upplevs de många och korta placeringarna som arbetskrävande och de innebär att det blir svårt för lärarna på fältet att upprätta etablera djupare kontakter med sina studenter.

Universitetet beskriver den fortsatta utvecklingen av samarbetet med kommunerna som en av de mest angelägna uppgifterna inför framtiden.

Det särskilda organet – Fakultetsnämnden för lärarutbildning

Fakultetsnämnden för lärarutbildningen inrättades fr.o.m. den 1 april 2000 och har totalansvar för lärarprogrammet. Nämnden har också ansvar för universitetets grund- och påbyggnadsutbildning av lärare, fristående kurser i direkt anslutning till grund- och påbyggnadsutbildningen av lärare, forskning och forskarutbildning på lärarutbildningens och den pedagogiska yrkesverksamhetens område samt samverkan med det omgivande samhället i frågor med anknytning till lärarutbildningen. Till sitt förfogande har man ett eget kansli.

De fem s.k. lärarutbildningsinstitutionerna sorterar direkt under nämnden. De ytterligare ca 25 institutioner som medverkar i lärarprogrammet får sina uppdrag främst från andra fakultetsnämnder och har på så sätt en dubbel fakultetsanknytning. Fakultetsnämnden för lärarutbildning för-

delar grundutbildningsmedel till samtliga institutioner som medverkar i programmet samt fakultetsmedel för forskning och forskarutbildning.

Fakultetsnämnden är värd fakultet för Universitetspedagogiskt centrum (UPC), Centrum för utbildningsteknik (CUT) och Värdegrundscentrum.

Bedömargruppen noterar att det vid Umeå universitet finns en stark och sammanhållen ledningsorganisation för lärarprogrammet. Det faktum att vissa av de institutioner som är involverade i lärarutbildningen ingår i fakultetsnämndens ansvar och andra inte, kan dock innebära problem.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Fakultetsnämnden har tillsatt två kommittéer, en för grundutbildning och en för forskning och forskarutbildning, för att följa upp utvecklingen av lärarprogrammet och för att bereda ärenden till nämnden och dess arbetsutskott. Sedan 2002 finns även ett kvalitetsråd med uppgift att granska och analysera starka och svaga sidor av verksamheten, föreslå åtgärder för ökad kvalitet samt se över och vidareutveckla befintliga metoder för uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Olika arbetsgrupper genomför utvecklings- och kvalitetsarbete, t.ex. granskar gruppen *Kurser och progression* kvalitet och progression i lärarprogrammet, *Kursplanegruppen* arbetar med frågor kring kursplaner och kursplane-PM, *VFU-gruppen* arbetar med alla frågor som rör den verksamhetsförlagda delen av lärarprogrammet och *Examinationskollegiet* arbetar med frågor i anslutning till examensarbetet. I maj genomförs en årlig utvärderingsdag.

Under 2004 genomfördes en översyn av hela lärarprogrammet, av dess ”tungrodda” och ”inte alltid ändamålsenliga organisation”, som man uttrycker det i självvärderingen. Där framhålls även att lärarstudenternas utökade valmöjligheter har inneburit att verksamheten har blivit svårare att planera, följa upp och administrera.

Bedömargruppen noterar att det vid Umeå universitet finns en genomtänkt strategi för utvärdering och kvalitetsarbete i anslutning till lärarutbildningen.

Studenterna har tre representanter i fakultetsnämnden för lärarutbildning, samt representanter i alla viktigare berednings- och ledningsorgan under nämnden. Umepedagogerna (UmPe) är remissinstans i alla utbildnings- och studerandefrågor av betydelse. Dock kan det ibland vara svårt att rekrytera studenter som vill ta på sig olika uppdrag.

Systemet med kursvärdering, för vilket UmPe har tagit ett stort ansvar vid utformning och genomförande, uppges fungera bra. Enligt studenterna delas kursvärderingar ut efter varje kurs och för det mesta fyller nästan alla i och lämnar in formulären.

Förslag och rekommendationer

- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver utvecklas.
- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- VFU-placeringarna bör spridas mer rättvist geografiskt för studenterna.

Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 16: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping, under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. icke tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	-	-	30 (17)	10,48	29 (27)	9,98	59 (44)	20,46	14 (7)	3,18	73 (51)	23,64
Män	8 (2)	0,88	35 (19)	11,78	34 (29)	11,28	77 (50)	23,94	23 (19)	6,50	100 (69)	30,44
Alla	8 (2)	0,88	65 (36)	22,26	63 (56)	21,26	136 (94)	44,40	37 (26)	9,68	173 (120)	54,08

Lärarutbildningen i Linköping har anor från 1843, då ett seminarium för manliga folkskollärare inrättades. En lärarhögskola etablerades 1968 och denna blev universitetsinstitution år 1977. Under 1980- och 90-talen handlade reformarbetet mycket om att få till stånd en integrering av olika traditioner. Ytterligare steg mot detta mål togs 1999 då en lokalt reformerad lärarutbildning startade. När sedan den nya lärarutbildningen sjösattes år 2001 kom denna delvis att överensstämma med den lärarutbildning som redan bedrevs. Här fanns t.ex. *pedagogiskt arbete* som karaktärsämne, ökat ämnesdjup, examensarbete på 41–60-poängsnivån och ett gemensamt första studieår.

I Linköping erbjuds inför höstterminen 2004 lärarutbildning för verksamhet inom förskoleklass, grundskola och gymnasium. Sammanlagt 25 olika inriktningar finns³⁵ och 28 olika specialiseringar 1–20 poäng,³⁶ samt

35. De inriktningar som erbjuds är: biologi; datavetenskap; engelska; estetiskt tema/musiskt lärande; filosofi; franska; fysik; geografi; grundläggande färdigheter i svenska och matematik; historia; kemi; matematik; naturvetenskap; psykologi; religionskunskap; samhällskunskap; samhällsvetenskapligt tema; slöjd – textil eller trä och metall; spanska; specialpedagogik; svenska; svenska som andraspråk; teknik i ett skolperspektiv; tyska.

36. Specialiseringar: barnets språk och textvärld, biologi, datavetenskap, engelska, filosofi, franska, geografi, grundläggande färdigheter i svenska och matematik, grundläggande färdigheter och färdigheters grundläggande, fysik, historia, kemi, matematik för grundskolan, musiskt lärande, naturvetenskap, religionskunskap, samhällskunskap, samhällsvetenskapligt tema, spanska, specialpedagogik, svenska som andraspråk, teknik i ett skolperspektiv, tematisk naturvetenskap, textilslöjd, trä- och metallslöjd, tyska, utomhuspedagogik.

specialiseringar 41–60 poäng som fördjupar de inriktningar som finns med undantag för specialpedagogik. Tio av universitetets institutioner medverkar. Det är en omfattande och bred verksamhet, där karaktärsämnet pedagogiskt arbete lyfts fram som innehållsmässig profil. Som programkaraktäristika betonas även de ämnesbaserade inriktningarna, valfriheten och det gemensamma första året. Ytterligare en profilfråga är utvecklingen av en akademisk professionsutbildning, där arbetet med att länka samman teori och praktik prioriteras.

Tabell 17: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping, under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Linköpings universitet, Campus Valla**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	310,5	142,5	453,0
HÅS inriktningar	333,0	127,0	460,0
HÅS specialiseringar	85,5	37,5	123,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	729,0	307,0	1 036,0 ³⁷
Totalt HÅS, Linköpings universitet, Campus Valla	–	–	14 316 ³⁸

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla lärarstudenter läser 40 poäng allmänt utbildningsområde under det första läsåret och ägnar det andra året åt sin första inriktning. De studenter som läser 180-poängsutbildningen fortsätter därefter med ytterligare ett års inriktningsstudier och avslutar med 40 poäng specialiseringsstudier och 20 poäng AUO. Studenterna inom 140-poängsutbildningen går direkt från år 2 till specialisering och avslutande AUO. Verksamhetsförlagd utbildning ingår med 10 poäng i AUO och i varje inriktning.

Bedömargruppen noterar att med bestämd ordningsföljd mellan utbildningsområdena underlättas progressionen i programmet.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) består av tre 10-poängskurser i pedagogiskt arbete samt åtta valbara och tvärvetenskapliga ämneskurser, s.k. TVÄS-kurser. Av dessa ska studenterna välja totalt tre. De flesta av

37. Våren 2002 beviljades Linköpings universitet medel för projektet Intervjuantagning till lärarprogram i Linköping och Norrköping utifrån bedömning av reell kompetens. En huvudtanke med projektet var att rekrytera nya studentgrupper till lärarutbildningen. Inför hösten samma år antogs 59 av totalt 408 studenter med intervjuantagning.

38. Uppgiften kommer från Linköpings universitet.

de relativt många och valbara TVÄS-kurserna ingick redan i den tidigare lärarutbildningen.

Bedömargruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte är obligatorisk inom AUO. I fem av de sju valbara tvärvetenskapliga kurserna behandlas kommunikationens betydelse eller språkets roll i lärande och undervisning.

Bedömargruppen noterar även att kurserna i pedagogiskt arbete verkar fungera som en väl integrerad helhet, med komprimerat innehåll och tillfredsställande kravnivåer. Men det stora antalet valbara och tvärvetenskapliga kurser som nästan helt saknar VFU gör att det sammanfattande intrycket av AUO blir splittrat.

Under platsbesöket beskrev både lärare och studenter AUO:s placering som lyckad. Det gemensamma första året ger en introduktion till läraryrket som uppskattas av många.

Nio av de tio poäng VFU som hör till AUO ingår i kurserna i pedagogiskt arbete och fungerar på många sätt bra, uppgav studenterna. Det är till exempel inga problem med placeringarna.

I de s.k. blockböcker som ingår i kurserna beskrivs syfte och mål med VFU inom respektive moment och här finns även VFU-uppgifterna samlade. Men enligt både studenter och lärare finns i skolorna ändå mentorer och lokala lärarutbildare som varken är insatta i kursernas innehåll eller vet vad VFU syftar till. Det är därför inte självklart att universitetets intentioner med VFU uppfylls.

Från universitetet är det endast den VFU-ansvarige läraren som gör fältbesök, och under platsbesöket pekade lärarna på bristen på kontakter med fältet som ett problem. Bedömningen av studenternas prestationer under VFU grundas dels på omdömen som formuleras av deras mentorer, dels på redovisningen av de VFU-relaterade uppgifterna.

Enligt självvärderingen har många av kurserna inom det allmänna utbildningsområdet "en tydlig didaktisk ambition". Dock kan de didaktiska möjligheterna begränsas av att de flesta av dem ges under det första året av lärarprogrammet, då studenterna varken har inlett sina ämnesstudier eller skaffat sig skolerfarenhet.

Sedan hösten 2004 har en av programstudierektorerna ett samlat ansvar för AUO, vilket bedömargruppen finner vara positivt, och ger goda förutsättningar att komma till rätta med de problem som lärosätet identifierat.

För studenter med ämneskompetens erbjuds sedan hösten 2003 AUO 60 poäng som s.k. sen ingång. Antalet sökande var högt, med fyra ansök-

ningar per utbildningsplats den första hösten. Under läsåret 2003/04 var tre av fyra undervisande lärare inom denna del av programmet disputerade och alla hade egen lärarexamen. Utbildningen ges både som campusförlagd helfartstudie och som distansutbildning på halvfart. Sammanlagt 18 poäng VFU ingår.

Inriktningar och specialiseringar

Enligt programledningen präglas programmets utformning av ämneslogik, och inriktningarna är ämnesbaserade med avsikten att skapa förutsättningar för ämnesdjup.

Varje institution ansvarar för planeringen av sina inriktningar, t.ex. för kursplanarbetet. Kursplanerna godkänns av programstudierektor och fastställs av Nämnden för utbildningsvetenskap.

I inriktningar med många lärarstudenter ges separata kurser just för dem. Om lärarstudenterna är få läser de tillsammans med andra studenter. Enligt självvärderingen kritiserar de studenter som samläser med fristående kurser i sina inriktningar bristen på integrering av VFU. I de inriktningar där lärarstudenterna läser särskilda kurser verkar integreringen fungera bättre. ”Genom VFU och ämnesdidaktiken ser man kopplingen mellan det första årets AUO och inriktningarna”, ansåg en student under platsbesöket.

Ämnesstudiernas koppling till VFU och didaktik beskrivs av programledningen som de mest betydelsefulla delarna i reformen, och att utveckla denna anknytning är ett arbete som prioriteras – en prioritering som bedömargruppen instämmer i.

Bedömargruppen noterar att arbetet med att integrera ämnesstudier, didaktik och VFU förefaller ha kommit olika långt inom inriktningarna. Några inriktningar har åstadkommit en ämnesdidaktisk undervisning som förefaller både vetenskapligt och praktiskt förankrad och som skulle kunna stå modell för övriga inriktningar.

Information om VFU-uppgifterna inom inriktningarna lämnas direkt från inriktningslärarna till mentorerna på skolorna. Övriga fältkontakter är begränsade och detta beskrev inriktningarnas lärare som problematiskt.

Det kan vara svårt att få VFU-platser till de blivande gymnasielärarna, bland annat eftersom flera gymnasier i Linköping är restriktiva i detta avseende. Inom gymnasieskolan finns oklarheter och missnöje kring mentorernas avtal och ekonomiska förutsättningar.

Studenternas valfrihet

Lärarstudenterna antas till en av tolv *ingångar*.³⁹ Starkast söktryck har den öppna ingången medan de båda naturvetenskapliga ingångarna och matematikingången lockar lägst antal sökande per utbildningsplats. Kvinnliga och manliga studenter gör delvis olika val. Få män utbildar sig till språklärare eller mot verksamhet riktad mot yngre barn, och få kvinnor läser matematik eller NO-ämnena.

Enligt självvärderingen är både studenter och kommunernas företrädare oroliga för att studenterna ska välja utbildningsprofiler som inte är användbara i det nuvarande skolsystemet.

Det första studieåret är gemensamt för alla med kurser inom det allmänna utbildningsområdet. Under den andra terminen lämnar studenterna en preliminär valplan till studievägledarna. År två ägnas åt en första inriktning som studenterna väljer utifrån den ingång som de antagits till.⁴⁰ I samband med valet av inriktning väljs även verksamhetsområde och utifrån detta val läser de under år tre antingen ytterligare en inriktning eller en specialisering – antingen i Linköping eller i Norrköping.⁴¹

Trycket på programkansliets studievägledare beskrivs som ”enormt” trots att resursen utökats och under 2004 motsvarar 2,4 tjänster. Utöver vägledningssamtal gör studievägledarna varje år uppföljningar av samtliga studenters studieresultat.

Med nuvarande vägledningsbehov framstår studievägledningsresursen som otillräcklig. Flera veckors eller månaders väntetid för studievägledningssamtal är, enligt bedömargruppens mening, inte acceptabel.

39. De ingångar som erbjuds är: samhällsvetenskap; språk och litteratur; estetiskt tema; trä- och metallslöjd; textilslöjd; naturvetenskap I; naturvetenskap II; matematik, samt två varianter av öppen ingång. Studenter med ämneskompetens kan välja s.k. sen ingång, antingen med inriktning mot allmänna ämnen eller mot yrkesämnena.

40. Höstterminen 2003 valde flest studenter svenska, historia samt grundläggande färdigheter i svenska och matematik – 80, 65 respektive 56 registrerade studenter. Till vardera inriktningen i datavetenskap, kemi, teknik, franska, spanska och tyska sökte sig mellan tre och åtta studenter.

41. Studenterna i Linköping och Norrköping läser de första två åren och de sista 20 poängen inom AUO inom det program där de antagits. Övriga poäng kan de välja att läsa antingen i Norrköping eller i Linköping

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 18: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping, under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,18	1,96	1,56	2,27	2,71	4,23	4,45	8,68	1,44	1,74	5,67	6,19	11,86
AUO 60 p.	-	-	1,00	1,54	0,30	0,30	1,30	1,84	3,14	-	-	1,30	1,84	3,14
Inriktningar totalt	-	0,70	7,51	8,68	7,41	8,27	14,93	17,65	32,58	1,75	4,76	16,68	22,41	39,08
Övrigt inkl. specialiseringar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totalt	-	0,88	10,47	11,78	9,98	11,28	20,46	23,94	44,40	3,19	6,50	23,65	30,44	54,08

De tillsvidareanställda, disputerade lärarna svarar för drygt 41 procent av undervisningen inom AUO⁴² och för 43 procent av undervisningen inom utbildningen totalt.⁴³ Det innebär att andelen professors- och lektorsundervisning är högre i Linköping än vid något annat lärosäte i landet, både vad gäller AUO och den nya lärarutbildningen som helhet.

Tabell 19: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping, under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,2	19,7	20,6	17,2	20,1	36,9	41,9	78,8	9,6	11,6	46,5	53,5	100,0
Inriktningar	0,0	1,8	19,2	22,2	19,0	21,2	38,2	45,2	83,3	4,5	12,2	42,7	57,3	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	1,6	19,4	21,8	18,5	20,9	37,8	44,3	82,1	5,9	12,0	43,7	56,3	100,0

Inom inriktningarna varierar förutsättningarna för forskningsanknytning och vetenskaplig skolning, bland annat beroende på respektive ämnes vetenskapstradition och ibland, menar studenterna enligt självvärderingen, även beroende på vilka lärare som undervisar.

Samtliga kurser inom det allmänna utbildningsområdet innehåller olika typer av vetenskapliga förhållningssätt och forskningsmetodiska ansatser,

42. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

43. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

men enligt lärarna finns en del brister när det gäller den vetenskapliga progressionen. En programstudierektor har utsetts med särskilt uppdrag att samordna studenternas vetenskapliga skolning inom programmet.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet omfattar tio poäng på 41–60-poängsnivå och är enligt utbildningsplanen ett ”arbete med forskningskaraktär som skall ha tydlig yrkesrelevans”. Det kan skrivas inom AUO eller inom en specialisering.

Under platsbesöket uppgav programledningen att systemet för examensarbetet fungerar väl. Kursansvariga lärare har tillsammans med ett nätverk av lärare från de institutioner som samverkar inom lärarutbildningen tagit fram skriftliga anvisningar för examensarbetet, organiserat genomförandet och ansvarat för fördelningen av handledare och examinatorer inom respektive institution. Den enskilda studenten väljer själv ämne. Enligt självvärderingen återstår en del arbete när det gäller uppsatsernas nivå och deras anknytning till VFU.

Bedömargruppen anser att systemet som helhet verkar ha goda förutsättningar att fungera väl.

Forskarutbildning

Den största delen av lärarutbildningsanknuten forskarutbildning vid Linköpings universitet bedrivs via forskarskolor. Forskarskolornas värdinstitutioner ansvarar, tillsammans med respektive forskarskolas ledning, för antagning, kvalitet, utveckling och studieplaner. Nämnden för utbildningsvetenskap (NUV) ansvarar för forskarutbildningen genom hel- eller delfinansiering av forskarstuderande via fakultetsanslag till forskarskolornas värdinstitutioner.

Under perioden 1996–2000 sökte sig lärarstudenter till forskarutbildning inom olika ämnesområden, exempelvis pedagogik eller tema barn. År 2000 antogs de första forskarstudenterna till pedagogiskt arbete, inom ramen för en lokal forskarskola. Denna har sedan knutits till den nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete. Under 2003 fanns forskarutbildning inom sammanlagt tre forskarskolor: pedagogiskt arbete, naturvetenskapernas och teknikens didaktik (FontD) och vuxnas lärande samt inom ämnet pedagogik.

Under 2003 fanns 38 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav 21 antagna efter 2001. Samtliga var placerade vid Linköpings universitet. Sexton av dem var antagna till pedagogiskt arbete, sex till

FontD, åtta till vuxnas lärande och åtta till pedagogik. Tretton hade egen lärarutbildning och ungefär lika många hade lärarutbildade handledare. Samtliga forskarstuderande har någon av sina handledare vid Linköpings universitet.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning inom forskarskolorna pedagogiskt arbete, FontD och vuxnas lärande. Lärar-examen ger även behörighet till forskarutbildningar i geografi, historia, religion, psykologi, svenska som andraspråk samt, efter kompletterande C-uppsats, moderna språk och naturvetenskap, förutsatt att studenten har läst en fördjupande inriktning inom ämnet.

Ytterligare två forskarskolor planeras, en i pedagogiskt arbete placerad i Norrköping, samt en i läs- och skrivforskning. Vidare finns planer på ytterligare en magisterutbildning i pedagogiskt arbete.

Bedömargruppen noterar att vid Linköpings universitet finns etablerad forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen. Dessutom har relativt omfattande resurser avsatts för finansiering av sådan utbildning.

VFU-organisationen

I den organisation som byggts upp för VFU är kontakter med fältet – skolor och kommuner – tätare än i den tidigare praktikorganisationen.

Inom den verksamhetsförlagda utbildningen organiseras studenterna i seminariegrupper som omfattar 20–25 personer och varje grupp är under hela utbildningen knuten till ett av ca 30 VFU-områden, med VFU-platser i Linköping och omgivande kommuner. Totalt samarbetar universitetet med 27 kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen i Linköping.⁴⁴

För varje VFU-område finns en samordnande mentor som utses av kommunen och vars arbetstid ersätts av universitetet. Mentorn ska samordna och organisera VFU tillsammans med universitetets VFU-ansvariga lärare inom AUO och inriktningarna. Under platsbesöket beskrevs de samordnande mentorerna som en mycket central grupp i planeringen och utförandet av VFU och själva tyckte de att de får gott stöd från universitetet.

Under VFU tilldelas studenterna varsin mentor, dvs. en lärare i skolan vars arbete man följer. Totalt finns ca 800 mentorer knutna till läraryrket. Sedan år 2003 har nästan 500 av dessa genomgått någon av de

44. Enligt uppgifter från SCB:s kommunundersökning.

kortkurser som programkansliet anordnar och målet är att alla mentorer ska få utbildning.

Det särskilda organet – Nämnden för utbildningsvetenskap

Vid Linköpings universitet finns tre fakultetsnämnder: en filosofisk, en teknisk och en medicinsk. Linköpings universitet var ett av de lärosäten som till att börja med protesterade mot att behöva inrätta ett särskilt organ, men numera finns Nämnden för utbildningsvetenskap (NUV) med övergripande utbildningsansvar för samtliga lärarutbildningar vid universitetet och med en fakultetsnämnds alla uppgifter och ansvarsområden. I NUV ingår lärare och studenter från lärarutbildningarna i Linköping och Norrköping, samt externa representanter.

Delar av sitt ansvar har nämnden delegerat till programansvariga i Linköping och Norrköping, som utses av NUV. Programansvarigas huvuduppgifter är att samordna lärarprogrammets olika delar och verksamheter, att utarbeta budgetramar och att se till att utbildningens genomförs i överensstämmelse med utbildningsplanen. I uppdraget ingår även att på olika sätt kvalitetssäkra programmet.⁴⁵ Programansvariga möter nämndledningen varje vecka och är föredragande i frågor som rör respektive program vid nämndens sammanträden.

Programledningen för lärarutbildningen i Linköping utgjordes i november 2004 av en ledningsgrupp bestående av programansvarig, två biträdande programansvariga och en planeringsansvarig och där två arbetar heltid och två halvtid. Ledningsgruppen samverkar med ett programråd och ingår i ett programkansli tillsammans med VFU-koordinatorer, studievägledare och administratörer. Programledningen har ansvar för programmets helhet och beställer programkurser av de olika kursgivande institutionerna. Det innebär att man även har ansvar för programmets budget.

Det är bedömarens uppfattning att man inom Linköpings universitet har skapat en fungerande organisation med ett samlat ansvar för att planera och genomföra lärarutbildningen.

Enligt universitetets ledning har det förekommit en hel del interna diskussioner om delegeringen av ansvar från nämnden till de båda programledningarna i Linköping och Norrköping. Samarbetet mellan de båda programledningarna i Norrköping och Linköping beskrevs under platsbesöket som mycket begränsat.

45. Instruktion för programansvarig, Dnr LiU 264/04-10.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Programledningen har ansvar för att lärarprogrammet utvärderas, revideras och överhuvudtaget kvalitetssäkras. En plan för programutvärdering ska formuleras tillsammans med kansliet och denna plan ska ingå i den verksamhetsberättelse som lämnas till nämnden varje år.

Under platsbesöket pekade programledningen på utvecklingen av det så kallade *pedagogiska mittfältet* som central, dvs. att integrera de teoretiska och de praxisorienterade momenten inom lärarprogrammet till en helhet. Här ingår att knyta samman AUO, inriktningarna, VFU, studenternas självständiga arbeten och ämnesdidaktiken. En utvärdering av VFU genomfördes under 2003 och ett aktivt arbete med att fältanknyta inriktningarna pågår sedan 2002. Särskilda medel har satsats på att stärka handledningen av studenternas självständiga arbeten.

Kursvärderingar genomförs inte konsekvent och enligt självvärderingen finns även brister i återföringen av kursvärderingsresultat. En ny modell för kursvärderingsrutiner presenterades under 2003.

Förslag och rekommendationer

- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Studievägledningen bör ses över och anpassas bättre efter studenternas behov.

Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 20: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, läroprogrammet i Norrköping, under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	-	-	8 (5)	2,07	14 (13)	5,21	22 (18)	7,28	46 (38)	8,70	68 (56)	15,98
Män	-	-	4 (2)	1,28	8 (8)	4,69	12 (10)	5,97	13 (8)	3,42	25 (18)	9,39
Alla	-	-	12 (7)	3,35	22 (21)	9,90	34 (28)	13,25	59 (46)	12,12	93 (74)	25,37

Linköpings universitet ger även ett läroprogram i Norrköping.

År 1902 startade en utbildning för barnträdgårdsledarinnor i Norrköping. På 1960-talet inrättades både ett förskoleseminarium och en fritidspedagogutbildning, som båda så småningom integrerades i Linköpings universitet. 1997 tillkom en grundskolläroprogramutbildning.

Inom den nya lärarutbildningen utbildas i Norrköping lärare med inriktning mot arbete i förskola, förskoleklass, grundskola och fritidshem. Fullt utbyggt kommer läroprogrammet att omfatta ungefär 1 000 studenter.

Läroprogrammet i Norrköping erbjuder fem olika inriktningar: människan och naturen; estetisk inriktning; lärande och IKT; samhälle och kultur; matematik i ett skolperspektiv. Dessa har alla varit kärnområden inom de tidigare programmen. Tidigare fanns även en inriktning mot miljövetenskap, men denna genomfördes inte på grund av alltför få sökande.

När universitetets Campus Norrköping etablerades 1997–1998 fanns en lång tradition av förskolläroprogramutbildning och denna profil mot tidigare år lever fortfarande kvar. Läroprogrammet är tvärvetenskapligt organiserat, undervisningen är gruppbaserad och beskrivs som problemorienterad.

Läroprogrammet genomförs av institutionen för tematisk utbildning och forskning (ITUF).

Bedömargruppen noterar att när ansvaret för genomförandet av lärarprogrammet lokaliseras till en enda institution finns det en risk att lärosätets samlade lärarresurs underutnyttjas.

Tabell 21: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Linköpings universitet, Campus Norrköping**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	211,0	45,0	256,0
HÅS inriktningar	189,0	31,0	220,0
HÅS specialiseringar	70,5	16,5	87,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen i Norrköping	470,5	92,5	563,0
Totalt HÅS, Linköpings universitet, Campus Norrköping	–	–	3 844,0 ⁴⁶

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla lärarstudenter börjar med två terminer inom allmänt utbildningsområde och fortsätter med två terminers inriktningsstudier.

De sista tre terminerna utgör för studenterna inom 140-poängsutbildningen för det mesta av en specialiseringstermin, den avslutande AUO-terminen och ytterligare en specialiseringstermin. Studenterna inom den längre utbildningen läser oftast en specialiseringstermin och den avslutande AUO-terminen under det tredje läsåret och sin andra inriktning under det fjärde. Deras avslutande termin utgörs i regel av en kurs i forskningsmetodik och av det självständiga arbetet.

Innehållet i programmens kurser planeras i *kursteam* där didaktiker, representanter från fältet samt ämneslärare ingår. Det här verkar vara en god modell för kursutveckling, enligt bedömargruppen, som dock har svårt att urskilja progressionen inom programmet, framför allt beträffande ämnesundervisningen och forskningsanknytningen.

Allmänt utbildningsområde

Kurserna inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) är tvärvetenskapliga. Under det första året ingår fyra 10-poängskurser; leva i världen – om barns och ungdomars uppväxtvillkor; kultur och kommunikation – avsikter och tolkningar; människan och stjärnorna – tro och vetande; den lärande människan. Den första och fjärde kursen hör enligt lärarna till det för lärarutbildningen centrala kunskapsområdet.

46. Uppgiften kommer från Linköpings universitet.

De sista 20 poängen AUO läser studenterna under det tredje läsåret, i regel uppdelade efter ingång (140 poäng respektive 180 poäng). Här heter kurserna *en förskola och skola för alla* och, för de studenterna som skriver sitt självständiga arbete inom en inriktning, *en hållbar utveckling*.

Under platsbesöket var studenterna överens om att det första AUO-året är svagt sammanhållet och kravnivåerna låga. I självvärderingen beskriver universitetet AUO som ett ”omöjligt uppdrag”, med alldeles för många områden som borde ingå.

Bedömargruppens intryck att en stor del av det första årets AUO mer är utformat som ett brett introduktionsår till högskolestudier i allmänhet och till skolans värld, än till den egna rollen som lärare.

Gruppen noterar även att inom AUO behandlas olika språkliga och skriftspråkliga verksamheter, men barns och ungdomars läs- och skrivutveckling tas inte upp explicit.

Studenterna delas in i arbetsgrupper med 5–7 personer och de tillhör samma grupp under ett år, sedan byter de grupp. Gruppen schemalägger sina egna sammankomster, har gemensamma arbetsuppgifter och seminarier. Under det första läsåret tilldelas varje arbetsgrupp en *reflektionshandledare*.

VFU ingår i alla AUO-kurser, under det första året med en vecka per kurs. Enligt självvärderingen arbetar man inom programmet med att sprida VFU under det första programåret så att alla studenter ges större möjligheter att lära känna förskoleverksamheten och därmed kanske bli mer intresserade av arbete inom förskolan. Under den här perioden fungerar studenterna i första hand som observatörer. Studenterna har tillgång till sina VFU-platser under hela utbildningen, alltså även vid sidan av VFU-perioderna.

Eftersom lärarprogrammet i Linköping erbjuder en ingång på 60 poäng för studenter med ämneskompetens finns ingen sådan i Norrköping. De studenter som ändå vill läsa i Norrköping erbjuds en individuell lösning som omfattar 60 poäng AUO samt 10 poäng VFU. För dem som saknar relevant examensarbete tillkommer ett självständigt arbete om 10 poäng på 41–60-poängsnivå.

Inriktningar och specialiseringar

I Norrköping är inriktningarna tvärvetenskapligt organiserade och baserade dels på de ämneskonstruktioner som skapades när lärarutbildningen inrättades i Norrköping, dels på centrala områden inom det tidigare barn-

och ungdomspedagogiska programmet. Det mer traditionella ämneskunnandet är tänkt att föras in via specialiseringarna.

Under platsbesöket var flera av de studenter som närmade sig slutet på sin utbildning oroliga över sina svaga kunskaper i olika kärnämnen.

Bedömargruppen noterar att utvecklingen av ämnesdidaktiken har kommit olika långt i olika inriktningar. Fältets lärare förväntas ta ett relativt stort ansvar för den här delen av utbildningen. Inriktningarnas anknytning till AUO framstår som oklar.

VFU ingår med tio poäng i varje inriktning och examineras som en helhet, ”nästan som en 10-poängskurs”. Kursmentorerna lämnar underlag till universitets lärare inför examinationen. Enligt studenterna ställs högre krav inom den VFU som ingår i inriktningarna än inom den som hör till AUO. Universitets lärare besöker inte studenterna under deras VFU.

Sex olika specialiseringar erbjuds: barns skriftspråkliga lärande; yngre barns tänkande och lärande i matematik; specialpedagogik; lek och lärande i förskolan, pedagogiskt ledarskap; utomhuspedagogik. De flesta studenterna väljer åtminstone en av de två första specialiseringarna.

I specialiseringarna ingår en poäng VFU.

Studenternas valfrihet

Studenterna söker och antas till en av två studiegångar: utbildning mot förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år, minst 140 poäng, eller utbildning mot grundskolans senare år, minst 180 poäng. Söktrycket är störst till den kortare studiegången. Här finns också de flesta utbildningsplatserna – 160 av totalt 260 totalt under hösten 2003.

Inför det andra utbildningsåret väljer studenterna inom 180-poängsutbildningen inriktning mot naturorienterande eller samhällsorienterande ämnen. Inom 140-poängsutbildningen kan, förutom ovanstående, även inriktningar mot estetiska ämnen eller lärande och IKT väljas. Studenterna inom den kortare utbildningen väljer även verksamhetsfält; mot förskola/förskoleklass, mot fritidshem eller mot grundskolans tidigare år. Verksamhetsfältet mot fritidshem är minst populärt. Senare i programmet kan flera verksamhetsfält kombineras med varandra och med ytterligare en inriktning.

För att göra det möjligt för studenterna att ”växla” mellan de båda programmen är den grundläggande strukturen för universitetets lärarprogram i Norrköping och Linköping identisk. Ett krav är dock att studenterna läser de första två åren och de sista 20 poängen inom AUO inom det pro-

gram där de antagits. Få studenter nyttjar dock möjligheten att läsa både i Norrköping och i Linköping.

Inom ITUF finns två tjänster för institutionsgemensam studievägledning. Behovet av studievägledning var tidigare större än vad som kunde erbjudas, men situationen har enligt självvärderingen förbättrats under 2004. Lärarstudenterna uppges dock fortfarande ha ett stort behov av att diskutera sin studiesituation.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 22: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping, under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,65	0,02	1,95	0,99	2,60	1,01	3,61	0,68	0,84	3,28	1,85	5,13
Inriktningar totalt	-	-	0,18	0,40	1,19	1,64	1,37	2,04	3,41	2,28	1,19	3,65	3,23	6,88
Övrigt inkl. specialiseringar	-	-	1,24	0,86	2,07	2,06	3,31	2,92	6,23	5,74	1,39	9,05	4,31	13,36
Totalt	-	-	2,07	1,28	5,21	4,69	7,28	5,97	13,25	8,70	3,42	15,98	9,39	25,37

De tillsvidareanställda, disputerade lärarna svarar för ca 13 procent av undervisningen både inom AUO⁴⁷ och inom utbildningen som helhet.⁴⁸ Det innebär att andelen undervisning som utförs av disputerade lärare är jämförelsevis låg. Relativt många lärare kommer att gå i pension under de närmaste fem åren. Ett underlag för 15 nya anställningar har formulerats, vilket öppnar möjligheter att rekrytera disputerade lärare. Under platsbesöket framkom emellertid att det knappast finns medel till samtliga rekryteringar.

När programmet planerades var tanken att alla lärare skulle både forska och undervisa, men i praktiken fick Norrköping bara ett utbildningsuppdrag och inga öronmärkta fakultetsmedel som skulle ha gjort det möjligt att rekrytera nya och forskarmeriterade lärare. Bedömggruppen noterar att med de kommande pensionsavgångarna framstår lärargruppen som påtagligt sårbar.

47. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

48. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 23: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping, under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	12,7	0,4	38,0	19,3	50,7	19,7	70,4	13,3	16,4	63,9	36,1	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	2,6	5,8	17,3	23,8	19,9	29,7	49,6	33,1	17,3	53,1	46,9	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	9,3	6,4	15,5	15,4	24,8	21,9	46,6	43,0	10,4	67,7	32,3	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,0	8,2	5,0	20,5	18,5	28,7	23,5	52,2	34,3	13,5	63,0	37,0	100,0

Enligt självvärderingen utgör de två första studieåren basen i studenternas vetenskapliga skolning. Under det första programåret beskrivs forskningsanknytningen som inte särskilt uttalad. År två startar undervisningen i forskningsmetodik och här kommer även den vetenskapliga litteraturen in mer på allvar. När självvärderingen skrevs hade några få studenter skrivit sina examensarbeten. Deras erfarenheter visade att det krävs en mer regelbunden forskningsmetodisk undervisning under hela utbildningens gång, och från och med höstterminen 2004 har uppsatsförberedande moment införts i inriktningarna från år två.

Bedömargruppen noterar att forskningsanknytningen inom lärarprogrammet i Norrköping skulle kunna förstärkas ytterligare genom en tätare samverkan med lärarprogrammet i Linköping.

Forskarutbildning

Universitetet inrättade år 1999 en forskarskola i pedagogiskt arbete i Linköping. För att forskningsanknyta lärarutbildningen i Norrköping togs under 2004 ett beslut om att inrätta en forskarskola i pedagogiskt arbete även här. Lärarstudenterna på båda orterna kommer efter lärarexamen att vara behöriga till båda forskarskolorna.

Det självständiga arbetet

Alla studenter ska genomföra examensarbete på minst 41–60-poängsnivån. Inom två av inriktningarna finns dessutom möjlighet att skriva en 20-poängsuppsats på 61–80-poängsnivån.

De studenter som läser 140-poängsutbildningen genomför sitt självständiga arbete under den sjätte terminen, inom den sista AUO-kursen. När 180-poängsstudenterna kommer till slutet av sina studier skriver de sitt arbete inom en inriktning under utbildningens nionde och sista termin.

Studenten föreslår själv ämne eller ämnesområde, och träffar före kursstarten en av de disputerade lärarna som har övergripande ansvar för det självständiga arbetet och examinationen av detta. Därefter tilldelas studenten en handledare.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samverkar 14 kommuner med Linköpings universitet i Norrköping inom ramen för lärarutbildningen. Ett antal s.k. campusenheter med verksamhet från förskola till och med årskurs nio inklusive fritidshem är genom avtal knutna till lärarprogrammet.

Inom varje enhet finns en eller ett par mentorer med arbetstid avsatt särskilt för lärarprogrammet. Denna tid betalas av universitetet. Mentorernas arbetsuppgifter handlar om att informera, vara kontaktperson och överhuvudtaget skapa förutsättningar för att den verksamhetsförlagda utbildningen ska fungera enligt intentionerna.⁴⁹ Mentorerna har kontinuerligt kontakt med studenterna och deras vägledare.

Studenten tillhör samma campusenhet under ett år och placeras i ett arbetslag där hon eller han följer lärarnas arbete. Det är sällan svårt att finna VFU-platser.

Samverkan mellan universitetet och fältet beskrivs som ”inte enkel” och har enligt programledningen komplicerats av att lärarprogrammet vuxit kraftigt under senare år, antalet fältmentorer har t.ex. ökat från 12 till 35. Under 2003 satsade man på att utveckla organisationen ytterligare, så att den skulle bli bättre integrerad i utbildningen. I detta arbete var även studenterna aktiva.

Bedömargruppen ser det som positivt att studenterna involverades i arbetet.

Inom universitetet finns en VFU-ansvarig studierektor och en administratör som arbetar specifikt mot den verksamhetsförlagda utbildningen. På Internet finns en specifik webbsida för VFU.

Det särskilda organet – Nämnden för utbildningsvetenskap

Vid Linköpings universitet finns tre fakultetsnämnder; en filosofisk, en teknisk och en medicinsk. Linköpings universitet var ett av de lärosäten som till att börja med protesterade mot att behöva inrätta ett särskilt organ, men numera finns Nämnden för utbildningsvetenskap (NUV) med över-

49. Det finns två sorters mentorer – fältmentorer och kursmentorer. De senare medverkar i planering och genomförande av programmets kurser, utöver sitt fältmentorsuppdrag.

gripande utbildningsansvar för samtliga lärarutbildningar vid universitetet och med en fakultetsnämnds alla uppgifter och ansvarsområden.

Delar av detta ansvar har nämnden delegerat till programansvariga i Linköping och Norrköping, som utses av NUV. Programansvarigas huvuduppgifter är att samordna lärarprogrammets olika delar och verksamheter, att utarbeta budgetramar och att se till att utbildningens genomförs i överensstämmelse med utbildningsplanen. I uppdraget ingår även att på olika sätt kvalitetssäkra programmet.⁵⁰

I den lokala ledningsgruppen i Norrköping samarbetar programansvarig med studierektor för personal- och tjänstefördelning samt VFU-ansvarig studierektor. Samtliga utför sina uppdrag på halvtid. Till sitt stöd har man ett programråd där representanter från fältet – rektorer, utbildningschefer, lärare och fältmentorer – samt studenter ingår. Programansvarig möter nämnden varje vecka.

NUV fördelar medel till programledningen som finns vid institutionen för tematisk utbildning och forskning (ITUF). Här ges flera grundutbildningsprogram och eftersom programmen skapades innan institutionen bildades har dessa, enligt självvärderingen, en relativt autonom ställning inom institutionen när det t.ex. gäller ekonomi och bemanning.

Det är bedömarens intryck att den långt drivna decentraliseringen och programledningens starka anknytning till en enda institution bör uppmärksammas av NUV. Liknande funderingar framfördes under platsbesöket av universitetets ledning och NUV:s representanter.

Samarbetet mellan programledningarna i Norrköping och Linköping beskrevs under platsbesöket som mycket begränsat.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Programansvarig har regelbundna träffar med lärarprogrammets studentsektion. Studenternas delaktighet i planering, utveckling och utvärdering av utbildningen betonades både i självvärderingen och under platsbesöket. Studenterna är representerade i alla formella organ, t.ex. i NUV, i ITUF:s styrelse, i grundutbildningsrådet och i lärarprogrammets programråd.

Kursvärderingar genomförs efter varje kurs, enskilt och ofta även i grupp, och resultatet av dessa bearbetas och läggs ut på programmets webbsida. När en kurs startas ges studenterna information om motiven bakom uppläggningsen och att vissa inslag utformats med ledning av tidigare utvärderingar.

50. Instruktion för programansvarig, Dnr LiU 264/04-10.

Enligt självvärderingen förekom under 2003 inte någon systematisk uppföljning eller utvärdering av lärarprogrammet som helhet.

Förslag och rekommendationer

- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör tas till vara bättre än i dag.
- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Inriktningarnas uppläggning vad gäller ämnesdjup och tvärvetenskap bör ses över.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta och ansvarsfördelningen mellan universitetets och fältets lärare bör förtydligas.
- Delegationen inom lärarutbildningens ledningsorganisation bör ses över och möjligen omprövas.

Luleå tekniska universitet

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 24: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	1 (1)	0,17	11 (7)	3,09	48 (36)	20,83	60 (44)	24,08	4 (3)	0,46	64 (47)	24,53
Män	4 (2)	0,11	21 (2)	4,66	33 (16)	8,39	58 (20)	13,16	3 (2)	0,56	61 (22)	13,72
Alla	5 (3)	0,28	32 (9)	7,75	81 (52)	29,21	118 (64)	37,24	7 (5)	1,02	125 (69)	38,25

Läroprogrammet har funnits i Luleå sedan år 1907 då ett folkskoleseminarium startades. Seminariet blev sedermera lärarhögskola och med tiden kom utbildning för lärare i skola och förskola samt för fritidspedagoger att ges här. År 1987 flyttades lärarhögskolan till samma campusområde som Luleå tekniska högskola och när universitetet inrättades år 1997 blev lärarutbildningen en del av detta.

När den nya lärarutbildningen skulle införas inbjöds alla universitetets institutioner att komma med förslag på inriktningar. Avsikten var att ta vara på universitetets samlade kompetens, och under 2003 erbjöds studenterna 25 inriktningar. Året efter hade ett antal inriktningar med alltför få sökande sorterats bort – framför allt inriktningar mot grundskolans senare år och gymnasieskolan – och inför höstterminen 2004 återstod endast 14.⁵¹

I universitetets lärarutbildning medverkar sju institutioner. Av dessa är institutionen för utbildningsvetenskap⁵² dominerande, med bland annat operativt ansvar för genomförandet av lärarutbildningen och med ansvar för det allmänna utbildningsområdet. Till genomförandeansvaret är en

51. De inriktningar som erbjuds inför höstterminen 2004 är: barn, lek och lärande; matematik för tidigare år; matematik för senare år och gymnasieskolan; svenska för tidigare år och gymnasieskolan; svenska för tidigare år; engelska; musik; dans; kultur, estetik och lärande; samhällsorienterande ämnen; barn och ungdomars fritid/fritidsvetenskap; idrott och hälsa med friluftprofil; människa och natur för tidigare år; naturvetenskap för grundskolans senare år och gymnasieskolan.

52. Institutionen för utbildningsvetenskap hette före januari 2004 institutionen för lärarutbildning.

ekonomisk resurs knuten som huvudsakligen används för att avlöna en programkoordinator.

Luleå tekniska universitet bedriver utlokaliserad lärarutbildning för lärare inom grundskolan i samverkan med Lapplands kommunalförbund, Högskoleförbundet Östra Norrbotten och Partnerskap inland på tio orter i Norrbottens län. Den omfattar ca 230 studenter under 2003, dvs. ungefär 25 procent av universitetets lärarstudenter. Utbildningen har en naturvetenskaplig profil.

Lärarutbildningen i Luleå ingår i samverkansgruppen Samverkan för pedagogisk utveckling i Norrland (SAMPU) tillsammans med lärarutbildningarna vid Mitthögskolan och Umeå universitet, regionala utvecklingscentra (RUC) och kommunförbund, Skolverket samt Myndigheten för skolutveckling. Här diskuteras samordning av utbildningsutbudet i regionen.

Luleå tekniska universitet erbjuder även musiklärarutbildning i Piteå. Denna inriktning syftar till musikpedagogisk verksamhet inom grund- och gymnasieskolan samt den frivilliga musikundervisningen vid kommunala musikskolan.⁵³ Deltagande i större konstnärliga projekt, t ex operor, musikaler, rockshower, symfoniorkesterspel, kammarkör ingår ofta i kurserna. Kontakterna mellan forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och grundutbildning får på detta sätt naturliga plattformar.

Musikinriktningen är en integrerad del av lärarutbildningen sedan starten, hösten 2001.

Tabell 25: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Luleå tekniska universitet**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	255,1	104,2	359,3
HÅS inriktningar	347,8	146,1	564,1
HÅS specialiseringar	22,4	4,6	27,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	625,3	254,9	950,4
Totalt HÅS, Luleå tekniska universitet	4 279,4	3 988,4	8 267,9

53. Den studerande har stora möjligheter att profilera sina studier genom fria val av musik- och musikrelaterade kurser. Genom att välja specialiseringar 1–3 x 20 poäng kan studierna fördjupas t.ex. inom instrumentalspel, instrumentalmethodik, musikpedagogik m.fl. Ämnesdidaktiken om minst 10 poäng studeras ur dels ett musikdidaktiskt perspektiv, dels ett specifikt instrumental- eller grupp- ledningsdidaktiskt perspektiv. Lektorer och professorer i musikpedagogik deltar som föreläsare och i vissa fall också som handledare i utbildningen.

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Från och med hösten 2004 söker lärarstudenterna till en av ett antal rekommenderade studiegångar mot olika verksamheter. Gemensamt för studiegångarna är att alla studenter startar med att läsa 20 poäng AUO,⁵⁴ att de sedan läser minst 40 poäng inriktningsstudier före nästa AUO-omgång, och att de skriver sitt självständiga arbete som en del av de avslutande 20 poängen AUO – under den sista eller nästa sista termin under programmet.

Bedömargruppen noterar att med bestämd ordningsföljd mellan utbildningsområdena underlättas progressionen inom programmet.

Under platsbesöket framkom emellertid att programmet innehåller vissa repetitioner och upprepningar, i och med att innehållet i AUO delvis överlappar några inriktningar och därmed även påverkar progressionen.

Enligt både självvärdering och de lärare som medverkande under platsbesök återstår en hel del arbete med att integrera det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar eller specialiseringar. För närvarande finns liten samsyn.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet omfattar tre 20-poängsblock. Innehåll och uppläggning arbetades fram inom den dåvarande institutionen för lärarutbildning och det är fortfarande samma institution som ansvarar för genomförandet. Ungefär hälften av AUO utgörs av tvärvetenskapliga kurser, tio poäng är verksamhetsförlagd utbildning och tio poäng utgörs av examensarbetet.⁵⁵

I en av delkurserna behandlas olika arbetsformer och verktyg för att utveckla den kommunikativa förmågan, estetiska uttrycksformer och ett specialpedagogiskt perspektiv. Bedömargruppen noterar att det däremot inte verkar ingå några obligatoriska kurser som behandlar barns och ungdomars läs- och skrivutveckling.

Kravnivåerna beskrivs i självvärderingen som en ständigt återkommande fråga. Inom AUO är nivån låg, menade studenterna under platsbesöket,

54. Inom inriktningarna musik och dans läser studenterna AUO 1 och den första inriktningen parallellt, båda på halvfart.

55. De kurser som ingår är: lärande i en föränderlig värld del 1 och 2; lärandets sociala och kulturella villkor; vetandets grund; vetandets teori och metod, naturen och livets villkor; vetande i praktiken – forskning och utvecklingsarbete; lärande som kreativt byggande; examensarbete.

något som åtminstone delvis antas ha med examinationen att göra. Denna sker oftast i grupp och enligt studenterna leder det till att man kan klara kurserna utan att egentligen anstränga sig. ”Vi behövde inte köpa många böcker förra året.”

Den verksamhetsförlagda utbildningen har, enligt självvärderingen, kursrelaterat innehåll och VFU ingår i korta pass i de flesta av kurserna inom AUO. Sedan några år tillbaka pågår ett arbete med att synliggöra syftet med VFU i kursplanerna.

Under platsbesöket var studenterna nöjda med hur VFU-uppgifterna anknyts till olika kursers innehåll och följs upp, och på så sätt bidrar både till den ”mer handfast professionella” och den vetenskapliga progressionen i utbildningen. Däremot, menade studenterna, har de lokala handledarna ofta andra förväntningar på VFU än universitetets lärare. Bland kommunernas representanter ifrågasattes VFU-uppgifternas verklighetsförankring.

Tidigare besökte universitetets lärare studenterna under de fältförlagda delarna av utbildningen, men det har man sällan tid med nuförtiden. I stället genomförs samrådsmöten med samordnare från universitetets partnerområden och de lokala handledarna erbjuds handledarutbildning. I denna utbildning tas frågan om examination upp. Universitetets lärare ansvarar för examinationen av studenterna och har då skriftliga omdömen från de lokala handledarna som underlag. Några riktlinjer för hur dessa omdömen ska se ut finns inte.

För studenter med ämneskompetens erbjuds kursen *professionsinriktat lärande (PIL) 60 poäng*. Denna ges från och med hösten 2004 nätdistribuerad och på distans, både på hel- och halvfart. Under 2003 deltog ungefär 25 studenter. PIL innehåller mer VFU och didaktik än AUO inom det reguljära programmet.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna är ämnesbaserade och för innehåll och utformning ansvarar berörda institutioner. Enligt bedömargruppens intryck är kvalitetskillnaderna stora mellan olika inriktningar.

En positiv effekt av det nya programmets uppläggning är, enligt självvärderingen, att förutsättningarna för att integrera ämnesinnehåll och ämnesdidaktik har förbättrats. Minst fem poäng ämnesdidaktik ska ingå i varje inriktning. Entusiastiska studenter beskrev under platsbesöket hur en välfungerande ämnesdidaktisk undervisning kunde göra att man växer som lärare. Inom flera inriktningar beskrevs dock didaktikundervisningen

som fortsatt svag. Detta gäller framför allt vid de institutioner där man tidigare inte har medverkat i lärarutbildningen, dvs. flera av inriktningarna mot grundskolans senare år och gymnasieskolan.

Bedömargruppen noterar att lärosätets ledning har satt som mål att samtliga lärare som arbetar inom lärarutbildningen ska ha genomgått utbildning i ämnesdidaktik år 2006. Institutionen för utbildningsvetenskap har fått i uppgift att utarbeta denna utbildning under 2005. Detta uppfattar bedömargruppen som en satsning av stor betydelse för lärarutbildningens fortsatta utveckling.

VFU inom inriktningarna relaterar till ämnesstudierna. Den utförs på i princip samma sätt som VFU inom det allmänna utbildningsområdet.

Som specialiseringar godkänns universitetets fristående kurser samt kurser från andra lärosäten. Även skraddarsydda specialiseringar erbjuds, t.ex. kurserna *matematik för tidigare åldrar*, *specialpedagogik och konflikt-hantering*, *barnen i förskolan* samt *lärande, rörelsehälsa*.

Studenternas valfrihet

Vid ansökan väljer studenterna studiegång. Studiegångarna kan vara riktade mot undervisning i förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år, mot undervisning i grundskolans senare år, eller mot gymnasieskolan. Även inriktning väljs vid ansökan, antingen någon av de 14 ämnesinriktningarna eller den s.k. öppna ingången. Nästa val av inriktning eller specialisering sker tidigast under den tredje terminen.

De tre mest populära inriktningarna är *musik; barn, lek och lärande; idrott och hälsa med friluftspofil*. Inom inriktningarna mot matematik, kemi, data och fysik mot senare år och gymnasiet dominerar de manliga studenterna och i inriktningarna mot musik och idrott är könsfördelningen jämn. I alla andra inriktningar är kvinnorna flest.

Vid lärarutbildningsprogrammet finns fr.o.m. hösten 2004 två heltidstjänstgörande studievägledare. Studievägledning ges i god tid inför studievalen både till enskilda klasser och i större sammanhang. Aktuell valinformation läggs också ut på lärarutbildningsprogrammets webbsida. Studievägledningen uppges samarbeta nära med programkoordinatören för lärarutbildningen och utbildningsledaren vid institutionen för utbildningsvetenskap.

De studenter som deltog i platsbesöket var nöjda med den vägledning som ges.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 26: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,00	0,02	0,89	0,03	5,38	1,41	6,27	1,46	7,73	0,02	0,45	6,29	1,91	8,20
Inriktningar totalt	0,17	0,09	1,00	3,83	10,95	5,69	12,11	9,61	21,72	0,08	0,06	12,19	9,67	21,86
Övrigt inkl. specialisering	0,00	0,00	1,20	0,80	4,51	1,29	5,71	2,09	7,79	0,36	0,05	6,06	2,14	8,20
Totalt	0,17	0,11	3,09	4,66	20,83	8,39	24,08	13,16	37,24	0,46	0,56	24,53	13,72	38,25

Avsikten är att det allmänna utbildningsområdet ska utgöra en stomme i den vetenskapliga progressionen i programmet. Ett problem uppges dock vara att relativt få disputerade lärare medverkar. De tillsvidareanställda, disputerade lärarna svarar för drygt 11 procent av undervisningen inom AUO.⁵⁶ Totalt inom programmet svarar de för 21 procent av undervisningen.⁵⁷

Tabell 27: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,2	10,9	0,4	65,6	17,2	76,4	17,8	94,3	0,2	5,5	76,7	23,3	100,0
Inriktningar	0,8	0,4	4,6	17,5	50,1	26,0	55,4	44,0	99,4	0,4	0,3	55,8	44,2	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	14,6	9,8	55,0	15,7	69,6	25,4	95,1	4,3	0,6	73,9	26,1	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,4	0,3	8,1	12,2	54,4	21,9	62,9	34,4	97,3	1,2	1,5	64,1	35,9	100,0

Enligt både lärarna och självvärderingen har den vetenskapliga grunden i flera avseenden förstärkts i den nya lärarutbildningen i jämförelse med den tidigare. I och med det ökade utbudet av inriktningar har andelen disputerade lärare ökat och litteraturlistorna har kompletterats med vetenskaplig litteratur. Under platsbesöket bekräftade studenterna att det vetenskapliga innehållet är framträdande.

56. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

57. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

När det gäller kursernas påbyggbarhet till kandidatexamen och magisterexamen återstår, enligt självvärderingen, ”mycket att utveckla”. Tre av inriktningarna leder till filosofie kandidatexamen: *musik; fritidsvetenskap, ungdomar* samt *fritidsvetenskap, barn*. Övriga inriktningar kräver kompletteringar av olika omfattning.

Forskarutbildning

Den särskilda nämnden för lärarutbildning (SNL) ansvarar för att fastställa studieplaner för forskarutbildning i *lärande* och i *matematik och lärande*. Nämnden har delegerat ansvar för antagning och finansiering inom forskarutbildning i lärande till prefekten för institutionen för utbildningsvetenskap, och inom forskarutbildning i matematik och lärande till prefekten vid institutionen för matematik. Studieplaner för forskarutbildning i pedagogik och musikpedagogik fastslås av den filosofiska fakultetsnämnden.

Forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen har sedan 1994 bedrivits i lärande och musikpedagogik. Före lärarutbildningsreformen 2001 var 28 forskarstuderande antagna i lärande och 6 i musikpedagogik. Sedan 2001 finns även forskarutbildning i pedagogik samt i matematik och lärande.

År 2003 fanns 19 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav 12 efter 2001. Åtta av dem var antagna till matematik och lärande och 11 till lärande. Tretton av dem var placerade vid Luleå tekniska universitet. Av doktoranderna hade 14 egen lärarutbildning och 13 hade lärarutbildade handledare. Majoriteten har någon av sina handledare vid Luleå tekniska universitet.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i pedagogik, lärande, teknikhistoria samt, förutsatt att studenten läst respektive inriktning om minst 60 poäng, även till matematik och lärande, musikpedagogik och företagsekonomi. För behörighet till forskarutbildningsämnen inom humanistisk-samhällsvetenskapligt område krävs oftast 60 poäng i huvudämnet. Den korta lärarutbildningen, där studenten först läser ett huvudämne på C-/D-nivå och därefter avlägger lärarexamen, ger därmed behörighet för forskarutbildning i sådana ämnen.

Lärarprogrammets koppling till forskning och forskarutbildning beskrivs i självvärderingen som relativt svag. Forskningstraditioner saknas och i den strategi för lärarutbildningen som SNL utarbetat inför åren 2005–2010 påpekas att här finns ett starkt behov av forskning om lärande i allmän bemärkelse samt av nya forskningsämnen med mer ämnesdidak-

tisk inriktning, t.ex. svenska och lärande, moderna språk och lärande, naturvetenskap och lärande samt kultur/estetik och lärande.⁵⁸

Luleå tekniska universitet medverkar i den nationella forskarskolan i matematik med didaktisk inriktning samt i den lokala forskarskolan Arena lärande.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet genomförs inom AUO, motsvarar tio poäng och ligger på C-nivå. Avsikten är att det ska inriktas mot studentens framtida yrkesverksamhet. Vid universitetet finns sedan ett tiotal år tillbaka en fast struktur för utformning av examensarbete, den s.k. Luleåmodellen. I och med den nya lärarutbildningen kommer denna att förändras. I fortsättningen kommer utformning och inriktning på examensarbeten att vara bredare än det utvecklingsarbete i barngrupp som studeras med vetenskapliga metoder, som den tidigare modellen innebar.

Enligt de nya lokala anvisningarna för examensarbetet bör handledarna ha minst filosofie licentiatexamen. Av självvärderingen framgår inte om detta krav uppfylls.Handledningen sker i grupp och varje handledare ansvarar för 3–4 studenter. Examensarbetena behandlas vid ett slutseminarium samt presenteras mer ”populärvetenskapligt” vid *Lärarutbildningens dag* som kommer att infalla några dagar efter att det sista seminariet ägt rum.

Examinator finns alltid vid institutionen för utbildningsvetenskap.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar universitetet med 21 kommuner i Norr- och Västerbotten inom ramen för lärarutbildningen. Placeringar långt från hem-/studieorten förekommer och skapar irritation bland studenterna.

Den verksamhetsförlagda utbildningen organiseras inom universitetet av en VFU-samordnare vid institutionen för utbildningsvetenskap, i samråd med inriktningsansvariga lärare och arbetslagsledare inom det allmänna utbildningsområdet och kommunernas samordnare.

”Avtalsfrågor, sjukskrivningar och hög arbetsbelastning i skolorna” – de ekonomiska förutsättningar och villkor för lärarnas arbete som kommunerna erbjuder, samt den oklara ansvarsfördelningen mellan universitetet och kommunerna, gör enligt självvärderingen VFU till en krävande

58. Strategi för lärarutbildningen vid LTU 2005–2010, s. 5–6.

verksamhet vars förutsättningar är viktiga att förbättra. ”VFU är en klar stressfaktor”, betonade en lärare under platsbesöket. Inom Luleå kommun, som svarar för ungefär hälften av VFU-platserna, har VFU-organisationen stärkts och här fungerar samarbetet allt bättre.

På sikt, menade kommunrepresentanterna under platsbesöket, kommer fältet att få större inflytande över den nya utbildningen än över den tidigare. Som lärarutbildare känner man sig i dag mer sedda. Nämnden har t.ex. knutit till sig en referensgrupp av skolledare och lärare som möts två gånger per termin.

Det är bedömarens intryck att universitetet ännu inte har lyckats bygga upp en organisation för samverkan som fungerar väl med alla kommuner.

Det särskilda organet – Särskilda nämnden för lärarutbildning

Lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet har under åren genomgått flera omorganisationer. En av de senaste ägde rum år 2002, när universitetet, som ett av de sista lärosätena i landet, inrättade ett särskilt organ för lärarutbildningen, den särskilda nämnden för lärarutbildningen, SNL. Inrättandet skedde motvilligt, eftersom universitetets ledning inte såg någon fördel med att inrätta ett särskilt organ. Lärarutbildningen ansågs vara tillräckligt väl tillgodosedd som det var.

Enligt självvärderingen är SNL:s huvuduppgifter att arbeta med strategisk planering, uppföljning och utvärdering i frågor som rör grundutbildningen och forskningsanknytningen av denna, forskning, forskarutbildningens inriktning och kvalitet, samverkan med omvärlden samt internationaliseringsfrågor. Nämnden fastställer dessutom examensbeskrivningar, utbildningsplaner, studieplaner för forskarutbildningen och riktlinjer för individuella studieplaner.

SNL och de båda fakultetsnämnderna⁵⁹ delar på ett gemensamt, centralt kansli.

År 2004 placerades det operativa ansvaret för lärarprogrammet under prefekten på institutionen för utbildningsvetenskap, i stället för som tidigare under SNL. Det innebär att institutionens prefekt numera har ett samlat ansvar för lärarutbildningen. Detta är i enlighet med den övriga universitetsorganisationen, betonade ledningen under platsbesöket. Enligt universitetets ansvars- och beslutsordning är institutionerna bas- och resultatenheter och prefekterna ansvarar inför rektor för institutionens verk-

59. Vid universitetet finns filosofisk och teknisk fakultet.

samhet. Efter särskilt beslut av rektor kan prefekten även tilldelas ansvar för program och i det ansvaret ingår att genomföra institutionsövergripande utveckling, planering och samordning av programmet.

Det innebär att även budgetansvaret för lärarutbildningen numera är placerat hos prefekten vid institutionen för utbildningsvetenskap. SNL har ingen egen budget, utöver en driftsbudget för själva nämndsarbetet och en mindre summa strategiska medel ur fakultetsanslaget.

Enligt självvärderingen var samordningen av lärarutbildningen tidigare bristfällig, något som är tänkt att åtgärdas med den nya organisationen. Mycket arbete återstår emellertid, menar man från universitetets ledning, inte minst när det gäller att förtydliga de roller som institutioner och andra aktörer inom programmet har.

Bedömargruppen ifrågasätter om SNL har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.⁶⁰

Utvärdering och kvalitetsutveckling

SNL tog under 2003 initiativ till en utvärdering av den nya lärarutbildningen. Framför allt behandlades institutionernas arbete med ämnesinnehåll och ämnesdidaktik inom inriktningarna. Inom institutionen för utbildningsvetenskap finns den s.k. LUK-gruppen som arbetar med att utveckla det allmänna utbildningsområdet.

Bedömargruppens intryck är att man vid Luleå tekniska universitet arbetar aktivt med att identifiera och åtgärda flera av de svagheter som visat sig under de första tre åren med det nya lärarprogrammet.

Studenterna har rätt till representation i centrala beslutande organ och i arbetsgrupper, t.ex. i programrådet på lärarutbildningen och SNL, där de två studeranderepresentanterna och doktoranderepresentanten uppges ha ett viktigt inflytande. Prefekten vid institutionen för utbildningsvetenskap diskuterar utbildningsfrågor i en samrådsgrupp där fyra studenter ingår.

60. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat" (s. 44).

Dock är det svårt att rekrytera studentrepresentanter, och i självvärderingen sägs att lärarstudenternas inflytande inte har kunnat tillgodoses i den omfattning som varit önskvärt.

Kursvärderingar genomförs efter varje kurs.

Förslag och rekommendationer

- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Höskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Karlstads universitet

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 28: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Karlstads universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	1 (1)	0,07	10 (5)	2,22	35 (16)	12,84	46 (22)	15,13	51 (40)	15,77	97 (62)	30,90
Män	10 (0)	0,66	41 (16)	8,82	48 (40)	25,07	99 (56)	34,56	42 (27)	10,52	141 (83)	45,08
Alla	11 (1)	0,73	51 (21)	11,04	83 (56)	37,91	145 (78)	49,68	93 (67)	26,29	238 (145)	75,98

Lärarutbildning har funnits i Karlstad sedan år 1843. Rekryteringen till utbildningen är, och har hela tiden varit, regional – ungefär hälften av studenterna kommer från Värmland.

Av universitetets tio institutioner medverkar åtta i lärarutbildningen och enligt uppgift utgjorde lärarstudenterna hösten 2003 en fjärdedel av alla universitetets studenter. I och med den nya lärarutbildningen har nya institutioner och ämnen involverats i lärarutbildningen, t.ex. sociologi, kemi och medie- och kommunikationsvetenskap. Verksamheten är omfattande och därmed ekonomiskt betydelsefull för institutionerna.

Musikhögskolan Ingesund, som tidigare drevs av Landstinget i Värmland, tillhör sedan år 2002 universitetet.

Inom läroprogrammet erbjuds 16 inriktningar. Dessa grupperas i fyra s.k. kunskapsfält som sammantagna utgör programmet lokala profil: *språk och kultur; media, kommunikation och estetik; människan och naturen och samexistens och internationalism*.¹ Utbudet av inriktningar har bestämts utifrån söktryck, arbetsmarknad och universitetets kompetensprofil. Eftersom vissa inriktningar inte har visat sig svara mot de lärartjänster som erbjuds i dag diskuterar universitetet med regionens kommuner om att strama upp utbudet, framför allt när det gäller verksamhet mot de yngre barnen i förskola och skola. Förändringarna kommer att genomföras med start under hösten 2004.

Våren 2001 startade utbildning på distans med samma struktur som den nya lärarutbildningen. Inriktningar erbjuds mot *matematik/naturvetenskap, förskoleverksamhet med naturvetenskaplig inriktning* och *svenska/engelska*. Ett 30-tal kommuner är engagerade via lärcentra.

Tabell 29: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Karlstads universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Karlstads universitet

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	394,5	136,8	531,3
HÅS inriktningar	494,8	157,5	652,3
HÅS specialiseringar	170,5	22,5	193,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	1 059,8	316,8	1 376,5
Totalt HÅS, Karlstads universitet	5 405,6	3 069,2	8 474,9

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Flertalet studenter börjar med att läsa AUO i två terminer.⁶¹ Inom AUO läser varje student en tematisk kurs med koppling till sitt kunskapsfält samt en version av kursen *lärande och undervisning* som anpassats efter fältet.⁶² Därefter följer två terminers inriktningsstudier, inom 140-poängsutbildningen följda av två specialiseringar. Flera av specialiseringarna har utvecklats inom kunskapsfälten. Den tredje AUO-terminen läses sist.

Inom den längre utbildningen läser studenterna i allmänhet sin andra inriktning i direkt anslutning till den första och avslutar sedan med specialiseringar och AUO.

Här finns, noterar bedömargruppen, en idé om progression som förefaller att vara konsekvent genomförd. Samtidigt ifrågasätter gruppen om inte den nuvarande konstruktionen – anpassningen av innehållet i AUO och specialiseringar efter kunskapsfälten – innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

Allmänt utbildningsområde

Ett särskilt kursråd, som omfattar ledarna för kurser inom det allmänna utbildningsområdet (AUO), ansvarar för att hålla ihop området. Kursrådet behandlar bland annat frågor om progression, kursinnehåll och VFU samt överföring av information om studenter.

De två första terminerna inom det allmänna utbildningsområdet består av fyra obligatoriska tiopoängskurser; *människans kulturella och estetiska uttrycksformer, barn och ungdomar i samhället, från Big Bang till virtual reality* samt *lärande och undervisning*. Den sista kursen ges i fyra olika versioner, var och en anpassad efter respektive kunskapsfält. Den här kursen

61. För närvarande läser de studenter som valt inriktning svenska eller engelska 20 poäng och övriga 40 poäng som start på programmet.

62. Lärande och undervisning anpassad efter kunskapsfältet språk och kultur och kursen människans kulturella och estetiska uttrycksformer utgör exempelvis bas för vidare studier inom inriktningen svenska.

läser alltså studenterna uppdelade efter verksamhetsfält. Studenterna *inom* samma kunskapsfält läser dock AUO-kurserna tillsammans, oavsett kommande verksamhetsområde.

Den tredje AUO-terminen ges i två versioner. Den ena terminen är anpassad till 140-poängsutbildningen och här ingår kurserna *specialpedagogiska perspektiv på verksamheten*, eller alternativ kurs enligt aktuell information, och *examensarbete*. Inom den längre utbildningen läser studenterna *specialpedagogiskt perspektiv på verksamheten* och *hela yrkesrollen*. Här behandlas specialpedagogik, utvärdering och bedömning samt ämnesdidaktik.

Bedömggruppen noterar vid platsbesöket att AUO har olika innehåll beroende på studenternas val av inriktning och att utrymmet för det för lärarutbildningen centrala kunskapsområdet framstår som mycket begränsat.

Gruppen noterar också att enligt kursbeskrivningarna är inte undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling obligatorisk i det allmänna utbildningsområdet.

Under platsbesöket uppgav flera studenter att kravnivåerna inom AUO är relativt låga – ”man kan klara att få godkänt utan att läsa böckerna” – och att AUO har fokus mot grundskolans yngre år.

I de obligatoriska kurserna ingår sammanlagt 5 poäng VFU, relativt jämnt fördelade mellan de båda första terminerna. Under den tredje terminen ingår antingen 5 eller 6–7 poäng sammanhållen VFU. Av kursplanerna framgår hur VFU ska knytas till den teoretiska undervisningen. Studenterna får alltid med uppgifter som ska genomföras under VFU, som med tiden blivit mer öppna än tidigare för att lättare kunna anpassas efter verksamheten i skolan. Uppgifterna har också blivit färre eftersom lärarna har svårt att hinna med att följa upp dem inom teoriundervisningen.

Kursledaren ansvarar för examinationen av hela kursen inklusive VFU, efter samråd med lärarutbildarna på fältet.

För studenter med ämneskunskaper erbjuds kurser inom allmänt utbildningsområde 60 poäng. Dessa innehåller mer VFU och ämnesdidaktik än inom det reguljära programmet. Undervisningen ges på helfart, dels via nätbaserad kommunikation individuellt och i olika studiegrupper med stöd av kursansvariga lärare, dels som träffar vid universitetet med föreläsningar, lektioner och seminarier. Studenterna genomför sin VFU på hemorten.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna är i huvudsak ämnesbaserade. Flera består av helt nya kurser, medan till exempel kurserna i svenska och historia har funnits tidigare men är förändrade enligt reformens intentioner. Avsikten är att alla inriktningar och specialiseringar ska vara påbyggbara, alltså möjliga att fördjupa ämnesmässigt. Inom inriktningar med få studenter, till exempel tyska och biologi, har kurserna justerats för att göra samläsning med studenter från andra program möjlig.

Inriktningarna omfattar vanligen 40 poäng, varav 10 utgörs av VFU. Vid utformningen har man, enligt självvärderingen, arbetat hårt med didaktiseringen och integreringen av VFU och många lärare undervisar inom både ämnesdidaktik och ämnesteori.

I och med införandet av den nya lärarutbildningen har enskilda ämnen och kursansvariga getts ett större ansvar för VFU. Många lärare som tidigare inte arbetat med praktisknära frågor gör det i dag och det har lett till att flera ser nya utvecklingsmöjligheter i sina ämnen.

Ett antal specialiseringar är framtagna särskilt för lärarutbildningen, t.ex. de yngsta barnens språk och kommunikation, teknik för lärare, det mångkulturella samhället, globala möten och specialpedagogik. Utöver dessa kan studenten välja specialiseringar ur universitetets ordinarie kursutbud.

Bedömargruppen noterar att samverkansgraden med musklärarutbildningen är låg.

Studenternas valfrihet

Vid ansökan väljer studenten antingen *öppen ingång* eller en första inriktning inom något av de fyra kunskapsfälten. Under den andra terminen väljs specialisering eller en andra inriktning. Den andra inriktningen kan väljas inom ett nytt kunskapsfält, med det sker sällan. Studenterna väljer i regel ganska traditionella kombinationer.

Tillsammans med en studievägledare gör varje student en studieplanering som sedan är tillgänglig för studenten via den personliga webbsidan på studentnätet. Avsteg och ändringar i planeringen kan sedan bara göras av studievägledarna efter samtal och skriftlig ansökan från studenten. Studieplaneringen är även tillgänglig för lärarutbildarna inom partnerområdena och inom universitetet utgör den underlag för verksamhetsplanering, t.ex. för de kursbeställningar som görs till institutionerna med två års framförhållning.

Systemet med studieplanering förefaller att, enligt bedömargruppens mening, med i huvudsak bibehållen valfrihet ge studenten överblick över programmet.

Inom universitetets centrala förvaltning finns två studievägledare som arbetar med frågor som rör lärarutbildningen. Dessutom finns studievägledare vid ämnesinstitutionerna.

Hösten 2003, när studenterna för första gången kunde välja *öppen in- gång*, fanns 174 sökande till 30 platser. De mest populära inriktningarna är annars *hinder och möjligheter för lärande, språk och lärande i ett kultu- rellet perspektiv, estetiskt lärande* samt *historia*. Antalet sökande till natur- vetenskapliga inriktningar är få, med undantag för inriktningen mot *na- turvetenskap i vardagen* för de yngre barnen och distansutbildningen mot naturvetenskap.⁶³

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 30: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Karlstads universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidare- anställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidare- anställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,21	0,15	0,74	5,66	6,11	5,81	7,06	12,87	5,34	3,77	11,15	10,83	21,98
Inriktningar totalt	0,07	0,45	1,47	4,71	5,38	15,29	6,92	20,45	27,37	9,06	6,55	15,98	27,00	42,98
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,60	3,37	1,80	3,68	2,40	7,05	9,45	1,37	0,20	3,77	7,25	11,02
Totalt	0,07	0,66	2,22	8,82	12,84	25,07	15,13	34,56	49,68	15,77	10,52	30,90	45,08	75,98

Grunden för vetenskapliggörandet av utbildningen beskrivs som generellt starkare inom inriktningarna än inom AUO, vilket avspeglas t.ex. i kurslitteraturen och i lärarnas kompetensnivå. Andelen undervisning som utförs av disputerade lärare är 5 procent inom AUO och 15 procent inom inriktningarna. Det innebär att andelen professors- och lektorsundervisning är synnerligen låg inom AUO, bland de lägsta i landet.⁶⁴ I program-

63. Musikhögskolan Ingesund har antagningsprov. Flertalet studenter där har skaffat sig någon form av musikalisk utbildning innan de söker sig till lärarutbildningen.

64. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

met som helhet svarar de disputerade lärarna för ungefär 16 procent av undervisningen.⁶⁵

Tabell 31: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Karlstads universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,0	0,7	3,4	25,8	27,8	26,4	32,1	58,5	24,3	17,2	50,7	49,3	100,0
Inriktningar	0,2	1,0	3,4	11,0	12,5	35,6	16,1	47,6	63,7	21,1	15,2	37,2	62,8	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	5,4	30,6	16,3	33,4	21,8	64,0	85,8	12,4	1,8	34,2	65,8	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,1	0,9	2,9	11,6	16,9	33,0	19,9	45,5	65,4	20,8	13,8	40,7	59,3	100,0

Det självständiga arbetet

Examensarbetet kan genomföras inom en specialisering eller inom den avslutande terminen av AUO. Under arbetet ska studenten bland annat utveckla sin förmåga att analysera och genomföra förändringar i kommande yrkesverksamhet. Studenterna uppmanas att ta kontakt med sina kommunala lärarutbildare för att finna uppsatsämnen.

Examensarbetet förbereds inom inriktningarna, t.ex. genom intervjuer, analys av texter och en sammanfattande slutrapport. Även andra skriv- och analysmoment ingår.

Inom lärarutbildningen har en lärare utsetts till huvudansvarig för utvecklingen av det självständiga arbetet och ett nätverk av disputerade lärare som kommer att fungera som handledare har bildats. Nätverket har utformat en kursplan för examensarbetet och anvisningar för dess genomförande och redovisning.

Eftersom flera institutioner inte kan erbjuda disputerade handledare förväntades de ansvariga under år 2004 ta fram en plan för hur handledarkompetensen ska kunna öka.

Forskarutbildning

Fakultetsnämnd Lärande ansvarar för att inrätta forskarutbildningsämnen, fastställda studieplaner samt för kvalitets- och utvecklingsarbete inom forskarutbildningen. Nämnden bereder ärenden för beslut i universitetsstyrelsen vilka omfattar de ekonomiska ramarna för finansiering av

65. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

forskarutbildningen vid universitetet. Berörda institutioner har ansvar för att genomföra forskarutbildningen.

Fram till lärarutbildningsreformen 2001 utfördes en stor del av den lärarutbildningsrelevanta forskningen inom ämnet pedagogik. Viss forskarutbildning fanns även i ämnesdidaktik. Under perioden 1998–2000 antogs ett 25-tal forskarstuderande. Ansvaret för finansiering, studieplaner och antagning vilade på universitetets gemensamma fakultetsnämnd.

Sedan 2001 ges forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen inom tre områden: pedagogiskt arbete, pedagogik, samt ämnesdidaktik i biologi, fysik, kemi, litteraturvetenskap och engelska. Dessa områden knyter an till universitetets kunskapsprofil *lärande i skola och arbetsliv*.

År 2003 fanns 38 forskarstuderande inom fakultetsnämndens ansvarsområde, varav 22 efter 2001. Åtta var placerade vid andra lärosäten. Åtta var antagna till forskarutbildning i pedagogiskt arbete, fyra i ämnesdidaktik, tjugofem i pedagogik och en i litteraturvetenskap. Drygt hälften av dem var lärarutbildade och majoriteten hade minst en av sina handledare vid universitetet.

Den nya lärarutbildningen ger, tillsammans med två års yrkeserfarenhet, behörighet till forskarutbildning i pedagogiskt arbete. Behörighetskraven till forskarutbildningarna i ämnesdidaktik varierar beroende på ämnesinriktning, från 60 poäng i ämnet (pedagogik) tillsammans med examensarbete (biologi, kemi, fysik) till D-nivå (engelska) eller 100 poäng inom lärarutbildningen (litteraturvetenskap).

Under perioden 2005–2008 kommer utvecklingen av tre områden inom forskarutbildningen att prioriteras: pedagogiskt arbete, naturvetenskapens och teknikens didaktik samt ett inledande arbete inom området livslångt lärande.

Karlstads universitet medverkar i de nationella forskarskolorna i pedagogiskt arbete och i naturvetenskapernas och teknikens didaktik.

Bedömargruppen noterar att vid universitetet finns forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen etablerad. Dessutom har relativt stora resurser avsatts för finansiering av sådan forskarutbildning.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar lärarutbildningen vid Karlstads universitet med fler kommuner än något annat lärosäte i landet – 58 stycken. Inom kommunerna finns totalt 85 partnerområden. Ett partnerområde omfattar alla verksamhetsområden från förskola, fritidshem upp till grundskolans senare år och gymnasiet. VFU kan även förläggas till

annan verksamhet t.ex. museer, kyrkor eller andra samhällsinstitutioner. Studenten tillhör samma partnerområde under hela studietiden.

Inom universitetet finns utbildningsledare som informerar kommunerna om lärarutbildningens innehåll och utveckling och organiserar utbildning för lokala lärarutbildare. För närvarande erbjuds ett antal 1-poängs- och 5-poängskurser, samt seminarier i Karlstad på kvällstid, vilka dock många har svårt att hinna gå på. Dessutom finns VFU-samordnare inom varje kunskapsfält med ansvar bland annat för att samordna VFU-perioderna mellan fältets alla kurser, och för att utse VFU-ansvariga för kurserna. Kursernas olika önskemål om förläggning av VFU-perioder, schemaläggningen i skolan och långa pendlingsavstånd för studenterna⁶⁶ m.m. försvårar planeringen.

Ett avtal mellan kommunerna och universitetet som reglerar parternas ansvar togs fram under 2003. Även en referensgrupp med kommunala företrädare, skolans lärare och VFU-ansvariga har inrättats. Ändå efterlyste kommunernas representanter ett större medinflytande under platsbesöket, framför allt i planering och uppläggning av VFU. Styrningen från universitetets sida beskrevs som tämligen ensidig.

Bedömggruppen har svårt att se hur universitetets nuvarande VFU-organisation skapar förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete mellan universitetet och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Det särskilda organet – Fakultetsnämnd Lärande

Under platsbesöket förklarade universitetets ledning att man egentligen inte hade velat ha något särskilt organ. Eftersom det var tvunget valde man att inrätta en likadan fakultetsnämnd som den som redan fanns – filosofisk-teknisk fakultetsnämnd. En interimistisk nämnd var verksam under hösten 2001 och i januari 2002 inrättades *fakultetsnämnd Lärande*.

Nämndens ansvarsområden innefattar lärarutbildning inklusive påbyggnadsutbildningar, ämnena pedagogiskt arbete och pedagogik; forskning inom profilmrådet *lärande i skola och arbetsliv* samt forskarutbildning inom ämnen med ämnesdidaktisk inriktning eller på annat sätt inriktad mot områden som är relevanta för lärarutbildningen.⁶⁷

66. Det är framför allt studenterna som ska göra sin VFU inom gymnasieskolan som får resa långt. Platserna i närområdet räcker inte till.

67. Arbets- och beslutsordning vid Karlstads universitet. Giltig från 2004-07-01.

Nämnden fattar beslut i frågor som rör innehåll och kvalitet i verksamheten, t.ex. beslutar om utbildningsplan och för kursplaner för kurser inom AUO och inriktningarna. Beslut om kursplaner för specialiseringar är i de flesta fall delegerade till institutionerna. Fakultetsnämnden ska stimulera till forskning och forskarutbildning, vara pådrivare i utvecklingsfrågor samt främja samverkan med det omgivande samhället. ”En positiv sak med *fakultetsnämnd Lärande* är att det har blivit lättare som student att påverka, man vet vart man ska gå”, menade kårens representant under platsbesöket.

De fyra kunskapsfälträden, ett för varje kunskapsfält, som består av lärar- och studentrepresentanter samt en extern ledamot, bereder nämndens grundutbildningsfrågor, men har i övrigt ett begränsat inflytande.

Utbildningsuppdrag och resurser till utbildningarna fördelas av universitetsstyrelsen direkt till institutionerna.

I praktiken finns en obalans mellan olika organ, enligt ledningen. Fakultetsnämnd Lärande är betydligt mindre än den andra nämnden och har litet inflytande över hur medel till lärarprogrammet fördelas och används. Universitetsledningen planerar en organisationsöversyn för att skapa bättre ordning på pengaflödet och kvalitetsuppföljningen inom programmet, något som även bedömargruppen uppfattar som befogat.

Bedömargruppen ifrågasätter också om fakultetsnämnd Lärande har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar det särskilda organet.⁶⁸

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Studenterna har möjlighet att medverka i lärarutbildningen på olika nivåer, i fakultetsnämnd Lärande, i institutionsnämnderna samt i kursråd och ämnesråd. Det är dock i allmänhet svårt att rekrytera studenter till dessa uppdrag, trots att en mindre ekonomisk ersättning utgår.

Samtliga institutioner genomför regelbundna kursvärderingar och ibland medverkar studenter när de sammanställs.

Lärarutbildningen uppger att samarbetet är gott med studerandeföreningen för lärarstudenter i Karlstad (LÄSK). Tidigare lärarstudenter

68. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat”(s. 44).

medverkar vid programstarterna varje termin, liksom studentkår och representanter för studerandeföreningarna inom lärarfacken. Olika utbildningsfrågor diskuteras återkommande med representanter för studentkåren och LÄSK.

En utvärdering av den första AUO-terminen genomfördes under 2002, en "översyn av utbildningen" under 2003 och en utvärdering av VFU inom vissa inriktningar under 2004.

Förslag och rekommendationer

- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- Innehållet i det allmänna utbildningsområdet bör riktas tydligare mot för läraryrket centrala kunskaps- och verksamhetsområden.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Växjö universitet

Läroprogrammens lokala profil

Tabell 32: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Växjö universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare	Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				Antal
Kvinnor	2 (1)	0,27	14 (6)	2,08	45 (43)	21,20	61 (50)	23,55	40 (33)	9,64	101 (83)	33,19
Män	6 (2)	0,34	33 (16)	8,64	36 (27)	15,79	75 (45)	24,77	28 (17)	5,85	103 (62)	30,62
Alla	8 (3)	0,61	47 (22)	10,72	81 (70)	36,99	136 (95)	48,32	68 (50)	15,49	204 (145)	63,81

Lärarutbildningen vid Växjö universitet har sitt ursprung i stadens folk- och småskollärarseminarium. Efter en lång och inte enkel integrationsprocess beskrivs nu läroprogrammet som en angelägenhet för hela universitetet. Sex av sju institutioner medverkar.

Lärarutbildningen omfattar 140–220 poäng och ges både vid campus och som nätburen utbildning på distans. Sammanlagt 23 inriktningar erbjuds.⁶⁹ Dessa grupperas i fem olika studiegångar.⁷⁰

Vilka inriktningar som ges under olika terminer beror bland annat på universitetets examensmål och på antalet VFU-platser i regionen.

I utbildningsplanen anges *specialpedagogik* och *informations- och kommunikationsteknik* som två lokala profiler. Alla studenter utbildas i informations- och kommunikationsteknik under sin första AUO-termin och

69. De inriktningar som erbjuds är: barns och ungas lärande, lek och fritid 40 poäng; bilddidaktik 40/60 poäng; biologi 40/60 poäng; biologi/kemi 60 poäng; datavetenskap 40/60 poäng; engelska 40/60 poäng; franska 40/60 poäng; fysik 40/60 poäng; geografi 40/60 poäng; idrott och hälsa 40/60 poäng; kemi 40/60 poäng; matematik/fysik 60 poäng; matematik/matematikdidaktik 40/60 poäng; musikdidaktik 40/60 poäng; naturvetenskap och teknik 40 poäng; naturvetenskap och teknik med matematik 40 poäng; samhällskunskap 60/80 poäng; SO 60 poäng; spanska 40/60 poäng; svenska 60/80 poäng; svenska och matematik 40 poäng; svenska och SO 60 poäng; teknik 40 poäng.
70. De studiegångar som erbjuds är: reguljärt program; distansprogram mot lärarexamen för grundskolans senare år och gymnasieskolan inom ämnesområdena/ ämnena matematik/naturvetenskap (biologi, fysik, kemi)/datavetenskap/ teknik 20–120/180 poäng; distansprogram mot lärarexamen för förskola och förskoleklass 120/140 poäng; program mot lärarexamen för grundskolans tidiga och senare år samt gymnasieskolan, allmänt utbildningsområde (AUO) 60 poäng; distansprogram mot lärarexamen för grundskolans tidiga och senare år samt gymnasieskolan, allmänt utbildningsområde (AUO) 60 poäng.

denna undervisning följs upp i senare kurser. Specialpedagogiken fokuseras under den andra terminens AUO och kan även väljas som specialisering.

Varje år antas ca 800 studenter till lärarprogrammet och av dessa läser hälften på distans inom något av de båda distansprogrammen; *GOXFY* – utbildning av verksamma barnskötare till lärarexamen inom förskola och förskoleklass, och *OEX* – utbildning av verksamma obehöriga lärare till lärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi, datavetenskap och teknik för grundskolans senare år och gymnasieskolan. Dessutom kan verksamma lärare komplettera sin utbildning per distans med inriktningar i svenska, matematik och datavetenskap.

På grund av universitetets överproduktion minskades antagningen till distansprogrammen inför hösten 2004.

Tabell 33: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Växjö universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Växjö universitet

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	370,4	150,4	520,8
HÅS inriktningar	364,7	185,6	550,3
HÅS specialiseringar	85,3	11,6	96,9
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	820,4	347,5	1 167,9
Totalt HÅS, Växjö universitet	5 124,9	3 634,8	8 759,7

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Inom det campusförlagda programmet startar de flesta med en termins AUO och två terminers inriktningsstudier.⁷¹ Därefter, under resten av utbildningen, varierar ordningsföljden mellan de tre utbildningsområdena. Under platsbesöket efterlyste studenterna en röd tråd i utbildningen.

Bedömaregruppen noterar att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) fördelas inom det reguljära programmet över tre terminer: *tvärvetenskapliga perspektiv på hållbar utveckling* (1–20 poäng), *människor, kulturer och pedagogiska möten* (21–40 poäng) samt *skolans villkor/lärarperspektivet* (41–60 poäng). I AUO ingår flera

71. De studenter som läser franska, spanska och tyska börjar i stället med ett års inriktningsstudier och läser AUO som tredje termin.

kurser där samtalets och skrivandets betydelse för kunskapsutveckling och lärande introduceras, barns och ungdomars läs- och skrivutveckling och läs- och skrivsvårigheter behandlas, samt estetiska processers betydelse för barns lärande belyses.

Innehållet i AUO bestämdes inledningsvis i ett samarbete mellan samtliga institutioner som är involverade i lärarutbildningen. Kurserna forcerades fram på kort tid och resultatet blev relativt splittrat, menade programledningen under platsbesöket. Även studenterna anser att det allmänna utbildningsområdet, särskilt den första terminen, är svagt sammanhållet, vilket beskrivs i självvärderingen och framkom under platsbesöket. Dessutom menade de att kravnivåerna är låga och att examinationsformerna är sådana att man kan klara sig med en måttlig arbetsinsats. Anknytningen till inriktningarna beskrevs som svag.

Det är bedömagruppens intryck att progression och sammanhang inom det allmänna utbildningsområdet, och i relation till programmets inriktningar, behöver stärkas. Det AUO-råd som inrättats under 2004 framstår därför som ett angeläget och gott initiativ. I rådet ingår representanter från samtliga institutioner som medverkar i AUO.

Den verksamhetsförlagda utbildningen omfattar tio poäng inom AUO; två poäng under den första terminen, tre under den andra och fem under den avslutande. Särskilda målbeskrivningar finns för VFU inom samtliga AUO-terminer och inriktningar. Universitetets lärare gör inga fältbesök, utan examinerar VFU efter samråd med de lokala lärarutbildarna.

Under platsbesöket betonade kommunrepresentanterna att kontakterna med fältet sker relativt systematiskt inför den VFU som genomförs inom AUO, med gemensamma handledarträffar och skriftlig information.

Studenter med ämneskompetens har möjlighet att endast läsa AUO, antingen på campus och på heltid eller på distans och deltid. Dessa AUO-kurser har samma innehåll som kurserna inom det reguljära programmet, men uppdelningen i delkurser är en annan.

Inriktningar och specialiseringar

I och med införandet av den nya lärarutbildningen fick respektive institution ansvaret för den ämnesdidaktiska undervisningen. Resultatet av arbetet med att integrera didaktik och ämnesstudier varierar, bland annat beroende på vilken lärarkompetens som finns. I en undersökning som genomfördes bland universitetets lärarstudenter under år 2003 efterlyste nästan 90 procent mer ämnesdidaktik i utbildningen – både praktisk undervisning och didaktisk forskning.

Bedömggruppen noterar att Växjö universitet har en bra resurs i sin ämnesdidaktiska forskarutbildning som borde tas tillvara i utvecklingen av ämnesdidaktiken inom lärarprogrammet.

VFU ingår med tio poäng inom respektive inriktning och hur den fördelas varierar. I vissa inriktningar satsar man på långa VFU-perioder, medan man inom andra, t.ex. idrott och hälsa, fördelar VFU över året så att studenterna ska kunna prova på att undervisa i olika sporter.

Enligt självvärdering och platsbesök är kommunernas lärarutbildare och studenter över lag nöjda med VFU. Studenterna betonade dock att fältets lärarutbildare är väldigt olika informerade och olika intresserade av sina uppdrag.

Studenterna väljer specialiseringar ur hela universitetets utbud. Dessutom finns ett antal 20-poängskurser specifikt framtagna för lärarprogrammet.⁷²

Studenternas valfrihet

Studenterna väljer en första inriktning i sin ansökan, antingen mot grundskolans tidigare år eller mot grundskolans senare år och gymnasiet. Söktrycket varierar kraftigt. Påfallande lågt är det till naturvetenskapliga inriktningar⁷³ och till tyska och franska. Populärast är det att läsa idrott och hälsa. Någon generell tendens i studenternas val av åldersinriktning går inte att urskilja. De manliga studenterna är flest inom fem av inriktningarna; idrott och hälsa, matematik, geografi, matematik/fysik och fysik. Inom samhällsvetenskap är könsfördelningen jämn och inom övriga inriktningar dominerar kvinnorna.

Vid antagningen gör studenterna även preliminära val för hela programmet, och dessa val bekräftar de eller förändrar i efterhand – termin för termin.

Detta förefaller, enligt bedömggruppens mening, vara ett konstruktivt sätt att med bibehållen valfrihet ge studenterna en överblick över studierna och samtidigt förbättra förutsättningarna för intern styrning och dimensionering av programmet.

72. I lärarprogrammets utbildningsplan, Dnr 30/2004-510, anges följande särskilt framtagna specialiseringar: arkitektur och miljöer; datorstött lärande; engelska med inriktning mot lärande; globala och kulturella perspektiv på utbildning; hälso- och utomhuspedagogik; specialpedagogik; svenska för de tidiga åren. Listan på specialiseringar uppdateras fortlöpande.

73. Lärarprogrammets ledning menade dock under platsbesöket att i och med distansprogrammet OEX har man totalt sett närmast en överproduktion inom det naturvetenskapliga området.

Universitetet har i samarbete med de omgivande kommunerna inlett en kartläggning för att ta fram en bättre bild av regionens framtida behov av lärare.

En heltids studievägledartjänst är knuten till programmet. Under uppbyggnaden av programmet uppges inte studievägledningen ha fungerat tillfredsställande på grund av underdimensionering. Under 2004 pågick arbete med att intensifiera samarbetet med institutionernas studievägledare.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 34: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Växjö universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,00	0,05	0,27	0,75	7,24	5,87	7,51	6,67	14,18	3,82	2,65	11,33	9,32	20,65
Inriktningar totalt	0,27	0,28	0,86	6,89	11,39	7,99	12,52	15,16	27,68	2,90	2,14	15,42	17,30	32,72
Övrigt inkl. specialisering	0,00	0,01	0,95	1,00	2,57	1,93	3,52	2,94	6,46	2,92	1,06	6,44	4,00	10,44
Totalt	0,27	0,34	2,08	8,64	21,20	15,79	23,55	24,77	48,32	9,64	5,85	33,19	30,62	63,81

Ungefär 5 procent av undervisningen inom AUO utförs av tillsvidareanställda, disputerade lärare. Det är en synnerligen låg andel, bland de lägsta i landet.⁷⁴ Inom programmet totalt utförs 18 procent av undervisningen av professorer och lektorer.⁷⁵

Tabell 35: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Växjö universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,2	1,3	3,6	35,1	28,4	36,4	32,3	68,7	18,5	12,8	54,9	45,1	100,0
Inriktningar	0,8	0,9	2,7	21,4	34,9	24,8	38,5	47,1	85,6	7,8	6,7	46,2	53,8	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,1	8,6	9,1	24,7	17,6	33,4	26,8	60,1	30,2	9,6	63,6	36,4	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,4	0,5	3,3	13,5	33,2	24,7	36,9	38,8	75,7	15,1	9,2	52,0	48,0	100,0

74. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

75. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Forskningsanknytningen av grundutbildningen har hittills skötts mest ad hoc, menade lärarutbildningsnämnden under platsbesöket. Trots detta framhöll framför allt de studenter som utbildade sig mot grundskolans senare år och gymnasiet att vetenskaplig litteratur, forskning och forskningsmetodik ingår i undervisningen.

Våren 2000 startade magisterutbildning med didaktisk inriktning vid Växjö universitet med medel från Utbildningsdepartementet och Högskoleverket. Syftet var att skapa en forskningsförberedande utbildning för lärare verksamma i skolan. I dag har sju av universitetets ämnen magisterprogram med didaktisk inriktning och flera av kurserna inom dessa ges som del av inriktningar och specialiseringar inom lärarutbildningen.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet omfattar tio poäng och utförs sedan hösten 2004 under det allmänna utbildningsområdets sista termin. Innehållet ska dock ansluta till någon av inriktningarna och huvudhandledaren finns inom ämnet/inriktningen. Denna placering skapar, enligt programmets ledning under platsbesöket, en naturlig anknytning mellan inriktningarna och AUO. Dessutom kan de metodologiska och vetenskapliga förberedelserna inför examensarbetet komma att utgöra stomme för hela AUO.

Ett kollegium för examensarbeten har tillsatts med övergripande ansvar för examensarbetena och för att utforma bedömningskriterier.

I nuläget sköts en stor del av handledningen av adjunkter. Enligt självvärderingen kommer det att krävas ”en medveten och stor satsning på alla nivåer” för att täcka behovet av handledare för examensarbeten, magisterprogram och forskarutbildning med didaktisk inriktning.

Examinator för examensarbetet ska alltid vara disputerad.

Forskarutbildning

Lärarutbildningsnämnden (LUN) ansvarar för antagning, studieplaner, finansiering, uppföljning och utvärdering av forskarutbildning med didaktisk inriktning i pedagogik, matematik, litteraturvetenskap, nordiska språk, tyska, franska, engelska och historia. Dimensioneringen bestäms centralt via fördelning av forskningsanslag. Utvecklingsfrågor behandlas i dialog med företrädare för institutionernas forskningsmiljöer.

Innan lärarutbildningsreformen 2001 gavs lärarutbildningsanknuten forskarutbildning i pedagogik, under ansvar av fakultetsnämnden för humaniora och samhällsvetenskap, och under perioden 1996–2000 antogs 19 forskarstuderande. Sedan år 2003 finns forskarutbildning med didaktisk

inriktning i pedagogik, matematik, litteraturvetenskap, nordiska språk, tyska, franska, engelska och historia.

År 2003 fanns 24 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav 23 antagna efter 2001. Fem var antagna till pedagogik med inriktning mot didaktik, 18 till ämnesdidaktik och en till pedagogik. Sex av dem var placerade vid lärosäten utan egen forskarutbildning. Samtliga forskarstuderande och majoriteten av handledarna var lärarutbildade. Alla forskarstuderande har någon av sina handledare vid Växjö universitet.

Behörighetskraven till forskarutbildningarna varierar beroende på ämnesinriktning: för forskarutbildning i engelska, tyska, franska eller historia med didaktisk inriktning krävs lärarutbildning som inkluderar ämnesstudier motsvarande kandidatexamen, för forskarutbildning i litteraturvetenskap och nordiska språk med didaktisk inriktning krävs magisterutbildning eller minst 80 poäng i svenska, för forskarutbildning i matematik med didaktisk inriktning krävs magisterexamen i matematik eller lärarexamen samt 60 poäng i matematik, varav 20 poäng på minst C-nivå, och för forskarutbildning i pedagogik krävs 60 poäng i ämnet pedagogik, av vilka minst 10 poäng ska utgöras av ett självständigt arbete.

Växjö universitet är värduiversitet för nationella forskarskolan i svenska med didaktisk inriktning och deltar i nationella forskarskolan i matematik med didaktisk inriktning. En licentiatforskerskola har byggts upp i samarbete med högskolorna i Kalmar och Kristianstad. På samma sätt som inom magisterutbildningen finns de studerande inom olika ämnen och inom forskarskolan kompletteras ämnesfördjupningen med kurser i didaktik.

Ambitionen inför framtiden är att alla ämnen som ingår i lärarutbildningen ska kopplas till didaktisk forskning och forskarutbildning.

Bedömargruppen noterar den målmedvetna satsningen på uppbyggnad av lärarutbildningsanknuten forskarutbildning vid Växjö universitet.

VFU-organisationen

En s.k. VFU-portal – ALPEN – har skapats för att visa lärarstudenterna vilka arbetslag som finns i regionen, för att på så sätt göra det möjligt för dem att välja en VFU-plats i linje med sin utbildningsprofil. Universitetets lärare har inget att göra med studenternas VFU-val. I dagsläget finns ca 660 arbetslag i ett 20-tal kommuner att välja bland.

Före reformen ansvarade institutionen för pedagogik för nästan all praktik inom lärarprogrammet. Numera organiserar varje institution den VFU som ingår i den "egna" inriktningen, dvs. bestämmer innehåll och

utformning, sköter kontakterna med skolor och lokala lärarutbildare på fältet och planerar eventuell uppföljning.

Bedömargruppen har svårt att se hur universitetets nuvarande och starkt decentraliserade VFU-organisation skapar förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete mellan universitetet och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Under platsbesöket efterlyste de kommunala lärarutbildarna fler kanaler för samarbete och ömsesidigt utbyte mellan universitetets och fältets lärare. Samtidigt betonade de hur viktigt stödet från de egna kommunerna är. I det sammanhanget beskrevs ersättningen för VFU som en stridsfråga.

Det regionala utvecklingscentrumet vid Växjö universitet (VXUT) startade 1999. Inom ramen för VXUT samarbetar Lärarutbildningsnämnden, Kommunförbundet Kronoberg, enskilda kommuner i regionen och Skolverkets regionala enhet i syfte att bygga upp den verksamhetsförlagda utbildningen. Under våren 2001 genomförde t.ex. Kommunförbundet Kronoberg en utvärdering av hur universitetets VFU uppfattas i kommunerna.

Den fortsatta utvecklingen av VFU beskrivs i självvärderingen som en angelägen uppgift inför framtiden, tillsammans med frågor som rör handledning och ämnesdidaktik, examensarbeten, kompetensutveckling och lärarprofessionalism.

Detta är en slutsats som bedömargruppen instämmer i.

Det särskilda organet – Lärarutbildningsnämnden

Under platsbesöket beskrevs institutionerna som starka inom Växjö universitetet. I den nuvarande organisationen är de direkt underställda rektor, och prefekterna ”leder och utvecklar verksamheten vid institutionen, dels utifrån den utvecklingsplan, det årliga uppdrag och den budget som fastställts av universitetsstyrelsen, dels utifrån de övriga beslut som fastställts av rektor.”⁷⁶

Fakultetsorganisationen består av tre nämnder med fakultetsstatus som sinsemellan delar på ansvaret för två vetenskapsområden. Dessa är fakultetsnämnden för humaniora och samhällsvetenskap (HumSam), för matematik, naturvetenskap och teknik (MNT) samt Lärarutbildningsnämnden (LUN). Den två första inrättades år 1999 när högskolan fick

76. Rektorsbeslut, Uppdrag som prefekt, Dnr 490/2002-10, s. 1.

universitetsstatus och LUN år 2001 för att organisera lärarutbildningen och forskarutbildning och forskning i anslutning till denna.

När lärarutbildningsnämnden inrättades gavs denna i första hand ett kvalitetsfokus. Nämnden skulle inte styra verksamhet eller fördela medel. Medel till grundutbildningen fördelas direkt från universitetets planeringsenhet till institutionerna. Enligt rektor har LUN samma funktion som övriga nämnder när det gäller grundutbildningen. Vilken denna funktion är framgår inte i universitetets *Beslutsordning för fakultetsnämnderna*.⁷⁷

Ansvar för forskningen och resursfördelningen till denna har visat sig bli en komplicerad uppgift för den nya nämnden, som t.ex. är beroende av anslag från HumSam och MNT – anslag som av de båda andra områdena kan upplevas som en ”uttaxering”, enligt LUN:s ledning under platsbesöket.

Under platsbesöket beskrevs LUN av kommunerna som kraftlöst och utan verktyg att styra med. Den nya lärarutbildningen är enligt lärarna en stor organisatorisk apparat som är svår att överblicka.

Bedömargruppen ifrågasätter om LUN har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.⁷⁸

Vid LUN:s kansli fanns år 2003 följande resurser för handläggning och beredning: Dekan 50 procent, prodekan 10 procent, kanslichef 100 procent, utbildningsledare 200 procent, studievägledare 100 procent och VFU-samordnare 100 procent.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

I Växjö universitets utvecklingsplan för perioden 2000–2004 skrevs utvecklingen av den nya lärarutbildningen fram som ett prioriterat område. Under 2003 satsade man särskilt på att utveckla VFU, det inre stödet och regional samverkan. En kursplanegrupp tillsattes för att granska samtliga kursplaner, vilket medfört en samordning av behörighetskraven.

77. Dnr 47/2004-13, 2003-12-16 (rev 2: 2004-06-21).

78. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat”(s. 44).

2004 beslutades om en årligen återkommande "peer review" tillsammans med högskolorna i Kalmar och Kristianstad. Två granskningar har genomförts. Den första behandlade AUO och den andra VFU inom inriktningarna. Närmast på tur står en granskning av examensarbetet.

Studenterna är representerade i universitetets beredande och beslutande organ. I lärarutbildningsnämnden ingår exempelvis tre studeranderepresentanter, varav en är doktorand. Hur studentinflytandet fungerar i praktiken uppges vara svårt att överblicka, bland annat eftersom lärarutbildningen bedrivs på sex olika institutioner. Framför allt distansstudenterna och de studenter som läser kurser som tillhör flera institutioner antas ha svårare att utöva inflytande än andra.

Regelbundna kursvärderingar genomförs och dessa följs upp av respektive lärarlag. I något lärarlag har man utsett ett särskilt utvärderingsråd där samtliga studenter turas om att medverka. Studenterna ifrågasätter dock om kursvärderingarna har någon reell påverkan på kursernas innehåll.

Förslag och rekommendationer

- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Örebro universitet

Läroprogrammens lokala profil

Tabell 36: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Örebro universitet under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	1 (0)	0,1	17 (9)	5,6	29 (26)	11,1	47 (35)	16,8	34 (22)	8,4	81 (57)	25,2
Män	7 (5)	0,4	16 (8)	4,7	36 (29)	14,5	59 (42)	19,6	45 (32)	4,9	104 (74)	24,6
Alla	8 (5)	0,5	33 (17)	10,3	65 (55)	25,6	106 (77)	36,4	79 (54)	13,4	185 (131)	49,8

Dåvarande Högskolan i Örebro fick i början av 1990-talet rätt att utfärda gymnasieläro-, grundskolläro- och specialpedagogexamen. Det innebar att högskolans lärarutbildning byggdes ut kraftigt. Utbildning för fritidspedagoger, förskollärare, idrottslärare och musiklektörer fanns här sedan tidigare.

Läroprogrammet omfattar under 2004 hela det pedagogiska verksamhetsfältet från förskola till kommunal vuxenutbildning⁷⁹ och involverar samtliga universitetets institutioner utom en. Elva olika inriktningar erbjuds,⁸⁰ samt en s.k. öppen ingång. Valet av inriktningar har bland annat bestämts av efterfrågan från de omgivande kommunerna.

Programmet har en tydlig pedagogisk-didaktisk profil. Pedagogiska institutionen ansvarar för det allmänna utbildningsområdet och för inriktningarna i specialpedagogik och teckenspråk.

Lärostudenterna kan i princip välja specialiseringar fritt inom universitetets allmänna kursutbud. Även specialiseringskurser som anpassats särskilt till den nya lärarutbildningen finns.

Den långsiktigt planerade antagningen ligger på 400–420 studenter per år till det reguljära programmet och 100–120 studenter till läroprogram-

79. Utbildning av lärare i yrkesämnen sker endast inom ramen för läroprogrammet 60 poäng och omfattar tills vidare yrkesämnen inom gymnasieskolans barn- och fritidsprogram, hotell- och restaurangprogram och omvårdnadsprogram.

80. De inriktningar som finns är: biologi, fysik eller kemi; idrott och hälsa; matematik; moderna främmande språk; musik; natur och skapande; naturvetenskap; samhällskunskap; svenska; specialpedagogik; teckenspråk.

met 60 poäng. Det är den storlek som programmet har haft sedan 1990-talet, och större än så har man inga ambitioner att bli.

Tabell 37 **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Örebro universitet under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Örebro universitet**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	245,0	87,0	332,0
HÅS inriktningar	350,0	172,0	522,0
HÅS specialiseringar	26,4	11,0	37,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	621,4	270,0	891,4 ⁸¹
Totalt, HÅS, Örebro universitet	6 040,3	3 459,0	9 499,2

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Från och med hösten 2004 läser nästan alla studenter AUO under den inledande terminen. Därefter följer inriktningsstudier och specialiseringsstudier om minst 60 poäng följda av ytterligare en AUO-termin. Den tredje AUO-kursen kommer som sista eller näst sista termin i utbildningen. Studenterna väljer själva om de vill ägna övriga terminer åt inriktnings- eller specialiseringsstudier.

Under platsbesöket beskrev framför allt inriktningslärarna och studenterna lärarprogrammet som uppdelat; inriktningarna och AUO är i praktiken två separata delar.

Bedömarens gruppens noterar att AUO och inriktningarna förefaller svagt integrerade.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) är indelat i tre delkurser om 20 poäng: *Pedagogik med didaktisk inriktning (PDI) A–C*. A-kursen behandlar i huvudsak allmäntdidaktiska och generella frågor,⁸² medan B- och C-kurserna innehåller det tvärvetenskapliga perspektivet, inklusive

81. Universitetet har deltagit i projektet Fler män till skolan, i samarbete med Länsarbetsnämnden och KUUL-projektet (kompetensutveckling för utlandsutbildade lärare), som syftat till att ge invandrare med utländsk lärarexamen svensk behörighet.
82. De delkurser som ingår i PDI A är: lärares uppdrag och arbete; utbildning och demokrati; kommunikation och lärande; pedagogik och didaktik i skolan (verksamhetsförlagd utbildning).

ämnesdidaktik och examensarbete.⁸³ C-kursen finns i två varianter, en för studenter som skriver examensarbete inom AUO och en annan för studenter som skriver examensarbete som specialisering. Inom PDI B är ett par kurser valbara.

I AUO ingår kurser som tar upp barns lärande och kommunikation samt hur lärarens val av innehåll och arbetsformer skapar betingelser för kommunikation och socialisation. I litteraturen behandlas barns och ungdomars läs- och skrivutveckling.

VFU ingår som 5-poängskurser i PDI A och PDI B. I A-kursen löper VFU parallellt med andra kurser under hela terminen och studenterna fungerar i första hand som observatörer. I B-kursen utförs VFU samlat under fem veckor och då tränar studenterna undervisning.

Enligt de dokument som tagits fram för VFU ska studenterna ”lära att lära” och ”lära att leda”. Inom AUO ska VFU behandla möjligheter till lärande i arbetet, ge tillfällen att utveckla yrkeskunskapen och öva förmågan till reflektion, och ge studenterna kompetens att genomföra samtal med barn, elever och föräldrar och kunskap om att arbeta i arbetslag. De flesta VFU-uppgifterna är kopplade till kurslitteraturen och examineras i seminarier.

Hur VFU examineras är inte helt klart. Universitetets lärare gör inga besök på fältet och enligt studenterna sker bedömningen i första hand utifrån resultaten från VFU-uppgifterna. Arbete med att utveckla bedömningskriterier för VFU pågår.

För studenter med ämneskunskaper finns sedan år 2002 lärarprogrammet 60 poäng (LP 60 p.) Detta är i stort sett identiskt med det allmänna utbildningsområdet inom det ordinarie programmet.⁸⁴

83. De obligatoriska delkurser som ingår i PDI B och C är: introduktion till specialpedagogik; pedagogik och didaktik i skolan II (verksamhetsförlagd utbildning); ekologiskt hållbar framtid (studenter som valt inriktning mot naturvetenskap eller specialpedagogik erbjuds valbart alternativ); pedagogik som vetenskap med inriktning mot didaktik (ges i två varianter); specialkurs. Till dessa tillkommer en valbar delkurs inom PDI B samt det självständiga arbetet inom PDI C, omfattande tio poäng.

84. Skillnaden mellan de båda är att i lärarprogrammet 60 poäng ersätter en obligatorisk ämnesdidaktisk kurs en av de valbara kurserna i det ordinarie programmet.

Inriktningar

De studenter som tar ut en examen om 160 poäng eller mer kan antingen läsa två inriktningar eller en inriktning kombinerad med specialiseringsstudier.

Bedömaregruppen ifrågasätter universitetets val att erbjuda studenterna möjligheten att inom de längre utbildningarna läsa bara en inriktning. Detta innebär en reducering av VFU-utrymmet och att det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

De flesta inriktningarna är gemensamma för samtliga verksamhetsområden.⁸⁵ I inriktningen *biologi, fysik eller kemi* läser de blivande lärarna samma ämneskurser som övriga studenter, utan anpassning till ett kommande läraryrke. I de andra inriktningarna finns en innehållsanpassning, men omfattningen och karaktären varierar.

I inriktningarna ska tio poäng didaktik ingå och ämnesdidaktisk forskning byggs upp på institutionerna – både på den pedagogiska institutionen och på övriga institutioner med koppling till lärarprogrammet. Inom t.ex. inriktningarna *idrott och hälsa, musik* samt *svenska* finns professorer och doktorander som bedriver didaktisk forskning. Ambitionen är att samtliga inriktningar och de centrala kunskapsområdena inom AUO ska kopplas till professorsanställningar med didaktisk inriktning.

Bedömaregruppen noterar att utvecklingen av ämnesdidaktiken har kommit olika långt i olika inriktningar.

Tio poäng VFU ingår i inriktningarna. Denna ska ”behandla de delar av ämnes- och områdesstudierna som fördjupar kunskaperna om betingelser för lärande”. VFU utgör egna delkurser och innehållet regleras i kursplaner.

Inom inriktningarna varierar sättet att organisera VFU. Vanligast är att studenterna är ute på VFU i femveckorspass, eller att de läser didaktik och VFU blandat under en termin. Ibland kommer VFU-delarna så tidigt i inriktningsstudierna att studenterna uppges ha svårt att genomföra dem, eftersom de inte har hunnit skaffa sig tillräckliga ämneskunskaper.

Studenternas valfrihet

Inriktningarna väljs antingen vid ansökan till programmet eller under utbildningens gång. Öppen ingång och inriktningarna mot *idrott och hälsa, teckenspråk, musik, samhällskunskap, natur och skapande* samt *svenska* har

85. I matematik och naturvetenskap finns dock numera särskilda inriktningar mot yngre barn och förskolan.

ett högt söktryck. Lägst antal sökande har inriktningarna mot *biologi, fysik eller kemi* och mot *matematik*. De kvinnliga studenterna är i majoritet på de flesta håll, dock inte inom *idrott och hälsa, matematik, musik* och *främmande språk*, där könsfördelningen är jämn.

Genom valet av delkurser inom inriktningarna, och önskemål om placering under de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen, inriktar studenterna sina studier mot de verksamheter eller skolformer inom vilka de avser ta ut sin examen. I allmänhet är det få som väljer inriktningar mot förskola/fritidshem, men undantag finns. Inriktningen mot *natur och skapande* är populär trots att den förbereder för verksamhet inom förskola eller lägre årskurser i grundskolan, och inom pedagogikämnet finns flera eftertraktade specialiseringar med inriktning mot förskola och tidigare år.

Behovet av studievägledning har enligt självvärderingen ökat väsentligt i och med den nya lärarutbildningen. När reformen infördes skapades därför en resurs motsvarande 1,5 heltidstjänster för programstudievägledning. Som komplement till denna fanns sedan tidigare institutionsstudievägledare. Hittills är man inom universitetet inte nöjd med hur studievägledningen fungerar. Inom institutionerna anser man att vägledningen av lärarstudenterna kräver proportionellt sett alltför stora resurser.

Bedömargruppen noterar att det kan finnas ett samband mellan de upplevda problemen med studievägledningen och det jämförelsevis stora antalet val som lärarstudenterna gör.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 38: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Örebro universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla			Kv	M	Alla
AUO	0,03	0,06	2,99	2,22	4,67	1,13	7,69	3,41	11,10	3,09	0,53	10,78	3,94	14,72
Inriktningar totalt	0,06	0,35	1,78	1,67	5,03	11,83	6,87	13,85	20,72	4,47	4,41	11,34	18,26	29,59
Övrigt inkl. specialiseringar	0,00	0,00	0,80	0,85	1,45	1,51	2,25	2,36	4,60	0,86	0,00	3,11	2,36	5,46
Totalt	0,09	0,41	5,57	4,74	11,15	14,47	16,81	19,62	36,42	8,42	4,94	25,22	24,55	49,78

Under platsbesöket framhölls forskningsanknytningen inom det allmänna utbildningsområdet som stark. Alla kurser har sin bas i pedagogikämnet, framför allt inom forskningsområden vid pedagogiska institutionen som t.ex. *utbildning och demokrati, kommunikation och lärande, lärares uppdrag och arbete* samt *ämnesdidaktik*. Andelen undervisning inom AUO som ut-

förs av disputerade, tillsvidareanställda lärare är 36 procent, dvs. en av de högsta andelarna i landet.⁸⁶ Inom programmet totalt svarar professorer och lektorer för 22 procent av undervisningen.⁸⁷

Tabell 39: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Örebro universitet under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare							
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Kv	M	Alla
AUO	0,2	0,4	20,3	15,1	31,7	7,7	52,2	23,2	75,4	21,0	3,6	73,2	26,8	100,0
Inriktningar	0,2	1,2	6,0	5,6	17,0	40,0	23,2	46,8	70,0	15,1	14,9	38,3	61,7	100,0
Övrigt inkl. specialiseringar	0,0	0,0	14,6	15,6	26,4	27,6	41,1	43,2	84,3	15,7	0,0	56,8	43,2	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,2	0,8	11,2	9,5	22,4	29,1	33,8	39,4	73,2	16,9	9,9	50,7	49,3	100,0

Kurserna inom det allmänna utbildningsområdet leder till filosofie kandidatexamen i pedagogik. Studenter som läser inriktningen mot musik och bildpedagogik har möjlighet att ta ut filosofie kandidatexamen i musikpedagogik och de som läser inriktning idrott och hälsa kan ta ut en filosofie kandidatexamen i idrott.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet motsvarar tio poäng och genomförs antingen inom AUO, vilket är vanligast, eller inom en specialisering. Arbetet ska fylla kraven för en C-uppsats inom det utbildningsvetenskapliga området.⁸⁸ Forskningsmiljöerna vid pedagogiska institutionen ansvarar för de examensarbeten som genomförs inom AUO vid pedagogiska institutionen. Ansvar för de examensarbeten som skrivs inom AUO:s C-kurser med musikvetenskaplig inriktning respektive idrottsinriktning vilar på Musikhögskolan respektive institutionen för idrott och hälsa.

Det självständiga arbetet förbereds inom AUO med hjälp av seminarier, PM och två 5-poängs delkurser inom PDI C; *pedagogik som vetenskap, med inriktning mot didaktik* samt *specialkurs*. Handledargruppen utgörs av lek-

86. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

87. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

88. Med "det utbildningsvetenskapliga området" avses i första hand ämnena pedagogik, musikvetenskap med musikpedagogisk inriktning, idrott, svenska med didaktisk inriktning och naturvetenskapernas didaktik.

torer i pedagogik samt forskarstuderande som befinner sig i senare delen av sin forskarutbildning, sammanlagt ca 35 personer varav 21 är lektorer. Under perioden 2002–2003 skrev tolv studenter sitt examensarbete inom AUO. Inför hösten 2004 planerades drygt 100 självständiga arbeten totalt inom programmet.

Från och med 2004 uppmanas studenterna inom AUO att skriva sina självständiga arbeten inom institutionens kompetensområden, dvs. demokrati, specialpedagogik, didaktik och kommunikation.

Forskarutbildning

Före lärarutbildningsreformen 2001 fanns forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen främst inom pedagogikämnet. Det fulla ansvaret vilade då som nu på fakultetsnämnden för humaniora och samhällsvetenskap. Sedan 2003 erbjuds även forskarutbildning i svenska med didaktisk inriktning. I nära innehållsmässig anslutning finns även forskarutbildning i idrott.

Sektionsnämnden för lärarutbildning (SNL) ansvarar för forskarutbildning i ett forskarutbildningsämne, *svenska språket*, genom fastställande av studieplaner, finansiering, arbete med kvalitets- och utvecklingsfrågor och för dimensionering. Dessutom finansierar man forskarstuderande i pedagogik med inriktning mot didaktik och musikvetenskap med musikpedagogisk inriktning. Övrig forskarutbildning med anknytning till lärarprogrammet är placerad inom andra fakultetsnämnders ansvarsområden. Detta är i enlighet med universitets strävan att bedriva lärarutbildningsanknuten forskarutbildning inom befintliga forskarutbildningsämnena.

Under 2003 fanns 24 forskarstuderande inom ämnen med relevans för lärarutbildningen, varav 16 var antagna efter 2001. En var antagen till pedagogiskt arbete, elva till ämnesdidaktik, sju till musikvetenskap med musikpedagogisk inriktning och fem till forskarutbildning i pedagogik. Samtliga har sin placering och någon av sina handledare vid Örebro universitet. Sexton forskarstuderande hade genomgått lärarutbildning och majoriteten hade även lärarutbildade handledare.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i pedagogik. Studenter som läser inriktning idrott och hälsa eller inriktning musik kan kvalificera sig för forskarutbildningsstudier i musikvetenskap med inriktning mot musikpedagogik respektive i idrott på två sätt - via fördjupande specialiseringskurser i respektive ämne eller via C-kurser inom AUO med antingen musikvetenskaplig eller idrottslig inriktning.

I januari 2005 beslutade universitetets styrelse att inrätta en universitetsgemensam forskningsprofil med inriktning mot utbildningsvetenskap: *människors kunskapsbildning och meningsskapande processer*. I anslutning till denna kommer även en forskarskola att inrättas. Forskarskolan ska vara öppen för alla ämnen med möjlighet att avlägga doktorsexamen av både allmäntdidaktisk och ämnesdidaktisk karaktär. Utvecklingen sker i samverkan med Karlstads universitet, Mälardalens högskola, Högskolan Dalarna och Högskolan i Gävle.

Örebro universitet deltar i de nationella forskarskolorna för pedagogiskt arbete och för svenska med didaktisk inriktning.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar Örebro universitet med 32 kommuner inom ramen för den nya lärarutbildningen. Universitetet har svårt att finna VFU-platser inom gymnasieskolan samt platser för de studenter som vill undervisa yngre elever i matematik och samhällskunskap.

Bedömargruppen förutsätter att examensbevisen kommer att utformas så att de tydligt visar hur varje student uppfyllt examensordningens krav, inklusive dess krav på VFU.

Under platsbesöket uppgav programmets grundutbildningsråd att samverkan med kommunerna är ”en av de största utmaningar som lärarprogrammet har haft”. Många institutioner har haft svårt att etablera kontakter med kommunala arbetslag och handledare inom den nya lärarutbildningen.⁸⁹ Kommunernas företrädare bekräftade svårigheterna. De ansåg att avståndet mellan kommunerna och universitetet är stort. Framför allt saknas möjligheter till medbestämmande och information. ”Jag har ingen aning om vad studenterna förväntas syssla med när de kommer till oss”, menade en av kommunens lärare under platsbesöket.

Inom universitetet finns en arbetsgrupp på programnivå med uppgift att driva innehållsfrågorna inom VFU och få till stånd ett organiserat samar-

89. Detta har, menar lärosätet, att göra med den dubbla förändring i kontextuellt avseende som reformen har medfört för kontakterna mellan universitetet och skolorna. Genom institutionernas ansvar för inriktningarna blir fler institutioner innehållsligt relaterade till skolor, arbetslag och handledare. Samtidigt har spridningen av verksamhetsförlagd utbildning till fler institutioner gjort samordning av organiseringen av VFU nödvändig. De organisatoriska kontakterna har på så vis kommit att avskiljas från institutionernas verksamhet. Härigenom blir den enskilda institutionens kontaktyta mot skolor, arbetslag och handledare mindre än den skulle ha varit om den enskilda institutionen haft det samlade ansvaret för alla aspekter av den verksamhetsförlagda utbildningen.

bete med arbetslag/handledare inom kommunerna. Gruppens ledamöter har sammanlagt motsvarande en heltidstjänst för detta uppdrag. För att göra ansvarsfördelningen mellan universitetet och kommunerna tydligare utarbetas under 2004 ett nytt samverkansdokument.

Ett regionalt samverkansråd kopplat till SNL etablerades under hösten 2004 och beskrivs som en möjlig samverkansarena mellan kommunerna och universitetet

Att utveckla en sammanhållen VFU-organisation – forum för möten, samverkan och informationsutbyte – är enligt bedömargruppen ett arbete som behöver prioriteras i Örebro.

Det särskilda organet – Sektionsnämnden för lärarutbildning

Vid Örebro universitet finns två fakultetsnämnder och Sektionsnämnden för lärarutbildning (SNL) som har fakultetsnämnds ställning inom universitetet och ansvar för grundläggande lärarutbildning, t.ex. beslut om utbildningsplan,⁹⁰ samt för forskning och forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen. SNL har särskilt ansvar för kvalitet, jämställdhet och internationalisering, och för samverkan med det omgivande samhället.⁹¹

Lärarutbildningen ska enligt självvärderingen ”uppfattas som ett nätverk snarare än en institutionellt fysiskt och institutionellt avgränsad enhet”. Det innebär t.ex. att beslut om kursplaner fattas i respektive institutionsnämnd och att arbetet med att utveckla och genomföra utbildningen, enligt självvärderingen, ingår i institutionernas verksamhet.

Varken SNL eller de båda övriga nämnderna hanterar resurser för grundutbildningen. Dessa fördelas direkt från universitetets ledning till institutionerna. I arbetet med att ta fram ett underlag för fördelningen har SNL hittills bara medverkat marginellt. Den här ansvarsfördelningen har inneburit att det varit svårt att t.ex. styra dimensioneringen till lärarprogrammet och under platsbesöket ansåg grundutbildningsrådet att sektionsnämnden borde få budgetansvar. Även kostnaderna för den gemensamma administrationen och arvoderingen till kommunerna för VFU budgeteras av universitetets centrala förvaltning. Fördelning av fakultetsmedel till forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen sker i samråd med SNL.

90. Rektors delegation i utbildningsfrågor, Dnr CF 215-2003.

91. Instruktion till sektionsnämnden för lärarutbildning, Dnr: CF 79-2001.

Frågan om hur arbetet med resursfördelningen i fortsättningen ska ske utreds internt inom universitetet under 2004. Enligt universitetsledningen är ambitionen att stärka sektionens roll. Det är ett arbete som pågår.

Bedömaregruppen ifrågasätter om SNL har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.⁹²

TVå råd var under 2004 knutna till SNL: det didaktiska professorsrådet vars ledamöter utgörs av samtliga professorer vid universitetet som arbetar med didaktisk forskning, och grundutbildningsrådet. Det senare är ett dialogforum som inrättades 2004, där studierektorer med ansvar för de olika inriktningarna och AUO, företrädare för programstudievägledningen och för den universitetsgemensamma innehållsutvecklingen av VFU samt ansvariga för VFU-samordningen, och företrädare för länets kommuner och studenterna ingår.

Som ett centralt stöd för lärarutbildningen finns en administrativ enhet knuten till utbildnings- och forskningsavdelningen. Här finns totalt motsvarande 5,5 heltidsanställningar för arbete i anslutning till lärarprogrammet; för programansvar, programstudievägledning, administration av VFU-platser samt för innehållsfrågor inom VFU.⁹³

Utvärdering och kvalitetsutveckling

SNL har ett särskilt ansvar för kvalitetsarbete i anslutning till lärarutbildningen. Under 2003 utvärderades alla inriktningar och en utredning om programmets övergripande struktur och innehåll genomfördes. Man har därefter beslutat om en utvecklingsplan för grundutbildningen och för forskning och forskarutbildning inom det utbildningsvetenskapliga området.

Studenterna har tre representanter i SNL samt representanter i ämnesråd, institutionsnämnder och institutionsstyrelsen. Enligt självvärderingen innebär programmets institutionsövergripande karaktär att studentmedverkan försvåras. Programövergripande frågor tas inte upp inom

92. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i när anslutning därtill sker samlat." (s. 44)

93. Funktionen som programansvarig har numera ersatts av funktionen ordförande i Grundutbildningsrådet.

institutionerna, bara i SNL, och detta innebär långa avstånd mellan den verksamhet där studentfrågor väcks och det organ där beslut på programnivå tas.

Kursvärderingar genomförs med hjälp av kursvärderingsblanketter och på vissa institutioner även genom gruppvisa kursvärderingssamtal.

Förslag och rekommendationer

- Integrationen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmens inriktningar bör ses över.
- Satsningen på att bygga ut och integrera ämnesdidaktiken i samtliga inriktningar bör fortsätta.
- Universitetet bör ompröva möjligheten att läsa 180-poängsutbildningen med endast tio poängs inriktnings-VFU.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Uppföljningsrutinerna bör ses över så att det för varje student i examsbeviset kan intygas att VFU-kraven är uppfyllda.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Högskolan i Borås

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 40: Lärare inom den nya lärutbildningen vid Högskolan i Borås under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	6 (6)	3,05	24 (23)	18,10	30 (29)	21,15	6 (6)	3,50	36 (35)	24,65
Män	-	-	2 (2)	1,60	6 (6)	5,10	8 (8)	6,70	1 (0)	0,30	9 (8)	7,00
Alla	-	-	8 (8)	4,65	30 (29)	23,20	38 (37)	27,85	7 (6)	3,80	45 (43)	31,65

År 1965 inrättades förskolläroinriktning i Borås. Denna utgjorde den ena av två institutioner när högskolan grundades år 1977. Enligt riksdagsbeslut avskaffades lärutbildningen i Borås i slutet på 1980-talet och återinrättades 1991.

År 1997 startade en utbildning vid Högskolan i Borås inom vilken förskolläroinriktning och utbildning för lärare i årskurs 1–7 integrerades. I den nya lärutbildning som utformades under 2001 byggde man vidare på delar av detta tidigare program. I dag erbjuds utbildning med inriktning mot förskola och grundskola, omfattande 140 eller 180 poäng, varav den längre utbildningen inrättades 2001.

Sammantaget har studenterna åtta olika inriktningar att välja bland.⁹⁴ En av dessa förbereder för verksamhet inom förskola eller förskoleklass, vilket är ett mycket medvetet val, enligt lärarna. Genom valet av specialiseringar kan studenterna bredda sin kompetens till andra verksamhetsområden.

Andra delar i programmets profil är en inriktning mot förskoleklass och grundskolans yngre åldrar med fokus på barns språkutveckling, där de tre ämnena svenska, matematik och engelska ingår, en specialisering mot Montessoripedagogik, samt ett samarbete med *Navet*, ett s.k. science

94. De inriktningar som erbjuds är: förskoleverksamhet – grunden för lärande; grundläggande perspektiv på svenska, matematik, engelska; svenska med didaktisk inriktning; engelska med didaktisk inriktning; grundläggande perspektiv på naturvetenskap och teknik; matematik med didaktisk inriktning, naturvetenskap med didaktisk inriktning; kultur, kommunikation och samhälle.

center med inriktning mot naturvetenskap och matematik. Ytterligare en del av profilen är den studiegruppsbaserade arbetsättet. Detta beskrivs som uppskattat, men samtidigt önskade studenterna under platsbesöket mer lärarledd undervisning.

För närvarande erbjuds inte alla inriktningar varje år.

Den nya lärarutbildningen arbetades fram inom institutionen för pedagogik, den institution som fortfarande ansvarar för genomförandet. Här finns programmets fasta lärarstab. ”Vi har inte så mycket med de andra institutionerna att göra”, uppgav lärarprogrammets ledning under platsbesöket. Man önskar dock att övriga institutioner, främst institutionen *ingenjörshögskolan*, blir mer involverade.

Bedömargruppen noterar att när ansvaret för genomförandet av lärarprogrammet lokaliseras till en enda institution finns det en risk att lärosätets samlade lärarresurs underutnyttjas.

Tabell 41: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Borås under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Borås**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	237,6	32,6	270,2
HÅS inriktningar	307,8	45,5	353,3
HÅS specialiseringar	-	-	-
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	545,4	78,1	623,5
Totalt HÅS, Högskolan i Borås	4 044,9	1 856,2	5 901,1

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Utbildningen inleds med AUO, därefter ägnas två terminer åt inriktningsstudier, och sedan följer ytterligare en AUO-termin. Studenterna inom det korta programmet läser därefter sina specialiseringar under termin 5 och 6 och avslutar programmet med AUO. Inom den längre utbildningen följs den andra AUO-terminen av 20 poäng specialisering och därefter ytterligare en inriktning. Även dessa studenter avslutar med 20 poäng AUO.

Lärarprogrammet i Borås framstår som väl sammanhållet, enligt bedömargruppen. Inom AUO och flera av inriktningarna finns exempelvis utvecklingspsykologiska inslag som binder ihop de olika delarna, och VFU-uppgifterna verkar relatera till kursernas innehåll.

Programmet framstår också som tydligt praxisorienterat, med didaktiskt fokus och uttalad progression inom VFU. Den s.k. *VFU-trappan* utarbetades redan under den tidigare lärarutbildningen och framhölls som positiv under platsbesöket av studenter och kommunernas företrädare.

Lärarprogrammets utformning överensstämmer med högskolans övergripande ambition att bli ett "professionsuniversitet".

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) omfattar 60 poäng, fördelade mellan den första,⁹⁵ fjärde⁹⁶ och sista terminen⁹⁷ i utbildningen. I den andra AUO-terminen ingår en kurs som studenterna läser uppdelade efter inriktning, men i övrigt studerar man i blandade grupper.

Studenterna arbetar i studiegrupper – ett arbetssätt som enligt bedömarens mening gynnar socialiseringen in i lärargärningen.

Flera av AUO:s kurser kommer ursprungligen från den lärarutbildning som startade 1997. I kurserna behandlas frågor om hur kunskap bildas, om lärandets villkor och om hur socialisation ska förstås. Centrala perspektiv är värdefrågor, mångkulturalitet, specialpedagogik, kommunikation samt ledarskap. Inom AUO ingår undervisning om språkliga former och gestaltningar, språkutveckling, språklig medvetenhet, språkets roll för inlärning, icke verbala språk, matematik som språk, estetiska uttrycksformer, kroppsspråk, symbolspråk, teckenspråk och flerspråkighetsutveckling.

Enligt såväl självvärderingen som vid samtal med lärare och studenter har det framkommit att det hittills har funnits brister i progressionen – mellan olika kurser och mellan de tre terminerna. Nu håller hela det allmänna utbildningsområdet på att omarbetas och den första reviderade AUO 1 gavs under 2004.

Bedömarens grupp noterar att det allmänna utbildningsområdet tycks lägga tonvikt vid de yngre åldrarna, vilket skulle innebära att utbildningen är sämre anpassad för studenter som är inriktade mot andra verksamhetsområden, och mindre ägnad att vidga perspektivet till hela skolans verksamhet.

I AUO ingår tio poäng VFU; två poäng under den första, två poäng under den andra och sex poäng under den sista terminen.

Studenter med ämneskompetens söker till lärarprogrammet och begär tillgodoräknande av relevanta ämneskurser. Tidigare erbjöds AUO för äm-

95. Den första terminens kurser är: kunskap, lärande och socialisation; barns och ungas lärande; kommunikation och förståelse.

96. Den andra terminens kurser är: en demokratisk värld; mångkulturella perspektiv; specialpedagogiska perspektiv.

97. Den tredje terminens kurser är: lärarskap och ledarskap i ett tvärvetenskapligt perspektiv; examensarbete.

neskompetenta studenter. Detta utbildningsalternativ ströks inför år 2004 på grund av nedskärningar i budget.

Inriktningar och specialiseringar

De flesta inriktningar är tematiska. Ofta svarar en och samma lärare för både ämne-teori och didaktik inom inriktningar och specialiseringar. Studenterna får sällan ”ren” ämne-teoretisk undervisning. I allmänhet läser de in den mesta ämne-kunskapen själva. Enligt lärarna är hela strukturen sådan, ”det är egentligen inte rena ämne-studier, utan ämne-didaktiska studier vi ger”.

Bedömaregruppen noterar att ämne-teorin underordnas ett undervisningsperspektiv och att lärosätet således valt ett didaktiskt perspektiv som lämpar sig väl för undervisningen inom grundskolans tidigare år, men som kan vara problematiskt som förberedelse för undervisning för äldre ungdomar och vuxna eftersom ämne-kunskaperna kan komma att bli eftersatta.

Arbete pågår med att integrera de obligatoriska tio poängen VFU i inriktningarna. Varje inriktning väljer sin egen modell för VFU. Av respektive kursplan framgår inte alltid vad VFU innebär och syftar till och detta behöver, enligt självvärderingen, åtgärdas. Under platsbesöket efterlyste kommunernas representanter mer information om vad som ingår i de olika kurserna och hur VFU-uppgifterna är tänkta att anknyta till kursernas innehåll.

Från och med den andra terminen i programmet tillhör varje studerande en mentorsgrupp. Dessa grupper, som har funnits sedan 1997 och leds av verksamma lärare från förskola eller grundskola som är anställda av högskolan för att ansvara för denna del av verksamheten. Grupperna är sammansatta av studenter som har valt samma inriktning och de träffas tre gånger per termin, i första hand för att diskutera studenternas erfarenheter från VFU.

Det är bedömaregruppens intryck att mentorsgrupperna utgör välfungerande arenor för reflektion och att de därmed bidrar till att stödja studenternas professionella utveckling.

De första 20 poängen av inriktningarna kan även läsas som specialiseringar, om studenterna uppfyller behörighetskraven. Dessutom erbjuds ett 15-tal särskilda specialiseringskurser.⁹⁸

Studenternas valfrihet

Från och med hösten 2004 väljer lärarstudenterna inriktning när de ansöker till programmet. Söktrycket varierar stort. Högst är det till inriktningen mot förskoleverksamhet, alltså den inriktning som har längst tradition vid högskolan, och lägst till inriktningar mot matematik och naturvetenskap. De senare har därför bara erbjudits vartannat år. Diskussioner förs om att pröva andra ämneskombinationer tillsammans med naturvetenskap eller matematik, för att locka fler studenter. De kvinnliga studenterna är flest inom alla inriktningar utom en – naturvetenskap med didaktisk inriktning.

Den nya lärarutbildningen har inneburit att behovet av studievägledning har ökat och under platsbesöket blev det tydligt att många studenter funderar över sin utbildning i termer av anställningsbarhet. Hur arbetsmarknaden ser ut får de höra under VFU, t.ex. att oavsett inriktning måste alla läsa svenska – läs- och skrivutveckling – och matematik för att kunna få jobb. En studievägledare är anställd vid institutionen för pedagogik med ansvar för institutionens samtliga studenter.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 42: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Borås under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	1,65	0,25	5,40	1,15	7,05	1,40	8,45	1,40	-	8,45	1,40	9,85
Inriktningar totalt	-	-	0,95	0,25	8,75	2,35	9,70	2,60	12,30	1,40	0,30	11,10	2,90	14,00
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,45	1,10	3,95	1,60	4,40	2,70	7,10	0,70	-	5,10	2,70	7,80
Totalt	-	-	3,05	1,60	18,10	5,10	21,15	6,70	27,85	3,50	0,30	24,65	7,00	31,65

98. I idrott, hälsa, livskvalitet; informations- och kommunikationsteknik; i sagans värld; kreativ teknik; kulturpedagogik; media, pedagogik, estetik; miljön i vår värld; musik; 6-åringen; små barns utveckling och lärande; utbildningsvetenskap 41–60 p; specialpedagogik.lärarprogrammets utbildningsplan (Dnr 113-01-510) ges följande exempel på specialiseringskurser: bild och form; engelska för yngre barn; estetiska lärprocesser;

De disputerade, tillsvidareanställda lärarna svarar för ca 19 procent av undervisningen inom AUO⁹⁹ och för 15 procent av den totala undervisningen i programmet.¹⁰⁰ Inom inriktningarna står dessa lärare för mindre än tio procent av undervisningen, en andel som är låg både i jämförelse med övriga utbildningsområden inom Borås lärarprogram och i jämförelse med landet i stort.

Tabell 43: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Borås under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	16,8	2,5	54,8	11,7	71,6	14,2	85,8	14,2	0,0	85,8	14,2	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	6,8	1,8	62,5	16,8	69,3	18,6	87,9	10,0	2,1	79,3	20,7	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	5,8	14,1	50,6	20,5	56,4	34,6	91,0	9,0	0,0	65,4	34,6	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,0	9,6	5,1	57,2	16,1	66,8	21,2	88,0	11,1	0,9	77,9	22,1	100,0

Som ett led i arbetet att förstärka den vetenskapliga grunden i programmet ses samtliga kurser inom programmet över under 2004 och 2005.

En utbildningsplan för magisterexamen med bred ämneskompetens i *utbildningsvetenskap* arbetades fram under 2003 och utbildningen planeras starta under år 2005.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet omfattade fram till och med vårterminen 2004 fem poäng och utfördes oftast på 40-poängnivå. Från och med hösten 2004 ska alla examensarbeten omfatta tio poäng på motsvarande 60-poängsnivå, genomföras inom en av inriktningarna och anknyta till VFU.

Arbetet med att integrera examensarbetet i inriktningarna pågår under 2004. Detta ställer bland annat krav på fler vetenskapligt kompetenta handledare och på handledarutbildning. Även tillgången på disputerade examinatorer behöver säkras. Samtidigt diskuteras hur uppsatsarbetet ska organiseras i anslutning till VFU.

99. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

100. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Under 2004 har samarbete mellan lärarutbildningarna vid högskolorna i Skövde, Vänersborg och Borås startats med fokus på kvalitetssäkring av examensarbetet. Bland annat hjälps man åt i bedömningen av respektive lärosätes examensarbeten.

Forskarutbildning

Högskolan i Borås har ingen egen forskarutbildning, utan samarbetar med Göteborgs universitet för antagning och examination av forskarstuderande. Lärarutbildningsnämnden ansvarar för finansiering av forskarstuderande med doktorandtjänst och för de lärare som har nedsättning i tjänst för att genomgå forskarutbildning.

Forskarutbildning i anknytning till lärarutbildningen har bedrivits i ämnet pedagogik i samarbete med Göteborgs universitet sedan 1996.

År 2003 fanns sju forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav fem antagna efter 2001. Samtliga var placerade vid Högskolan i Borås, tre av dem hade även sina handledare där. I princip kräver nämnden att de forskarstuderande ska ha en lokal handledare från Högskolan i Borås som kan ta tillvara den forskarstuderandes rättigheter och också delta i forskarutbildningen. Fem av de forskarstuderande var antagna till forskarstudier i pedagogik och två i didaktik. Samtliga hade egen lärarutbildning och en av dem hade en lärarutbildad handledare.

Tillsammans med Göteborgs universitet, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla och Högskolan i Skövde planerar man en ny forskarutbildning med inriktning mot ämnet utbildningsvetenskap. Forskarskolan svarar för 20 poäng i sex nya forskarutbildningsämnen med utbildningsvetenskaplig inriktning som har utvecklats under 2004. Studenter som har skrivit examensarbete på C-nivå är behöriga. LUN har inför 2005 avsatt medel för finansiering av två doktorander på 50 procent med utbildningsvetenskaplig inriktning.

Det är i nuläget oklart om studenterna inom den nya lärarutbildningen blir behöriga till annan forskarutbildning än i utbildningsvetenskap.

VFU-organisationen

Inom högskolan finns tre VFU-ansvariga lärare som samarbetar med 23 kommuner och 35 lokala VFU-samordnare för att placera ca 900 studenter.

Placeringarna beskrivs i självvärderingen som besvärliga, bland annat eftersom skolorna inte alltid vill ta emot studenter. De anser att ersättningsnivån är alltför låg. Denna beskrivning bekräftades av de kommu-

nala representanterna under platsbesöket. De villkor som olika kommuner och kommundelar erbjuder sina skolor och lokala lärarutbildare anses vara otillräckliga.

Samtidigt ansåg både kommunernas och lärarutbildningsnämndens representanter att högskolan har skjutit över ett kanske alltför stort ansvar till skolorna, och framför allt till de enskilda lärarutbildarna. Volymen på VFU har ökat, och placeringarna sköts till stor del av kommunernas samordnare. Lokala handledare och mentorer ansvarar för handledningen under VFU och ansvaret för bedömningen ligger, menade dessa, helt på fältet fram till den sjunde terminen då universitetets lärare i allmänhet gör sina första VFU-besök.¹⁰¹

Lokala lärarutbildare erbjuds handledarutbildning vid högskolan och bjuds in till gemensamma träffar. De kan även medverka som timlärare inom högskolan.

Det är bedömargruppens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier. Det är dock svårare att se hur den skapar förutsättningar för ett bredare och mer långsiktigt samarbete mellan högskolan och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Företrädare från de kommunala skolorna ingår i högskolans Centrum för skolutveckling (CSU),¹⁰² och de medverkar tillsammans med studenter i två av institutionens forskningsprojekt: *Fysiska och sociala villkor i integrerade klassrum* samt *Professional Diary – Reflection – Mentoring. Three tools in the Process of Becoming a Teacher*.

Det särskilda organet – Lärarutbildningsnämnden

Lärarutbildningsnämnden (LUN) inrättades i juni 2001, *efter* att den nya lärarutbildningen planerats och organiserats vid institutionen för pedagogik. Det första sammanträdet genomfördes ett år senare, och under ett halvt år i början av år 2003 var nämnden inte beslutsmässig och inga möten genomfördes.

De ekonomiska ramarna för lärarprogrammet beslutas av högskolestyrelsen. Därefter fördelas grundutbildningsmedel till institutionen för pe-

101. Högskolan har utarbetat anvisningar för bedömningen av VFU som de lokala lärarutbildarna utgår från i examinationen.

102. Centrum för skolutveckling är det organ med anknytning till lärarutbildningen som organiserar uppdragsutbildning, och står för de flesta kontakterna med det omgivande samhället.

dagogik och medel för forsknings- och utvecklingsarbete till nämnden. ”Vi har egentligen inte ansvar för grundutbildningen. Vi får forskningsmedel som vi ska fördela”, enligt ordföranden. Nämndens medel används bland annat till att finansiera fem forskningsprojekt och ett utvecklingsprojekt i anslutning till programmet, samt till ekonomiskt stöd till doktorander under år 2004.

Det administrativa ansvaret för lärarutbildningen är, och har alltid varit, placerat vid institutionen för pedagogik, t.ex. ansvaret för VFU och kontakten med kommunerna, ansvaret för studievägledningen, för LA-DOK samt det övergripande programansvaret.

Att nämnden har en oklar ställning inom högskolans organisation påtalas i självvärderingen och betonades under platsbesöket. Nämndens ledamöter anser inte att de fått reella förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag. Under 2004 är sju av nämndens elva ledamöter lärare från institutionen för pedagogik. Ordförande har 20 procents nedsättning i tjänst för nämnduppdraget och övriga har endast 10 procent. Samtidigt bedöms det administrativa stödet vara svagt. Flera planerade arbetsuppgifter, t.ex. översyn av kursplanerna inom lärarprogrammet, har därför inte hunnits med.

Bedömargruppen ifrågasätter om LUN har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹⁰³

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Under hösten 2003 ingick LUN i en samverkansgrupp tillsammans med representanter för de särskilda organen vid Göteborgs universitet och högskolorna i Trollhättan/Uddevalla och Skövde, dels för att arbeta fram den forskarutbildning i ämnet utbildningsvetenskap som startar 2005, dels för att etablera ett samarbete mellan lärosätenas lärargrupper ämnesgrupper.

För studenterna inom lärarutbildningen finns en särskild kårsektion, *Moped* (Modern pedagogik), och studenterna har platser i alla beslutande och rådgivande organ vid högskolan. Under flera år har det varit svårt att engagera studenter till studentfackligt arbete och lärarstudenterna har därför saknat representanter i vissa formella organ.

103. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat”(s. 44).

Kursvärderingar genomförs efter varje delkurs, i första hand i skriftlig form. Återkopplingen till studenterna görs i det IT-baserade konferenssystemet Luvit, där för övrigt alla kurser inom lärarprogrammet administreras. Vid kursstart redovisas i regel synpunkter från tidigare kursvärderingar och förändringar som dessa föranlett i kursen.

Enligt institutionens kvalitetsprogram ska programutvärdering göras i mitten och slutet av programmet.¹⁰⁴

Under platsbesöket lovordade studenterna den nära och personliga kontakten med programmets lärare.

Förslag och rekommendationer

- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör tas tillvara bättre.
- Innehållet i det allmänna utbildningsområdet bör ses över så att det bättre speglar alla verksamhetsområden.
- Inriktningarnas innehåll bör ses över när det gäller val av didaktiska perspektiv och ämnesteoretiskt djup.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

104. En "mittprogramutvärdering" genomfördes 2002. När den första kullen studenter avslutade sina studier höstterminen 2004 inom den nya lärarutbildningen genomfördes en slutprogramutvärdering.

Högskolan Dalarna

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 44: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	17 (7)	7,98	47 (36)	23,21	64 (43)	31,19	3 (1)	1,40	67 (44)	32,59
Män	3 (0)	0,80	20 (6)	10,31	29 (24)	13,85	52 (30)	24,96	7 (1)	2,70	59 (31)	27,66
Alla	3 (0)	0,80	37 (13)	18,29	76 (60)	37,06	116 (73)	56,15	10 (2)	4,10	126 (75)	60,25

Lärarutbildning har funnits i Falun sedan år 1879, i första hand utbildning med inriktning mot skolans lägre årskurser, men senare även mot förskolan. När Högskolan i Falun/Borlänge inrättades 1977 var lärarutbildningen och ingenjörsutbildningarna viktiga grundpelare. År 1995 fick man rätt att utbilda lärare mot årskurserna 4–9 och två år senare även gymnasielärarutbildning. Lärarstudenterna inom den nya lärarutbildningen utgjorde under 2003 drygt tio procent av högskolans alla studenter.¹⁰⁵

Under 2004 erbjuds 16 inriktningsblock om vardera 60 poäng.¹⁰⁶ Utbudet av inriktningar och specialiseringar bestäms av regionens behov, söktrycket och högskolans interna kompetens och prioriteringar. Ytterligare inriktningar för lärare inom förskolan och grundskolans tidigare år planeras.

Från och med år 2000 har lärarutbildningens helårsstudieplatser minskat, beroende dels på ett begränsat takbelopp, dels på partnerskolornas begränsade möjlighet att ta emot studenter.

Samtidigt har en markant nedgång av antalet förstahandssökande ägt rum, enligt högskolan eftersom antal studieplatser inom lärarutbildningen har ökat i landet totalt och i Mellansverige.

105. Det totala antalet helårsstudenter inom både den gamla och den nya lärarutbildningen uppgick under 2003 till 1423, dvs. 24 procent av högskolans totala antal helårsstudenter.

106. Inriktningsblock/ingångar: bild; biologi; engelska; estetik och lärande; geografi; historia; idrott; kultur och livsmiljö; matematik; matematik i tidig ålder; moderna språk (franska och spanska); människa och omvärld; religion; samhällskunskap; svenska; öppen ingång.

Betoningen av lärarprogrammet som en *akademisk yrkesutbildning*, samt integrationen mellan verksamhetsförlagd och högskoleförlagd utbildning, lyfts i självvärdering och under platsbesöket fram som viktiga delar i den lokala profilen. Högskolan planerar t.ex. att studenternas självständiga arbeten ska fullgöras i anslutning till pågående skolutvecklingsprojekt i regionens skolor. Samverkan mellan högskolan och regionens gymnasie- och grundskolor i skolutvecklings- och lärarutbildningsfrågor pågår sedan ett tiotal år tillbaka.

Inriktningsblock om 60 poäng, där delar av det allmänna utbildningsområdet integrerats, beskrivs också som en profilfråga. Högskolan Dalarna kombinerar tre lärarkunskapskurser, kallade *pedagogiskt arbete A-C*, med inriktningsblock om 60 poäng och specialiseringar. I varje inriktningsblock ingår 40 poäng ämnesstudier, i vilka lärarstudenter och andra studenter blandas, och en avslutande 20-poängskurs i ämnets skoldidaktik (*pedagogiskt arbete B*), där tio poäng är VFU. Ett inriktningsblock innehåller därför delar från alla examensordningens tre utbildningsområden.¹⁰⁷

År 2003 omorganiserades Högskolan Dalarna, och den tidigare uppdelningen på två campus i Falun och Borlänge med skilda organisationer ersattes av en högskolegemensam matrisorganisation, med *programområden* längs den ena axeln och *institutioner* längs den andra. Enligt självvärderingen omfattar varje programområde flera utbildningsprogram, forskningsprogram och olika former av samverkan med det omgivande samhället och leds av en områdesansvarig i samarbete med programansvariga. Verksamheten planeras, genomförs och utvecklas i samspel mellan institutioner, områdesansvariga, programansvariga och externa representanter. Ansvar för lärarutbildningen finns inom programområde *lärande*, och programmet engagerar högskolans samtliga institutioner. Nästan all undervisning ges i Falun.

Från höstterminen 2004 finns en *etapputformad* utbildning för blivande lärare inom förskolan. Denna ges i samarbete med regionens kommuner och innebär att studenterna efter de första 80 poängen inom lärarprogrammet erbjuds en utbildningstjänst inom kommunen och därefter kan varva studier och yrkesverksamhet under utbildningens resterande 60 poäng.

107. Förutom det som i examensordningen kallas inriktning (30 poäng ämnesstudier + 10 poäng VFU) ingår en del av examensordningens AOU (10 poäng i ämnets skoldidaktik) och en del som i examensordningens terminologi utgör specialisering (ytterligare 10 poäng ämnesstudier).

Dessutom ges det reguljära programmet sedan våren 2003 som nätbaserad distansutbildning, dock med färre valmöjligheter än den campusförlagda versionen.

Tabell 45: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan Dalarna**

	Kvinnor	Män ¹⁰⁸	Alla
HÅS AUO	254,3	102,6	356,9
HÅS inriktningar	263,6	102,3	365,9
HÅS specialiseringar	19,2	14,9	34,1
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	537,1	219,8	756,8
Totalt HÅS, Högskolan Dalarna	3 621,1	2302,3	5 923,4

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Samtliga studenter inleder programmet med kursen *pedagogiskt arbete A*, följd av ett första inriktningsblock. Därefter läser studenterna inom den längre utbildningen antingen en specialisering om 20 poäng och ytterligare ett inriktningsblock eller enbart specialiseringar om 80 poäng, varav 10 poäng då ska vara en ”yrkesspecialisering”. Studenterna inom den korta utbildningen läser här enbart specialiseringar, varav 10 poäng ska vara en ”yrkesspecialisering”. Alla läser dessutom kursen *pedagogiskt arbete C* som sista eller näst sista termin.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att erbjuda studenterna på 180-poängsutbildningen möjligheten att läsa bara en inriktning. Detta innebär en reduktion av VFU-utrymmet och att det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Det är i övrigt bedömargruppens intryck att det inom lärarutbildningen finns en klar och konsekvent genomförd idé hur programmets verksamhetsförlagda och högskoleförlagda delar ska integreras.

Allmänt utbildningsområde

När Högskolan Dalarna redovisar vad som utgör allmänt utbildningsområde (AUO) i examensordningens mening, räknar man dit den första terminens studier inom kursen *pedagogiskt arbete A*, 20 poäng, den del av inriktningsblocket/-blocken som utgörs av ämnesdidaktik och som motsvarar 10 poäng, eventuell ”yrkesspecialisering” om 10 eller 20 poäng samt

108. Under 2002 genomfördes projektet Fler män till skolan i form av ett preparandår på 40 poäng. Ett viktigt syfte var att locka studieovana män till lärarutbildningen.

kursen pedagogiskt arbete C om 20 poäng. Institutionen för humaniora och språk har ett ekonomiskt och administrativt ansvar för kurserna.

Pedagogiskt arbete A är en introduktion till läraryrket och till högskolestudier. Tio av poängen, de tvärvetenskapliga s.k. fokuskurserna, är valbara.¹⁰⁹ Den ämnesdidaktiska delen av inriktningsblocket finns i olika utformningar, inriktade mot olika ämnesområden, t.ex. språkdidaktik, bilddidaktik och omvärldsdidaktik. Var och en av dessa erbjuds i två varianter, en för studerande med inriktning mot förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem, och en som är inriktad mot arbete inom grundskolans senare år och gymnasieskolan. Som yrkesspecialisering betecknas kurser ”som fokuserar skolan, eleven, lärandet eller lärarens uppdrag” samt ”för läraryrket relevanta tvärvetenskapliga kurser”.¹¹⁰ Yrkesspecialiseringen kan ersättas av en didaktisk uppsats på C-nivå inom allmän specialisering. Kursen pedagogiskt arbete C består av en kurs som bl.a. behandlar utvärdering av pedagogisk verksamhet och där fem poäng VFU ingår, samt det självständiga arbetet.¹¹¹

Bedömargruppen ifrågasätter om inte kursen i ämnesdidaktik borde räknas till inriktningen snarare än till det allmänna utbildningsområdet. Konstruktionen skulle då innebära en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena och kunna strida mot högskoleförordningen.

Bedömargruppen noterar dessutom att det inom AUO inte verkar finnas några kurser som behandlar barns och ungdomars läs- och skrivutveckling och att bara tio poäng uppges vara tvärvetenskapliga.

VFU ingår i det allmänna utbildningsområdet med fem poäng i A-kursen och fem poäng i C-kursen. C-kursens VFU utför studenterna inom det ämnesområde där de har störst fördjupning eller bredd.

Under VFU vistas studenterna tre dagar på partnerskolan, följt av en dag med egna studier och en dag med föreläsningar och seminarier vid högskolan där bland annat de egna erfarenheterna från VFU bearbetas. De uppgifter som studenterna utför och lämnar in läses både av en lärare från

109. Den obligatoriska kursen heter fostran och lärande, 10 poäng. De valbara fokuskurser som hittills erbjudits heter: barn, ungdom och identitet; kroppens tid – kroppslighet och lärande; världsbilder; det mångkulturella – etik och mänskliga rättigheter; landskapet och människan; hållbar utveckling; lärande och IKT.

110. Yrkesspecialiseringar som hittills erbjudits är: lek och lärande; vägar till skriftspråket; matematisk begreppsbyggnad; specialpedagogisk grundsyn; teknik med didaktisk inriktning; rörelse, hälsa och lärande.

111. Bedömargruppen har inte haft tillgång till kursplanen för pedagogiskt arbete C.

högskolan och av en VFU-lärare som även samarbetar i examinationen av studenten. Detta, menade kommunerna under platsbesöket, har lett till att de lokala lärarutbildarnas arbetsbörda ökat.

För studenter med ämneskunskap finns en 60-poängsutbildning som består av kurserna pedagogiskt arbete A–C.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna ges alltså infogade i inriktningsblock om 60 poäng. De flesta inriktningarna är ämnesbaserade. För att skapa kontinuitet och progression mellan de yrkesförberedande ämnesstudierna och den skoldidaktiska kursen ansvarar respektive ämne för hela blocket.

VFU är integrerad i inriktningsblocken, och den organiseras på samma sätt som inom AUO.

Under platsbesöket ville flera studenter ha hela VFU-veckor inom inriktningarna. Med den nuvarande uppläggnings blir det lite ryckigt, menade dessa.

Bedömargruppens intryck är att med högskolans uppläggnings av VFU skapas förutsättningar för en god växling mellan de högskoleförlagda och de verksamhetsförlagda studierna.

Studenterna inom den långa utbildningen kan välja att bara läsa ett inriktningsblock. De läser då sitt andra ämne som specialiseringar och genomför VFU i anslutning till det ämnet inom ramen för pedagogiskt arbete C.

Bedömargruppen ifrågasätter om inte även denna konstruktion innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena genom att VFU från det allmänna utbildningsområdet används för den andra inriktningen.

Det högskolan kallar för yrkesspecialiseringar är alltså i examensordningens terminologi en del av det allmänna utbildningsområdet. Allmänna specialiseringar kan av studenten väljas ur högskolans hela utbud av A–D-kurser under förutsättning att han eller hon har tillräckliga förkunskaper.

Studenternas valfrihet

Tillsammans med en ”öppen ingång” utgör de olika inriktningarna sökingångar till programmet. Studenterna riktar in sig mot olika verksamhetsområden genom valet av skoldidaktiska kurser som ingår i inriktningarna. Inom det allmänna utbildningsområdet är 20 poäng valbara.

Valfriheten inskränks i en del fall genom att det är för få sökande till vissa kurser för att dessa ska anordnas, eller för att kursen inte ges en viss termin. En del ingångar erbjuds både höst och vår medan några endast finns på hösten eller på våren. Studenterna efterfrågade under platsbesöket en bättre struktur på lärarprogrammet så att de skulle kunna planera sina studier bättre.

Antalet studenter som utbildar sig mot naturvetenskap och moderna språk är relativt få. Mest populära är idrottsinriktningen och den öppna ingången. De manliga studenterna söker sig i första hand till de inriktningar som leder till examen mot grundskolans senare år eller gymnasieskolan.

En särskild studievägledare svarar för den utåtriktade vägledningen och informationen om lärarprogrammet. Den interna studievägledningen, för lärarstudenterna, beskrivs i självvärderingen som hittills ”helt undermålig”. Sedan 2004 finns en särskild tjänst inom programadministrationen för intern vägledning. Studenternas val påverkas också av kontakterna med fältet under VFU.

Forskningsanknytning och forskningsförberedelser

Tabell 46: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,30	0,93	1,90	9,45	5,45	10,38	7,65	18,03	0,05	0,25	10,43	7,90	18,33
Inriktningar totalt	-	0,35	5,90	8,30	8,40	7,40	14,30	16,05	30,35	1,35	1,55	15,65	17,60	33,25
Övrigt inkl. specialisering	-	0,15	1,15	0,11	5,36	1,00	6,51	1,26	7,77	-	0,90	6,51	2,16	8,67
Totalt	-	0,80	7,98	10,31	23,21	13,85	31,19	24,96	56,15	1,40	2,70	32,59	27,66	60,25

De disputerade lärarna svarar för ungefär 17 procent av undervisningen inom AUO¹¹² och för 32 procent av den totala undervisningen inom programmet. Det senare siffran är jämförelsevis hög¹¹³ och beror framför allt på att relativt många lektorer och professorer undervisar inom inriktningarna.

112. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

113. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 47: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,6	5,1	10,4	51,6	29,7	56,6	41,7	98,4	0,3	1,4	56,9	43,1	100,0
Inriktningar	0,0	1,1	17,7	25,0	25,3	22,3	43,0	48,3	91,3	4,1	4,7	47,1	52,9	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	1,7	13,3	1,3	61,8	11,5	75,1	14,5	89,6	0,0	10,4	75,1	24,9	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	1,3	13,2	17,1	38,5	23,0	51,8	41,4	93,2	2,3	4,5	54,1	45,9	100,0

I självvärderingen framhåller högskolan att studenterna redan från första dagen ska ”stimuleras att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och att kommunicera och argumentera för sin uppfattning.” Den centrala undervisningsformen inom utbildningen utgörs därför av seminarier, som förbereds genom skriftliga uppgifter av olika slag. Utöver uppsatser som skrivs inom ämneskurserna, genomför alla studenter i kursen pedagogiskt arbete B ett mindre projektarbete, vilket innebär att forskningsmetodiska frågor fokuseras. ”I början”, menade en student under platsbesöket, ”stördes man något av allt prat om forskning. I dag ser man att det behövs.”

Forskarutbildning

Högskolan Dalarna har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med andra lärosäten för antagning och examination av forskarstuderande. Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningsområdet (UFL) ansvarar för hel- eller delfinansiering av forskarstuderande, samt diskuterar antagning till forskarskolan pedagogiskt arbete med antagande lärosäte.

Före lärarutbildningsreformen 2001 antogs forskarstuderande till forskarutbildning vid andra lärosäten, företrädesvis i pedagogik och ämnesdidaktik. De flesta var adjunkter, och högskolan finansierade deras forskarutbildning på halvtid inom tjänsten. Under 2003 finns även forskarutbildning inom forskarskolorna i pedagogiskt arbete och FontD samt inom ramen för Kunskapscentrum för skolutveckling (KUSK).¹¹⁴ Ämnesområdena är framför allt pedagogiskt arbete, pedagogik och ämnesdidaktik.

År 2003 fanns 21 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav 14 antagits efter 2001. En var placerad vid ett annat lärosäte. Tre

114. KUSK är ett samarbete mellan Högskolan Dalarna, Myndigheten för skolutveckling och Karlstads universitet.

av dem var antagna till pedagogiskt arbete, fyra till ämnesdidaktik, sju till pedagogik och sex till övriga ämnen. Av de forskarstuderande hade 19 egen lärarutbildning och hälften hade lärarutbildade handledare. Knappt hälften av de forskarstuderande har någon av sina handledare vid Högskolan Dalarna.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning inom FontD, förutsatt att lärarexamen innehåller kurser inom naturvetenskapligt område om 60 poäng. För antagning till forskarutbildning i pedagogiskt arbete krävs förutom lärarexamen även minst två års yrkesverksamhet. För övriga forskarutbildningar bestäms antagningskraven av respektive antagande lärosäte.

Bedömargruppen noterar att vid Högskolan Dalarna har relativt omfattande resurser avsatts för finansiering av lärarutbildningsanknuten forskarutbildning.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet omfattar tio poäng. Det genomförs inom pedagogiskt arbete C. Under hösten 2004 pågick 140 arbeten, organiserade i seminariegrupper med cirka 20 studenter per grupp.

Det självständiga arbetet ska, i möjligaste mån, anknyta till pågående utvecklingsprojekt vid studentens fadderskola. Detta skrivs in i de partneravtal som upprättas mellan kommunerna och högskolan.¹¹⁵ Studenterna väljer ämne inom de teman som högskolan erbjuder och inom dessa är de garanterade kompetent handledning; nio disputerade lärare från olika discipliner medverkade under hösten 2004. Temat ska vara förankrat i partnerskolans verksamhetsutveckling. Under platsbesöket framkom att kommunerna uppskattar möjligheten att bli delaktiga i denna process. Någon av dem hade "redan fått hjälp". Även studenterna var positiva.

Bedömargruppen anser att det är positivt att skolutvecklingstanken lyfts fram, i och med att samverkan med kommunerna är en grundläggande idé i den nya lärarutbildningen. Dock är det viktigt att problem som hämtas från skolpraktiken bearbetas på ett vetenskapligt sätt.

Under platsbesöket menade lärarna att många studenter inte är tillräckligt förberedda för den stora och relativt avancerade uppgift som det självständiga arbetet utgör.

115. "Den studerandes examensarbete skall, om det inte föreligger särskilda hinder, ges en sådan inriktning att det bidrar till den pedagogiska utvecklingen vid fadderskolan." Avtal gällande partnersamverkan, arbetsgruppens förslag 2004-02-05.

VFU-organisationen

Enligt SCB samarbetar Högskolan Dalarna med 29 kommuner inom ramen för den nya lärarutbildningen och inom dessa kommuner har högskolan upprättat särskilda avtal om samverkan med 44 partnerområden. Drygt 500 lokala lärarutbildare medverkar, som i princip alla har gått en 5-poängs *grundkurs för skolförlagda lärarutbildare* som högskolan erbjuder och kräver.

I avtalen med kommunerna betonas lärarutbildningens betydelse inom den lokala skolutvecklingen och lärarstudenterna som en resurs för skolan. Varje lärarstuderande knyts till en partnerskola, ett arbetslag och en handledare. Högskolan åtar sig att fungera som rådgivare inom partnerområdet och som partner i frågor om kompetensutveckling och skolutveckling.¹¹⁶ Partnerskolan tar på sig ett utbildningsansvar och ett fadderansvar, vars konkreta innehåll skolan och studenten tillsammans beslutar om, under hela utbildningen. Studenten förväntas besöka fadderskolan kontinuerligt.

Under platsbesöket menade flera studenter att det inte alltid är så lyckat att vara på samma skola hela tiden. Det varierar i vilken utsträckning man får se och delta i olika uppgifter inom skolan, dvs. hur skolans fadderansvar rent praktiskt tar sig uttryck.

Lärarna inom ämnet pedagogiskt arbete har ett särskilt ansvar för att upprätthålla samverkan med de lokala lärarutbildarna. En särskild partnerskapsutvecklare har anställts vid Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna (PUD).¹¹⁷

Det är bedömargruppens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier, och att både lärosätet och kommunerna verkar ha gjort stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete i anslutning till den nya lärarutbildningen.

116. Att kommunerna i området har knappa ekonomiska resurser gör det angeläget att utveckla idén om lärarutbildning som skolutveckling, det vill säga att se lärarutbildningen som en resurs för skolan, skriver högskolan i självvärderingens sammanfattande analys.

117. Medlemmar i PUD är alla kommuner i Dalarnas län samt ett tiotal kommuner i omgivningen. Syftet med PUD är att öka kontaktytan mellan högskolan och de kommunala skolorna.

Det särskilda organet – Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningsområdet

När det särskilda organet för lärarutbildning inrättades vid Högskolan Dalarna år 2001 hette det lärarutbildningsnämnden (LUN). Namnet ändrades i samband med att högskolan omorganiserades år 2003 till utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningsområdet (UFL). I den nya organisationen gavs UFL större beredningsresurser än tidigare, genom samordningen med funktioner som tidigare funnits i rektors stab.

Vid högskolan finns ytterligare en central nämnd: utbildnings- och forskningsnämnden (UFN).

UFL har enligt högskolans delegationsordning¹¹⁸ ansvar för kvalitets- säkring inom lärarutbildningsområdet och för fastställande av utbildningsplan och kursplan.¹¹⁹ Dessutom beslutar man om studieadministrativa föreskrifter och lokala bestämmelser till examensordningen, samt utser programansvarig inom lärarutbildningen. Medel till lärarprogrammet fördelas av rektor direkt till institutionerna. Nämnden har ett mycket begränsat inflytande över institutionernas uppdrag och arbete, och över programmets ekonomiska förutsättningar.¹²⁰

Bedömargruppen ifrågasätter om UFL har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹²¹

118. Arbetsordning för Högskolan Dalarna, bilaga 7: delegationsordning. Fastställd av högskolestyrelsen 2003-12-17.

119. UFL har beslutat att endast fastställa kursplaner för pedagogiskt arbete och att delegera till respektive institution att fastställa kursplan för övriga kurser som lärarprogrammet beställer.

120. Från och med januari 2005 har ett utbildnings- och forskningskansli inrättats, med ansvar för bl.a. strategiskt utvecklingsarbete inom högskolan. I den nya organisationen ska lärarutbildningen rapportera direkt till chefen för kansliet – som också ingår i högskolans ledning. Enligt högskolan innebär denna förändring att UFL fått en starkare ställning inom högskolans organisation och en tydligare roll i högskolans budget- och verksamhetsplanering. Antalet ledamöter i UFL har också utökats.

121. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat” (s. 44).

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Studenterna har representanter i UFL, i lärarprogramrådet, i arbetsgrupper och beredande organ. På kursnivå kan studenterna delta i kurslag som sammanträder 3–5 gånger per termin. I självvärderingen påpekas dock att det ofta är svårt att motivera studenterna att arbeta för att påverka sina egna studier och utbildningen i stort.

UFL genomför strategiska utvärderingar av olika kurser. Under 2004 utvärderades inriktningsblocken. Läsåret 2002/2003 genomfördes ”peer reviews” tillsammans med Högskolan i Gävle och Mitthögskolan för att belysa den nya lärarutbildningens struktur på respektive lärosäte och dess organisatoriska och ekonomiska förutsättningar.

Utvecklingsområden som prioriteras är rutiner för uppföljning av studenter, utveckling av studievägledningen och det individuella studiestödet samt relationen till partnerskolorna.

Förslag och rekommendationer

- Högskolan bör ompröva möjligheten att läsa 180-poängsutbildningen med endast tio poäng inriktnings-VFU.
- Den egna uppläggningsen bör tydligt redovisas också i examensordningens termer så att lärosätet i examensbevisen kan intyga att de studenter som får ut examen har uppfyllt examensordningens krav.
- Bedömargruppen förutsätter att examensbevisen utformas så att det av dem tydligt framgår hur den genomgångna utbildningen innebär att den studerande har uppfyllt kraven för lärarexamen.
- Forskningsanknytningen av studenternas självständiga arbeten bör ses över.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Högskolan i Gävle

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 48: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare							Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	10 (5)	2,20	30 (25)	9,85	40 (30)	12,05	15 (8)	4,27	55 (38)	16,32
Män	1 (0)	0,01	17 (8)	6,84	17 (15)	6,17	35 (23)	13,02	1 (1)	0,19	36 (24)	13,21
Alla	1 (0)	0,01	27 (13)	9,04	47 (40)	16,02	75 (53)	25,07	16 (9)	4,46	91 (62)	29,53

Sedan 1946, när ett folkskoleseminarium startades, har det funnits lärarutbildning i Gävle. När den nya lärarutbildningen inrättades erbjöds här sedan tidigare förskollärarutbildning, fritidspedagogutbildning, lärarutbildning 1–7 och 4–9 samt gymnasielärarutbildning. Av dessa var gymnasieutbildningen relativt ny. Utbildning gavs i huvudsak inom två ämnesområden: matematik – teknik – naturvetenskap och svenska – samhällsorientering.

Enligt högskolans skrift *riktlinjer för inriktningar* ska ämnen eller ämneskombinationer som hittills fungerat väl prioriteras i den nya lärarutbildningen. Det nuvarande utbudet av inriktningar präglas därmed av den tidigare lärarutbildningen.¹²² Högskolan har dessutom slutit avtal med Luleå tekniska universitet om garantiplatser inom musikinriktningen samt med Uppsala universitet om platser inom en inriktning mot konsumentkunskap.

Vid platsbesöket framhöll ledningen det täta samarbetet med fältet och en god relation till regionens skolor som utmärkande för programmet.

122. Inriktningar mot förskola och fritidshem: natur och teknik; specialpedagogik; idrott och hälsa. Inriktningar mot grundskolans tidigare år: svenska A+B; svenska+samhällsorienterande ämnen; engelska A+annat ämne; matematik+naturkunskap; matematik+svenska; specialpedagogik; idrott och hälsa. Inriktningar mot grundskolans senare år: svenska A+B; engelska A+B; historia A+B; religion A+B; matematik+naturvetenskap; matematik A+fysik A; matematik A+biologi A; specialpedagogik; idrott och hälsa. Inriktningar mot gymnasieskolan: svenska A+B; engelska A+B; historia A+B; religion A+B; matematik A+fysik A; matematik A+biologi A; matematik A+naturkunskap A; matematik B+biologi B; matematik B+fysik B; matematik B+naturkunskap B.

Även ämnesdidaktiken utgör en del av profilen. Det nationella nätverket för ämnesdidaktik administreras från Gävle och ett ämnesdidaktiskt centrum planeras.

Inom den nya lärarutbildningen återfinns enligt självvärderingen 20–25 procent av högskolans helårsstuderande. Tre av högskolans sex institutioner deltar: institutionerna för humaniora och samhällsvetenskap, för matematik, natur- och datavetenskap samt för pedagogik, didaktik och psykologi.

Lärarprogrammet ges även i distansform med inriktning mot matematik och naturvetenskapliga ämnen mot grundskolans tidigare och senare år, 140–180 poäng. Distansprogrammet kan läsas antingen som hel- eller halvfartsstudier. Studenterna träffas ibland i Gävle, och viss tid tillbringar de på lokala lärcentra ute i kommunerna, men i huvudsak är studierna enskilda och kommunikation sker via Internet eller bildkonferens.

Tabell 49: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Gävle**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	210,0	81,1	291,1
HÅS inriktningar	194,2	68,2	262,3
HÅS specialiseringar	33,8	6,2	40,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	438,0	155,5	593,5
Totalt HÅS, Högskolan i Gävle	3 914,3	2 399,6	6 313,9

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

De två första åren är upplagda på samma sätt för alla. De inleds med en AUO-termin, därefter följer den första inriktningen och sedan AUO-termin två. De studenter som läser 140-poängsutbildningen ägnar sina följande två terminer åt specialiseringar och avslutar med AUO. Inom den längre utbildningen läser studenterna en specialisering under termin fem, den andra inriktningen under de två följande terminerna och ytterligare en specialisering under den åttonde terminen. Även dessa avslutar utbildningen med AUO.

De tre medverkande institutionerna ansvarar för utformningen av inriktningarna, inklusive VFU och forskningsanknytning, och för kurserna inom AUO. Under platsbesöket framkom att gemensamma samtals- eller planeringsarenor saknas, att institutionerna har olika traditioner och delvis strävar åt olika håll och att detta skapar spänningar. Studenterna känner sig ibland drabbade av och maktlösa inför de konflikter och revirstrider

som förekommer mellan institutionerna. Schemakollisioner är inte ovanliga och motstridig information ges.

Bedömargruppen påpekar att denna starka uppdelning mellan institutionerna hämmar studenternas normalstudiegång och gör att progressionen blir otydlig.

Allmänt utbildningsområde

De tre institutionerna har sinsemellan delat upp ansvaret för det allmänna utbildningsområdet (AUO). Högskolan rubricerar AUO-kurserna som *didaktik* och de ger därför behörighet för fortsatta studier i didaktik på D-nivå.

AUO är delat i tre block om vardera 20 poäng.¹²³ I det tredje AUO-blocket ingår det självständiga arbetet.¹²⁴ För att säkra professionsanknytningen har tio adjunkter, som har sin huvudanställning inom skolväsendet, adjungerats för att arbeta en dag i veckan vid lärarprogrammet under år 2003.

Bedömargruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå som obligatoriska moment i AUO.

Under platsbesöket påpekade studenterna att innehållet i AUO inte är relevant för verksamheten inom förskolan. De ansåg också att kravnivåerna är låga, särskilt under den första terminen.

Det är bedömargruppens intryck att progression och sammanhang inom det allmänna utbildningsområdet behöver stärkas.

VFU utgörs till 40 procent av *fältstudier* och i övrigt av *praktiskt lärararbete*. Fem poäng av VFU utförs under den första terminen, två poäng under den andra och tre poäng under den tredje. Högskolans lärare ansvarar för examinationen av VFU. Som underlag används dels en omdömesblankett som VFU-lärarna fyller i, dels en *portfölj* som studenterna ansvarar för. Den senare används för att bedöma sådana moment som ska ingå i utbildningen, men som är svåra att följa upp i mer reguljär examination, t.ex. förmågan att förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund.

123. Kurser som ingår under den första och den andra terminen: skriva för att lära; naturvetenskap, samhälle och lärande; introduktion till läraryrket – om lära- ren, samhälle och skolan, ledarskap och lärande; samhällets och skolans värdegrund i ett demokratiskt samhälle.

124. Kurser som ingår under den tredje terminen: vetenskapligt förhållningssätt; examensarbete.

För studenter med ämneskompetens erbjuds lärarprogrammet 60 poäng på distans. I detta ingår 20 poäng VFU, fem poäng ämnesdidaktik¹²⁵ och ett didaktiskt examensarbete som motsvarar tio poäng. Övriga kurser är gemensamma med AUO inom det reguljära programmet.

Inriktningar och specialiseringar

Vid uppbyggnaden av inriktningarna har utgångspunkten varit att de ska kunna läsas av flera lärarkategorier, men i praktiken ser inte utbudet så ut. Vissa inriktningar är i sin helhet gemensamma för grundskolans tidigare och senare år och gymnasieskolan. I andra ingår både verksamhetsgemensamma delkurser och delkurser som är inriktade antingen mot grundskolans tidigare år, grundskolans senare år eller mot gymnasieskolan. Två av inriktningarna ger, enligt högskolans webbsida, bara behörighet för arbete i förskola, förskoleklass och fritidshem. Inom 180-poängsutbildningen deltar studenter som läser kurserna som *första* inriktning med andra som läser dem som *andra* inriktning. Vissa inriktningar är ämnesbaserade, medan andra förbereder för undervisning inom flera ämnen.

I alla inriktningar ingår tio poäng VFU, och ämnesdidaktik motsvarande fem poäng. För två av institutionerna är VFU en ny arbetsuppgift. Även inom inriktningarna skiljer man inom VFU på *fältarbete* och *praktiskt lärararbete*. Högskolan har ansvar för examinationen av VFU. Flera studenter menade att kravnivåerna är alltför låga i VFU. ”Det går nästan inte att bli underkänd.” Bedömggruppen noterar att VFU har stark koppling till ämnet medan ämnesteorin verkar ha försvagats.

Specialiseringskurserna kan väljas fritt och alla 5-poängskurser som kan sammanfattas under ett tema kan utgöra en specialisering. Det fria valet gäller också kurser vid andra lärosäten. Ofta sker valet av specialisering efter samtal med studievägledare. Det finns även specialiseringar som är speciellt utvecklade för lärarstuderande, t.ex. data, rörelse, estetiska läroprocesser, didaktik och matematik för ”tidigarelärare”.

Studenternas valfrihet

Valfriheten inom programmet är stor men begränsas i praktiken av normalstudiegångens struktur. Studenter kan inte välja kurser fritt då dessa redan kan vara fullteknade av studenter med förtur, eller av studenter som har valt kursen som sin första inriktning.

125. Ämnesdidaktiska kurser finns i matematik, fysik, kemi, biologi, teknik, svenska, engelska, historia, religionsvetenskap, tyska, spanska, ekonomi, bild, musik och drama.

Söktrycket till programmet har ökat under senare år. Populäraste valen är specialpedagogik, svenska/samhällsorientering för grundskolans tidigare år och natur/teknikinriktningen för förskolan. Mellan åren 2001 och 2003 sjönk antalet sökande kraftigt till samtliga inriktningar mot matematik, naturvetenskap och teknik och antalet studieplatser inom dessa ämnen har därför skurits ner. Kvinnliga studenter dominerar inom specialpedagogik och förskoleinriktningarna. Männerna återfinns i första hand inom inriktningarna mot fysik, matematik, historia samt idrott och hälsa.

En av studievägledarna vid den studieadministrativa avdelningen har speciellt ansvar för lärarutbildningen.

Bedömargruppen noterar att studenternas möjlighet att få sina kursval uppfyllda under utbildningen är allvarligt begränsade eftersom kurser kan vara fullbelagda eller ha ställts in.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 50: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,01	0,23	1,52	1,82	1,86	2,05	3,39	5,44	1,40	0,19	3,45	3,58	7,03
Inriktningar totalt	-	-	0,86	4,50	4,19	3,52	5,05	8,02	13,07	0,86	-	5,91	8,02	13,93
Övrigt inkl. specialisering	-	-	1,11	0,82	3,84	0,79	4,95	1,61	6,56	2,01	-	6,96	1,61	8,57
Totalt	-	0,01	2,20	6,84	9,85	6,17	12,05	13,02	25,07	4,27	0,19	16,32	13,21	29,53

Andelen undervisning som utförs av tillsvidareanställda, disputerade lärare är relativt hög, både inom AUO – 25 procent¹²⁶ – och inom lärarprogrammet totalt – 31 procent.¹²⁷

126. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

127. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 51: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,1	3,3	21,6	25,9	26,5	29,2	48,2	77,4	19,9	2,7	49,1	50,9	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	6,2	32,3	30,1	25,3	36,3	57,6	93,8	6,2	0,0	42,4	57,6	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	13,0	9,6	44,8	9,2	57,8	18,8	76,6	23,4	0,0	81,2	18,8	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,0	7,5	23,2	33,4	20,9	40,8	44,1	84,9	14,4	0,6	55,3	44,7	100,0

Det självständiga arbetet

Examensarbetet utförs under den tredje AUO-terminen, omfattar tio poäng och studenterna väljer själva som det ska utföras på B- eller C-nivå. Högskolans mål är att det ska ligga på C-nivå.

Om det allmänna utbildningsområdet ger behörighet för D-kurs i ämnet didaktik bör det, enligt bedömargruppen, vara ett krav att det självständiga arbetet utförs på C-nivå.

Arbetet genomförs antingen inom ett ämne med didaktisk inriktning, i didaktik eller i pedagogik med didaktisk inriktning.Handledarna finns vid respektive kursgivande institution. Det är även ämnesgrupperna som formulerar kriterier för bedömning av examensarbetena. Examinator ska vara disputerad och enligt självvärderingen kan detta innebära problem för vissa ämnen med få disputerade lärare.

Forskarutbildning

Högskolan i Gävle har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Uppsala universitet och Helsingfors universitet för antagning och examination av forskarstuderande. Lärarutbildningsnämnden (LuN) ansvarar för delfinansiering av forskarstuderande. LuN har ett särskilt utskott, *forskningsberedningen*, som fördelar de medel som högskolan avsätter för skolrelevant forskning samt följer upp de forskarstuderandes aktivitet.

Forskarutbildning i anknytning till lärarutbildningen bedrevs under 1996–2000 i ämnesdidaktik och allmändidaktik. Under perioden antogs fyra forskarstuderande. Under 2003 tillkom även forskarutbildning i pedagogik och didaktik.

År 2003 fanns sex forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav tre antagna efter lärarutbildningsreformen 2001. En var antagen till didaktik, tre till ämnesdidaktik och två till pedagogik, och samtliga var

placerade vid Högskolan i Gävle. Fyra av dem var lärarutbildade och lika många hade handledare med egen lärarutbildning samt någon av sina handledare vid högskolan.

Lärarstudenterna blir efter lärarexamen, och under förutsättning att de läst lämplig inriktning, behöriga till forskarutbildning inom Nationella forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik. I övrigt bestäms behörighetskraven av det lärosäte där antagningen sker.

Forskningsberedningen har beslutat att antalet doktorander ska öka och beviljade därför medel för en forskarstuderande under 2003, och för ytterligare tre under 2004.

VFU-organisationen

Högskolan har tecknat avtal för partnersamverkan med skolor inom Gävleborgs län och norra Uppland. Samverkan omfattar enligt SCB 25 kommuner. I varje kommun finns lokala samordnare som samarbetar med högskolans två VFU-ansvariga handläggare med placering av studenterna. Studenterna får lämna in önskemål om placering, som ofta kan uppfyllas, även om det kan vara svårt att finna relevanta VFU-placeringar inom gymnasieskolan.

Enligt avtalen tillbringar studenten all sin VFU på en och samma skola. Skolan har fadderansvar för studenten under hela utbildningen. Det innebär bland annat att studenten ska kunna vända sig till sin partnerskola även under de terminer då VFU inte ingår. Detta är dock inte en möjlighet som nyttjas i någon större utsträckning. Det är i praktiken, menade studenterna under platsbesöket, svårt att få tid att besöka sin VFU-skola utanför VFU-perioderna.

I högskolans ansvar ingår att hålla kontakt med partnerskolorna, att informera och planera VFU tillsammans med skolan, att uppmuntra studenten att göra sitt examensarbete inom partnerskolan samt att bjuda in lokala lärarutbildare till seminarier och föreläsningar på högskolan.

Målet är att alla lokala lärarutbildare ska ha genomgått en 5-poängs grundkurs och hittills har drygt 300 genomgått denna. Dåliga kommunikationer och långa avstånd utgör dock ett hinder då en del lokala lärarutbildare och samordnare kan tvingas resa 20 mil för att delta.

Under platsbesöket uppgav kommunernas representanter att samarbetet med högskolan utvecklats i och med den nya lärarutbildningen och att de har ett visst inflytande över utformningen av VFU.

Det är bedömargruppens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhets-

förlagda studier, samt att både lärosätet och kommunerna har gjort stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete i anslutning till den nya lärarutbildningen. Det återstår dock arbete innan denna samverkan fungerar helt tillfredsställande.

Det särskilda organet – Lärarutbildningsnämnden

Lärarutbildningsnämnden, LuN, inrättades 2001 och svarar direkt under Högskolestyrelsen. Nämnden beslutar om utbildningsplan, inriktningar, specialiseringar och innehåll i AUO, om samordning av innehållet inom olika utbildningsområden samt fördelar forsknings- och utvecklingsresurser.¹²⁸ Dessutom är man styrgrupp för Pedagogiskt utvecklingscentrum Gävleborg (PUX).¹²⁹ Nämnden har fem utskott: forskningsberedningen, utskottet för inriktningar och specialiseringar, utskottet för allmänt utbildningsområde, utskottet för korta programmet och PUX arbetsutskott.

Chefen för lärarutbildningen leder det s.k. lärarutbildningskansliet, som är en del av den centrala förvaltningen, och har det operativa ansvaret för högskolans lärarutbildning inom de ramar som beslutas av LuN, rektor och högskolans styrelse. I kansliet ingår även två utbildningsledare på deltid, två VFU-handläggare och en administratör.

Institutionerna lyder under rektor och hela den del av grundutbildningsanslaget som avser undervisning fördelas direkt till dessa. LuN beställer lärarprogrammets kurser från respektive institution.

I denna organisation samverkar tre relativt självstyrande enheter; LuN med besluts- och policyansvar, lärarutbildningskansliet med operativt samordningsansvar och institutionerna med genomförandeansvar. Under platsbesöket beskrev ledningen organisationen som slagkraftig i relation till andra nämnder och högskolans ledning.

128. Utdrag ur Organisation för Högskolan i Gävle med ansvarsordning och beslutsordning, Dnr 1629/00.

129. PUX är högskolans enhet för samverkan med kommuner i Gävleborgs län och norra Uppland. Här möts tre gånger per år prefekterna inom lärarutbildningen, förvaltningschefer inom kommunerna, lärarutbildningens chef, PUX samordnare och vissa övriga tjänstemän för att informera om och diskutera grundutbildning, kompetensutveckling, forskning och utveckling samt rekrytering.

Bedömargruppen ifrågasätter om LuN har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹³⁰

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Enligt självvärderingen finns en särskild modell för kvalitetsarbetet inom lärarprogrammet. Kursvärderingar genomförs via enkät till samtliga studenter, i vissa ämnen efter varje delmoment. LuN tar fram en åtgärdsplan utifrån resultaten. Dessutom meddelas prefekterna vid de institutioner som har fått svaga omdömen. Kurser som kritiserats i utvärderingen diskuteras vid möten som LuN arrangerar med prefekterna. Både AUO och inriktningarna har utvärderats på detta sätt.

I samarbete med Högskolan Dalarna och Mitthögskolan har en ”peer review” genomförts för att belysa lärarprogrammets struktur och innehåll vid respektive lärosäte.

Studenterna har representanter i LuN och i nämndens utskott. Enligt självvärderingen är det svårt att rekrytera lärarstudenter till denna sorts uppdrag.

Kursvärderingar skrivs i vissa ämnen efter varje delmoment. Även terminsutvärderingar förekommer.

Förslag och rekommendationer

- Samverkan mellan medverkande institutioner behöver förstärkas så att den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar utvecklas.
- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- Studenternas reella valmöjligheter bör ses över.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

130. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat” (s. 44).

Högskolan i Halmstad

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 52: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare						Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen			
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.		
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinor	-	-	5 (1)	1,73	4 (3)	1,50	9 (4)	3,23	15 (7)	6,49	24 (11)	9,72
Män	2 (0)	1,30	11 (4)	4,76	10 (4)	3,63	23 (8)	9,69	11 (3)	2,57	34 (11)	12,26
Alla	2 (0)	1,30	16 (5)	6,49	14 (7)	5,13	32 (12)	12,92	26 (10)	9,06	58 (22)	21,98

Högskolan i Halmstad inrättades 1983. Förskolläraryrket och fritidspedagogutbildning anordnades under åren 1983–1993 men lades sedan ner. År 1997 infördes utbildning för grundskollärare i årskurs 4–9 och gymnasielärare. Den längre versionen av den nya lärarutbildningen, 180-220 poäng, samt praktisk pedagogisk utbildning om 40 poäng, startade 2001. Från och med hösten 2003 ges även 140-poängsversionen, med inriktning mot verksamhet inom förskola, förskoleklass och lägre åldrar, samt en 60-poängutbildning för studenter med ämneskompetens.

Av högskolans totalt cirka 7 000 studenter deltog läsåret 2003/2004 omkring 530 i det nya lärarprogrammet.

Hösten 2003 erbjöds 14 inriktningar.¹³¹ Utbudet styrdes till att börja med främst av den lärarkompetens som fanns vid högskolan. Senare har regionens behov av lärare i naturvetenskapliga ämnen gjort att man kompletterat med inriktningar i fysik, kemi och biologi samt en inriktning mot yngre åldrar i matematik och naturorienterande ämnen.

Det operativa ansvaret för lärarutbildningen är placerat vid en särskild enhet för lärarutbildning (ELU). Här finns de två lärare som ansvarar för

131. De inriktningar som erbjöds var: matematik för undervisningsområdet; svenska: språk, kultur, litteratur; biologi: naturens samband; samhällskunskap med medievetenskap; engelska för undervisningsområdet; kemi för lärare; historia för lärare; psykologi för lärare; medie- och kommunikationsvetenskap för lärare; idrott och hälsa för lärare; religion för lärare; fysik för lärare; tyska för lärare; barn och matematik/naturorienterande ämnen. Från och med 2005 finns två nya inriktningar: naturkunskap/naturorienterande ämnen och teknik för lärare.

AUO. Enheten ”köper in” lärare från högskolans olika sektioner¹³² för undervisning inom inriktningar och specialiseringar.

Bedömaregruppen anser att en beställarorganisation av detta slag, där ansvaret för lärarutbildningen centraliserats till en mycket liten enhet, riskerar att ge svaga förutsättningar för att utveckla en väl sammanhållen utbildning byggd på samsyn om lärarutbildningens särskilda villkor och en gemensam kompetensbas.

Bedömaregruppen anser även att det krävs betydande insatser för att bygga upp en tillräcklig forskningskompetens inom enheten för lärarutbildning om enheten även fortsättningsvis ska ha huvudansvar för den vetenskapliga träning som ingår i lärarutbildningen. Den forskning med anknytning till lärarutbildningen som nu bedrivs sker inom de relativt fristående sektionerna. Enhetens andel av högskolans forskningsmedel är mycket liten och uppgick under 2003 bara till 300 000 kr. Enligt rektor kommer enhetens forskningsanslag att öka med 50 procent under 2005, vilket dock framstår som en helt otillräcklig uppräknig.

Lärarutbildningen i Halmstad har ingen lång tradition och hade ännu inte riktigt funnit sina former när den nya lärarutbildningen skulle genomföras. Enligt ledningen och lärarna befinner man sig i en kontinuerlig utvecklingsprocess som har komplicerats av den omorganisation som genomförts inom högskolan de senaste åren.

Tabell 53: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Halmstad

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	60,1	29,0	89,1
HÅS inriktningar	166,0	62,4	228,4
HÅS specialiseringar	1,5	0,9	2,4
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	227,6	92,3	319,9 ¹³³
Totalt HÅS, Högskolan i Halmstad	2 927,7	2 370,2	5 297,9

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla studenter börjar med en termins AUO och två terminers inriktningsstudier. Från och med termin fyra upprättas individuella studieplaner.

132. Högskolans utbildning är organiserad i fyra tvärvetenskapliga *sektioner* och en *enhet*.

133. I juni 2003 avslutades en arbetsmarknadsutbildning för invandrarakademiker, kompletterande pedagogisk utbildning 60 poäng (KPU). Studenter från KPU kompletterar nu sina ämnesstudier inom lärarutbildningen.

Bedömggruppen noterar att studenterna själva bestämmer ordningsföljden mellan olika utbildningsområden. Detta gör det svårt att åstadkomma en genomtänkt progression i utbildningen.

Allmänt utbildningsområde

Inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) ges undervisning i ämnet *utbildningsvetenskap* – ett ämne som ingick i den tidigare 4–9-utbildningen. Enligt lärarna har ämnet fortfarande en viss tyngdpunkt mot dessa åldrar och mot gymnasieskolan. Under den första terminskursen fokuserar man på läraryrket samt skolans organisation och samhällsuppdrag¹³⁴ och under den andra integreras ”vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet inom undervisning och lärande”.¹³⁵ Den tredje AUO-terminen syftar till att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till lärarprofessionen.¹³⁶ I AUO ingår en 5-poängskurs i specialpedagogik/barn i behov av särskilt stöd och en kurs där estetiska lärprocesser behandlas.

Bedömggruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå.

I vissa kurser i AUO är kravnivån låg. Det går att glida igenom, särskilt när examinationen sker i grupp, säger studenterna. Studenter från olika inriktningar och verksamhetsområden blandas i grupperna och detta uppskattas.

VFU omfattar 13 poäng, fördelade mellan de tre terminerna. Under den första terminen utför studenterna sin VFU inom fyra olika klasser och skolor under sammanlagt fyra veckor. Den andra terminens VFU ägnas åt undersökningar på skolorna. Under termin tre genomför studenterna ett eget projekt med anknytning till skolutveckling och utför fyra veckors sammanhängande ”undervisningspraktik”. Under den här perioden får de besök av högskolans lärare.

En särskild handbok ska följa studenten under hela VFU för att visa vilka frågor och uppgifter som fokuserats under olika perioder. Dessutom fyller VFU-läraren i en omdömesblankett. Högskolans lärare ansvarar för examinationen av VFU.

134. Fyra delkurser ingår i den första terminskursen: introduktion till läraryrket; skolan som lärmiljö; media, kommunikation och IT som verktyg i pedagogisk verksamhet; didaktisk ämnesintroduktion.

135. Fyra delkurser ingår i den andra terminskursen: ledarskap för lärare; specialpedagogik/barn i behov av särskilt stöd; estetiska lärprocesser och ämnesövergripande teman; vetenskap: olika perspektiv.

136. Två delkurser ingår i den tredje terminskursen: lärare och skola i förändring samt examensarbete.

Under platsbesöket uppgav studenterna att VFU-uppgifter ibland ges utan hänsyn till vad som faktiskt händer i skolan under den aktuella VFU-perioden. Deras intryck var att kommunikationen mellan högskolan och kommunerna inte alltid fungerar som den ska. Kommunernas representanter hade blandade erfarenheter av högskolans VFU-administration.

Studenter med ämneskunskaper läser i stort sett samma AUO-kurser som studenterna inom det reguljära programmet. I termin två ingår tio poäng VFU fördelade på två sammanhängande perioder.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna består, enligt självvärderingen, av ”traditionella skolämnen, universitetsämnen, tvärvetenskapliga ämnesområden och tematiska områden”.

Bedömargruppen noterar att det ännu inte verkar ha skett något större utvecklingsarbete för att skapa inriktningar som är anpassade till lärarutbildningens särskilda karaktär som yrkesutbildning.

Inom flera inriktningar samläser lärarstudenterna med andra studenter. Här finns, menar bedömargruppen, en olöst problematik som framför allt gäller hur didaktiseringen och progressionen hanteras. Under platsbesöket menade både lärare och studenter att den ämnesdidaktiska undervisningen till stora delar är knuten till VFU, och studenterna ansåg att högskolan borde ta ett större ansvar för didaktiken. Även i självvärderingen kritiserar studenterna behandlingen av didaktik inom inriktningarna.

Bedömargruppen noterar att utvecklingen av ämnesdidaktiken har kommit olika långt i olika inriktningar.

VFU inom inriktningarna motsvarar tio poäng och fördelas mellan två terminer. Innehåll och utformning skiljer sig mellan det korta och det långa lärarprogrammet. I det korta programmet ingår två poängs VFU under den första inriktningsterminen, då studenterna tillbringar en vecka inom förskolan och en vecka i grundskolan. Inom det långa programmet innehåller den första terminen fem VFU-poäng som integreras i ämneskurserna.

Under den andra terminen utförs VFU i sammanhängande perioder – fyra veckor inom det långa programmet och sex veckor inom det korta. Den här terminen gör högskolans lärare fältbesök under VFU.

Specialiseringarna utgörs till största delen av kurser i högskolans reguljära utbud.¹³⁷

Studenternas valfrihet

Studenterna väljer sin första inriktning när de ansöker till programmet och sin andra under termin tre. Under de tre första terminerna är studiegången bunden, men från och med termin fyra väljer studenterna själva i vilken ordning de vill läsa den andra AUO-terminen, specialiseringar och en eventuell ytterligare inriktning. Utbildningen avslutas med AUO.

Söktrycket till den nya lärarutbildningen betecknas i självvärderingen som gott, om än ojämnt fördelat. Det betyder att alla platser fylls och att antalet sökande till engelska, svenska och samhällskunskap är relativt stort, medan det har varit svårare att locka studenter till inriktningen i biologi. Det fokus som fanns mot grundskolans högre årskurser och gymnasieskolan under de första åren har förskjutits något och inriktningarna mot verksamhet med yngre barn har blivit mer populära. Antalet sökande till en inriktning mot lägre åldrar som inrättades 2003 var t.ex. så stort att antalet platser utökades från 30 till 50. De kvinnliga studenterna är i majoritet inom alla inriktningar utom matematik, där männen är fler, och inom samhällsvetenskap där könsfördelningen är jämn.

Det är ett bekymmer, hävdar ledningen, att det är många som vill bli SO-lärare. För att motverka detta försöker man komponera NO-kurser med delvis nytt innehåll och dessutom göra fler specialiseringar. Högskolan har även genomfört en del aktiviteter för att rekrytera studenter till teknik och naturvetenskap. Man har till exempel ordnat öppet hus för gymnasieelever, symposier, en särskild vetenskapsdag där naturvetenskap populariseras, föredrag, experimentverkstad under ledning av lärarstuderande samt en sommaraktivitet för att locka fler kvinnliga studenter.

Av högskolans fem centralt placerade studievägledare har en ett särskilt ansvar för lärarutbildningen.

137. Under 2003 erbjöds följande specialiseringar: Samtliga kurser inom inriktningarna, exklusive kemi, 41–60 poäng; samhällskunskap och medievetenskap, 41–60 poäng och 61–80 poäng; svenska: språk, kultur och litteratur, 41–60 poäng och 61–80 poäng; samtliga inriktningar 1–20 poäng; högskolans övriga kurser, 1–20 poäng. Specialiseringar som planerades var: specialpedagogik; ledarskap och skolutveckling; läs- och skrivutveckling; lek och estetiska lärprocesser.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 54: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	-	-	0,20	0,71	0,20	0,71	0,91	1,50	0,60	1,70	1,31	3,01
Inriktningar totalt	-	1,20	1,33	3,90	0,30	2,51	1,63	7,61	9,24	4,24	1,72	5,87	9,32	15,19
Övrigt inkl. specialisering	-	0,10	0,40	0,86	1,00	0,42	1,40	1,38	2,78	0,75	0,25	2,15	1,63	3,78
Totalt	-	1,30	1,73	4,76	1,50	3,63	3,23	9,69	12,92	6,49	2,57	9,72	12,25	21,97

Inom lärarprogrammet som helhet svarar de disputerade, tillsvidareanställda lärarna för ungefär 35 procent av undervisningen, vilket är en hög andel.¹³⁸ Som framgår av tabellerna utförs däremot all undervisning inom AUO av adjunkter.¹³⁹ Eftersom en stor del av studenternas vetenskapliga skolning, inklusive det självständiga arbetet, är förlagt till AUO betraktar bedömargruppen avsaknaden av forskarutbildade lärare i denna del av utbildningen som en allvarlig brist.

Tabell 55: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	23,5	6,7	23,5	30,1	49,9	20,0	56,6	43,4	100,0
Inriktningar	0,0	7,9	8,8	25,7	2,0	16,5	10,7	50,1	60,8	27,9	11,3	38,6	61,4	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	2,6	10,6	22,6	26,5	11,1	37,1	36,4	73,5	19,9	6,6	57,0	43,0	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	5,9	7,9	21,6	6,8	16,5	14,7	44,1	58,8	29,5	11,7	44,2	55,8	100,0

De forskarutbildade lärare som är anställda vid högskolan har rätt till en termin per treårsperiod för sin egen forskning.

De flesta inriktningarna är påbyggbara till filosofie kandidat- eller filosofie magisterexamen. En breddmagisterutbildning med inriktning mot

138. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

139. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

aktionsforskning startade år 2003 i samarbete med Universitetet i Tromsø. Denna riktas till verksamma lärare.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet ska omfatta tio poäng, fullgöras under den tredje AUO-terminen inom ämnet utbildningsvetenskap och ha didaktisk inriktning. Det utförs enskilt eller i par.

Till varje uppsats ska knytas en eller två handledare – varav minst en från ämnet utbildningsvetenskap. Handledarna ska vara disputerade, licentiater eller doktorander. För närvarande räcker inte den handledarkapacitet som finns vid enheten för lärarutbildning och därför hämtas handledare även från sektionerna. En huvuduppgift för den gästprofessor som anställts fr.o.m. januari 2005 är att ansvara för lärarstudenternas examensarbeten.

Studenterna uppmanas att välja ett ämne som intresserar dem och formulerar därefter de mer konkreta frågeställningarna tillsammans med handledaren. Handledare och examinator kan vara samma person. Det förekommer också att examinationen utförs av lärare vid andra lärosäten.

Forskarutbildning

Högskolan i Halmstad har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med andra lärosäten för antagning och examination av forskarstuderande. Under 2003 ansvarar styrelsen för enheten för lärarutbildning (ELU) för delfinansiering av en forskarstuderande som är antagen vid Linköpings universitet till nationella forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik. Denne har egen lärarutbildning samt båda sina handledare vid Högskolan i Halmstad. Ytterligare en av ELU:s lärare är doktorand i kemi med inriktning mot kemididaktik. Vidare deltar högskolan i den nationella forskarskolan i svenska med didaktisk inriktning.

Studenter som läst inriktningen svenska 80 poäng är behöriga till forskarutbildning i svenska med didaktisk inriktning. Med kompletteringar på mellan 10 och 20 poäng ger den nya lärarutbildningen behörighet till forskarutbildning i kemi, biologi, matematik och historia.

Tillsammans med Göteborgs universitet förs diskussioner om att inrätta en nationell eller nordisk forskarskola i *idrottsvetenskap*, till vilken lärarutbildningsexamen med inriktning mot idrott skulle ge behörighet.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar högskolan med 14 kommuner inom ramen för den nya lärarutbildningen. Placeringen av studenterna uppges fungera, även om det ibland kan vara svårt att finna lärare som vill och kan ställa upp som lokala handledare. En VFU-samordnare finns inom enheten för lärarutbildning.

VFU-organisation bygger till stora delar på personliga kontakter mellan högskolans och kommunernas lärare. Det gör t.ex. att samarbetet, enligt lärarna, fungerar bättre med kommuner som ligger nära högskolan. Kontakten uppges även vara bättre inom inriktningar mot tidigare åldrar än mot utbildningar högre upp i skolsystemet.

Bedömargruppen har svårt att se hur högskolans nuvarande VFU-organisation ska kunna ge förutsättningar för ett systematiskt och ömsesidigt samarbete med berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Inom Regionalt utvecklingscentrum (RUC) samarbetar högskolan med kommuner och andra intressenter kring skolutvecklingsfrågor.

Det särskilda organet – Styrelsen för enheten för lärarutbildning

Vid högskolan finns tre kollegiala organ: utbildningsnämnden och två forskningsnämnder.

Utbildningen är organiserad i fyra tvärvetenskapliga sektioner samt Enheten för lärarutbildning (ELU). Styrelsen för ELU fungerade redan före reformen som styrelse för lärarutbildningen och utgör nu högskolans särskilda organ. ELU:s chef är ordförande i styrelsen och har det övergripande ansvaret för den löpande verksamheten samt budget och ekonomistyrning.

Enheten har det operativa ansvaret för lärarutbildningen. Styrelsen ansvarar för enhetens interna organisation och beslutar om kursplaner, tillgodoräknande av kurser, examinatorer, inrättande av programråd, fördelning av forskningsmedel som ställs till förfogande samt för forskningsfrågor relaterade till lärarutbildningen. Även kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling ingår i styrelsens ansvarsområde. Högskolans styrelse beslutar om lärarutbildningens budget, efter förslag från styrelsen för ELU.¹⁴⁰

140. Beslutsordning, Högskolan i Halmstad, Dnr 19-2003-1087.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Inom högskolan görs vartannat år en enkätundersökning, *Studentbarometern*. Ytterligare en enkätundersökning, *Personalbarometern*, genomfördes för första gången höstterminen 2003. Dessa båda undersökningar ger underlag för kvalitetsutveckling av verksamheten.

Genom studentkåren är studenterna representerade i alla beslutande nämnder och styrelser. Dessutom deltar en representant från varje grupp i de *programråd* för studenter som träffar utbildningsledaren ett par gånger per termin. Det finns också en programförening, kallad SKOLK, som träffar ledningen för lärarutbildningen några gånger per termin. I självvärderingen menar studenterna att det finns möjligheter att påverka ”men ingen orkar ta tag i dem”.

Kursvärderingar genomförs efter varje kurs. Dessa beskrivs i självvärderingen som vägledande vid utveckling och planering av kurser.

Förslag och rekommendationer

- Ansvarsfördelningen för lärarutbildningen inom högskolan bör ses över.
- Antalet forskarutbildade lärare bör öka inom AUO.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Ansvaret för det självständiga arbetet bör förläggas till de delar av utbildningen där det finns tillräcklig vetenskaplig kompetens bland lärarna.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

Högskolan i Jönköping

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 56: Lärare inom den nya lärutbildningen vid Högskolan i Jönköping under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare							Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	1 (1)	0,05	7 (7)	2,13	42 (34)	17,71	50 (42)	19,89	-*	-*	50 (42)	19,89
Män	4 (2)	1,44	13 (10)	5,08	20 (17)	9,23	37 (29)	15,74	-*	-*	37 (29)	15,74
Alla	5 (3)	1,49	20 (17)	7,21	62 (51)	26,93	87 (71)	35,62	-*	-*	87 (71)	35,62

* Tillkommer 5 övriga lärare, motsvarande 2,77 heltidsekvivalenter.

Lärutbildning har funnits i Jönköping sedan år 1947 då folkskollärutbildningen startade. Ungefär 15 år senare inrättades även utbildning för förskollärare. Lärarhögskolan etablerades 1968 och slogs 1977 samman med förskoleseminariet till Högskolan i Jönköping. Sedan år 1994 är man *stiftelsehögskola*, med fyra fackhögskolor¹⁴¹ och ett servicebolag som är gemensamt för högskolan. De fyra fackhögskolorna är ungefär lika stora, uttryckt både i helårsstudieplatser och anställda. Samtliga drivs som aktiebolag med en bolagsstyrelse och en verkställande direktör. Lärutbildningen genomförs inom Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) som i sin tur är uppdelad i sex sektioner.¹⁴²

Bedömargruppen noterar att ett utökat samarbete med högskolans övriga fackhögskolor skulle öka möjligheterna att utveckla ny kunskap och nya former för utbildning.

Stiftelsehögskolans förhållande till staten regleras i ett ramavtal som sträcker sig till år 2009 och dessutom i treåriga avtal om utbildnings- och forskningsuppdrag. Det nuvarande avtalet omfattar perioden 2003–2005 och innebär bland annat att högskolan ska examinera lärare med inriktning mot tidigare år, särskilt lärare i förskola och förskoleklass, och mot

141. Fackhögskolor/aktiebolag: Hälsohögskolan (HHJ); Högskolan för lärande och kommunikation (HLK); Internationella Handelshögskolan (IHH); Ingenjörshögskolan (ING).

142. De sex sektionerna är: sektionen för samhällsvetenskapliga ämnen; sektionen för pedagogik/psykologi; sektionen för naturvetenskap, idrott och matematik; sektionen för kommunikationsämnen; sektionen för lärarvetenskap; sektionen för forskning och uppdrag.

grundskolans senare år. Minst en tredjedel av examina ska ha inriktning mot matematik, naturvetenskap och teknik.

Läroprogrammet får resurser för att kunna anta cirka 400 helårsstudenter varje år och antalet förstahandsansökningar var år 2003 cirka 600. Nio inriktningar erbjuds:¹⁴³ en mot förskola/förskoleklass, en mot fritidshem/fritidsverksamhet, en mot grundskolans tidiga år, fem mot grundskolans senare år och gymnasieskolan samt en mot gymnasieskolan specifikt. Delar av alla inriktningar går att läsa som specialiseringar. På det sättet kan studenterna bredda sin kompetens till fler verksamhetsområden.

Ett alternativt urvalsförfarande för att rekrytera studenter som är särskilt lämpade för att arbeta som lärare tillämpas numera inom samtliga ingångar.

Under platsbesöket lyfte ledningen fram *yrkesperspektivet* och *innovativt lärande* som det nya läroprogrammets bärande idéer.

Tabell 57: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Jönköping under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Jönköping**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	663,0	145,0	808,0
HÅS inriktningar	304,3	60,4	364,7
HÅS specialiseringar	131,8	36,7	168,5
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	1 099,0	242,2	1 341,2
Totalt HÅS, Högskolan i Jönköping	4 408,6	2 821,0	7 229,6

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla studenter börjar med att läsa allmänt utbildningsområde under den första terminen och fortsätter med inriktningskurser under de två följande terminerna. AUO 2 och 3 varvas därefter med inriktningar och specialiseringar, beroende på kursutbud och studentens önskemål. Den tredje AUO-terminen ska förläggas så sent i utbildningen som möjligt.

Studenternas valfrihet leder, enligt lärosätet, till vissa svårigheter att upprätthålla progressionen i utbildningen. Bland annat för att säkerställa progressionen i programmet undervisar flera av lärarna inom både inriktningar och AUO.

143. Inriktningar: förskola och förskoleklass; fritidshem/fritidsverksamhet; naturvetenskapliga ämnen 140 poäng; språk och/eller samhällsorienterande ämnen; naturvetenskapliga ämnen 180 poäng (mot grundskolans senare år); matematik och annat ämne/andra ämnen; språk – svenska och/eller engelska; historia och/eller samhällskunskap; naturvetenskapliga ämnen 180 poäng (mot gymnasieskolan).

Bedömargruppen noterar, i likhet med lärosätet, att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

Allmänt utbildningsområde

Programmet inleds med den första terminen inom det allmänna utbildningsområdet (AUO). Här ingår bl.a. kurser om barns och ungdomars skilda förutsättningar för lärande samt tvärvetenskap.¹⁴⁴ Den andra terminen handlar om miljö, mångkultur och specialpedagogik.¹⁴⁵ Under platsbesöket berömde studenterna kvaliteten i kursen i specialpedagogik, men övriga kurser hade de svårt att se relevansen i. Under den tredje AUO-terminen skriver studenterna antingen sitt självständiga arbete och läser vetenskapsmetod, eller fördjupar sig i konflikthantering, samtalsmetodik och didaktik.¹⁴⁶

I en av kurserna inom AUO ges studenterna träning i skriftlig och muntlig kommunikation och övas i estetisk gestaltning, i en annan behandlas språkutvecklande och interkulturella arbetssätt, flerspråkighet, andraspråksutveckling, nationella minoriteters språksituation, modersmål och svenska som andraspråk. Bedömargruppen noterar att barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte tas upp.¹⁴⁷

Under den inledande terminen delas de drygt 400 studenterna i fyra grupper, och ett kurslag med cirka åtta lärare från olika sektioner följer var och en av dessa grupper. Studenterna delas också in i mindre studiegrupper och varje lärare handleder ett antal sådana. Under platsbesöket beskrev studenterna kravnivåerna som låga och gruppernas heterogenitet som problematisk. Många examinationer är gruppbaseade och för vissa moment räcker det, uppgav studenterna, med att vara närvarande för att bli godkänd.

144. AU 1 består av de två kurserna lärarrollen i samhället 10 poäng, inklusive 3 poäng VFU, samt lärande och utveckling 10 poäng inkl. fältstudier.

145. AU 2 består av kurserna globala miljöfrågor 5 poäng, inkl. verksamhetsförlagda övningar, kulturmöten 5 poäng inkl. fältstudier samt specialpedagogik 10 poäng inkl. 4 poäng VFU.

146. AU 3 innehåller antingen kurserna vetenskapliga metoder 5 poäng, som läses delvis parallellt med VFU 5 poäng och examensarbete 10 poäng, eller de alternativa kurserna konflikthantering 5 poäng, samtalsmetodik 5 poäng och didaktiska frågeställningar 5 poäng.

147. För dem som går inriktningen mot grundskolans tidigare år ingår en obligatorisk 20-poängskurs i läs-, skriv- och matematikutveckling. Övriga kan läsa denna kurs som specialisering, dock utan VFU.

Tolv poäng VFU ingår i AUO: tre poäng under en treveckorsperiod i den första terminen, fyra poäng utlagt på fem veckor i den andra terminen och fem poäng under en femveckorsperiod i den tredje. I VFU ska studenterna inledningsvis informera sig om den lokala arbetsplatsens organisation och styrning samt uppmärksamma barns och ungdomars skilda förutsättningar och behov, för att under senare terminer lära sig att hantera barns och ungdomars olikheter och utveckla sin förmåga att planera, genomföra, utvärdera och vidareutveckla pedagogisk verksamhet.

Studenter med ämneskompetens integreras i lärarprogrammet och läser det allmänna utbildningsrådets kurser enligt en särskild utbildningsplan.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna omfattar 40 poäng och har direkt verksamhetsanknytning. De ska med andra ord garantera att studenterna utvecklar just den specifika kompetens som efterfrågas inom respektive verksamhetsområde eller skolform. Via specialiseringsstudierna kan var och en sedan bredda sin kompetens att omfatta även andra delar av delar av skolväsendet. Specialiseringsutbudet¹⁴⁸ innehåller både fördjupningskurser som krävs för examen mot t.ex. senare skolår och ett friare kursutbud.

Ansvar för genomförandet av inriktningarna fördelas mellan fackhögskolans sex sektioner. Alla lärare ingår i något eller några av de kurslag av varierande storlek som utarbetar och genomför inriktningskurserna. Knappa resurser har enligt lärarna lett till bättre samverkan, tydligare fördelning av didaktikinslagen samt ökat antal exkursioner och studiebesök.

Inriktnings-VFU genomförs som sammanhängande perioder som varierar i längd mellan fyra och sex veckor och läggs ut under båda inriktningsterminerna. Totala volymen VFU är alltid tio poäng per inriktning. Innehållet i VFU knyts till det ämnesområde eller verksamhetsområde

148. Specialiseringar: två av kurserna bild 10 poäng, musik 10 poäng, pedagogiskt drama 10 poäng, teknik 10 poäng; biologi 10 poäng tillsammans med fysik 10 poäng eller kemi 10 poäng; den utforskande människan 20 poäng; engelska mot tidigare skolår 20 poäng; fysik 20 poäng; idrott, lek och hälsa 20 poäng; kemi 20 poäng; litteraturvetenskap 20 poäng; läs-, skriv- och matematikutveckling 20 poäng; matematik 1–60 poäng; religionsvetenskap 1–40 poäng; samhällskunskap 20 poäng; samhällsvetenskapens grunder 20 poäng; specialpedagogik – sociala, emotionella och kognitiva olikheter och behov 20 poäng; specialpedagogik – särskilda utbildningsbehov i språk och matematik 20 poäng; svenska mot tidigare skolår 20 poäng; svenska som andra språk 20 poäng.

som respektive inriktning behandlar och framgår av den *särskilda plan* som utarbetats för varje VFU-period i samtliga inriktningar och AUO. I denna anges syfte, examination och bedömningsanvisningar samt information om kontaktpersoner, handledarträffar osv.

Studenterna kan tillgodoräkna sig tidigare ämnesstudier som inriktning. I så fall genomför de tio poäng kompletterande VFU som en del av den tredje AUO-terminen. Bedömargruppen ifrågasätter om inte denna konstruktion i så fall innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena och därmed skulle kunna vara oförenlig med högskoleförordningen.

Studenternas valfrihet

Studenten söker och antas till någon av de åtta ingångar, som är direkt kopplade till inriktningarna, eller till *öppen ingång*, då den första inriktningen väljs i slutet av den första terminen. Det är sedan möjligt att byta inriktning under studiernas gång. Ett mindre antal av de studenter som antogs till inriktningar mot verksamhet i förskola, fritidshem och grundskolans senare år under åren 2001 och 2002, har senare bytt till grundskolans tidigare år.

Inriktningen mot förskola/förskoleklass är mest populär, även om antalet förstahandssökande nästan halverats från 2001 till 2003. Även den öppna ingången är eftersökt, med nästan två förstahandssökande per plats. Ansökningarna minskar till de flesta inriktningarna och svårast att fylla är platserna inom naturvetenskap. Andelen kvinnor inom programmet är cirka 80 procent. Den nya gymnasieingången mot medier lockar dock 52 procent män.

Stiftelsehögskolan har en gemensam funktion för allmän studievägledning och information som främst tillgodoser externa behov, dvs. utåtriktad information. Lärarutbildningen har egen studievägledning som förstärkts under senare år eftersom behovet har ökat. Enligt högskolan är inte heller den nuvarande resursen tillräcklig.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 58: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Jönköping under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,01	0,07	0,77	1,20	7,57	3,29	8,35	4,56	12,90	-*	-*	8,35	4,56	12,90
Inriktningar totalt	-	0,30	0,78	1,21	6,00	1,63	6,78	3,14	9,92	-*	-*	6,78	3,14	9,92
Övrigt inkl. specialisering	0,04	1,07	0,58	2,66	4,14	4,31	4,76	8,04	12,80	-*	-*	4,76	8,04	12,80
Totalt	0,05	1,44	2,13	5,08	17,71	9,23	19,89	15,74	35,62	-*	-*	19,89	15,74	35,62

*Tillkommer 5övriga lärare, motsvarande 2,77 heltidsekvivalenter

Tillsvidareanställda professorer och lektorer svarar för cirka 16 procent av undervisningen inom AUO.¹⁴⁹ Sammantaget för hela den nya lärarutbildningen uppgår de disputerade lärarnas andel av undervisningen till ca 25 procent.¹⁵⁰

Tabell 59: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Jönköping under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,1	0,5	6,0	9,3	58,7	25,5	64,7	35,3	100,0	0,0	0,0	64,7	35,3	100,0
Inriktningar totalt	0,0	3,0	7,9	12,2	60,5	16,4	68,3	31,7	100,0	0,0	0,0	68,3	31,7	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,3	8,4	4,5	20,8	32,3	33,7	37,2	62,8	100,0	0,0	0,0	37,2	62,8	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,1	4,0	6,0	14,2	49,7	25,9	55,8	44,2	100,0	0,0	0,0	55,8	44,2	100,0

Det självständiga arbetet

Studenterna skriver ett 10-poängs examensarbete antingen under den tredje AUO-terminen eller inom en specialisering på lägst 41–60-poängsnivå. Ämne och empiri ska hämtas från verksamheten.

De studenter som genomför examensarbetet inom AUO börjar förbereda arbetet under terminen närmast före, då de skriver en PM som sedan ligger till grund för tilldelningen av handledare och placeringen i en

149. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

150. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

seminariegrupp. Studenterna kommer i regel att arbeta parvis. Enskild handledning uppges endast vara möjlig att få vid ett tillfälle mot slutet av arbetet.

Ambitionen är att handledaren själv ska ha skrivit minst en C- eller D-uppsats. Varje seminariegrupp har en examinator som ska ha doktorerat, ha magisterexamen eller vara doktorand. Examinatorn får inte samtidigt vara gruppens handledare.

Forskarutbildning

Högskolan i Jönköping har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med Helsingfors universitet inom ramen för en forskarskola i lärande och kommunikation. Forsknings- och utbildningsnämnden (FUN) ansvarar för delfinansiering av forskarstuderande inom forskarskolan, samt diskuterar antagning tillsammans med pedagogiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Forskarutbildningen planeras, administreras och genomförs vid HLK.

Sedan 2003 finns forskarutbildning inom ramen för denna forskarskola inom framför allt ämnesområdena pedagogiskt arbete, pedagogik och ämnesdidaktik. Den nya lärarutbildningen ger, efter enskild prövning, behörighet till forskarutbildning inom forskarskolan lärande och kommunikation.

År 2003 fanns 22 forskarstuderande, samtliga antagna efter 2001. Av dessa var sju antagna till pedagogiskt arbete, fyra till ämnesdidaktik, åtta till pedagogik och tre till media och kommunikation. En majoritet av dem har någon av sina handledare i Jönköping.

Högskolan i Jönköping har nyligen fått humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Diskussioner förs om att inom ramen för detta inrätta lärarutbildningsanknuten forskarutbildning.

Bedömargruppen noterar att vid Högskolan i Jönköping har relativt omfattande resurser avsatts för finansiering av lärarutbildningsanknuten forskarutbildning.

VFU-organisationen

Lärarutbildningen i Jönköping har överenskommelser med 26 kommuner, där varje kommun i regel utgör ett partnerområde. En lokal samordnare som samfinansieras av respektive kommun och högskolan är tillsatt inom varje partnerområde, med ansvar för planering, placering av studenterna och information. Högskolan kallar till samordnarträffar tre gånger per år och inbjuder övrig berörd personal i partnerområdet, dels till handledar-

träffar inför varje VFU-period, dels till en handledarutbildning om fem poäng. Dessutom gör högskolans lärare fältbesök.

VFU omfattar totalt 22–32 poäng, vilket innebär att VFU ingår under så gott som varje termin. I början av utbildningen väljer studenten ett partnerområde där huvuddelen av VFU kommer att genomföras.

Under platsbesöket beskrev studenterna VFU som ”högskolans paradområde”. De kommunala företrädarna framhöll att VFU:s status hade höjts, att dialogen förstärkts och att kommunerna har fått större ansvar och inflytande i och med den nya lärarutbildningen.

Det är bedömargruppens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier, och att både lärosätet och kommunerna verkar ha gjort stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete i anslutning till den nya lärarutbildningen. Dock återstår fortfarande en del arbete.

I lärarprogrammets handlingsplan för åren 2003–2004 anges att utvecklingsarbetet rörande samarbetet mellan högskola och kommuner bör fortsätta och inriktas på utbildning för kommunernas samordningsansvariga, handledarutbildning för lärare som är involverade i VFU, kompetensutveckling för högskolans lärare samt utökad och förbättrad VFU-information på högskolans webbsida.

Det särskilda organet – Forsknings- och utbildningsnämnden

Bolagsstyrelsen och dess VD har ansvar för verksamheten vid Högskolan för lärande och kommunikation, liksom vid övriga fackhögskolor inom Högskolan i Jönköping. VD är även akademisk ledare. Verksamheten styrs i enlighet med styrelsens verksamhetsplan med tillhörande handlingsplaner, och utbildningsplaner.

Forsknings- och utbildningsnämnden (FUN) utgör det särskilda organet vid Högskolan i Jönköping. Ansvarsområden och befogenheter har fastställts av VD efter beslut i bolagsstyrelsen år 2001. Beslutet innebär att FUN har det övergripande ansvaret för lärarutbildningens innehåll och utveckling samt kvalitetsarbetet. FUN fastställer kursplaner, utarbetar underlag för styrelsens budgetbeslut rörande lärarprogrammet och beslutar inom givna budgetramar om resursfördelningen inom programmet. Även kontakterna med det omgivande samhället hör till FUN:s ansvarsområden.¹⁵¹

151. Ansvar och befogenheter för Forsknings- och utbildningsnämnden (FUN). HLK:s bolagsstyrelse 2001-12-12.

FUN sammanträder 4–5 gånger per år och enligt självvärderingen har arbetet hittills präglats mer av fokusering på nuet, än av långsiktighet och visioner. Arbetet med programmets kursplaner har tagit mycket tid.

Bedömargruppen anser att nämnden i förhållande till grundutbildningen verkar ha en stark och självständig ställning, men att dess roll beträffande forskning och forskarutbildning är mindre tydlig.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

FUN har det övergripande ansvaret för kvalitetsarbetet genom utvärderingar och uppföljningar både på kurs- och programnivå.

Enligt självvärderingen är arbetet med självvärderingen hittills ”i sig den viktigaste insatsen när det gäller såväl uppföljning och utvärdering som efterföljande kvalitets- och utvecklingsarbete”. Även handledarutbildningar och kompetensutveckling av lärarna beskrivs som viktiga utvecklingsinsatser. I handlingsplanen för lärarprogrammet framgår vilka utvärderingar och vilket kvalitetsarbete som planeras.

Studentrepresentanter finns bland annat i HLK:s bolagsstyrelse, i FUN och i arbetsmiljökommittén, samt i stiftelsehögskolans disciplin- och avskiljandenämnd. Vidare medverkar studentrepresentanter i s.k. kurslag och deltar i planering av kurserna och i de kursvärderingar som genomförs.

Förslag och rekommendationer

- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- FUN:s ansvar för den lärarutbildningsanknutna forskningen och forskarutbildningen bör ses över.

Högskolan i Kalmar

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 60: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	-	-	5 (4)	1,53	31 (23)	14,99	36 (27)	16,52	9 (6)	4,39	45 (33)	20,91
Män	2 (1)	0,21	9 (3)	2,76	19 (14)	8,46	30 (18)	11,43	3 (2)	3,30	33 (20)	14,73
Alla	2 (1)	0,21	14 (7)	4,30	50 (37)	23,45	66 (45)	27,96	12 (8)	7,69	78 (53)	35,64

Lärarutbildning har funnits i Kalmar sedan år 1843. När högskolan inrättades utgjorde lärarutbildningen en viktig grund. I dag finns vid högskolan ca 10 000 studenter totalt, varav 1 200 inom lärarutbildningen. Lärarutbildning erbjuds för verksamhet från förskolan till och med gymnasieskolan.

Enligt självvärderingen behöver högskolan tillsammans med kommunerna ta fram säkrare prognoser över behovet av lärare i regionen. Nämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap (NLU) gjorde därför under 2003 en analys i syfte för att få fram ett underlag för revidering av utbildningens profil. Resultatet blev att fyra av de dåvarande inriktningarna ströks och inför hösten 2004 erbjuds 14 ingångsinriktningar.¹⁵² Ytterligare två, *biologi för lärare* samt *omvärldens och livets kemi*, kan läsas som andra inriktning. Fem av högskolans nio institutioner medverkar i programmet.¹⁵³

152. De inriktningar som erbjuds är: barns språk- och begreppsutveckling; skapande skola – estetiska uttrycksformer; svenska och matematik för barn; naturvetenskap för barn; bildpedagogik – media; idrott, rörelse och hälsa; matematik och logiskt tänkande; svenska – språkets redskap; engelska – ett världsspråk; samhällsutveckling med ett internationellt perspektiv; historia för lärare; individ, miljö och samhälle (geografi); den sökande människan (religionsvetenskap); omvärldens och livets kemi; naturvetenskap i framtidens skola; biologi för lärare.

153. De institutioner som medverkar är: teknik; kemi och biomedicinsk vetenskap; biologi och miljövetenskap; hälso- och beteendevetenskap; humaniora och samhällsvetenskap.

Enligt ett policydokument från NLU är *miljö, naturvetenskap och teknik* profilmråden som bör tas tillvara inom lärarutbildningen.¹⁵⁴ Högskolan har sedan 1999 vetenskapsområdet naturvetenskap.

Utöver det reguljära programmet finns även en IT-stödd distansversion. Detta är ett pilotprojekt som sedan 2003 bedrivs i samarbete med kommunerna i den norra länsdelen.

Tabell 61: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar, under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Kalmar**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	256,0	78,0	334,0
HÅS inriktningar	316,3	125,9	442,1
HÅS specialiseringar	80,5	8,5	89,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	652,8	212,4	865,1
Totalt HÅS, Högskolan i Kalmar	3 695,7	2 734,0	6 429,8

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

I allmänhet startar studenterna med en termins AUO, följt av ett års inriktningsstudier, nästa AUO-termin och den första specialiseringen.¹⁵⁵ Efter dessa inledande 2,5 år läser 140-poängsstudenterna ytterligare en specialisering och avslutar med en termins AUO. Inom den längre utbildningen läser studenterna ytterligare en inriktning med tillhörande specialisering innan de avslutar sin utbildning med AUO.

Lärare och programledning uppger att progressionen i programmet kräver överlappning av vissa moment mellan AUO och inriktningar. Inom några inriktningar ingår därför liknande delmoment som inom AUO.

Läroprogrammet ger, enligt bedömarens mening, ett relativt osammanhängande intryck, samtidigt som lärare inom olika delar av programmet inte alltid verkar känna till varandras arbete och kurser. Utbildningen är organiserad efter institutionsgränserna och mycket av kommunikation och utvecklingsarbete förefaller stanna inom dessa gränser. Tydligast framgår progressionen inom programmet *inom* respektive inriktning.

Arbetet med att utveckla progressionen inom programmet beskrevs under platsbesöket som prioriterat. Fyra teman, s.k. *progressionslinjer*, lyfts

154. Lärarutbildningens ledstjärnor, version 2.4, 2004-03-29/SR.

155. Efter den första inriktningen finns alternativa vägar, som beror av vilka individuella studiegångar studenterna väljer. Valet av studieväg kan påverka ordningsföljden bland kurserna inom ramen för de krav som progressionen i programmet ställer.

fram: *språket som redskap, IT och lärande, vetenskaplig progression och examensarbete* samt *verksamhetsförlagd utbildning*. Avsikten är att dessa ska uppmärksammas inom hela programmet – inom inriktningar, specialiseringar, AUO och VFU.

Bedömargruppen uppfattar arbetet med att skapa progression och koppla AUO till inriktningarna som både konstruktivt och intressant.

Allmänt utbildningsområde

Institutionen för hälso- och beteendevetenskap ansvarar för 50 av det allmänna utbildningsområdets (AUO:s) 60 kurspoäng. De första två AUO-terminerna är var och en uppdelade i fyra delkurser och den tredje terminen i tre delkurser.¹⁵⁶ Skrivandet som redskap för det egna lärandet introduceras i den första kursen. Barns språkutveckling, språkets roll i läroprocessen, lärarens ansvar för läs- och skrivutvecklingen, första- och andraspråksinläring samt modeller för samtal kring texter och kulturella upplevelser behandlas senare. Även allmändidaktik ingår i AUO.

Under platsbesöket beskrev studenterna kravnivåerna inom AUO som relativt låga – ”det är som om det inte går att göra fel” – och terminerna som osammanhängande, även om många av delkurserna i sig är intressanta.

Enligt samstämmiga studenter har AUO en tydlig inriktning mot yngre barn i skolan, ”Inte en enda gång har jag hört ordet gymnasieskola efter snart 60 poängs AUO”. Under platsbesöket instämde lärarna till viss del i denna beskrivning. De ansåg att det är svårt att ge AUO ett innehåll som är så allmänt som det enligt förordningen ska vara utan att det samtidigt blir urvattnat. Samtidigt var implementeringstiden för det nya programmet kort, och detta, menade lärarna, drabbade AUO som varit svårt att hålla ihop innehållsmässigt. Detta försöker man i dag åtgärda.

Bedömargruppen noterar att det allmänna utbildningsområdet tycks lägga tonvikten vid yngre åldrar, vilket skulle innebära att utbildningen är sämre anpassad för studenter som är inriktade mot andra verksamhetsområden, och mindre ägnad att vidga perspektivet mot hela skolans verksamhet.

156. Kurser i AUO 1: läraren och samhällsuppdraget, 5 poäng; mötet med eleven, 5 poäng; läraren och värdegrunden, 5 poäng; lärande för ett ekologiskt hållbart samhälle, 5 poäng. Kurser i AUO 2: barns och ungdomars uppväxtvillkor och utveckling, 5 poäng; det pedagogiska arvet och ett specialpedagogiskt förhållningssätt, 5 poäng; det multikulturella samhället, 5 poäng.

Antalet studenter är stort inom AUO. Därför delas de in i grupper om cirka 30 studenter, som i sin tur delas i mindre studiegrupper. I dessa blandas studenter från olika inriktningar. Under den andra AUO-terminen leds studiegrupperna av en mentor.

I AUO ingår tio poäng VFU, fördelade på en vecka under den första AUO-terminen, fyra veckor under den andra och fem veckor under den tredje AUO-terminen.

Inriktningar och specialiseringar

Institutionerna ansvarar för att inriktningarna utformas i enlighet med de mål, direktiv och anvisningar, som nämnden har fastställt i utbildningsplanen. De bestämmer själva innehåll – beslut om kursplaner fattas här – och genomför undervisningen. I vissa av dem blandas lärarstudenter och institutionernas övriga studenter.

De institutioner som ansvarar för respektive inriktning har också ansvar för ämnesdidaktiken. Någon programgemensam strategi för hur ämnesdidaktiken ska integreras i inriktningarna finns inte, enligt lärosätet eftersom en sådan strategi i hög grad bestäms av kursens innehåll.

Bedömargruppen ser gärna att en sådan strategi utformas.

I inriktningarna ingår tio poäng VFU. VFU-perioderna varierar i omfattning mellan som lägst en poäng och som högst tio poäng. I någon inriktning integreras VFU tidsmässigt i teorikursen, men oftast utgör VFU en egen sammanhängande delkurs. För tillträde till en ny VFU-period krävs betyget *godkänd* i den föregående. Högskolan har examinationsansvaret för VFU, även om bedömningen sker i samråd med kommunens lärarutbildare.

Under VFU besöks studenterna av högskolans lärare. Det förekommer även att studenter och lokala lärarutbildare samlas på högskolan för att tillsammans med högskolans lärare följa upp VFU. Inom några inriktningar används *reflektionsprotokoll* som en del i denna uppföljning. De lokala lärarna bjuds regelbundet in till högskolan för information. Om bara tidsutrymmet finns är intresset att delta stort – ett par hundra lärare anmälde sig under hösten 2004 till heldagsinformationsträffar.

Tolv särskilda specialiseringskurser erbjuds. Utöver dessa kan studenterna läsa antingen inledande (1–20 poäng) eller avslutande (41–60 poäng) inriktningskurser som specialiseringar.

Studenternas valfrihet

Vid ansökan till programmet väljer studenterna mellan olika ingångsinriktningar, avsedda för förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år, grundskolans senare år eller gymnasieskolan.

Söktrycket till de naturvetenskapliga inriktningarna mot grundskolans senare år och gymnasiet är mycket lågt och inom högskolan pågår arbete med att utveckla alternativa inriktningar för det här området. I särklass populärast är inriktningen mot *idrott, rörelse och hälsa*. Även *barns språk- och begreppsutveckling* har många förstahandssökande per utbildningsplats.

Under platsbesöket beskrev både lärare och studenter hur man från fältets sida inte är säkra på att studenterna får rätt kompetens för den arbetsmarknad de kommer att möta, eller att de får tillräcklig kompetens inom sina respektive verksamhetsområden. Studenterna efterlyste mer information om hur arbetsmarknaden för lärare ser ut.

Inom lärarutbildningscentrum (LUCK) finns två utbildningsledare med bl. a. studievägledande uppgifter.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 62: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter			Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Alla	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M					
AUO	-	0,20	0,22	1,04	7,22	3,77	7,44	5,01	12,45	2,58	1,33	10,02	6,34	16,36
Inriktningar totalt	-	0,01	0,93	1,65	5,11	3,85	6,04	5,51	11,55	1,65	1,86	7,69	7,36	15,06
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,38	0,08	2,66	0,84	3,04	0,92	3,96	0,16	0,11	3,20	1,03	4,23
Totalt	-	0,21	1,53	2,76	14,99	8,46	16,52	11,43	27,96	4,39	3,30	20,91	14,73	35,64

Andelen undervisning som utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare är genomgående låg, cirka 9 procent inom AUO¹⁵⁷ och 13 procent inom programmet totalt.¹⁵⁸

157. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

158. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 63: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,2	1,3	6,3	44,1	23,0	45,5	30,6	76,1	15,8	8,1	61,3	38,7	100,0
Inriktningar	0,0	0,1	6,2	10,9	33,9	25,6	40,1	36,6	76,7	11,0	12,3	51,1	48,9	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	9,0	1,9	62,9	19,9	71,9	21,7	93,6	3,8	2,6	75,7	24,3	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,6	4,3	7,8	42,1	23,7	46,4	32,1	78,4	12,3	9,3	58,7	41,3	100,0

En av de progressionslinjer som betonas i högskolans utvecklingsarbete är *vetenskaplighet*. Att hela programmet ska anknytas vetenskapligt är enligt lärarna en nyhet som införts i och med reformen. Under den första AUO-terminen genomförs en kunskapsfilosofisk grundkurs som syftar till att introducera vetenskapligt tänkande. Därefter följer ytterligare vetenskapsteori och träning i vetenskaplig metod och rapportskrivning innan studierna avslutas med det självständiga arbetet.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet omfattar tio poäng och ska ha utbildningsvetenskaplig inriktning, dvs. handla om undervisning och lärande i skolan eller om allmän lärarkunskap. Det utförs i allmänhet enskilt under den tredje AUO-terminen och ska enligt högskolans anvisningar ”uppfylla krav motsvarande vad som gäller för en C-uppsats, dvs. för en filosofie kandidatexamen”.

Anvisningar för examensarbetet fastställdes av nämnden hösten 2003 och en handledarutbildning för blivande handledare genomfördes under våren 2004. Under hösten 2004 slutfördes utvecklingen av en institutionsövergripande organisation för genomförandet av handledning och examination av den första omgången studenter på 140-poängsnivån.

Enligt studenterna är det svårt att finna handledare.

Forskarutbildning

Nämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap (NLU) delar ansvar för antagning, studieplaner och kvalitetsuppföljning av forskarutbildning i naturvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning med fakultetsnämnden för naturvetenskap och teknik. För forskarutbildning i övriga ämnesområden, där Högskolan i Kalmar inte har eget vetenskaps-

område, ansvarar NLU för hel- eller delfinansiering och uppföljning av samtliga forskarstuderande.

Före 2003 antogs högskolans lärarstudenter efter examen till forskarutbildning vid andra lärosäten, företrädesvis i pedagogik och psykologi. Flertalet forskarstuderande var adjunkter och högskolan finansierade deras forskarutbildning på halvtid. Sedan 2003 finns forskarutbildning inom naturvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning. Inrättandet av detta forskarutbildningsämne ansågs som naturligt eftersom högskolan har naturvetenskapligt vetenskapsområde och därmed handledarresurser, samt ett etablerat samarbete mellan ansvariga nämnder.

År 2003 fanns 13 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde: sex antagna till ämnesdidaktik, tre till pedagogik och fyra till övriga ämnen. Tio av dem antogs efter 2001 och tre var placerade vid andra lärosäten. Elva hade egen lärarutbildning och majoriteten hade lärarutbildade handledare. Sex hade någon av sina handledare vid Högskolan i Kalmar.

Lärarstudenterna blir efter examen behöriga till forskarutbildning i naturvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning, förutsatt att lärarexamen innehåller kurser om 60 poäng inom naturvetenskapligt område. För övriga forskarutbildningar bestäms den särskilda behörigheten av respektive antagande lärosäte.

I juni 2003 tog NLU ett principbeslut att Högskolan i Kalmar ska utveckla forskningsområdet *utbildningsvetenskap*. Avsikten är att lärarexamen i framtiden ska ha en naturlig anknytning till forskarutbildning inom området. *Utbildningsvetenskap* har tillsammans med *flexibelt lärande* samlat i ett tema, som getts en framträdande roll i högskolans övergripande strategi- och profileringsarbete.

Lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar medverkar i den nationella forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik, i genusforskarskolan samt i en licentiatforskarskola som byggts upp inom Växjö universitet med inriktning mot ämnesdidaktik. Inom den senare sker antagning antingen till Växjö universitet eller, för naturvetenskapliga ämnen, till Högskolan i Kalmar.

VFU-organisationen

Den verksamhetsförlagda utbildningen bedrivs i samarbete med 14 kommuner. Samarbetet som håller på att byggas upp efter en svacka som uppstod i kontakterna mellan högskolan och fältet när den nya lärarutbildningen infördes och den individuella ersättningen togs bort.

VFU genomförs inom VFU-områden som består av skolor, förskolor och fritidshem i Kalmar län. Gymnasieskolorna utgör egna VFU-områden. Varje student hör till ett och samma VFU-område under hela eller större delen av utbildningstiden. Enligt självvärderingen har högskolan inte haft några större problem att finna VFU-platser.

Ansvar för kontakterna med kommunerna delas mellan institutionerna och högskolans lärarutbildningscentrum. Lärarutbildningscentrum har ett övergripande ansvar för organisation, samordning och kvalitets-säkring och möter i det arbetet kommunernas skolledare och VFU-samordnare. Institutionerna har kontakt med de enskilda lärarutbildarna i samband med att studenterna gör sin VFU. I synnerhet i samband med VFU inom AUO uppges det hittills ha varit svårt att få kommunkontakterna att fungera.

Under platsbesöket beskrev kommunernas representanter högskolans VFU-organisation som splittrad, med många inblandade, oklar ansvarsfördelning och olika budskap om VFU:s syfte och utformning. Under hösten 2004 har Lärarutbildningscentrum sammanställt en övergripande VFU-handledning som förtydligar för alla parter vad som gäller angående avtal, syften och ansvarsfördelning.

Det är bedömarens intryck att VFU-organisationen behöver stärkas ytterligare för att förutsättningarna för en ömsesidig och sammanhållen samverkan mellan högskolan och berörda kommuner i anslutning till lärarutbildningen ska skapas.

Lärarutbildningscentrum genomför regelbundet informations- och planeringsmöten med kommunernas förvaltningschefer.

Det särskilda organet – Nämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap

Nämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap (NLU) har sedan juli 2001 ett övergripande ansvar för lärarutbildningen och för forskning inom det utbildningsvetenskapliga området.¹⁵⁹ I detta ansvar ingår att planera och samordna grundutbildning och forskning, att lämna underlag till rektor inför beslut om fördelning av medel och uppdrag till olika institutioner samt att bereda förslag om anställningar inom området.¹⁶⁰

159. Vid högskolan finns ytterligare två nämnder: Nämnden för sjöfart, humaniora, vård och samhällsvetenskap samt Fakultetsnämnden för naturvetenskap och teknik (FNT).

160. Högskolans organisation, ledning och beslutsordning, Dnr I.I-38/02, 2004-08-09.

NLU kan fatta beslut om nio procent av högskolans totala budget för lärarutbildningsprogrammet exklusive VFU-delen, dels för omfördelning mellan institutionerna, dels för strategiska ändamål, t.ex. utveckling av lärarutbildningen, kompetensutveckling av högskolans och kommunens lärarutbildare och strategiskt stöd till forskarstuderande och forskare.

Lärarutbildningscentrum (LUCK) är direkt underställt rektor och har operativt ledningsansvar och ansvar för att koordinera lärarutbildningen. I praktiken ansvarar LUCK, antingen självt eller tillsammans med de institutioner som medverkar i programmet, för kontakterna med studenterna. LUCK och institutionerna delar även på ansvaret för den dagliga driften av lärarprogrammet, samt för kvalitetsutvecklingen – inklusive kursplanearbetet – och för kontakterna med fältet.

Varje institution fattar dock själv de beslut som rör bland annat kurs ekonomi, rekrytering av lärare, arbetsledning, kompetensutveckling och satsning på infrastruktur.

En svaghet i denna organisation är, enligt självvärderingen, att det operativa ansvaret, som LUCK har, inte hänger ihop med de befogenheter och verktyg för styrning och kvalitetssäkring, som är placerade vid institutionerna. Otydligheten leder också till att programmet osynliggörs inom högskolan. En översyn av organisation och beslutsgångar planeras.

Bedömargruppen ifrågasätter om NLU har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹⁶¹

Bedömargruppen noterar även att den nuvarande fördelningen av ansvar mellan NLU, LUCK och institutionerna leder till att den resurs som LUCK skulle kunna utgöra som beredande organ till NLU i planering och ledning av lärarutbildningen knappast nyttjas tillräckligt, samt ger institutionerna stor frihet att påverka och utveckla sina kurser och utnyttja institutionens lokala resurser. Den här ansvarsfördelningen gör det svårt att bedriva ett programövergripande utvecklingsarbete och att planera programmets uppläggning så att hela högskolans resurser utnyttjas optimalt.

161. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat" (s. 44).

Till LUCK är ett regionalt pedagogiskt utvecklingscentrum (PUC) knutet, som svarar för interna och externa kontakter i frågor om kompetensutveckling inom förskola och skola.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Lärarstudenterna har representanter i högskolestyrelsen, i NLU och i några institutionsstyrelser. LUCK:s chef träffar högskolans studentråd 3–4 gånger per år för samtal om lärarutbildningen och studenternas villkor, och utbildningsledarna vid LUCK genomför regelbundna informationsmöten med studenterna. Studenterna tar dessutom ofta på eget initiativ kontakt med LUCK för samtal och studievägledning. Under platsbesöket beskrev studenterna LUCK och sina lärare som lyssnande och tillmötesgående.

Kursvärderingar genomförs efter varje 5-poängskurs, och i anslutning till olika kursers introduktion redovisas föregående studentgrupps kursvärdering och vilka åtgärder som vidtagits utifrån denna. Kursvärderingarna används även systematiskt som delar i fortlöpande programutvärderingar.

År 2004 beslutades om en årligen återkommande ”peer review” tillsammans med Högskolan Kristianstad och Växjö universitet. Två granskningar har genomförts. Den första behandlade AUO och den andra VFU inom inriktningarna. Närmast på tur står en granskning av examensarbetet.

VFU-samarbetet med kommunerna utvärderas regelbundet av LUCK, dels via enkätbaserade undersökningar, dels vid en årlig konferens med regionens VFU-samordnare och rektorer. Från och med juli 2004 har en vetenskaplig ledare vid Lärarutbildningscentrum övergripande ansvar för utvärderingsfrågor.

Bedömargruppen ser positivt på de initiativ som tagits för att utveckla en modell för utvärdering och kvalitetsarbete vid Högskolan i Kalmar.

Förslag och rekommendationer

- Innehållet i det allmänna utbildningsområdet bör ses över så att det bättre speglar alla verksamhetsområden.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Högskolan Kristianstad

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 64: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Kristianstad under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	11 (9)	2,66	42 (40)	19,43	53 (49)	22,09	9 (9)	3,79	62 (58)	25,88
Män	2 (1)	0,55	9 (7)	3,09	28 (27)	12,69	39 (35)	16,33	2 (2)	0,55	41 (37)	16,88
Alla	2 (1)	0,55	20 (16)	5,75	70 (67)	32,12	92 (84)	38,42	11 (11)	4,34	103 (95)	42,76

År 1835 startade den första lärarutbildningen i Kristianstad och fram till 1968 utbildades här endast småskollärare. Då inrättades en lärarhögskola och med denna följde låg- och mellanstadielärarutbildning. Tre år senare tillkom förskollärarutbildningen och i mitten av 1990-talet även utbildning för lärare i grundskolans årskurs 4–9. År 2000 togs studenter in på gymnasielärarutbildningen för första och enda gången och året därpå infördes den nya lärarutbildningen. Antalet lärarstudenter har ökat kraftigt sedan dess. Hösten 2003 antogs 527, en ökning med 21 procent jämfört med tidigare år. I dag är lärarprogrammet högskolans största utbildning.

Totalt 19 inriktningar erbjuds de studenter som vill arbeta med barn i förskolan, grundskolan och inom fritidshemsverksamheten.¹⁶² När utbudet planerats har de omgivande kommunernas behov av lärare vägts in.

Tre av högskolans sex institutioner är involverade i lärarprogrammet: institutionerna för beteendevetenskap, för humaniora och samhällsvetenskap samt för matematik och naturvetenskap. Samtliga ämnen inom den humanistiska institutionen ges antingen som inriktning eller specialisering inom lärarutbildningen.

162. De inriktningar som finns är: lek – utveckling – lärande; fritid och skola: barns lärande – lärarens roll; språk och skapande; engelska; historia; idrott och hälsa; naturvetenskap; matematik; människa – miljö – samhälle; svenska; biologi; fysik; geografi; IT – data; religion; samhällskunskap; tyska.

Tabell 65: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Kristianstad under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan Kristianstad

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	343,6*	84,1*	427,7
HÅS inriktningar	300,6	83,3	383,9
HÅS specialiseringar	137,5	28,5	166,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen ¹⁶³	781,7'	195,9'	977,6
Totalt HÅS, Högskolan Kristianstad	3 741,0	1 625,5	5 366,5

* Saknas vissa data för fördelningen mellan kvinnor och män. Totalsiffran i kolumnen "Alla" redovisar dock samtliga helårsstudenter.

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla studenter läser AUO under sin första termin och sin första inriktning under termin två och tre. Därefter följer normalt AUO under den fjärde terminen. Efter denna går studenterna vidare med fördjupningar av den första inriktningen, en ny inriktning eller med specialiseringskurser. Programmet avslutas med den tredje AUO-terminen.

Det är bedömargruppens intryck att integrationen mellan programmets olika utbildningsområden delvis brister, och därmed även progressionen inom programmet som helhet – framför allt inom de delar av utbildningen som rör grundskolans senare år.

Allmänt utbildningsområde¹⁶⁴

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) är tvärvetenskapligt upplagt och uppdelat på tre terminskurser. Den första terminen ägnas åt studenternas vetenskapliga skolning, utvecklingen av olika uttryckssätt – studentens egen såväl som elevens, studentens yrkesutveckling samt frågor om miljö, etik, moral och demokrati.¹⁶⁵ Termin två består av två tvärvetenskapliga delkurser.¹⁶⁶ Den tredje terminen hade inte genomförts när utvärderingen ägde rum.¹⁶⁷

163. Högskolan bedriver ett riktat rekryteringsarbete för att nå lärarstudenter från olika sociala grupper. Lärarutbildningen har även genomfört ett projekt för att hitta modeller för att validera och tillgodoräkna utbildningar från andra länder.

164. Högskolan benämning på det allmänna utbildningsområdet är AU.

165. De kurser som ingår är: forskning och lärande; språkens mångfald; att bygga broar; miljö, etik och demokrati.

166. De båda kurserna kallas människans förhållande till omgivningen – att erövra världen och världen i skolan – skolan i världen.

167. Bedömargruppen har inte haft tillgång till någon kursplan för denna kurs.

I en av AUO:s 5-poängskurser behandlas lek, bild, rörelse, drama och musik som exempel på språkutvecklande arbetssätt i olika lärandesituationer. Litteratur som tar upp läsutveckling ingår.

Innehållet i de flesta kurserna har arbetats fram i ämnesövergripande arbetsgrupper och för undervisningen svarar lärare från olika discipliner. Under den första AUO-terminen har resultatet därför, enligt självvärdering och platsbesök, hittills blivit ganska osammanhängande.

Bedömggruppen noterar dessutom att det allmänna utbildningsområdet tycks lägga tonvikt vid de yngre åldrarna, vilket skulle innebära att utbildningen är sämre anpassad för studenter som är inriktade mot andra verksamhetsområden, och mindre ägnad att vidga perspektivet på hela skolans verksamhet.

Studenter från olika inriktningar och verksamheter blandas i grupperna. Undervisningen är obligatorisk och till stora delar gruppbaserad. Under platsbesöket beskrev studenterna kravnivåerna som låga.

Ibland undervisar samma lärare inom både AUO och inriktningarna, åtminstone inom de inriktningar som leder till verksamhet bland yngre barn, vilket uppges underlätta integration och progression mellan de båda utbildningsområdena. Integrationen mellan AUO och inriktningarna framstår dock i allmänhet som relativt svag, studenterna uppfattar ämnesstudierna, ämnesdidaktiken och AUO som separata delar. Enligt lärarna är det svårt att skapa progression och kontinuitet i utbildningen. Bedömggruppen har svårt att se hur man med denna splittrade uppläggning kan skapa en bas för professionsutveckling.

Varje AUO-termin innehåller en verksamhetsförlagd del (sammanlagt tio poäng ingår) som utförs antingen under sammanhållna perioder eller som enstaka fältstudiedagar. Under den andra AUO-terminen gör studenterna från olika inriktningar men med inriktning mot samma verksamhetsområden inom skolan, större arbeten inom ramen för s.k. *studentlag* som motsvarar verksamhetens arbetslag. I anslutning till VFU samlas även studenterna från olika verksamheter i seminarier för att utbyta erfarenheter.

Högskolans lärare gör fältbesök under den andra och tredje AUO-terminen och VFU bedöms gemensamt av högskolans och fältets lärare. Endast omdömen avges, inte betyg.

För studenter med ämneskompetens ordnas *AU 60* under tre terminer. Här ingår 15 poäng VFU.

Inriktningar och specialiseringar

För verksamhet inom förskola eller tidigare år inom grundskolan erbjuds fem inriktningar. Övriga inriktningar är avsedda för studenter som vill arbeta med äldre elever. De flesta inriktningarna är ämnesbaserade.

Det är inte alltid tydligt hur den teoretiska undervisningen hänger samman med VFU, framhöll studenterna under platsbesöket. De kommunala lärarna uppgav att VFU-uppgifterna i allmänhet är dåligt anpassade till hur arbetet bedrivs i dagens skola, men att de samtidigt märker en progression i studenternas kunskande under VFU. Inriktningslärarna besöker i allmänhet studenterna under VFU.

Under inriktningens andra termin sker valet av specialiseringar. Utbudet av specialiseringar är bestämt utifrån respektive lärares kunskapsprofil, men även propositionens intentioner och inriktningarnas innehåll har analyserats.¹⁶⁸ Specialiseringarna omfattar antingen 10 eller 20 poäng. Tiopoängskurserna gör det möjligt för studenterna att läsa två specialiseringar under samma termin. Om specialiseringen utgör fördjupning av en inriktning kan lärarutbildarlaget¹⁶⁹ besluta att förlägga en del av inriktnings-VFU hit.

Studenternas valfrihet

Den första inriktningen väljer studenten vid ansökan till utbildningen och den andra under sin tredje termin.

Söktrycket till 140-poängsutbildningen är högt, dock är det relativt få män som söker sig hit. Till inriktningarna i matematik och naturvetenskap för grundskolans senare år och gymnasiet har antalet sökande ökat under senare tid, men är fortfarande märkbart lägre än till övriga inriktningar. Från och med våren 2003 infördes därför en 200-poängsutbildning för studenter som saknar behörighet i matematik och naturvetenskap, och en särskild informationssatsning i gymnasieskolor i regionen genomfördes.

168. I lärarprogrammets studiehandbok listas exempel på möjliga specialiseringar: estetiska läroprocesser; mobbning och konflikthantering; språk och utveckling – tala, läsa, skriva; bild och form i pedagogisk verksamhet; barns förståelse av matematik och naturvetenskap; kemi i vardagen; biologi; samhällsorienterande ämnen; lek i pedagogiska miljöer; musik; idrott och hälsa; matematik för barn med särskilda utvecklingsbehov; naturvetenskap och teknik för elever i åldern 6–12 år; upptäck naturen – att lära om växter och djur; rymden, världen och landskapet; interaktiva medier; historia; educare; utevistelse och friluftsliv med didaktisk inriktning; mångfaldens pedagogik – att möta alla barn och ungdomar ur ett specialpedagogiskt perspektiv; lärandets redskap.

169. Se avsnittet VFU-organisationen.

Under platsbesöket diskuterades studenternas val av ämneskombinationer. Kommunernas representanter undrade om inte alltför många lärare med samma ämneskombinationer utbildas. Man efterlyste studievägledningsinsatser för att förebygga ämneskombinationer som försvårar anställning.

Läraryrket har tillgång till en heltidsanställd studievägledare och man planera att anställa ytterligare en på deltid.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 66: Lärarresursen inom den nya läraryrket vid Högskolan Kristianstad under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya läraryrket		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M					
AUO	-	0,03	0,72	0,44	6,06	5,46	6,78	5,93	12,71	1,45	0,34	8,23	6,27	14,50
Inriktningar tot.	-	-	0,69	1,13	6,17	3,61	6,86	4,74	11,60	1,40	-	8,26	4,74	13,00
Övrigt inkl. specialisering	-	0,52	1,25	1,52	7,20	3,62	8,45	5,66	14,11	0,94	0,21	9,39	5,87	15,26
Totalt	-	0,55	2,66	3,09	19,43	12,69	22,09	16,33	38,42	3,79	0,55	25,88	16,88	42,76

Andelen undervisning som utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare är genomgående låg, cirka 8 procent inom AUO¹⁷⁰ och 15 procent inom programmet totalt.¹⁷¹

Alla högskolans lektorer, docenter och professorer har fast forskningstid i tjänsten. Lektorer har till exempel rätt till att använda två månader per år för forskning. Att alla lärare på detta sätt garanteras forskningsutrymme är, enligt bedömargruppen, positivt.

170. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

171. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 67: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Kristianstad under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,2	5,0	3,0	41,8	37,7	46,8	40,9	87,7	10,0	2,3	56,8	43,2	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	5,3	8,7	47,5	27,8	52,8	36,5	89,2	10,8	0,0	63,5	36,5	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	3,4	8,2	10,0	47,2	23,7	55,4	37,1	92,5	6,2	1,4	61,5	38,5	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	1,3	6,2	7,2	45,4	29,7	51,7	38,2	89,9	8,9	1,3	60,5	39,5	100,0

Nämnden för utbildningsvetenskap har tagit initiativ till ett särskilt stimulerings- och kvalitetsprogram för att stärka lärarprogrammets forskningsanknytning.¹⁷² Dessutom har *pedagogiskt arbete* utvecklas till ett profilområde vid högskolan. För att förstärka andra, redan etablerade forskningsområden, har man rekryterat tre nya professorer, en i de naturvetenskapliga ämnenas didaktik och två i pedagogik. Under 2003 satsades 35 procent av högskolans totala forskningsbudget på forskning inom det utbildningsvetenskapliga området.

Inom lärarprogrammet har AUO getts ett särskilt vetenskapligt fokus. Under platsbesöket var studenterna rent av kritiska till att forskningsperspektivet kommit att dominera så starkt under den första AUO-terminen.

Bedömagruppen noterar de ansträngningar som görs för att forskningsförankra utbildningen. Samtidigt verkar forskningsanknytningen åtminstone ännu inte innebära att den forskning som bedrivs i anslutning till lärarutbildningen inom högskolan är tillräckligt förankrad inom lärargruppen som helhet.

Tre s.k. breddmagistrar ges, med inriktning mot ämnesdidaktik, utbildningsvetenskap och specialpedagogik. Dessutom finns en utbildningsvetenskaplig ”djupmagister”, *pedagogiskt arbete*. Dessa utbildningar erbjuds även till yrkesverksamma lärare.

172. I självvärderingen sammanfattas programmet i följande punkter: licentiatskola för lärarutbildare; skapande av en forskningskultur/seminariekultur för lärarstudier; tydliga styrdokument; utvärderingar; utvecklingsarbeten; vetenskaplig progression i programmet; seminarie- och föreläsningsträffar; revision av den nya lärarutbildningen; magisterexamina; examensarbeten knyts till högskolans pågående forskning; högskolans egna forskningsresurser.

Forskarutbildning

Högskolan Kristianstad har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med andra lärosäten, som antar forskarstuderande och fastställer studieplaner. Nämnden för utbildningsvetenskap (NU) ansvarar för delfinansiering av forskarstuderande och finansiering av egna adjunkters forskarutbildning.

Även före lärarutbildningsreformen 2001 fanns i Kristianstad ett tiotal forskarstuderande och handledare.

År 2003 fanns 25 forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav 18 antagna efter 2001. Samtliga var placerade i Kristianstad, men antagna vid andra lärosäten. Elva av dem var antagna till forskarutbildning i ämnesdidaktik, fem i pedagogiskt arbete, sju i pedagogik och två i övriga ämnen. Nästan alla var lärarutbildade och drygt hälften hade någon av sina handledare vid högskolan.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i *naturvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning*, förutsatt att examen innehåller kurser inom relevant område.

Lärarutbildningen medverkar i de nationella forskarskolorna i pedagogiskt arbete, naturvetenskapernas och teknikens didaktik, matematik med didaktisk inriktning samt svenska med didaktisk inriktning. Tillsammans med Högskolan i Kalmar och Växjö universitet bedrivs även en licentiatforskar skola med ämnesdidaktisk inriktning.

Bedömgargruppen noterar att vid Högskolan Kristianstad har relativt stora resurser avsatts för finansiering av lärarutbildningsanknuten forskarutbildning.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet omfattar tio poäng och skrivs under den tredje AUO-terminen. Studenterna arbetar parvis och uppgiften är att skriva en uppsats på C-nivå i pedagogiskt arbete, som ”ska ha relevans för läraryrket och vara praxisnära”. Den kan kopplas till forskningsteman eller till den forskning som sker vid högskolan. En arbetsgrupp utarbetar under 2004 riktlinjer och kriterier för betyg.

Genom att involvera så många aktiva forskare som möjligt som handledare är det tänkt att examensarbetena ska anknytas till pågående forskning. Handledarna finns vid olika institutioner och helst ska de vara disputerade, doktorander eller ha magisterexamen.

Inför höstterminen 2004 planerades drygt 200 självständiga arbeten och av dessa beräknades ungefär hälften höra hemma vid den beteendevetenskapliga institutionen.

VFU-organisationen

Enligt uppgifter från SCB samarbetar högskolan med 19 kommuner inom ramen för den nya lärarutbildningen.

Placeringen av studenterna har hittills fungerat relativt väl. Varje student placeras på en och samma skola under de tre första terminerna. Enligt självvärderingen funderar högskolan på att införa ett databaserat valsystem för att underlätta för studenterna att byta placeringar under utbildningens gång.

Inom ett antal kommuner bildar de kommunala lärarna och högskolans lärare *lärarutbildarlag*, inom ramen för de olika inriktningarna och den första terminens AUO. Lagen möts två gånger per termin för att diskutera erfarenheterna från VFU och för att planera. Den nya lärarutbildningen har medfört att det är ”en helt annan koppling mellan skolan och högskolan nu än förut”. ”Som handledare är man en hjälpare och kan följa studentens utveckling bättre”, menade de kommunala lärarna under platsbesöket.

Lärarutbildarlagen framstår enligt bedömargruppen som ett konstruktivt sätt att organisera studenternas VFU och skapa förutsättningar för ett ömsesidigt kunskapsutbyte mellan fält och högskola.

Systemet med lärarutbildarlag fungerar inte i alla kommuner. Enligt självvärderingen påverkas förutsättningar för samverkan av de ekonomiska villkor som lärarutbildaren erbjuder i den egna kommunen. Under platsbesöket efterlyste kommunernas representanter bättre samordning av VFU.

Ett hundratal lärarutbildare deltog under 2003 i 5-poängskursen *allmän didaktisk kunskap och didaktisk analys*. En kurs som behandlar VFU planeras även för högskolans egna lärarutbildare och i denna kommer lärare från fältet att medverka. Detta borde, enligt bedömargruppen, stärka förutsättningarna för samverkan i enlighet med reformens intentioner.

Det särskilda organet – Nämnden för utbildningsvetenskap

Vid Högskolan Kristianstad finns två nämnder: Utbildnings- och forskningsnämnden och Nämnden för utbildningsvetenskap, NU. NU har ett ”övergripande ansvar för utvecklingen och samordningen av den grundläggande lärarutbildningen och för forskning som knyter an till sådan utbildning samt för samverkan med samhället inom utbildningssektorn, främst

kompetensutveckling för yrkesverksamma. Nämnden har ett särskilt ansvar för uppföljning/utvärdering inom lärarutbildningsområdet.¹⁷³

I praktiken innebär detta att nämnden beslutar om kursplaner och utbildningsplaner, verksamhets- och kvalitetsutvecklingsplaner, kvalitets-säkrings- och kvalitetsuppföljningsplaner, samt att man lämnar förslag på fördelning av forskningsmedel.

Anslagen till grundutbildningen går direkt från högskolans ledning till institutionerna, som även har personalansvar för lärarutbildarna. Nämnden beställer lärarutbildningskurser från institutionerna och därmed uppstår ett beroendeförhållande. Med nuvarande organisation finns enligt högskolans ledning en risk att lärarutbildningsinstitutionerna endast ”tar emot beställningar” på kurser och undervisning och att de därmed inte utvecklas.

I självvärderingen kritiseras de ekonomiska fördelningsprinciperna. Överhuvudtaget beskrivs ansvarsfördelningen mellan institutionerna och nämnderna som otydlig. Vid platsbesöket uppgavs dock att en omorganisation har genomförts. Den har medfört att förutsättningarna för, och det faktiska, samarbetet har förbättrats.

Lärarutbildningscentrum (LC) har det operativa ansvaret för lärarutbildning och för kompetensutveckling av yrkesverksamma, samt fungerar som beredande och verkställande organ för NU. Här ingår de båda enheterna för lärarutbildning och för kompetensutveckling, varav den förra ansvarar för lärarutbildning och den senare för lärarfortbildning.¹⁷⁴ De båda enhetscheferna inom lärarutbildningscentrum är direkt underställda vicerektor.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Under 2003 utarbetade NU en plan för utvärdering av lärarutbildningen, med bland annat ansvarsfördelning och riktlinjer för uppföljning och dokumentation angivna. Delkurser, hela kurser och inriktningar utvärderas regelbundet.

År 2004 beslutades om en årligen återkommande ”peer review” tillsammans med högskolan i Kalmar och Växjö universitet. Två granskningar har genomförts. Den första behandlade AUO och den andra VFU inom inriktningarna. Närmast på tur står en granskning av examensarbetet.

173. Organisation och beslutsordning, Dnr 1377/11-98.

174. Enheten för kompetensutveckling genomför kompetensutveckling i form av poängsatta högskolekurser, behovsanpassade program, inspirationsföreläsningar, konsult- och expertmedverkan, handledning, studieresor och konferenser.

Bedömargruppen ser positivt på de initiativ som tagits för att utveckla en modell för utvärdering och kvalitetsarbete vid Högskolan Kristianstad.

Studenterna har representanter i högskolans alla beredande och beslutande organ, inklusive NU. Inom studentkåren finns en särskild sektion för lärarstudenter, *Chrip*.

Två gånger per termin genomförs *dialogmöten* där studenter från olika inriktningar och AUO-kurserna möter utbildningsledare och berörda studierektorer. Dessa möten fungerar, enligt studentkåren, mycket bra som påverkanskanaler – när det går att finna studenter som är villiga att delta. Detta är en ”pendlande högskola”, förklarade studenterna under platsbesöket. En stor del av studenterna och lärarna bor på annan ort och reser till och från högskolan dagligen, vilket gör det svårt att intressera dem för aktiviteter utanför schemat.

Förslag och rekommendationer

- Integrationen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmens inriktningar bör ses över.
- Innehållet i det allmänna utbildningsområdet behöver utvecklas så att det tydligare riktas mot för läraryrket centrala kunskaps- och verksamhetsområden.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 68: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	2 (2)	0,92	22 (17)	9,40	24 (19)	10,32	4 (4)	1,50	28 (23)	11,82
Män	-	-	3 (3)	0,41	8 (7)	3,65	11 (10)	4,06	-	-	11 (10)	4,06
Alla	-	-	5 (5)	1,33	30 (24)	13,05	35 (29)	14,38	4 (4)	1,50	39 (33)	15,88

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla (HTU) etablerades 1990 på tre orter; Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg. Sedan starten har man utbildat förskollärare och fritidspedagoger inom barn- och ungdomspedagogiska programmet, BU-programmet. Lärarutbildningen ges nu i Vänersborg, men högskolan ska koncentreras till Trollhättan och 2008 flyttar även lärarutbildningen dit. När läroprogrammet är fullt utbyggt räknar högskolan med ca 780 studenter.

Lärarutbildningen genomförs inom institutionen för individ och samhälle, som sedan januari 2004 är en av högskolans fyra institutioner.¹⁷⁵ Fem inriktningar kommer att erbjudas när utbildningen är fullt utbyggd, och av dessa är fyra riktade mot verksamhet inom grundskolans senare år och gymnasieskolan: *didaktisk svenska*, *didaktisk engelska* (fr.o.m. 2004), *didaktisk samhällskunskap* (fr.o.m. 2007) och *didaktisk matematik* (fr.o.m. 2006). I den senare svarar Högskolan i Trollhättan/Uddevalla för de första 40 poängen, medan studenterna läser 41–60-poängsnivån tillsammans med lärarstudenter från högskolorna i Borås och Skövde. Undervisningen ges då via telebild eller med hjälp av andra distansöverbryggande metoder.

Den femte inriktningen är *barn- och ungdomsvetenskap* och har tre ingångar: förskola och förskoleklass; fritidshem, skola och fritidsverksamhet; förskoleklass och grundskolans tidigare år. Inriktningen ges med ämnes-

¹⁷⁵. Övriga institutioner vid HTU är: teknik, matematik och datavetenskap i Trollhättan, ekonomi och informatik i Uddevalla samt omvårdnad, hälsa och kultur i Vänersborg.

profilering mot *naturvetenskap och teknik, kultur och skapande* samt *barn- och ungdomslitteratur*.

140-poängsutbildningens innehåll utgår delvis från det tidigare BU-programmet, men med tillägg av en ingång mot grundskolans tidigare år. 180-poängsutbildningen inrättades ursprungligen med svenska, engelska och tyska som inriktningar, vilka var de ämnen som högskolan då ansåg sig ha lärarkompetens för. Tyska har under 2004 lagts ner som ämne vid högskolan och i lärarutbildningen. Enligt högskolans ledning är målet att skapa en komplett lärarutbildning för alla åldrar i matematik, engelska, svenska och samhällskunskap.

Bedömargruppen noterar att uppbyggandet av denna lärarutbildning bör föregås av en noggrann analys av den lärarkompetens som behövs, i relation till den kompetens som finns. När ansvaret för genomförandet av lärarprogrammet lokaliseras till en enda institution finns det en risk att lärosätets samlade lärarresurs underutnyttjas.

I självvärderingen beskrivs satsningen på en samordnad utbildning för förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år som en del av den lokala profilen. I enlighet med högskolans övergripande profil inriktas lärarprogrammet mot arbetsintegrerat lärande, AIL.

Tabell 69: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Högskolan i Trollhättan/Uddevalla**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	123,2	11,3	134,5
HÅS inriktningar	117,3	13,5	130,8
HÅS specialiseringar	44,3	3,8	48,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	284,8	28,6	313,3
Totalt HÅS, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	3 219,8	1 535,0	4 754,9

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Inom 140-poängsutbildningen, inriktning *barn- och ungdomsvetenskap*, läser studenterna AUO under den första, fjärde och sjunde terminen. Där emellan ingår sammanlagt tre terminer med inriktningsstudier och en termins specialiseringar. Även studenterna inom den längre utbildningen inleder med AUO innan de läser sin första inriktning under två terminer följt av nästa AUO-termin. Därefter kommer utbildningens enda specialiseringstermin, följt av 1,5 års inriktningsstudier. Den sista AUO-terminen avslutar programmet.

Bedömargruppen noterar att med bestämd ordningsföljd mellan utbildningsområdena underlättas progressionen inom programmet.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) innehåller dels kurser inom det centrala kunskapsområdet,¹⁷⁶ dels kurser inom det tvärvetenskapliga området¹⁷⁷ om 30 poäng vardera. Bedömargruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå.

De lärare som undervisar inom AUO är ämneslärare i samhällsorienterade eller naturorienterade ämnen, lärare i språkdidaktik, media och IKT samt hälsovetare, sociologer, pedagoger och didaktiker. Flertalet är lärarutbildade.

Bedömargruppen noterar att valet att bygga 140-poängsutbildningen på det gamla BU-programmet har medfört en tydlig koppling mellan AUO och denna inriktning, men att kopplingen till inriktningarna mot äldre åldrar är svag.

Under platsbesöket beskrev några av studenterna kravnivåerna som relativt låga, framför allt under den första terminen: ”Man kan åka snålskjuts genom att bara gå på det som är obligatoriskt och på seminarierna som examineras genom närvaro.” Högskolans egna utvärderingar nyanserar dock bilden. Individuell examination ingår i samtliga kurser.

VFU ingår med tre poäng under var och en av de två första AUO-terminerna, och fyra under den sista. Progressionen framgår av den särskilda VFU-planen. För varje termin finns syfte och kriterier för godkännande av VFU utarbetade. I kriterierna ingår att studentens förmåga till reflektion, självständigt och kritiskt tänkande samt koppling mellan teori och praktik ska öka.

VFU:s integrering i AUO och inriktningar verkar, enligt bedömargruppens mening, fungera väl.

176. Kurser inom centrala kunskapsområdet: grunder för pedagogiskt arbete 10 poäng, livssituation och uppväxtvillkor 10 poäng, vetenskapsteori och metod 5 poäng, samhällsuppdrag, demokrati och värdegrund 5 poäng (från och med hösten 2002: 10 poäng).

177. Tvärvetenskapliga kurser: mångkultur: etnicitet och kön 5 poäng, miljö och ekologi 5 poäng, hälsa 5 poäng, media och kommunikation 5 poäng, multikultur: internationella perspektiv 5 poäng, media och kommunikation: makt, media och samhälle 5 poäng. (från och med hösten 2002: en valbar kurs på 5 poäng i stället för de två sista kurserna, multikultur och media).

Studenter med ämneskompetens erbjöds tidigare det korta lärarprogrammet om 60 poäng.¹⁷⁸ Institutionsledningen har lagt den korta utbildningen ”på is” från och med hösten 2004, trots 27 sökande till 20 platser hösten 2003. Det innebär att studenter som under några år läst fristående kurser och vill bli lärare nu känner sig lurade. Platserna har överfört till 180-poängsprogrammet som utökas med 30 platser från och med höstterminen 2005.

Inriktningar och specialiseringar

Den barn- och ungdomsvetenskapliga inriktningen (140-poängsutbildningen) förbereder för arbete inom förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år. Här ingår 20 poäng obligatoriska kurser som behandlar barns utveckling och lärande 0–12 år, inklusive språkutveckling och matematisk utveckling, samt grunder i kultur och skapande samt naturvetenskap och teknik.

Inriktningen delas upp i tre ingångar som vardera ger särskild kompetens för arbete antingen inom förskola och förskoleklass, inom fritidshem eller inom grundskolan. Med den här konstruktionen vill högskolan utbilda lärare som trots en fördjupning i ett visst verksamhetsfält ändå har god kunskap om och förståelse för de övriga fälten.

Samtliga studenter ingår i en inriktningsspecifik verksamhetsgrupp om 10–12 studenter. Gruppen är densamma genom hela utbildningen och leds av en verksamhetsdidaktiker, som är en av högskolans lärare med minst 60 poäng akademisk utbildning och lärarutbildning inom relevant område. Strävan är att samma verksamhetsdidaktiker ska följa gruppen genom hela utbildningen, ha ansvar för uppföljning och examination av VFU under flera terminer i samarbete med kursledning samt följa studentens vetenskapliga och professionella progression genom utbildningen. I uppgiften ingår att göra besök i skolan och möta lärarutbildare och arbetslag i verksamheten.

Inom den barn- och ungdomspedagogiska inriktningen har varje student 13 poäng VFU. I övriga inriktningar ingår tio poäng, fem poäng per inriktningstermin. Två poäng VFU ingår i de specialiseringar som är sär-

178. Termin 1: grunder för pedagogiskt arbete, 10 poäng; mångkultur: etnicitet och kön, 5 poäng; miljö och ekologi för blivande lärare, 5 poäng. Termin 2: livssituation och uppväxtvillkor, 10 poäng; språkdidaktik I, 5 poäng; svenskämnets didaktik, 5 poäng alt. språkdidaktik II, 5 poäng alt. ämnesdidaktik, 5 poäng. Termin 3: allmän didaktik, 5 poäng; samhällsuppdraget, 5 poäng och examensarbete, 10 poäng.

skilt framtagna för lärarprogrammet. I andra specialiseringar, t.ex. fristående kurser eller ämnesfördjupningar, ingår normalt inte VFU.

Studenternas valfrihet

Den första terminen inom inriktningen mot barn- och ungdomsvetenskap är gemensam för alla och ger en introduktion till samtliga verksamhetsområden och till de tre möjliga ämnesprofileringarna. Valet av profil sker i slutet av den första terminen. Under inriktningens andra och tredje termin sker en successiv fördjupning mot valt verksamhetsfält och ämnesinriktning. Det innebär att studenterna här erbjuds en mängd valalternativ, betydligt fler än inom de inriktningar som ingår i den längre utbildningen.

Bedömargruppen noterar dock att studenterna inte har möjlighet att välja en *bred* kompetens.

I 180-poängsutbildningen väljer studenterna två av de fyra inriktningar som erbjuds, samt en specialisering. En inriktning kan bytas mot ett fördjupningsämne – ett ämne som alltså inte finns som inriktning och som läses vid HTU eller annat lärosäte.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att erbjuda studenterna på 180-poängsutbildningen möjlighet att enbart läsa en inriktning. Detta innebär en reducering av VFU-utrymmet och att det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Hösten 2003 fanns 5,5 sökande per plats till 150 platser. Mest populär var då den barn- och ungdomsvetenskapliga inriktningen, ingångarna mot grundskolans tidigare år och mot förskolan. Ungefär 80 procent av studenterna fanns inom 140-poängsutbildningen. Andelen män var låg, cirka tio procent, största andelen återfanns inom språkinriktningarna, samt inom ingången fritidspedagogik inom inriktningen barn- och ungdomsvetenskap. Här utgjorde de knappt 20 procent av studenterna.

Vid högskolan finns totalt åtta studievägledare varav en är centralt placerad som samordnare och koordinator. En av dem arbetar på halvtid med lärarprogrammet.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 70: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,12	0,18	2,30	1,07	2,42	1,25	3,67	0,12	-	2,54	1,25	3,79
Inriktningar totalt	-	-	0,15	-	2,45	0,70	2,60	0,70	3,30	0,76	-	3,36	0,70	4,06
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,65	0,23	4,65	1,88	5,30	2,11	7,41	0,62	-	5,92	2,11	8,03
Totalt	-	-	0,92	0,41	9,40	3,65	10,32	4,06	14,38	1,50	-	11,82	4,06	15,88

Andelen undervisning som utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare är genomgående mycket låg, cirka 8 procent både inom AUO¹⁷⁹ och inom programmet totalt.^{180 181}

Tabell 71: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	3,2	4,7	60,7	28,2	63,9	33,0	96,8	3,2	0,0	67,0	33,0	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	3,7	0,0	60,3	17,2	64,0	17,2	81,3	18,7	0,0	82,8	17,2	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	8,1	2,9	57,9	23,4	66,0	26,3	92,3	7,7	0,0	73,7	26,3	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,0	5,8	2,6	59,2	23,0	65,0	25,6	90,6	9,4	0,0	74,4	25,6	100,0

179. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

180. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

181. I en kommentar till tabellerna skriver högskolan: "Den akademiska nivån är förhållandevis låg, men av två skäl framstår den som lägre än den de facto är i förhållande till utbildningens omfattning:

1. Eftersom utbildningen till stora delar är nyinrättad (enda undantag de delar som riktas mot förskola/fritidshem) hade den H03 ännu inte nått längre än 1-40p-nivå. Nya lärare har tillkommit för undervisning på 41-60p-nivå.
2. Tre av utbildningens fyra ämnesinriktningar i 180-p-programmet hade ännu inte startat H03 och finns därför inte med i listan. Inom samtliga dessa finns en eller flera undervisande lektorer."

En särskild plan för den vetenskapliga progressionen inom programmet har utarbetats på uppdrag av LUN. Bedömarens intryck är emellertid att forskningsanknytningen inom lärarprogrammet mer handlar om att knyta lärarna till forskning än om att forskningsanknyta undervisningen.

Inom den tredje terminen ingår en 5-poängskurs i vetenskapsteori. Ett arbete med att öka andelen vetenskaplig litteratur generellt inom kurslitteraturen pågår.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet genomförs inom den tredje inriktningsterminen, dvs. på 41–60-poängsnivån. Högskolan framhåller att examensarbetet i första hand syftar till att fördjupa studenternas professionella kunskaper i det framtida yrket, men att det också är forskningsförberedande. Studenterna uppmanas att diskutera sitt ämnesval med sin VFU-skola och om möjligt förankra examensarbetet där.

Att det självständiga arbetet kopplas till VFU är i flera avseenden positivt, anser bedömarens grupp. Samverkan med kommunerna är en grundläggande idé i den nya lärarutbildningen. Samtidigt är det viktigt att problem som hämtas från skolpraktiken bearbetas på ett vetenskapligt sätt.

Handledningssituationen beskrevs under platsbesöket som problematisk. Handledaren ska helst vara disputerad, men på grund av den personalsituation som råder kommer även personer med lägst magisterexamen eller motsvarande att handleda, dock inte självständigt utan underställd en disputerad lärare. På grund av den knappa tillgången på handledare kommer studenterna i normalfallet att genomföra sina arbeten två och två.

Ett samarbete och utbyte med högskolorna i Borås och Skövde har inletts för examination. Samtliga arbeten kommer på så sätt att examineras av disputerade lärare.

För att höja lärarnas kompetens inför handledningsarbetet och för att diskutera bedömning av och krav på studenternas arbeten genomfördes seminarier under våren 2004.

Forskarutbildning

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med Göteborgs universitet för antagning och examination av forskarstuderande med anknytning till lärarutbildningen. Lärarutbildnings- och forskningsnämnden (LUN) ansvarar för delfinansiering av forskarstuderande.

År 2003 fanns sex forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde,¹⁸² varav en var antagen efter 2001. Fem av dem var placerade vid högskolan, tre var antagna till pedagogik och tre till övriga ämnen. Fyra hade egen lärarutbildning och lika många hade lärarutbildade handledare. Ingen hade någon av sina handledare placerad vid högskolan.

Den nya lärarutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i pedagogiskt arbete vid Göteborgs universitet, samt till den forskarskola som det särskilda organet vid Göteborgs universitet kommer att starta hösten 2005. Forskarskolan svarar för 20 poäng i sex nya forskarutbildningsämnen med utbildningsvetenskaplig inriktning.

VFU-organisationen

Högskolan samarbetar med ett tjugotal kommuner i regionen. Dessa är indelade i geografiska distrikt.

I en särskild VFU-plan regleras högskolans, kommunens och studentens ansvar. Det operativa ansvaret delas mellan högskolans lärare med uppdrag som VFU-ledare och verksamhetsdidaktiker, och kommunernas VFU-samordnare och lärarutbildare. VFU-ledaren ska vara ”spindeln i nätet” och anordna handledarutbildning, föreläsningar, seminarier eller andra mötesplatser för berörda. Högskolans verksamhetsdidaktiker är knutna till de olika distrikten och fungerar som bryggor mellan högskolans och kommunernas lärare.

När utbildningen startar väljer studenten partnerkommun och stannar normalt i denna under hela studietiden. Det är möjligt att byta placering, dvs. byta skola *inom* kommunen 1–2 gånger, men normalt tillbringas minst ett år på samma ställe. Mellan de sammanhängande VFU-perioderna håller studenten kontinuerlig kontakt med sin VFU-skola med hjälp av s.k. K-dagar i snitt en dag per vecka. Högskolans verksamhetsdidaktiker besöker studenterna flera gånger under utbildningen, för att upprätta en nära kontakt med lärarutbildarna i verksamheten och följa studenternas utveckling.

Fortfarande återstår en del arbete innan samarbetet mellan högskolan och kommunerna fungerar fullt ut. Under platsbesöket kritiserade studenterna den svaga kommunikationen mellan högskolan och VFU-skolorna. De lokala lärarna vet inte alltid vad den nya lärarutbildningen innebär. Kommunernas representanter betonade att man ännu inte uppfattar sig

¹⁸². Högskolan har rapporterat åtta forskarstuderande. Två av dessa har dock antagits efter 2003 och räknas därefter inte med här.

som likvärdiga parter i samarbetet. Högskolan erbjuder handledarutbildning till de kommuner som är beredda att finansiera lokal och resor för detta.

Det är bedömarens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier, och att både lärosätet och kommunerna verkar ha gjort stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Alla studenter var under platsbesöket eniga om att VFU "är helt ovärderlig" inom programmet.

Det särskilda organet – Lärarutbildnings- och forskningsnämnden

Det särskilda organet Lärarutbildnings- och forskningsnämnden (LUN) är direkt underställt rektor, och nämndens ordförande ingår i lärosätets ledningsgrupp.

Enligt högskolans beslutsordning har LUN övergripande ansvar för inriktning och kvalitet inom lärarutbildningen och den forskning som är knuten till denna.¹⁸³ I praktiken innebär detta att nämnden utformar kort- och långsiktiga mål för lärarutbildningen, initierar utvärderings- och kvalitetsarbete, anger regler för utformning av t.ex. kursplanernas innehåll och vetenskapliga progression, fastställer kursplaner samt styr *ideologiskt* genom att diskutera och ta ställning till övergripande frågor.

Inom institutionen för individ och samhälle finns en prefekt och två biträdande prefekter, varav den ena har ansvar för lärarprogrammet. Under platsbesöket framkom att beslutskraften inom lärarutbildningen i praktiken antingen finns hos rektor eller inom institutionen, som även har budgetansvar. Nämnden har en marginell funktion, enligt högskolan framför allt eftersom budgetansvaret saknas.

Bedömarens ifrågasätter om LUN har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹⁸⁴

183. Beslutsordning för HTU. Fastställd av högskolestyrelsen 2002-06-19. Dnr 363/02 A II.

184. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat" (s. 44).

Ett s.k. *utbildningsråd* som lärarna har inrättat har av LUN utsetts till dess beredande organ.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Enligt den övergripande policy för utvärderings- och kursvärderingsarbete som LUN antog under våren 2003 ska en helhetsutvärdering av lärarprogrammet genomföras två gånger per årskull, en gång efter halva studietiden och en gång i slutet av utbildningen.

Studenterna har inflytande över utbildningen genom representation i LUN, i högskolans kvalitetsgrupp och är välkomna att medverka i utbildningsråd/utbildningskommitté, lärarmöten och vid kursplaneringar. De kan också påverka via kursvärderingar och utbildningsutvärderingar.

Under platsbesöket påpekades emellertid att det är svårt att rekrytera studenter till formella uppdrag, men att kontakten mellan lärare och studenter är nära och förtroendefull.

Förslag och rekommendationer

- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör tas tillvara bättre än i dag, och ansvar och arbetsuppgifter bör fördelas på fler lärare.
- Innehållet i det allmänna utbildningsområdet bör ses över så att det bättre speglar hela förskolans och grundskolans verksamhet.
- Valet att låta 180-poängsutbildningen innehålla endast tio poängs inriktnings-VFU bör omprövas.
- Lärarprogrammets forskningsanknytning behöver stärkas.
- Forskningsanknytningen av studenternas självständiga arbeten bör ses över.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Idrottshögskolan i Stockholm

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 72: Lärare inom den nya lärutbildningen vid Idrottshögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	-	-	8 (6)	1,32	7 (7)	1,55	15 (13)	2,9	7 (6)	0,58	22 (19)	3,5
Män	3 (2)	0,07	10 (6)	0,73	12 (11)	2,32	25 (19)	3,1	6 (2)	0,42	31 (21)	3,5
Alla	3 (2)	0,07	18 (12)	2,05	19 (18)	3,87	40 (32)	5,99	13 (8)	1,00	53 (40)	6,99

År 1813 grundades Kungliga Gymnastiska Centralinstitutet, som efter flera namnbyten och olika organisatoriska hemvister, numera heter Idrottshögskolan i Stockholm. Här finns ca 600 studenter. Av högskolans totalt fyra utbildningsprogram är läroprogrammet störst.

Två inriktningar erbjuds: *idrott och hälsa* samt *folkhälsovetenskap, inriktning fysisk aktivitet*. Den senare utvecklades i samband med att den nya lärutbildningen sattes. De studenter som läser 60 poäng i båda dessa ämnen får dubbla examina, både lärarexamen och högskoleexamen med inriktning mot hälsovetenskap och hälsopedagogik. I självvärderingen betonas att Idrottshögskolan är den enda högskolan i landet som erbjuder ett inriktningsämne mot folkhälsa av mer allmänpedagogisk karaktär. Ett motiv till detta är att man vill bidra till förverkligandet av regeringens intentioner inom folkhälsoområdet.

Läroprogrammet har i övrigt en stark humanbiologisk förankring.

När den nya lärutbildningen infördes innebar detta att idrottshögskolans lärutbildning förlängdes från 3 till 4,5 år. Under platsbesöket beskrev ledningen detta som en drastisk ökning i relation till högskolans budget och dimensionering. Samtidigt ändrades fokus i utbildningen. I dag är ambitionen att studenterna i första hand ska bli lärare i en mer generell mening och i andra hand *idrottslärare*. Med denna förändrade orientering har även organisationen ändrats från ämnes- till programinriktning. Under platsbesöket beskrev lärarna den pågående processen som både smärtsam och angelägen. Här finns en konflikt mellan ämnestänkande och professionsfokus.

Tabell 73: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Idrottshögskolan i Stockholm under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Idrottshögskolan i Stockholm**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	32,0	33,0	65,0
HÅS inriktningar	72,0	65,0	137,0
HÅS specialiseringar	0,0	0,0	0,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	104,0	98,0	202,0
Totalt HÅS, Idrottshögskolan i Sthlm	243,2	224,3	467,5

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

De två första åren är gemensamma för alla. De ägnas i tur och ordning åt en termin AUO, två inriktningsterminer och ytterligare en termin med AUO. Därefter läser studenterna inom 140-poängsutbildningen ytterligare en termin med AUO, en termin inriktningsstudier 41–60 poäng och en specialisering. Studenterna inom den längre utbildningen läser efter de första två åren ytterligare en inriktning – vid Idrottshögskolan eller annat lärosäte – innan de avslutar med AUO, inriktningstermin 41–60 poäng och specialisering.

Det är bedömargruppens intryck att lärarytprogrammet utgör en väl sammanhållen helhet för de studenter som vill bli idrottslärare. Inriktningar, allmänt utbildningsområde och verksamhetsförlagd utbildning förefaller ha integrerats väl och progressionen är framträdande. Även den ämnesdidaktiska undervisningen verkar fungera tillfredsställande.

Bedömargruppen noterar att studenterna vid platsbesöket värderade sin utbildning mycket högt.

Allmänt utbildningsområde

Under platsbesöket beskrev studenterna det allmänna utbildningsområdet (AUO) som relevant. Varje AUO-termin består av kurser inom centralt kunskapsområde¹⁸⁵ och tvärvetenskapliga kurser.¹⁸⁶ I samtliga kurser inom det centrala kunskapsområdet betonas och problematiseras undervisnings-

185. Kurserna inom det centrala kunskapsområdet är: lärande, barns och ungdomars utveckling; utbildning, undervisning och samhälle; lärande och skolans organisation; lärande och specialpedagogik; lärande och utvärdering; lärande, kultur och mångfald.

186. De tvärvetenskapliga kurserna är: kunskapens mångfald I och II (skrivprocessen, forskningsmetodik och informationssökning), rörelse, kropp och genus I och II (sociokulturella och humanvetenskapliga perspektiv på kropp och kön) samt hälsa och miljö I och II (hållbar utveckling relaterat till idrott och hälsa, hälsa och miljö ur ett nationellt samhällsvetenskapligt perspektiv).

processen med fokus på frågor om kunskap, lärande och lärarprofessionen. Även de tvärvetenskapliga kurserna innehåller didaktiska inslag. I undervisningen ingår t.ex. ett projektarbete som redovisas i form av en tänkt lektion i grund- eller gymnasieskolan. Bedömargruppen noterar dock att inte undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling ingår. Förutom lärarinriktningen har AUO ett tydligt idrotts- och folkhälsofokus, och många av lärarna undervisar inom både AUO och inriktningarna. Inom högskolan diskuteras hur en ytterligare breddning av det allmänna utbildningsområdet ska kunna ske i samverkan med bland andra Södertörns högskola och Konstfack.

Enligt studenterna och flera av lärarna kan framför allt de tvärvetenskapliga kurserna inom AUO vara svåra att skilja från inriktningskurserna. Bedömargruppen ifrågasätter om inte denna konstruktion innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

Tio poäng VFU ingår i AUO och varje inriktning. Inom AUO omfattar VFU 13–15 dagar per termin och ingår i alla kurser inom det centrala kunskapsområdet.¹⁸⁷ Efter ett uppehåll under de första åren med den nya lärarutbildningen, har högskolans lärare åter börjat besöka studenterna under VFU.

I varje kurs som innehåller VFU finns en lärare vid högskolan som har det övergripande examinationsansvaret för hela kursen. Examinator begär in underlag från undervisande lärare inom både högskolan och partnerskolan.

AUO är gemensamt för studenter inom det fullständiga programmet och studenter med tidigare ämneskompetens.

Inriktningar och specialiseringar

Inom inriktningen *idrott och hälsa* måste studenterna läsa 60 poäng och *dessutom* skriva ett självständigt arbete. Detta beskrivs som ett sätt att värna ämneskunskapen. Enligt flera lärare kan annars den nya lärarutbildningen innebära att lärarprofessionaliteten försvagas. Undervisningstätheten är hög och studenterna uppger att de lägger ner mycket tid och stort engagemang på sina studier. I självvärderingen beskrivs examinationskraven som höga.

¹⁸⁷ I de två första AUO-terminerna omfattar VFU tre poäng i vardera. AUO-termin tre innehåller fyra poäng VFU: två tillfällen à två veckors sammanhängande VFU.

I idrottsinriktningen förs ämnesdidaktik in genom valet av undervisningsform, litteratur och studenternas egen idrottsliga träning, samt genom undervisning i ledarskap och didaktisk analys av kroppsövningsämnet. Dessutom har momentet *idrotts- och hälsodidaktik med ämnesteori och verksamhetsförlagd utbildning* en ämnesdidaktisk profil i och med samverkan mellan Idrottshögskolans idrottsdidaktiker och den lokala idrottslärarutbildaren.

I det andra inriktningsämnet, *folkhälsovetenskap, inriktning fysisk aktivitet*, består de ämnesdidaktiska inslagen av problematisering kring de didaktiska frågorna vad, när, hur och varför i relation till folkhälsomålen och de styrdokument som bl.a. styr skolan. Speciell vikt läggs vid att studenten ska kunna tillämpa och vidareutveckla pedagogiska redskap som kan leda till beteendeförändringar.

Inom *idrott och hälsa* utförs VFU i sammanhängande perioder och för bedömningen finns färdiga betygskriterier utarbetade. Inom den folkhälsovetenskapliga inriktningen utgörs VFU av projekt som studenterna arbetar med inom partnerskolor, kommuner, landsting, företag och andra organisationer.

Antalet valbara specialiseringskurser som erbjuds varierar eftersom studentunderlaget styr utbudet.

Studenternas valfrihet

De fyra första terminerna är gemensamma för alla. Under termin tre väljer studenterna inriktning mot antingen den kortare lärarutbildningen om 140 poäng med inriktning mot de lägre skolåren eller den längre utbildningen om 180–220 poäng som ger behörighet för undervisning inom grundskolans senare år och gymnasieskolan. De flesta läser den långa utbildningen, vilket också utgör lärosätets huvuduppdrag.

Det finns även studenter som både vill ha den senare behörigheten och samtidigt vill bredda sin kompetens genom att läsa en inriktning eller ett ämne som inte ges vid Idrottshögskolan.¹⁸⁸ Idrottshögskolan erbjuder två 5-poängskurser som innehåller ämnesdidaktik med VFU till de studenter som kompletterar med ämnesstudier vid annat lärosäte, om dessa moment inte ingår i ämnesstudierna.¹⁸⁹

188. Exempelvis vid Lärarhögskolan i Stockholm eller vid Södertörns högskola.

189. Motsvarande kurser återfinns även vid Lärarhögskolan i Stockholm där IHS-studenterna också kan genomföra en kompletterande ämnesdidaktisk och verksamhetsförlagd utbildning.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att erbjuda studenterna möjligheten att på 180-poängsutbildningen läsa bara en inriktning eller en andra inriktning utan VFU. Detta innebär en reducering av VFU-utrymmet, och det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Under platsbesöket framkom att studenterna ibland läser sin kompletterande inriktning, eller sitt kompletterande ämne, *efter* att de tagit ut examen. Enligt bedömargruppens tolkning innebär detta i så fall att dessa studenter i formell mening inte blir behöriga att undervisa i gymnasieskolan eller inom grundskolans senare år, trots att de själva anser att det är mot denna verksamhet de utbildat sig.¹⁹⁰ En del studenter tacklar denna problematik genom att läsa ett ämne vid annat lärosäte och sedan återvända till Idrottshögskolan, slutföra sin utbildning och därmed få examen för undervisning inom grundskolans senare år och gymnasieskolan.

Bedömargruppen noterar att Idrottshögskolan inte har någon anställd studievägledare. Det har, enligt programmets ledning, inte funnits medel till detta. Under platsbesöket lyfte studenterna fram bristen på studievägledning som ett betydande problem. ”Man har frågat runt bland alla som jobbar här och fått många olika besked”, menade en student apropå valet av andra inriktning. För studievägledning hänvisas studenterna till utbildningssamordnare, ordföranden i LUN, studierektorn samt två biträdande studierektorer.¹⁹¹ Bedömargruppen uppfattar den nuvarande studievägledningsresursen som otillräcklig.

Inför höstterminen 2003 var söktrycket till lärarprogrammet stort, då elva behöriga sökte till varje studieplats. Särskilt många sökte till inriktningen mot folkhälsa.

190. För undervisning och annan pedagogisk verksamhet i grundskolans senare år och gymnasieskolan krävs 180 poäng inklusive en respektive två fördjupning(ar) till minst 60 poäng. Minst 10 poäng per inriktning ska vara verksamhetsförlagda. I examensbeviset skall anges vilka inriktningar och specialiseringar som studenten har fullgjort, och för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd. (Högskoleförordningen, bilaga 2 – examensordning).

191. Om en student väljer att läsa sin andra inriktning vid Lärarhögskolan eller Södertörns högskola har Idrottshögskolans student en särskild studievägledare vid respektive lärosäte att vända sig till fr.o.m. läsåret 2004/05.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 74: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Idrottshögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,02	0,32	0,10	0,45	0,40	0,77	0,52	1,29	0,13	0,15	0,90	0,67	1,57
Inriktningar totalt	-	0,05	0,70	0,63	0,90	1,62	1,60	2,30	3,90	0,45	0,27	2,05	2,57	4,62
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,30	-	0,20	0,30	0,50	0,30	0,80	-	-	0,50	0,30	0,80
Totalt	-	0,07	1,32	0,73	1,55	2,32	2,87	3,12	5,99	0,58	0,42	3,45	3,54	6,99

Andelen undervisning som utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare framstår som jämförelsevis hög, 28 procent inom AUO¹⁹² och 30 procent inom programmet som helhet.¹⁹³ Procenttalen baseras dock på ett relativt litet antal personer.

Tabell 75: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Idrottshögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	1,3	20,4	6,4	28,7	25,5	49,0	33,1	82,2	8,3	9,6	57,3	42,7	100,0
Inriktningar	0,0	1,1	15,2	13,6	19,5	35,1	34,6	49,8	84,4	9,7	5,8	44,4	55,6	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	37,5	0,0	25,0	37,5	62,5	37,5	100,0	0,0	0,0	62,5	37,5	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	1,0	18,9	10,4	22,2	33,2	41,1	44,6	85,7	8,3	6,0	49,4	50,6	100,0

De forskningsområden som studenterna kommer i kontakt med i kurslitteraturen är främst fysiologi, rörelselära, pedagogik, psykologi, historia samt temaområdet utbildningsvetenskap, tillämpad idrottsvetenskap och preventiv hälsovetenskap.

Studenterna introduceras i forskningsprocessen genom de uppsatser som genomförs på samtliga nivåer, seminarier där de tränas att granska och analysera varandras texter, samt genom de observationer, intervjuer och ministudier som ofta ingår i VFU-uppgifterna. Inom AUO-kursen *kun-*

192. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

193. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

skapens mångfald 1 ingår undervisning om skrivprocessen, forskningsmetodik och informationssökning. Under platsbesöket uppgav studenterna att de kände sig väl förberedda inför det kommande självständiga arbetet. Det är även bedömargruppens intryck att studenterna vid idrottshögskolan förbereds väl inför det självständiga arbetet.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet motsvarar tio poäng, dvs. C-uppsats, och genomförs inom en av specialiseringarna. Helst ska det skrivas parvis.

Arbetet ska anknyta till den undervisning som erbjuds inom Idrottshögskolan. Det ska innehålla en empirisk studie, ett avgränsat källmaterial och anknyta till aktuellt forskningsläge. Ämnet väljer studenterna i princip fritt inom områdena idrott och folkhälsovetenskap i relation till läraryrket.

Under arbetet med uppsatsen ingår studenterna i seminariegrupper och stöds av en handledare. Handledaren är ofta disputerad eller doktorand. Lärare som inte har skrivit C-uppsats används ibland som fackhandledare. Råd och anvisningar för uppsatsskrivning ges i det s.k. Rånäsdokumentet. Där sägs bland annat att examinationen omfattar uppsatsen – muntlig framställning och försvar av denna, aktiv närvaro på seminarierna samt genomförd opposition på en annan students uppsats.

Forskarutbildning

Idrottshögskolan i Stockholm har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med Stockholms universitet, Lärarhögskolan i Stockholm och Karolinska institutet. Dessa ansvarar för antagning, studieplaner samt viss finansiering av forskarstuderande med placering vid Idrottshögskolan. Forsknings- och utbildningsnämnden (FUN) har det övergripande ansvaret för all forskarutbildning, vilket innefattar kvalitets- och utvecklingsfrågor samt förslag till rektor om fördelning av forskningsmedel. Idrottshögskolans särskilda organ, lärarutbildningsnämnden, har inget formellt ansvar för forskarutbildningen, men medverkar vid antagningen av forskarstuderande.

Forskarstudier vid Idrottshögskolan bedrivs i ämnesområdena pedagogik, psykologi, historia och medicin. Majoriteten av de forskarstuderande har någon av sina handledare vid högskolan. Några doktorander deltar i projektet *Skola – idrott - hälsa*.

I nuläget är en forskarskola, *Pedagogik med inriktning mot estetiska läroprocesser*, knuten till Idrottshögskolan. Idrottshögskolans strävan är att lärarprogrammets båda inriktningar ska ge behörighet för forskarutbildning vid andra lärosäten.

Att stärka studenternas möjligheter till forskarstudier genom att utöka samarbetet med andra lärosäten om forskarutbildning och forskarskolor beskrivs i självvärderingen som en angelägen uppgift inför framtiden. Temaområdet utbildningsvetenskap prioriteras i högskolans nya forskningsstrategi, vilket medfört att två halvtids forskarassistenter har rekryterats under 2004.

VFU-organisationen

Sedan 2003 har Idrottshögskolan inordnats i en ny VFU-organisation som består av 50 partnerområden, och som organiseras i samarbete mellan Kommunförbundet i Stockholms län och lärarutbildarinstitutionerna i Stockholmsregionen, dvs. Lärarhögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Konstfack och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Vid platsbesöket framkom att denna nya organisation inte har fungerat lika väl som den tidigare praktikorganisationen. Många upparbetade kontaktnät har försvunnit, och studenter har upplevt VFU-perioder där deras tilltänkta handledare inte ens varit medvetna om att de skulle komma. Idrottshögskolan har under 2004 börjat diskutera eventuella egna samarbetsavtal med ett antal partnerskolor på grundskole- och gymnasienivå för att arbetet ska kunna fungera bättre igen.

Studenterna tillbringar två VFU-perioder per skola, en period inom AUO och en inom sin inriktning. De byter därefter skola för att prova nya verksamheter och genomför på sina nya placeringar ytterligare två VFU-perioder. VFU-perioderna är de enda tillfällen då Idrottshögskolans studenter möter andra kategorier av lärarstudenter.

Inom Idrottshögskolan har två lärare det övergripande ansvaret för kontakten med partnerskolorna. De organiserar olika seminarier och ansvarar för informationsutbyte. ”Från Idrottshögskolan känns VFU mer paketerat än från många andra håll, det är mer ordning och reda”, menade kommunernas företrädare under platsbesöket.

VFU och forskningsanknytning

En seminariserie för lokala lärarutbildare på temat ”praxisnära forskning” startade under 2003. Mer än 200 lärarutbildare inbjöds att delta och i mars

2004 hade drygt 120 personer anmält intresse att delta i forskning i samarbete med Idrottshögskolan.¹⁹⁴

En ytterligare åtgärd för att öka de lokala lärarutbildarnas intresse för att arbeta med egna forskningsprojekt är bildandet av projektgrupper inom ett antal olika forskningsteman.¹⁹⁵ Varje grupp samordnas av en forskande lärare från Idrottshögskolan. Tanken är att projektgrupperna i framtiden ska kompletteras med studenter.

Bedömargruppens erfarenhet är att denna tydliga satsning på att involvera de lokala lärarutbildarna i forskning anknuten till lärarutbildningen är unik för Idrottshögskolan.

Det särskilda organet – Lärarutbildningsnämnden

Lärarutbildningsnämnden (LUN) inrättades hösten 2001 och ansvarar enligt rektors delegation under 2004¹⁹⁶ för att lämna förslag till rektor om utbildningsutbud och till dimensionering av utbildningen. Dessutom fastställer LUN utbildnings- och kursplaner och initierar och utvecklar lärarutbildningens forskningsanknytning.

Förslag till fördelning av forskningsmedel inom lärosätet lämnas av Idrottshögskolans andra nämnd, Forsknings- och utbildningsnämnden (FUN), och beslut i frågan tas av rektor. FUN har det övergripande ansvaret för forsknings- och forskarutbildningsfrågor, medan det övergripande ansvaret för kvalitetsarbetet inom Idrottshögskolans utbildningar delas av FUN och LUN. I självvärderingen beskrivs beslutsstrukturen inom högskolan som god.

Bedömargruppen ifrågasätter om LUN har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.¹⁹⁷

194. De tre första seminarierna som genomfördes under 2003 samlade 30–60 deltagare, under våren 2004 genomfördes ytterligare tre seminarier. Dessa hade tre fasta inslag: presentation av praxisnära forskningsprojekt vid Idrottshögskolan, presentation av lokal lärarutbildare som arbetar i forskningsprojekt på sin skola, gemensam diskussion om möjliga projekt och arbetsformer.

195. De teman som valts är: barns motorik; kropp och genus; den dagliga dosen; anpassad fysisk aktivitet; hur får vi alla att delta i idrott och hälsa.

196. Rektors delegation under 2004, Idrottshögskolan, D. Perniklijski, 2003-03-31.

197. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätens styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat" (s. 44).

Vid Idrottshögskolan finns en institution. Denna har samordningsansvar för de olika programmen, inklusive lärarprogrammet. Här finns även den sekreterare som utgör LUN:s kansliresurs.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

LUN genomför årliga självvärderingsdagar där studenter, lärare, examinatorer och LUN:s egna ledamöter tar del av skriftliga och muntliga presentationer av samtliga kurser som genomförts inom lärarutbildningen.

Idrottshögskolan har även tagit initiativ till årliga möten för utvärdering av inriktningsstudierna i idrott och hälsa tillsammans med de övriga lärosäten i landet som erbjuder idrottsinriktningar.

Programråd finns inrättade för lärarprogrammets olika studieår. Råden leds av biträdande studierektor och består av studentrepresentanter från varje studentgrupp samt studentkårens anställda kanslist. Dessutom bjuds kursansvarig lärare in inför varje ny kursstart. I övrigt är studenterna representerade i samtliga beslutande organ och får dessutom arvode för denna medverkan.

En mall för kursvärderingar och ett flödesschema för utvärderingsprocessen har fastställts i ett rektorsbeslut. Under platsbesöket uppgav studenterna att de sällan får återkoppling på kursvärderingarna.

Bedömargruppen noterar att det vid Idrottshögskolan finns en genomtänkt strategi för utvärdering och kvalitetsarbete i anslutning till lärarutbildningen, men att återkopplingen till studenterna kan förbättras.

Förslag och rekommendationer

- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Idrottshögskolan bör ompröva möjligheten att läsa 180-poängsutbildningen med endast tio poäng inriktnings-VFU.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Konstfack

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 76: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Konstfack under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	3 (2)	0,94	1 (1)	0,54	4 (3)	1,48	13 (6)	3,29	17 (9)	4,77
Män	-	-	4 (4)	1,35	2 (2)	1,00	6 (6)	2,35	4 (1)	0,51	10 (7)	2,86
Alla	-	-	7 (6)	2,29	3 (3)	1,54	10 (9)	3,83	17 (7)	3,80	27 (16)	7,63

År 1879 startade en teckningslärarutbildning vid dåvarande Tekniska skolan, nuvarande Konstfack. Genom åren har flera traditioner utvecklats inom utbildningen: först dominerades den av en teknisk, sedan en konstpsykologisk och från slutet av 1960-talet en bildspråklig tradition. I och med den senaste reformen har utbildningen förändrats från en ettämneshögskoleutbildning på tre år till en flerämnesutbildning på fyra och ett halvt år (180 poäng). Under en fyraårsperiod är målet att examinera 120 lärare. Enligt självvärderingen utgör lärarstudenterna en knapp tredjedel av hela Konstfacks studentkår.

Enligt självvärderingen har förlängningen av lärarutbildningen fört med sig att ekonomin numera är ansträngd. En diskussion pågår med Lärarhögskolan i Stockholm om fördelningen av helårsstudieplatser inom lärarprogrammet. De platser som Lärarhögskolan disponerar inom Konstfacks inriktningar fylls inte.

Under 2004 erbjöds tre inriktningar: *konst; bild & media* samt *design*. Inriktningarnas innehåll och utformning har bestämts med utgångspunkt i grundskolans och gymnasieskolans organisation. Bildlärare med bred och djup kompetens behövs inom båda. *Bild, visuell kultur* och *lärande* är tre begrepp som används för att beskriva utbildningens lokala profil.

Institutionen för bildpedagogik, som ansvarar för lärarutbildningen, är en av Konstfacks tio institutioner. Programmets ledning arbetar för ett mer utvecklat samarbete med andra delar av Konstfack. Under 2004 flyttade Konstfack till nya lokaler och det finns inom lärarutbildningen en förhoppning om att de nya lokalerna ska ge bättre möjligheter till samarbete mellan institutionerna. Former för samverkan har utkristalliserats

bl.a. i den högskolepedagogiska kursen som drivs av institutionen för bildpedagogik.

Under platsbesöket beskrev högskolans lärare sig som marginaliserade och enligt studenterna har lärarutbildningen låg status bland de övriga studenterna.

Tabell 77: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Konstfack under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Konstfack*

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	25,5	6,0	31,5
HÅS inriktningar	37,0	10,5	47,5
HÅS specialiseringar**	0,0	0,0	0,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	62,5	16,5	79,0
Totalt HÅS, Konstfack	420,3	185,7	606,0

*Tabellen är ingen registeruppgift.

**Specialiseringskurser för nya lärarutbildningen startade först vårterminen 2005.

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Under de första 3,5 åren varvas AUO och inriktningsstudier. En termins AUO inleder, följd av den första inriktningen under två terminer. Därefter läser studenterna AUO-termin två, den andra inriktningen under två terminer och den tredje terminens AUO. Det sista året ägnas åt specialiseringar.

Det är bedömargruppens intryck att lärarprogrammet utgör en sammanhållen helhet för de studenter som vill bli bildlärare. Inriktningar och allmänt utbildningsområde förefaller ha integrerats väl – även om valbarheten inom inriktningarna är stor. Den ämnesdidaktiska undervisningen verkar fungera tillfredsställande.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) omfattar 60 poäng fördelade på tre terminer. Inom AUO 1 står lärarens arbete i fokus, inom AUO 2 koncentreras man sig på elevernas lärande, och den tredje terminen inriktas på utvecklingsarbete och forskarförberedelser.¹⁹⁸ Innehållet fokuserar,

198. De delkurser som ingår är: visuell kultur; barn- och ungdomsbild; retorik, estetik och lärande; konstnärlig forskning och utvecklingsarbete; vetenskapsteori och forskningsmetodik; visuell kommunikation; pedagogikens historia i nutidsbelysning; det pedagogiska rummets mediering; etik och värdegrund; undervisningsarenan: aktörer och ramfaktorer, möte med individen.

förutom de allmänna lärarkunskaperna, på estetiska kunskaper. Här ingår t.ex. kurser om *visuell kommunikation*, *barn- och ungdomsbild* samt *retorik, estetik och lärande*. Undervisningen ges i lärarlag som har kompetens inom gestaltning, teori och didaktik, och gestaltande inslag ingår i de flesta kurserna. Bedömargruppen noterar dock att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå.

Ett par kurser, *visuell kommunikation* och *visuell kultur, inklusive barn- och ungdomsbild*, kommer att erbjudas även till lärarstudenter vid andra lärosäten som s.k. breddningskurser.

VFU omfattar tio poäng inom AUO, där var femte vecka är verksamhetsförlagd. Under VFU arbetar studenterna med undersökande uppgifter som har med skolan som arbetsplats att göra, samt allmän- och specialpedagogiska frågor. Av både självvärdering och platsbesök framgår att varken VFU-uppgifternas innehåll, kontakten mellan fältets och Konstfacks lärare eller återföringen av erfarenheterna från VFU fungerar särskilt väl.

För studenter med ämneskunskaper motsvarande två inriktningar erbjuds AUO 60 poäng samt en 10-poängskurs i ämnesdidaktik inklusive VFU.

Inriktningar och specialiseringar

Inom inriktningarna är 25 poäng obligatoriska och 15 poäng valbara. Detta beskrivs i självvärderingen som ett dyrt och krångligt system, och i framtiden kommer andelen obligatoriska kurser troligen att öka.

I Konstfacks lärarutbildning ska två inriktningar ingå. En av dem kan studenterna läsa vid ett annat lärosäte. I programmets utbildningsplan föreslås att studenterna t.ex. kompletterar med en mångkulturell eller naturvetenskaplig inriktning. Om det inte ingår motsvarande tio poäng VFU i en sådan "extern" inriktning måste VFU läsas in som separat kurs. Under 2003 läste tre studenter en inriktning vid någon annan högskola.

Även inom inriktningarna arbetar lärarna i lärarlag som har kompetens inom konstnärlig gestaltning, teori och didaktik och dessa tre kompetensområden genomsyrar utbildningen. I slutet av varje inriktning ingår t.ex. en projektkurs där VFU, teori och gestaltning integreras, och i alla kurser – både teoretiska och gestaltande – ingår ämnesdidaktik. Under 2005 startar ett arbete med att utvärdera och revidera inriktningarna, med intentionen att utveckla starkare arbetslag inom ramen för olika kurser.

VFU integreras i samtliga delkurser, en vecka per femveckorsperiod, och ges sammanhängande under fem veckor mot slutet av varje inriktning. Studenterna ägnar sin VFU åt ämnesrelaterade frågor, och frågor som har

med skolans ”visuella uttryck” att göra. De ansvarar för viss undervisning och utför fältstudier. Alla får besök av didaktiklärare från Konstfack under den första sammanhängande VFU-perioden. Om det bedöms nödvändigt görs selektiva besök under den andra perioden.

Högskolans lärare har ansvar för examinationen av både den högskoleförlagda och den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. När det gäller VFU förutsätts ett nära samarbete med partnerskolorna. Den studerande för t.ex. *VFU-loggbok* som redovisar vilka aktiviteter som studenten deltagit i. Loggboken lämnas till betygsättande lärare.

Specialiseringarna fördjupar eller breddar utbildningen upp till minst 180 poäng. Studenterna kan välja kurser både inom Konstfack och vid andra universitet och högskolor. Konstfacks egna specialiseringar ges första gången under våren 2005.¹⁹⁹

Studenternas valfrihet

Lärarstudenterna inleder studierna med en av Konstfacks inriktningar. Den andra inriktningen läser de antingen vid Konstfack eller vid annan högskola eller universitet. Inom var och en av de inriktningarna är tre 5-poängskurser valbara. Studenterna kan dock bara välja bland de kurser som ingår i utbudet vid institutionen för bildpedagogik, eftersom det inte ingår didaktik i kurser vid övriga Konstfack.

År 2003 sökte ungefär fyra personer till varje utbildningsplats inom lärarprogrammet. När studenterna sedan väljer inriktning under den första terminen fördelar de sig relativt jämnt mellan de tre alternativ som finns. Kvinnorna är flest och inom *design* dominerar de stort.

Varje student tilldelas en mentor som följer dem genom hela utbildningen. Tillsammans med administrationen är det mentorn som i första hand har ansvar för studievägledningen. Vid platsbesöket framhöll dock studenterna, och fick visst medhåll från sina lärare, att studievägledningen inte fungerar särskilt bra. Det är en bedömning som bedömaregruppen instämmer i. Studievägledningsresursen framstår som otillräcklig.

Kommunernas företrädare påpekade att VFU fungerar som en ”studievägledningsperiod”.

199. Fördjupningen konst: konstens utvidgade fält, 10 poäng; konst – gränser och överskridanden, 10 poäng alt. examensarbete konst, 10 poäng. Fördjupningen bild & media: mediernas utvidgade lärande 10 poäng; bild & media – gränser och överskridanden 10 poäng alt. examensarbete bild & media 10 poäng. Fördjupningen design: samtida design – perspektiv och kritik, 10 poäng; design – gränser och överskridanden, 10 poäng alt. examensarbete design, 10 poäng.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 78: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Konstfack under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	-	0,33	0,19	0,27	0,19	0,60	0,79	0,40	0,04	0,59	0,64	1,23
Inriktningar totalt	-	-	0,15	0,82	0,35	0,73	0,50	1,55	2,05	2,53	0,47	3,03	2,02	5,05
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,79	0,20	-	-	0,79	0,20	0,99	0,36	-	1,15	0,20	1,35
Totalt	-	-	0,94	1,35	0,54	1,00	1,48	2,35	3,83	3,29	0,51	4,77	2,86	7,63

Andelen undervisning som utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare framstår som jämförelsevis hög, 27 procent inom AUO²⁰⁰ och 30 procent inom programmet som helhet.²⁰¹ Procenttalen baseras dock på ett relativt litet antal personer.

Bedömargruppen noterar att hälften av undervisningen inom den nya lärarutbildningen bedrivs av icke tillsvidareanställda lärare. Detta kan vara befogat för konstnärliga utbildningar, men problematiskt i en lärarutbildning.

Tabell 79: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Konstfack under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	0,0	26,8	15,4	22,0	15,4	48,8	64,2	32,5	3,3	48,0	52,0	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	3,0	16,2	6,9	14,5	9,9	30,7	40,6	50,1	9,3	60,0	40,0	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	58,5	14,8	0,0	0,0	58,5	14,8	73,3	26,7	0,0	85,2	14,8	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,0	12,3	17,7	7,1	13,1	19,4	30,8	50,2	43,1	6,7	62,5	37,5	100,0

Kurslitteraturen är generellt vald för att spegla den senaste forskningen inom det bildpedagogiska fältet. Delar av litteraturen är producerad vid Konstfack. Ett nytt ämne, designteori, håller på att utvecklas. Kursen *projekt 10 poäng* innehåller VFU samt ett självständigt arbete på teoretisk och

200. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

201. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

konstnärlig grund. Kursen är tänkt att fungera som förberedelse inför det självständiga arbetet. I övrigt ges vetenskaplig skolning – undervisning i vetenskapsteori och forskningsmetodik – i huvudsak under den tredje AUO-terminen.

Genom samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm har forskningsförberedande kurser i *pedagogik med inriktning mot bild* utvecklats till och med magisternivå. Sedan Konstfack fick examensrätt för kandidat- och magisterexamen 1997 driver man kurserna i egen regi. Ett tiotal deltagare i dessa kurser har på senare år antagits till forskarutbildning vid olika lärosäten i landet.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet omfattar tio poäng på C-nivå och genomförs inom fördjupningsstudierna under termin åtta och nio. Det utgörs av en vetenskaplig uppsats och en konstnärlig gestaltning, och de problem som formuleras ska behandlas ur både ett teoretiskt och ett konstnärligt gestaltande perspektiv. De första examensarbetena genomförs under våren 2005.

Uppsatserna ska granskas i ett särskilt seminarium med opponent och respondent.Handledargruppen utgörs av professorer, lektorer och adjunkter med minst magisterutbildning, konstnärer eller designers med examen från minst fem års högskoleutbildning. ”Professor med forskarkompetens” kommer att vara examinator.

Forskarutbildning

Konstfack har ingen egen forskarutbildning. Utbildningsnämnden vid institutionen för bildpedagogik delfinansierar den lärarutbildningsanknutna forskarutbildningen. Ansvaret för antagning, studieplaner och examination finns hos det antagande lärosätet.

Under 2003 hade Konstfack en doktorand som deltog i forskarskolan i estetiska lärprocesser, var antagen av Stockholms universitet och placerad vid Konstfack. Även huvudhandledaren fanns vid Konstfack.

Den nya lärarutbildningen ger 60 poäng i huvudämnet och de studerande blir således formellt behöriga för forskarutbildning.

Konstfack har ansökt om forskarutbildning för sex forskarstuderande med antagning vartannat år, till vilken även lärarutbildningens studenter förutsätts bli behöriga.

VFU-organisationen

Sedan 2003 ingår Konstfack i en VFU-organisation som består av ca 50 partnerområden och som organiseras i samarbete mellan Kommunförbundet i Stockholms län och lärarutbildningsinstitutionerna i Stockholmsregionen.

Enligt självvärderingen är det ”ingen tvekan om att VFU är den största stötestenen i den nya utbildningen”. Det är ”det område där de traditionella motsättningarna inom en lärarutbildning manifesteras med full kraft”. Problemen bekräftades under platsbesöket, då studenterna var missnöjda med hur VFU kommer in i utbildningen, och partnerskolorna efterlyste mer och bättre information.

Inom högskolan har man under 2004 utarbetat ett diskussionsunderlag: *Handlingsplan för genomförande av VFU i samarbete mellan Konstfack och partnerskolorna*. Där föreslås att en fast grupp av partnerskolor knyts till Konstfack, och dessutom flera åtgärder för att förbättra informationen mellan fältet och högskolan.

Bedömargruppen har svårt att se hur universitetets nuvarande VFU-organisation skapar förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete mellan universitetet och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen, eller hur den på ett konstruktivt sätt bidrar till att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier.

Alla studenter har fått VFU-platser, enligt självvärderingen mycket tack vara den ”aktiva rekrytering av partnerskolor” som Konstfack genomfört, vid sidan av den placering av lärarstudenter som sker centralt inom Stockholmsområdet. Studenterna byter partnerskola en gång under utbildningen för att få prova på olika undervisningsmiljöer.

Avsikten är också att studenterna ska placeras i arbetslag där en bildlärare ingår. Men alla gymnasieskolor i Stockholmsregionen arbetar inte i arbetslag och det gör, menade lärarna, att en del studerande inte får den breda lärarerfarenhet under sin VFU som de skulle behöva.

Det särskilda organet – Utbildningsnämnden vid institutionen för bildpedagogik

Utbildningsnämnden vid institutionen för bildpedagogik utgör Konstfacks särskilda organ för lärarutbildningen. Ytterligare sju utbildningsnämnder finns, inrättade inom institutionerna som ledningsorgan för grundutbildningen. I nämndernas ansvar ingår att utveckla och följa upp programmen, fastställa kursplaner, lämna underlag till utbildningsplan och förslag till budgetunderlag. Vid institutionen för bildpedagogik har

nämnden ett något utökat ansvar jämfört med övriga, i och med ansvaret för forskning i anslutning till lärarprogrammet.²⁰²

Organisatoriskt sorterar utbildningsnämnden under rektor och högskolestyrelsen. Institutionens prefekt är föredragande i nämnden och ledamot. I utbildningsnämnden ingår sammanlagt åtta lärare varav två representerar konst- och designutbildningarna, dvs. utbildningar som inte hör hemma vid institutionen för bildpedagogik. Övriga sex är institutionens egna lärare.

Bedömargruppen ifrågasätter om Utbildningsnämnden vid institutionen för bildpedagogik har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.²⁰³

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Studeranderepresentanter finns i utbildningsnämnden, institutionsstyrelsen, studentkåren, högskolestyrelsen, KU-nämnden, jämställdhetskommittén och i olika arbetsgrupper. Dessutom samlar prefekten studentrepresentanterna i utbildningsnämnd och institutionsstyrelse cirka tre gånger per termin till mer informella överläggningar.

År 1999 inrättade utbildningsnämnden en programutvecklingsgrupp med uppgift att revidera bildlärarutbildningen. Denna grupp fick sedermera uppdraget att utveckla den nya lärarutbildningen. Gruppen har arbetat med att bygga upp struktur och kurser, granska förslag till utbildnings- och kursplaner mm. Arbetet har avrapporterats kontinuerligt. Inför genomförandet av den nya lärarutbildningen utvecklades en ny modell för kursvärderingar. Utvärderingarna sammanställs av kursledaren, anmäls och diskuteras i institutionsstyrelsen och de principiellt viktiga frågor som väcks redovisas i utbildningsnämnden en gång per år. Utvärderingarna används även vid prefektens utvecklingssamtal med personalen.

Institutionens personal har fått kompetensutveckling i anslutning till den nya lärarutbildningen, bland annat i betygssättning och pedagogisk dokumentation.

202. Arbetsordning för Konstfack, januari 2004.

203. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att "Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat" (s. 44).

Förslag och rekommendationer

- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör tas tillvara bättre än i dag.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Bedömargruppen förutsätter att Höskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 80: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	2 (2)	1,50	8 (6)	6,10	12 (5)	6,42	22 (13)	14,02	13 (2)	-*	35 (15)	14,02
Män	2 (2)	1,31	14 (10)	12,75	15 (2)	8,05	31 (14)	22,11	11 (0)	-*	42 (14)	22,11
Alla	4 (4)	2,81	22 (16)	18,85	27 (7)	14,47	53 (27)	36,13	24 (2)	-*	77 (29)	36,13 ²⁰⁴

* Ingen uppgift om frekvens.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH) bildades 1771 och är därmed en av de äldsta musikhögskolorna i världen. Nästan tvåhundra år senare, år 1960, började man utbilda musiklärare för ungdomsskolan. År 1976 skapades en musiklärarutbildning med inriktningar mot grundskola och gymnasium, där instrumental- och ensemblelärare för kommunal kultur- och musikskola samt rytmik- och ensemblelärare ingick. Den utgör stommen i den nya lärarutbildningen. Det är ”positivt att vi hade så mycket att bygga på”, ansåg lärarna under platsbesöket. Enligt lärarutbildningens ledning var programmet redan före år 2001 utformat i reformens anda.

KMH har under 2003 genomfört en organisatorisk förändring, där antalet institutioner minskat från 21 till 6. För musiklärarutbildningen svarar i dag institutionen för musik, pedagogik och samhälle (MPS). Institutionen har också hand om musikterapeututbildningar, magister- och forskarutbildning i musikpedagogik, ger kurser i musik och samhälle samt organiserar VFU och praktikverksamhet för KMH:s olika utbildningsprogram.

Läroprogrammet har från och med läsåret 2004/2005 fem profiler: *musik i grundskola och gymnasium; musik och rytmik; musik och instrument/*

204. Enligt Kungl. Musikhögskolan är tabell 80 missvisande, eftersom lärarresurserna inkluderar även lärare som undervisar inom andra utbildningar än den nya lärarutbildningen. KMH uppskattar att den korrekta siffran är ungefär 2/3 av den inrapporterade, dvs. cirka 24 heltidsekvivalenter för den nya lärarutbildningen totalt.

sång/ensemble; musik och körledning; musik och musikteori. Samtliga omfattar 180 poäng, alltså 4,5 års studier. Ett 40-tal studenter antas varje år.

De konstnärliga och pedagogiska målen är högt ställda. Studenternas höga konstnärliga nivå redan före utbildningen, och som prövas i antagningsprocessen, uppger ge dem god möjlighet att kombinera läraryrket med ett aktivt musikerskap.

Bedömaregruppen noterar att studenterna vid platsbesöket var mycket nöjda med sin utbildning, och att de tycks lägga mycket tid och energi på sin utbildning.

Tabell 81: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Kungl. Musikhögskolan i Stockholm**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	14,5	2,0	16,5
HÅS inriktningar	25,9	9,5	35,4
HÅS specialiseringar	0,0	0,0	0,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	40,4	11,5	51,9 ²⁰⁵
Totalt HÅS, Kungl. Musikhögskolan	300,0	305,2	605,2

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Utbildningen består av allmänt utbildningsområde (AUO) 60 poäng, inriktningen *musik* 80 poäng och specialiseringar omfattande 40 poäng. Områdena löper parallellt under utbildningen:

- År 1: 20 poäng AUO, 20 poäng inriktning.
- År 2: 14 poäng AUO, 21 poäng inriktning, 5 poäng specialisering.
- År 3: 14 poäng AUO, 16 poäng inriktning, 10 poäng specialisering.
- År 4: 12 poäng AUO, 18 poäng inriktning, 15 poäng specialisering.
- År 5: 5 poäng inriktning, 15 poäng specialisering.

Alla kurser är indelade i moment om 0,5–2 poäng.²⁰⁶

Det är bedömaregruppens intryck att lärarprogrammets tre utbildningsområden utgör en väl sammanhållen helhet för studenter som vill bli musiklektörer.

205. Högskolan har relativt få studenter med icke-akademisk bakgrund och har därför reviderat antagningsproven för att öka dessa studentkategorier.

206. Kursen det första mötet, 5 poäng innehåller t.ex. enligt kursplanen momenten: 4 PO-dagar, 3 dagar specifik auskultation; didaktik, 2 poäng; workshoppar och seminarier, 2 poäng; grundläggande datakunskap, 1 poäng och kursen det andra mötet – musikanterprojekt, 5 poäng innehåller momenten projektförberedelse, 2 poäng; projektgenomförande, 2 poäng; PA-teknik, 0,5 poäng samt dokumentation och redovisning, 0,5 poäng.

Allmänt utbildningsområde

Kurserna inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) har ett estetiskt perspektiv. Flera av dem innehåller inslag från musikområdet, vilka genom didaktisering bidrar till att illustrera frågor som ledarskap, samhällsutveckling, skolutveckling, gruppdynamik, konflikthantering (inklusive mobbning) etc.²⁰⁷ Läs- och skrivområdet tas upp i kursen *språk och kommunikation*. Bedömargruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå i AUO.

Ledningen framhåller att det estetiska perspektivet ger ämnesdjup åt kurserna, även om AUO som helhet ligger på högst B-nivå. Under platsbesöket ansåg studenterna att kravnivåerna i allmänhet är lägre inom AUO än inom musikinriktningen. Studenterna kritiserade också att kurslitteraturen är begränsad och för det mesta bestäms vid kursstart och att examinationen är övervägande muntlig. Det är ibland tillräckligt att vara närvarande för att bli godkänd.

Även om de organisatoriska förändringarna uppges ha öppnat upp för nya arbetsformer med t.ex. lärarlag, har högskolan haft en hel del problem med AUO under de första åren. Många lärare är deltidsanställda, och området har varit svårt att hålla ihop innehållsmässigt. Inom högskolan har man, för att kunna genomföra vissa kurser och moment, anställt lärare som har sin huvudsakliga tjänstgöring vid någon annan skola, och i många fall använt gästlärare för att ge den kompetens som är önskvärd. De egna lärarna erbjuds kompetensutveckling för att kunna utveckla innehållet i AUO.

Även bedömargruppen noterar att progression och sammanhang inom det allmänna utbildningsområdet behöver stärkas.

Inom VFU är avsikten att studenterna ska möta olika typer av musikundervisning och annan verksamhet i skolan. Detta vidgade perspektiv efterfrågas även av studenterna.

Inriktningar och specialiseringar

Inom lärarprogrammet erbjuds en inriktning – *musik, 80 poäng*. Att den är så relativt omfattande innebär att studenternas musikaliska och ämnesdidaktiska kunskaper ges ett tydligt utrymme, vilket anses nödvändigt för

207. Kurser år 1: det första mötet; kultur, musik, lärande; det andra mötet – musikantprojekt; i klassrummet. Kurser år 2: studiegrupp/läsgrupp; den blandade ensemble; samhället och demokratins värdegrund. Kurser år 3: studiegrupp/läsgrupp; språk och kommunikation inkl. fältstudier; projektarbete. Kurser år 4: studiegrupp; examensarbete.

att studenterna ska få tillräcklig kunskap för att kunna undervisa inom ett estetiskt ämne inom olika skolverksamheter. Inriktningens kurser delas in i ämnesdidaktik och metodik, konstnärliga studier samt för yrkesområdet relevanta stödämnen, och anpassas efter den profil som studenten antagits till.

Högskolans VFU-samordnare planerar för studenternas VFU-verksamhet i samråd med partnerskolor och partnerområden. Tidigare fick studenterna uppgifter att utföra på skolan samt praktikbesök av högskolans metodiklektorer. Numera formuleras inga VFU-uppgifter av högskolans lärare. I stället strävar lärarutbildningen mot att ett större ansvar vilar på studenten och partnerskolan. Avsikten med VFU är inte i första hand att testa högskolans idéer på fältet, utan att studenterna ska ta med sig erfarenheter från fältet som sedan ska följas upp under den högskoleförlagda delen av utbildningen.

Under platsbesöket framhöll studenterna att merparten av metod- och didaktikundervisningen ges under eller i samband med VFU och bara i begränsad omfattning som teoretisk undervisning.

Både lärare och studenter anser att det finns en god progression inom inriktningarna och den VFU som ingår i dessa.

I programmet ingår 40 poäng specialiseringar som studenterna läser antingen vid Musikhögskolan eller vid andra lärosäten.

Studenternas valfrihet

Valet av specialiseringar är de enda egentliga val som lärarstudenterna gör under sin utbildning, utöver att välja profil vid ansökan till programmet.

Schemalaggningen med delvis parallella kurser utan blockläsning vid KMH gör det svårt för studenterna att läsa inriktningar och specialiseringar vid andra lärosäten. Enligt lärarna är det också ovanligt att studenterna väljer specialiseringar inom andra områden än musik. Planer finns på att öka antalet specialiseringar genom samarbete med andra delar av den egna högskolan.

Vid studiestarten får studenten från och med 2004 en mentor som följer henne eller honom genom hela utbildningen och ger personlig studievägledning samt stöd i val av profilering och utformning av utbildningen. Mentorn är anställd vid institutionen för musik, pedagogik och samhälle.

Bedömggruppen uppfattar den nuvarande studievägledningsorganisationen som otillräcklig.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 82: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO/Inriktning musik/Övrigt inkl. specialisering	4,2	3,6	16,9	35,3	17,8	22,3	38,8	61,2	100,0	0,0	0,0	38,8	61,2	100,0
Hela nya lärarprogrammet	4,2	3,6	16,9	35,3	17,8	22,3	38,8	61,2	100,0	0,0	0,0	38,8	61,2	100,0

Det självständiga arbetet

Förutsättningarna för studenternas självständiga arbeten är enligt bedömargruppens intryck inte tillfredsställande. Förberedelserna framstår som svaga. Inte minst studenternas egen skrivutveckling blir inte tillräckligt uppmärksam i utbildningen. Viss undervisning i vetenskapsteori och vetenskaplig metod ingår i utbildningen.

MPS har ansvar för examensarbetet, som är på tio poäng och skrivs på motsvarande B-nivå, antingen individuellt eller i grupp. Det genomförs inom AUO i årskurs fyra, löper över två terminer med fem poäng varje termin. Studenten väljer själv ämne, gärna något ”problem från fältet”. Studenten förutsätts själv ta initiativ till kontakter, kunskapsinhämtande och dokumentation, samt tillsammans med handledaren planera för hur handledningsresursen ska utnyttjas. Som handledare används de lärare som är anställda vid MPS med placering vid Centrum för musikpedagogisk forskning (MPC), och lärare som själva genomgått C- eller D-kursen vid MPC eller motsvarande.

Ett bedömningssystem för examensarbetet finns utarbetat. I examinationen bedöms studentens skriftliga och pedagogiska förmåga och i vissa fall även den konstnärliga färdigheten.

Forskarutbildning

Nämnden för musikpedagogisk utbildning och forskning (MUF) ansvarar för kvalitet och utveckling i forskarutbildningen, bland annat genom årliga skriftliga utvärderingar. Humanistiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet fastställer studieplaner och bidrar med viss finansiering, och högskolestyrelsen vid Musikhögskolan ansvarar för antagning av forskarstuderande.

Centrum för musikpedagogisk forskning (MPC) ingår som en del av institutionen för musik, pedagogik och samhälle (MPS) och har hand om

påbyggnadsutbildningar samt forskarutbildning och forskning i ämnet musikpedagogik i samarbete med Stockholms universitet, som har examensrätt för ämnet.

Forskarutbildning i anknytning till lärarutbildningen har bedrivits vid MPC/MPS sedan 1996. Under perioden 1996–2000 antogs två forskarstuderande, vilka själva eller med stöd av arbetsgivare finansierade sin forskarutbildning. År 2003 fanns forskarutbildning i musikpedagogik och sju forskarstuderande, varav fyra antagna efter 2001. Fem var placerade vid musikhögskolan. Merparten av såväl forskarstuderande som handledare hade någon form av lärarutbildning. Fem av de forskarstuderande hade en av sina handledare placerad vid musikhögskolan.

Den nya lärarutbildningen ger inte behörighet för forskarutbildning i musikpedagogik. Lärarutbildningen om 180 poäng innehåller motsvarande 40 poäng musikpedagogik, varför en komplettering med ytterligare 40 poäng krävs för antagning till forskarutbildningen. Högskolan planerar att studenterna genom specialiseringarna ska kunna läsa minst ytterligare 20 poäng i musikpedagogik inom ramen för lärarutbildningen.

Kungliga musikhögskolan medverkar i den nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete.

VFU-organisationen

Sedan 2003 ingår KMH i en ny VFU-organisation som består av 50 partnerområden och som organiseras i samarbete mellan Kommunförbundet i Stockholms län och övriga lärarutbildarinstitutioner i Stockholmsregionen.

Inom Musikhögskolan hoppas man dock att kunna nyttja det upparbetade nätverk av cirka 300 lokala handledare som hittills anlitas för studenternas VFU. Dessa lärare, som arbetar inom förskola, grundskola, gymnasium och musikskola, erbjuds kontinuerlig kompetensutveckling av högskolan. Placeringen av studenterna uppges normalt ha fungerat ganska smärtfritt, dock inte i samband med den nya VFU-organisationen.

Bedömaregruppen inser det angelägna i att högskolans VFU-organisation skapar förutsättningar för ett ömsesidigt och långsiktigt samarbete mellan Musikhögskolan och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen, samtidigt som det upparbetade nätverket utnyttjas.

Det särskilda organet – Nämnden för musikpedagogisk utbildning och forskning

Nämnden för musikpedagogisk utbildning och forskning (MUF)²⁰⁸ ansvarar för lärarutbildning som kan leda till lärarexamen samt forskning och forskarutbildning i anslutning till denna, i den mån som ansvaret för denna inte ligger på humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet.²⁰⁹

Nämnden beslutar om vilka utbildningsprogram som ska finnas och om utbildnings- och kursplaner. Man ska även följa upp lärarutbildningen samt föreslå budgetramar för institutioner eller motsvarande för genomförande av utbildning inom nämndens ansvarsområde.

Till nämnden är ett sekretariat knutet, som består av en sekreterare (50 procent), en utbildningsplanerare (50 procent) samt i övrigt en beredningsorganisation inom Kungl. Musikhögskolans utbildningsavdelning.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Enligt studenterna arbetar högskolan aktivt för studenterna ska vara representerade i olika nämnder och ha en aktiv studentkår. Däremot anser studenterna själva att det är svårt att få tid över till denna sorts uppdrag. Studenter finns dock representerade i de flesta av högskolans olika organ och arbetsgrupper.

Kursvärderingar genomförs kontinuerligt. Inom högskolan har en särskild arbetsgrupp tillsatts med uppdrag att utveckla kursvärderingarna, samt att planera systematiska insatser för utvärdering och utveckling av kurser och program. Individuella samtal med lärare, mentorer, enkätundersökningar riktade till studenterna samt diskussion och återkoppling genom studenternas stormöten är exempel på den utvärdering och uppföljning som förekommer.

Bedömgargruppen noterar att kursplaner saknas till många av lärarprogrammets kurser. Detta strider mot Högskoleförordningen.²¹⁰

Förslag och rekommendationer

- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.

208. Inom högskolan finns ytterligare en nämnd: Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete (KU).

209. Beslutsordning för Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

210. Högskoleförordningen 6 kap 6 §: För kurs inom grundläggande högskoleutbildning skall det finnas en kursplan.

- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen bör ses över.
- Förberedelserna inför studenternas självständiga arbete bör ses över.
- Kursplaner för lärarprogrammet behöver utarbetas och fastställas.

Läraryhögskolan i Stockholm

Läraryhögskolans lokala profil

Tabell 83: Lärare inom den nya läraryhögskolans utbildningen vid Läraryhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön²¹¹

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya läraryhögskolans utbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	8 (0)	0,68	46 (27)	17,18	103 (93)	62,39	157 (120)	80,25	99 (43)	25,06	256 (163)	105,30
Män	22 (3)	2,83	43 (13)	8,66	51 (37)	16,39	116 (53)	27,87	65 (18)	12,87	181 (71)	40,74
Alla	30 (3)	3,51	89 (40)	25,83	154 (130)	78,78	273 (173)	108,12	164 (61)	37,93	437 (234)	146,04

Läraryhögskolan i Stockholm (LHS) är Sveriges enda fristående specialhögskola för läraryhögskolans utbildning. Här har lärare för skolväsendet utbildats sedan år 1956. Den nuvarande läraryhögskolans utbildningen omfattar cirka 40 inriktningar, 50 breddnings- och 65 fördjupningsspecialiseringar och under hösten 2003 drygt 4 000 studenter.

I slutet på 1990-talet genomfördes en omfattande omstrukturering inom Läraryhögskolan som, tillsammans med den korta planeringstiden, har bidragit till högskolans svårigheter med implementeringen av den nya läraryhögskolans utbildningen. Enligt högskolan har dessa båda förändringar bidragit till att skapa en hög stressnivå inom organisationen samtidigt som de uppges kunna bidra till högskolans fortsatta kvalitetsutveckling.

Omorganisationen innebar att de tidigare nio programinstitutionerna ersattes med tre nya kunskapsfält som samtidigt är institutioner.²¹²

211. Läraryhögskolans kommentar till tabellen: I läraryhögskolans utbildning samverkar Läraryhögskolan med ett antal andra högskolor exempelvis Kungl. Tekniska högskolan, Rudolf Steinerhögskolan, Högskolan på Gotland och Stockholms universitet. Delar av underlaget baseras på dessa högskolors uppgifter och LHS kan inte kontrollera om deras siffror är korrekta.

212. Institutionerna/kunskapsfälten är:

- institutionen för individ, omvärld och lärande (IOL)
- institutionen för samhälle, kultur och lärande (SKL)
- institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande (UKL).

Sex didaktiska fält har konstruerats,²¹³ för att sortera de många inriktnings-²¹⁴ och specialiseringskurserna²¹⁵ efter innehåll för att på så sätt skapa arenor för samverkan mellan institutioner och samverkande högskolor. De didaktiska fälten är också avsedda att hjälpa studenterna att få överblick över utbudet.

Den nya lärarutbildningen har inneburit stora förändringar, uppgav programmets ledning under platsbesöket, man har ”inte bara passat in gamla delar i nya former”, åtminstone inte i kurser och inriktningar som ges vid Lärarhögskolan. Samtidigt har tiden för planering och implementering varit begränsad, och lärare och ledning har fått ”bygga båten medan den åker”. Lärarna kritiserade under platsbesöket bristen på tid och det begränsade stödet från ledningen. Man har svårt att se en röd tråd i det utvecklingsarbete som pågår. Kurserna och aktörerna är många och nya tillkommer hela tiden.

213. De didaktiska fälten är:

1. språk, media och kommunikation, fjorton inriktningar (tidigare: språk, estetik och kommunikation)
2. natur, människa och miljö, sex inriktningar
3. samhälle, kultur och politik, sju inriktningar
4. design, skapande och hantverk, sex inriktningar
5. hälsa, livsstil och gestaltning, fem inriktningar (tidigare: rörelse fritid, och hälsa)
6. pedagogik, etik och psykologi, fem inriktningar (tidigare: pedagogik, etik och filosofi).

214. Fält 1. Engelska; franska; spanska; tyska; svenska; svenska som andraspråk; språk och språkutveckling; matematik; matematik i samspel med svenska; media, kommunikation och lärande, MKV; att hitta matematiken i barnens värld; praktisk-estetisk inriktning (musik) – kreativa uttrycksformer samt läs-, skriv- och matematikinläring ges av Högskolan på Gotland.

Fält 2. Barn och naturvetenskap; biologi; fysik; kemi; naturvetenskap med didaktisk inriktning samt naturvetenskap med estetisk inriktning ges endast av Högskolan på Gotland.

Fält 3. Barn och samhälle; SO; företagsekonomi; geografi; historia; samhällskunskap; religion.

Fält 4. Barn, teknik och skapande; bild; praktisk-estetisk inriktning (bild) – kreativa uttrycksformer; trä- och metallslöjd och design; teknikutveckling och design; praktisk-estetiska läroprocesser för yngre barn.

Fält 5. Idrott och hälsa; idrott; fritidskultur och hälsa; lek, idrott och rörelse; dans; drama.

Fält 6. Barn- och ungdomspedagogiskt arbete; psykologi; den fria tidens lärande; utforskandets pedagogik – dialog; Reggio Emilia; specialpedagogik samt

waldorfpedagogik för barn 0–7 år och för barn 7–12 år (ges av Rudolf Steinerhögskolan i samarbete med Lärarhögskolan i Järna och Bromma).

215. Lärarhögskolans webbsida visar 48 breddnings- och 65 fördjupningsspecialiseringskurser.

Det är även bedömaregruppens intryck att lärarprogrammet är i stort behov av konsolidering.

Lärarhögskolan har dessutom ansvar för den lärarutbildning som bedrivs i samarbete med Stockholms universitet, Kungl. Tekniska högskolan²¹⁶, Högskolan på Gotland och stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan.²¹⁷ Samarbetet med Stockholms universitet innefattar 18 ämnesinstitutioner.

Tabell 84: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm under år 2003,²¹⁸ samt totalt antal helårsstudenter inom Lärarhögskolan i Stockholm

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	1 308,4	365,9	1 674,3
HÅS inriktningar	1 374,6	322,5	1 697,1
HÅS specialiseringar	487,0	104,5	591,5
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	3 170,0	792,9	3 962,9
Totalt HÅS, Lärarhögskolan i Sthlm	5 486,3	1 221,2	6 707,6

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Studenterna antas antingen till *öppen ingång*, som inleds med en tvärvetenskaplig introduktionskurs (10 poäng), eller direkt till en inriktning. Alla läser AUO under den första terminen, inriktning under den andra och tredje, och AUO under termin fyra.

216. Civilingenjör- och lärarexamen, 200 poäng. Utbildningen har utvecklats på uppdrag av Utbildningsdepartementet.

217. Waldorfvarianterna har bunden studiegång, 140–160 poäng. I utbildningsplanen beskrivs de två waldorfutbildningar som Lärarhögskolan ger, dels en variant inriktad mot arbete med barn 0–7 år, dels en variant inriktad mot arbete med barn 7–12 år. GRUFF-nämnden, Lärarhögskolans särskilda organ, beslutar om samtliga kursplaner i de båda varianterna. Lärarhögskolan har examensansvaret och Rudolf Steinerhögskolan har ansvaret för genomförandet av de specifika waldorfkurserna. Övriga kurser genomförs av Lärarhögskolan. Studenter i waldorfvarianterna som antagits fr.o.m. höstterminen 2004 kommer att läsa det allmänna utbildningsområdet (AUO) i samma ordning som övriga lärarstudenter.

I utbildningsplanen beskrivs även lärarutbildningen på Gotland. Lärarhögskolan har examensrätten och samverkar i lärarutbildning med Högskolan på Gotland. Lärare från Lärarhögskolan och Högskolan på Gotland medverkar i kurserna, som ges på Gotland. Kurserna beslutas av GRUFF-nämnden.

218. Uppgift från Lärarhögskolan: Tabellen avser förstags- och fortsättningsregistrerade studenter i det långa programmet 120–220 poäng. I siffrorna ingår, förutom Lärarhögskolans studenter vid det långa programmet, även Lärarhögskolans delar i samverkansprojekt med Kungl. Tekniska högskolan, Stockholms universitet, Rudolf Steinerhögskolan och Högskolan på Gotland.

Från och med termin fem väljer studenterna själva i vilken ordning de ska läsa sin eventuellt andra inriktning, sina specialiseringar och den tredje AUO-terminen. Den senare ska dock ingå som näst sista eller sista termin.

Bedömargruppen noterar att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

Enligt programledningen har utbudet av specialiseringsalternativ hittills varit alltför stort och möjligen inte heller helt relevant, samtidigt som breddningsmöjligheterna har varit begränsade. Efter de inledande årens turbulens och studentkritik har under 2004 kursutbudet gått igenom och förändringar genomförts för att öka relevansen och överblickbarheten.

Allmänt utbildningsområde

För innehållet i det allmänna utbildningsområdet (AUO) ansvarar i huvudsak Lärarhögskolans tre institutioner. Här ingår dels kurser som behandlar centrala kunskapsområden inom läraryrket, dels olika tvärvetenskapliga kurser.²¹⁹ Studenternas inriktning avgör hur de sedan fördelas på de tvärvetenskapliga introduktionskurserna under den första AUO-terminen.

AUO har förändrats sedan starten och organiseras för studenter antagna från och med hösten 2003 i tre block om 20 poäng vardera, ett i början, ett i mitten och ett i slutet av utbildningen.²²⁰

I block 1 ingår en tvärvetenskaplig introduktionskurs och kursen *kulturanalyser i partnerområdet*.²²¹ Block 2 innehåller utbildningsvetenskapliga

219. Tvärvetenskapliga kurser om 10 poäng enligt bilaga till utbildningsplanen: pedagogik, etik och psykologi samt design, skapande och hantverk ges av institutionen individ, omvärld och lärande (IOL), innovationer, etik och samhällsutveckling ges av institutionen undervisningsprocesser, kommunikation och lärande (UKL)/Kungl. Tekniska högskolan, människan i ett hållbart samhälle ges av Stockholms universitet: naturgeografi; hälsa, livsstil och gestaltning ges av institutionen samhälle, kultur och lärande (SKL), samhälle, kultur och politik; språk, media och kommunikation och natur, människa och miljö ges av UKL.

220. För studenter antagna före höstterminen 2003 är AUO uppdelat på dels tre 10-poängskurser som tillsammans behandlar centrala kunskapsområden inom läraryrket, dels tvärvetenskapliga introduktionskurser om tio poäng, varav en utgörs av en obligatorisk kurs i kulturanalyser.

221. I block 1 ingår kursen kulturanalyser i partnerområdet, 10 poäng som består av två moment: kulturella variationer i partnerområdet, 5 poäng inklusive 2 poäng VFU; mötet mellan skolkulturer och partnerområdets kulturella variationer, 5 poäng inklusive 2 poäng VFU. I kursen ingår introduktion till partnerområdet.

perspektiv²²² och ämnesråden i Lärarhögskolans fyra ämnen har utarbetat och ansvarar innehållsmässigt för var sitt moment. Block 3 utvecklades när utvärderingen genomfördes och planeras bli en professionsinriktad termin där examensarbetet kan ingå.

Bedömargruppen noterar att undervisning om barns och ungdomars läs- och skrivutveckling inte verkar ingå som obligatoriska moment i AUO.

Enligt självvärderingen ska inte AUO betraktas som ett särskilt ämne eller kunskapsområde med egen progression, utan AUO ska tillsammans med inriktningar och specialiseringar förbereda studenten för examensarbetet. Under platsbesöket kritiserade studenterna bristen på sammanhang inom AUO och att lärarna sinsemellan tillämpar mycket olika kravnivåer.

Det är även bedömargruppens intryck att progression och sammanhang inom det allmänna utbildningsområdet behöver stärkas.

Studenten placeras inom ett partnerområde under den första terminen och genomför alla sina VFU-perioder där. VFU:s innehåll och uppläggning varierar mellan de olika kurserna. Bedömargruppen noterar att vad studenterna får ut av VFU i hög grad beror på dem själva. Ofta ger examinator och lärarutbildare heller ingen återkoppling på VFU. Enligt studenterna är det oklart vem som godkänner VFU och hur bedömningen görs.

Studenter med ämneskunskaper läser kurser inom det allmänna utbildningsområdet, 60 poäng. Ett examensarbete på tio poäng ingår.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna motsvarar 40 poäng och de flesta planeras bli påbyggbara med ytterligare 20 poäng. Nästan alla inriktningar mot grundskolans senare år eller gymnasiet ges i samverkan med, eller vid, Stockholms universitet, de flesta övriga ges vid Lärarhögskolan. Alla kursplaner i lärarprogrammet beslutas av Lärarhögskolans särskilda organ, den s.k. GRUFF-nämnden, även universitetets kurser.

Vid starten av programmet gavs institutionerna, enligt självvärderingen, stor frihet att utforma kurser och inriktningar. Enligt bedömargruppen

222. Block 2 består av kursen utbildningsvetenskapliga perspektiv, 20 poäng med fyra moment om 5 poäng: individens utveckling och socialisation; undervisning och lärande; utbildning, pedagogik och samhälle – igår, idag, imorgon; specialpedagogiska utmaningar i en skola för alla.

framstår integreringen mellan AUO och programmets olika inriktningar som svag.

Enligt självvärderingen är det ganska naturligt att integrera didaktik och VFU i de inriktningar som administreras av Lärarhögskolan, men mer problematiskt i många av universitetets inriktningar. Ämnesdidaktiska moment saknas ibland helt eller är löst fogade till kurserna på universitetet. Enligt beslut är kursansvarig institution ansvarig för inriktningen i sin helhet, inklusive VFU och didaktik.

Studenternas valfrihet

Studenterna söker och antas antingen till en inriktning eller till *öppen ingång*, och studiegången är därefter bunden till och med den fjärde terminen. Från och med termin 5 väljer studenten själv vilka, och i vilken ordning hon eller han vill läsa kurserna inom sin andra inriktning, fördjupnings- eller breddningsspecialisering. Lärarhögskolan beslutar inför varje valperiod vilka kurser som kommer att vara möjliga att välja. Studenten väljer sina kurser ett år i förväg vilket är en administrativ fördel för högskolan. Det kan däremot av studenten upplevas som alltför lång framförhållning.

Av cirka 1 400 nybörjare inom den nya lärarutbildningen under 2003 var 22 procent män. Nästan en tredjedel av dessa och en knapp fjärdedel av kvinnorna antogs via öppen ingång. Bland de studenter som antogs via en inriktning återfanns majoriteten av männen inom de inriktningar som leder till arbete inom grundskolans senare år/gymnasieskolan/vuxenutbildning och de flesta kvinnorna inom inriktningar som leder till arbete med barn i förskolan, förskoleklass och grundskolans tidigare år. Studenternas fria val har hittills varit ganska traditionella, enligt programmets ledning.

Den stora valfriheten har enligt självvärderingen medfört ett ökat behov av vägledning och information. Vid platsbesöket uppgav studenterna att de saknar samlad information om det omfattande kursutbudet. De ansåg att det är svårt att planera sina studier.

Högskolans studie- och yrkesvägledning sköts av Studentcentrum som erbjuder studenterna drop in-verksamhet och telefontid samt information och vägledning enskilt och i grupp. Trycket på studie- och yrkesvägledarna uppges vara högt, speciellt under valperioderna. De har inte alltid tid att svara i telefon eller ta emot alla studenter som behöver hjälp.

Studievägledningsresursen framstår, menar bedömargruppen, som otillräcklig. Studenternas valsituation förefaller ofta kaotisk.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 85: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde ²²³

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen			
	Professorer		Lektorer		Adjunkter			Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Alla					
AUO	0,40	0,55	4,82	1,50	18,55	4,70	23,77	6,75	30,52	10,45	4,22	34,22	10,97	45,19	
Inriktningar totalt	0,28	1,52	6,11	4,23	27,99	8,21	34,38	13,95	48,33	12,23	7,06	46,61	21,01	67,62	
Övrigt inkl. specialisering	-	0,76	6,25	2,93	15,85	3,48	22,10	7,17	29,27	2,38	1,59	24,48	8,76	33,24	
Totalt	0,68	2,83	17,18	8,66	62,39	16,39	80,25	27,87	108,12	25,06	12,87	105,30	40,74	146,04	

Ungefär 16 procent av undervisningen inom AUO²²⁴ och 20 procent av undervisningen inom utbildningen totalt²²⁵ utförs av disputerade, tillsvidareanställda lärare.

Tabell 86: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen			
	Professorer		Lektorer		Adjunkter			Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Alla					
AUO	0,9	1,2	10,7	3,3	41,1	10,4	52,6	14,9	67,5	23,1	9,3	75,7	24,3	100,0	
Inriktningar totalt	0,4	2,2	9,0	6,2	41,4	12,1	50,8	20,6	71,5	18,1	10,4	68,9	31,1	100,0	
Övrigt inkl. specialisering	0,0	2,3	18,8	8,8	47,7	10,5	66,5	21,6	88,1	7,2	4,8	73,6	26,4	100,0	
Hela nya lärarprogrammet	0,5	1,9	11,8	5,9	42,7	11,2	54,9	19,1	74,0	17,2	8,8	72,1	27,9	100,0	

I och med att studenterna läser olika inriktningar och olika kurser inom AUO varierar innehållet i deras vetenskapliga skolning. Generellt uppges kurslitteraturen ha förstärkts och fler självständiga arbeten har införts.

223. I lärarprogrammet samverkar Lärarhögskolan med ett antal andra högskolor exempelvis Kungl. Tekniska högskolan, Rudolf Steinerhögskolan, Högskolan på Gotland och Stockholms universitet. Delar av underlaget baseras på dessa högskolors uppgifter och Lärarhögskolan uppger att de inte kan kontrollera om siffrorna är korrekta.

224. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

225. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Särskilda moment med vetenskapliga metoder och vetenskapsteori ingår i de specialiseringar som innehåller examensarbete.

Studenterna uppgav under platsbesöket att forskningsanknytningen inom programmet är svag.

Alla studenter som genomför sitt examensarbete inom fördjupningskurser i pedagogik, didaktik, specialpedagogik, barn och ungdomsvetenskap eller inom allmänt utbildningsområde kan, förutom lärarexamen, även ta ut en kandidatexamen i utbildningsvetenskap. I samarbete med Stockholms universitet ges den s.k. KOMBI-utbildningen som leder till både magisterexamen och lärarexamen i olika ämnen för gymnasieskolan. Lärarhögskolans samverkan med Kungl. Tekniska högskolan innebär också att studenten får dubbel examen: civilingenjörsexamen och lärarexamen.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet motsvarar tio poäng på 41–80-poängsnivån och kommer att genomföras inom det tredje AUO-blocket eller inom en fördjupningsspecialisering.

Examensarbetet inom AUO kommer att ha en tydlig yrkesprofil. Ett examensarbete inom en fördjupningsspecialisering kommer att innebära en fördjupning antingen i ämnet eller i ämnets didaktik.

På grund av bristen på handledare kommer studenterna i huvudsak att arbeta i par. Professorer, lektorer och adjunkter med någon form av vidareutbildning kommer att handleda. Kompetensutveckling för handledare har startat, som en förberedelse inför handledningen av de cirka 350 lärarstudenter som planeras påbörja sina självständiga arbeten under hösten 2004.

Examensarbetet presenteras och försvaras vid ett seminarium. Även opposition på ett annat arbete ingår i kursen. Varje enskild institution ansvarar för de bedömningskriterier och den bedömningsprocess som tillämpas.

Forskarutbildning

Forskarutbildningen lyder under samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet, som fastställer studieplanerna och utfärdar doktorsexamen. Antagning till forskarutbildningen och tillsättningen av doktorandbefattningar, som finansieras av Lärarhögskolan, sker en gång per år. Urvalet sker i en bedömningsgrupp som tillsätts av respektive ämnesråd.

År 2003 fanns 127 forskarstuderande inom GRUFF-nämndens ansvarsområde, varav 42 antagna efter 2001. Samtliga var antagna till forskar-

utbildning i pedagogik. Av dessa hade 78 personer egen lärarutbildning och samtliga hade någon av sina handledare vid Lärarhögskolan. Ett antal forskarstuderande hade ingen finansiering och betraktades inte längre som aktiva.

Studenterna kan efter lärarexamen antas till forskarutbildning i något av ämnena pedagogik, didaktik, specialpedagogik eller barn- och ungdomsvetenskap, under förutsättning att vissa kurser ingått i utbildningen.

Lärarhögskolan medverkar i de nationella forskarskolorna i naturvetenskapernas och teknikens didaktik, estetiska lärprocesser och pedagogiskt arbete.

Bedömargruppen noterar att vid Lärarhögskolan i Stockholm har relativt omfattande resurser avsatts för finansiering av lärarutbildningsknuten forskarutbildning.

VFU-organisationen

Sedan 2003 har Lärarhögskolan en VFU-organisation som består av cirka 50 partnerområden som organiseras i samarbete mellan Kommunförbundet i Stockholms län och Idrottshögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Konstfack och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Studenten är knuten till samma partnerområde under hela utbildningen. Partnerområdet kan antingen utgöras av en kommun, kommundel eller stadsdel, eller av två stadsdelar i samverkan. Lärarhögskolans tre institutioner är sinsemellan kopplade till olika partnerområden.

I varje partnerområde finns en lednings- och utvecklingsgrupp (LUG) i vilken representanter från kommunen och Lärarhögskolan ingår. Den är avsedd att fungera som en länk mellan kommun, högskola och studenter, och den leds av en kommunrepresentant.

Inom lärarhögskolan finns ett VFU-sekretariat med ansvar för placeringen av studenterna i partnerområden. Detta sekretariat har ingen lätt uppgift. Högskolan har svårt att få tillgång till tillräckligt många VFU-platser, speciellt inom grundskolans senare år och i gymnasieskolan.²²⁶ Ibland får inte studenterna placeringar som är relevanta för de inriktningar de valt.

Bedömargruppen förutsätter att examensbevisen kommer att utformas så att de tydligt visar hur varje student uppfyllt examensordningens krav, inklusive dess krav på VFU.

226. Avtal som tecknas mellan Lärarhögskolan och kommunerna innebär att kommunen ska garantera studenten relevant VFU-placering under dennes inriktningsstudier.

Alla lärare på fältet som medverkar i lärarutbildningen är inte heller behöriga, berättade flera studenter under platsbesöket, ibland möts man t.ex. av ”gymnasister”. För att kompetensutveckla partnerområdets lärare anordnar Lärarhögskolan utbildning av arbetslagen samt handlednings- och mentorskurser. Lärarna på fältet inbjuds också till seminarier tillsammans med studenterna, och till magisterutbildning med skolutvecklingsprofil.

Samverkan med kommuner och skolor beskrivs som svårhanterlig på grund av den stora volymen aktörer. Att utveckla en sammanhållen VFU-organisation – forum för möten, ömsesidig samverkan och informationsutbyte – är enligt bedömargruppen ett arbete som behöver prioriteras inom Lärarhögskolan. De insatser som hittills gjorts har inte varit tillräckliga.

Lärarhögskolans lärare gör bara i undantagsfall fältbesök. Dock svarar de för examinationen av studenterna.

Det särskilda organet – Nämnden för grundutbildning, forskning och forskarutbildning

Nämnden för grundutbildning, forskning och forskarutbildning (GRUFF-nämnden) inrättades 2002 och har ansvar inför rektor och styrelse för övergripande planering, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring samt för utveckling av den grundläggande utbildningens innehåll inom de ekonomiska ramarna som högskolestyrelsen beslutat. Nämnden fattar beslut om utbildningsplaner och om kursplaner som kräver insatser från fler än en institution, samt om utbildningsbudget fr.o.m. budgetåret 2004.

Nämnden har inrättat tre utskott: ett arbetsutskott, ett programutskott samt ett anställningsutskott (även kallad lärarförslagsnämnd).

Ansvarsfördelningen mellan GRUFF och rektor beskrevs under platsbesöket som oklar, och även nämndens relation till institutionerna. Vem som ska bestämma vad är i praktiken inte tydligt, även om ansvaret finns fördelat i beslut.

Bedömargruppen ifrågasätter om GRUFF-nämnden har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.²²⁷

227. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat” (s. 44).

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Studenterna har rätt till representation i beredande och beslutande organ inom Lärarhögskolan. Dock kan det vara svårt att rekrytera studenter för dessa uppdrag.

Ett nätbaserat utvärderingssystem har införts, men många studenter använder det inte och därmed blir dessa kursvärderingar osäkra och svåra att använda i internt utvecklingsarbete. Enligt beslut ska samtliga kurser inom Lärarhögskolan utvärderas via detta system.

GRUFF-nämnden har ansvar för övergripande planering, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och utveckling av grundläggande utbildning, forskning och forskarutbildning. Prefekter och enhetschefer har ansvar för kvalitetsarbetet inom respektive enheter.

En samordningsgrupp bestående av utbildningsledare och representanter för institutionerna arbetade under hösten 2003 med utveckling av AUO inklusive VFU. De sex s.k. *didaktiska fältgrupperna*, som består av utbildningsledare och kursansvariga inom fältet, arbetade samtidigt med utveckling av inriktningar och specialiseringar samt VFU inom dessa.

Förslag och rekommendationer

- Arbetet med att utveckla konsistens och progression inom det allmänna utbildningsområdet bör fortsätta.
- Den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar behöver ses över.
- Ansvarsfördelningen mellan Lärarhögskolan och Stockholms universitet i planering och genomförande av inriktningarna bör förtydligas.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.
- Uppföljningsrutinerna bör ses över så att det för varje student i examensbevisen kan intygas att VFU-kraven är uppfyllda.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvarsbefogenheter i kommande granskningar.

Malmö högskola

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 87: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Malmö högskola under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare ²²⁸								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare					
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
Kvinnor	1 (1)	0,02	16 (10)	6,45	74 (70)	28,01	91 (81)	34,48	44 (36)	13,26	135 (117)	47,74
Män	2 (1)	0,41	15 (14)	6,22	38 (32)	15,12	55 (47)	21,75	34 (19)	9,40	89 (66)	31,15
Alla	3 (2)	0,43	31 (24)	12,67	112 (102)	43,13	146 (128)	56,23	78 (55)	22,66	224 (183)	78,89

Lärarhögskolan i Malmö inrättades 1960 och byggde då bl.a. på det tidigare folkskoleseminariet i Lund. År 1977 införlivades lärarutbildningen i Lunds universitet. Den överfördes till den nybildade Malmö högskola i juli 1998, där den benämns lärarutbildningen (LUT), och ingår som ett av högskolans sex områden för utbildning och forskning. Läroprogrammet står för drygt 40 procent av Malmö högskolas verksamhet.

Läroprogrammet består av en inledande gemensam termin samt *huvudämnen*²²⁹ och *sidoämnen*.²³⁰ Under utvecklingen av den nya utbildningen övergavs organisationen med programinstitutioner, där verksamheten var inriktad mot ålder på eleverna och mot vissa lärarexamina. I

228. Malmö högskolas kommentar till tabellen: I dag (2005) finns tio tillsvidareanställda professorer vid lärarutbildningen samt 61 lektorer. Samtliga skall fr.o.m. 2005 göra 20 procent av sin tjänst inom grundutbildningen.

229. Utgörs av delar av det allmänna utbildningsområdet integrerade med en inriktning.

230. Motsvarar "specialiseringar" vid andra lärosäten.

stället inrättades fem nya enheter som bygger på *kunskapsfält*.²³¹ Tolv *examensprofiler* har definierats.²³²

Malmö högskolas lärarprogram utgår från en bärande idé om betydelsen av en verksamhetsanknuten lärarutbildning som är till nytta både för fältet och för lärarutbildningen, samt en innehållsstruktur med yrkesutbildningens egna integrerade huvudämnen. Grundstrukturen innebär att AUO har en gemensam del om 20 poäng medan resterande 40 poäng ingår i inriktningarna och att VFU genomförs med ett starkt engagemang och med stöd från kommunerna. Ledningen diskuterar att flytta merparten av innehållet i den inledande terminen till senare i utbildningen. Planen är att endast behålla cirka fem gemensamma poäng i början av utbildningen, som en introduktion till läraryrket.

231. Enheter och huvudämnen inom respektive enhet:

- Individ och samhälle (IS): historievetskap; religionsvetenskap; samhällsvetenskap och lärande; samhällsorienterande ämnen och barns lärande.
- Kultur, språk, medier (KSM): svenska i ett mångkulturellt samhälle; engelska resp. tyska med inriktning mot undervisning och lärande; kultur, medier, estetiska uttrycksformer.
- Lek, fritid, hälsa (LFH): barn- och ungdomsvetenskap; idrott och fysisk bildning.
- Natur, miljö, samhälle, NMS: matematik resp. naturvetenskap och lärande; geografi, miljö och lärande.

232. Examensprofiler:

1. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i grundskolans senare skolår samt i gymnasieskolan, 180/200/220 poäng.
2. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i gymnasieskolan, 180/200/220 poäng.
3. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i gymnasieskolan, 120 poäng (gäller lärarexamen mot yrkesinriktade karaktärsämnen).
4. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i grundskolans senare skolår, 180 poäng.
5. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare och senare skolår samt fritidspedagogisk verksamhet, 180 poäng.
6. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i grundskolans tidigare skolår och förskoleklass, 140 poäng.
7. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i förskola och förskoleklass, 140 poäng.
8. Lärarexamen med inriktning mot fritidspedagogisk verksamhet, 140 poäng.
9. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i förskola, förskoleklass och grundskolans tidigare skolår, 140 poäng.
10. Lärarexamen med inriktning mot fritidspedagogisk verksamhet samt pedagogisk verksamhet i grundskolans tidigare skolår och förskoleklass, 140 poäng.
11. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i förskola, förskoleklass samt fritidspedagogisk verksamhet, 140 poäng.
12. Lärarexamen med inriktning mot pedagogisk verksamhet i förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare skolår samt fritidspedagogisk verksamhet, 140 poäng.

Utvecklingen av programmet har, enligt bedömargruppen, underlättats av en kraftfull insats från utbildningsledningens sida.

Malmö högskola har tre s.k. perspektivområden; *genus, etnicitet och natur- och resurshushållning*. Dessa områden förutsätts även lärarutbildningen ansvara för och integrera i ämnen och kurser.

Lärarutbildningen har ett nära och avtalsreglerat samarbete med Lunds universitet. Det interna samarbetet med Malmö högskolas fem övriga områden för utbildning och forskning är inte på samma sätt utvecklat och systematiserat, utan sker mer inom särskilda projekt som aspirantutbildning, collegeår, rekryteringsfrågor, kvalitetsutveckling, forskningssamarbete osv.

Tabell 88: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Malmö högskola under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Malmö högskola**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO 20 poäng*	408,0	180,0	588,0
HÅS inriktningar	1 129,0	390,0	1 519,0
HÅS specialiseringar	229,0	36,0	265,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	1 766,0	606,0	2 372,0
Totalt HÅS, Malmö högskola	7 428,8	3 631,4	11 060,1

*Övrig AUO (40 poäng) läses integrerad med övrig undervisning.

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Programmets första termin är gemensam för alla studenter inom samma enhet och innehåller AUO. Därefter läser studenterna ett huvudämne omfattande 80–120 poäng samt sidoämnen på 40–80 poäng.²³³ Examensarbetet genomförs inom huvudämnet och avslutar detta.

Programmet har en relativt fristående första termin som enda gemensamma kunskapsbas och sidoämnen utan direkt anknytning till lärarprofessionen. Bedömargruppens intryck är att den progression som är tänkt att genomsyra programmet i sin helhet åstadkoms i första hand inom de två eller tre år som ägnas åt respektive huvudämne.

233. För sidoämnet eller sidoämnena gäller följande:

- För studenter som läser mot examen omfattande 140 poäng skall varje ämne (eller ämnesområde) omfatta minst 10 poäng.
- För studenter som läser mot examen omfattande 180 poäng och med inriktning mot grundskolans senare år skall varje ämne (eller ämnesområde) omfatta minst 20 poäng (moderna språk 40 poäng).

För studenter som läser mot examen omfattande 180 poäng och däröver och med inriktning mot gymnasieskolan skall ämnet (eller ämnesområdet) omfatta en fördjupning om minst 60 poäng.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att studenterna på en 180–200-poängsutbildning endast läser en inriktning. Detta innebär en reduktion av VFU-utrymmet, och det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Allmänt utbildningsområde – programmets inledande termin

Den inledande terminen, som är gemensam för alla, utgörs av 20 poäng inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) med kurserna *att bli lärare* och *utveckling och lärande*. Den första terminen ges inom de olika enheterna, och studenter med olika huvudämnen läser tillsammans. Innehållet är delvis olika, det präglas av respektive enhet, men samma kursplan gäller inom alla enheter. Resterande 40 poäng AUO integreras i huvudämnet.

Bedömargruppen ifrågasätter om inte denna konstruktion innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

Under den inledande terminen ingår generella lärarkunskapsfrågor, dvs. skolans uppdrag, barns och ungdomars socialisation, kulturfrågor i vid mening samt vissa tvärvetenskapliga kunskapsområden tas upp. Värdegrundsfrågor, förskolans och skolans styrning samt lokala och globala framtidsfrågor behandlas. Aspekter som kön, klass och etnicitet introduceras och problematiseras i förhållande till barns, ungas och vuxnas lärande och utveckling. Även lärande och begreppsutveckling i tal- och skriftspråkliga sammanhang tas upp.

Den inledande terminens kurser inom AUO tar upp frågor som inte nödvändigtvis är kopplade till ett undervisningsinnehåll, medan man i huvudämnena diskuterar lärarfrågor tillsammans med ett undervisningsinnehåll.

I högskolans utvärderingar har den första terminen kritiserats. Kravnivåerna uppges vara låga och innehållet alltför allmänt. Under platsbesöket var det flera studenter som hellre ville starta utbildningen med ämneskurser än med gemensam lärarkunskap. Viss kritik framfördes också från studenter som inriktat sig mot undervisning inom grundskolans senare år och gymnasieskolan, som ansåg att den första terminen fokuserar alltför mycket på undervisning av yngre barn.

Inom lärarprogrammet som helhet ingår alltid minst 25 poäng VFU²³⁴ som fördelas mellan den första terminen och huvudämnet.

234. VFU, verksamhetsförlagd utbildning, benämns vid Malmö högskola VFT – verksamhetsförlagd tid.

Omedelbart efter utbildningens start placeras lärarstudenterna på partnerskolor. Den första VFU-dagen genomförs på kommun- eller stadsdelsnivå då respektive kommun tar emot sina studenter och ger dem övergripande information om kommunen och skolan, sina visioner, planer, problem osv. Den andra dagen finns studenterna på ”rektorsnivå” där skolledningen informerar om sitt ansvarsområde, berättar om sin arbetsorganisation och studenternas roll i denna. De nya medarbetarna välkomnas och bjuds på lunch. De övriga dagarna i veckan tillbringas i arbetslaget och hos olika befattningshavare på skolan. Veckan är alltså en introduktionsvecka och organiseras av varje kommun (eller stadsdel) och rektor.

I samband med denna första VFU träffar också studenterna sina mentorer, dvs. högskolans lärare, vilka sedan följer sina studenter hela utbildningstiden. Partnerskolan medverkar i examinationen i de verksamhetsförlagda delarna.

Under resten av den första terminen består VFU av enstaka fältdagar, sammanlagt tio stycken.

Studenter med ämneskompetens kan ansöka om examensinriktning mot 120, 140 eller minst 180 poäng.²³⁵ Utbildningen består av sex 10-poängskurser: *läraruppdraget, lärande och utveckling, professionsinriktning, skolutveckling i en skola för alla, tvärvetenskapligt projekt och examensarbete.*

Inriktningar och specialiseringar – huvudämnen och sidosämnen

Lärare från Lunds universitet medverkar både i utvecklingen och i genomförandet av olika huvudämnen.

Huvudämnena är lärarutbildningens egna yrkesämnen och innehåller både ämnesteorier och mer direkt professionsinriktad undervisning som rör lärande och undervisning. I många kurser behandlas estetiska lärprocesser, kommunikation, läs- och skrivutveckling samt läs- och skrivsvårigheter. I huvudämneskonstruktionen är tanken att det allmänna utbildningsområdet inte ska gå att särskilja från annat ämnesinnehåll. Frågor som gäller t.ex. socialisation, specialpedagogik, samhälls- och demokratifrågor skiljs alltså inte ut från övrigt huvudämnesstoff.

235. Examensinriktningar inom lärarutbildning 60 poäng:

- mot 140 poäng, för pedagogisk verksamhet i förskola och/eller grundskolans tidigare år och/eller fritidspedagogisk verksamhet
- mot 120 poäng, för pedagogisk verksamhet mot gymnasieskolans yrkesinriktade karaktärsämnen
- mot 180 poäng och däröver, för pedagogisk verksamhet mot grundskolans senare år och/eller gymnasieskolan.

Enligt självvärderingen har enheterna kommit olika långt i utvecklingen av huvudämnena. Här framhålls också att det finns en risk att det allmänna utbildningsområdet kommer att utgöra separata delar eller att det representeras bristfälligt. Under platsbesöket beskrev studenterna AUO som ”isolerat och uppdelat i strimmor”.

Bedömargruppen noterar att även när det gäller graden av didaktisering, har man enligt lärare och studenter kommit olika långt inom huvudämnena.

Under de tre första terminerna arrangeras föreläsningar och tvärvetenskapliga seminarier där studenter från olika huvudämnena möts.

VFU under huvudämnena innebär att studenten successivt får allt fler möjligheter till undervisning i sina ämnen. Innehållet i VFU styrs enligt självvärderingen av skolans verksamhet, inte i första hand av lärarutbildningen.

Utbudet av sidoämnen uppges vara mycket stort tack vare ett nära samarbete med Lunds universitet. Malmös lärarstudenter kan välja sidoämnen ur universitetets kursutbud. Sidoämnena ska vara relevanta för lärarexamen men är inte tänkta att vara didaktiserade. Detta innebär att VFU inte ingår. Som programmet nu är upplagt kan en student därför läsa 80 poäng i sträck, dvs. två år, utan någon VFU.

Bedömargruppen noterar att VFU är mycket ojämnt fördelad inom utbildningen, vilket kan försvåra den växelverkan mellan högskoleförlagda och verksamhetsförlagda delar av utbildningen – något som var en av reformens centrala intentioner.

För att följa studenternas val av sidoämnen har en samrådsgrupp tillsatts med rektorer från skolväsendet samt lärare och studenter från Lunds universitet och den egna högskolan.

Studenternas valfrihet

Studenten antas till ett *huvudämne* och ett *studiespår* mot examen om 140 poäng eller om minst 180 poäng. Sidoämnet väljs terminen innan det ska läsas. Valet föregås av information och studievägledning, och omval kan göras ända fram till kursstart.

Ända sedan det nya lärarprogrammet startade har antalet ansökningar varit högt. Studenterna har hittills valt traditionella skolämnena och kombinationer, dvs. gjort strategiska val för att bli anställningsbara inom skolan. Den kvinnliga dominansen är störst, 87 procent, inom huvudämnena *barndoms- och ungdomsvetenskap* och *sambällsorienterande ämnen*

och barns lärande. *Idrott och fysisk bildning* är det enda huvudämne där männen dominerar.

Enligt arbetsordningen har lärarutbildningens områdesstyrelse i upp- gift att särskilt rekrytera studenter inom ämnesområden med ”sviktande rekryteringsunderlag”, samt från miljöer med svag studietradition. För att locka fler lärarstudenter att läsa matematik har man skilt på ämnesområ- dena matematik och naturvetenskap, så att en student kan välja t.ex. *ma- tematik och lärande* som huvudämne. Studievägledarna genomför riktade insatser för att öka rekryteringen till naturvetenskap och yrkesämnen, samt till verksamhet inom förskola. De besöker gymnasieskolor, komvux, folkhögskolor, infotek etc. tillsammans med lärarstudenter som har utsetts till studentambassadörer. Regionalt utvecklingscentrum (RUC) har tagit initiativ till det fleråriga rekryteringsprojektet *Fler män till skolan*.

Behovet av studievägledning uppges ha ökat kraftigt i och med den nya utbildningen och den valfrihet som denna medfört. Särskilda informa- tionsmöten anordnas t.ex. inför sidoämnesvalen. Trots detta har många studenter svårt att välja och många byten sker. Inom lärarutbildningen finns 3,25 studievägledare.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 89: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Malmö högskola under höst- terminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildning

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidare- anställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidare- anställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO 20 poäng*	0,02	-	1,03	0,28	4,81	2,08	5,86	2,36	8,22	2,72	1,54	8,58	3,90	12,48
Inriktningar totalt	-	0,10	2,81	2,56	10,05	6,42	12,86	9,08	21,94	3,33	4,97	16,19	14,05	30,24
Övrigt inkl. specialisering	-	0,31	2,61	3,38	13,15	6,62	15,76	10,31	26,07	7,21	2,89	22,97	13,20	36,17
Totalt	0,02	0,41	6,45	6,22	28,01	15,12	34,48	21,75	56,23	13,26	9,40	47,74	31,15	78,89

* Övrig AUO (40 poäng) läses integrerad med övrig undervisning.

Andelen undervisning som utförs av tillsvidareanställda disputerade lärare är jämförelsevis låg, både inom AUO – ca 11 procent²³⁶ – och inom utbild- ningen totalt – ca 16 procent.²³⁷

236. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidare- anställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

237. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som ut- förs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 90: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Malmö högskola under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO 20 poäng	0,2	0,0	8,3	2,2	38,5	16,7	47,0	18,9	65,9	21,8	12,3	68,8	31,3	100,0
Inriktningar	0,0	0,3	9,3	8,5	33,2	21,2	42,5	30,0	72,6	11,0	16,4	53,5	46,5	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,9	7,2	9,3	36,4	18,3	43,6	28,5	72,1	19,9	8,0	63,5	36,5	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	0,5	8,2	7,9	35,5	19,2	43,7	27,6	71,3	16,8	11,9	60,5	39,5	100,0

Under år 2003 gjordes särskilda satsningar på att förstärka den lärarutbildningsanknutna forskningen, dels genom stöd till praxisnära forskningsprojekt inom ramen för samarbetet med vissa partnerskolor, dels genom stöd till adjunkters forskarutbildning. Dessutom anvisades medel för gästforskare och gästprofessorer, och tre licentiantjänster inrättades. Under 2004 inrättades ytterligare fem licentiantjänster om 50 procent.

Lärarutbildningens huvudämnen ska vara forskningsförberedande, vetenskapligt grundade och anknyta till vetenskapliga teorier och synsätt. Varje huvudämne ansvarar för sin forskningsanknytning. Forskningsmetodik uppges ingå i alla huvudämnen även om detta inte alltid framgår av kursbeteckningen.

För att utveckla studentens vetenskapliga kompetens ges från första terminen seminarier med tematiserat innehåll, som leds av disputerade lärare och dit också partnerskolornas lärare inbjuds.

Examensarbetet, och därigenom huvudämnet, går att bygga på med en magisterkurs vid Malmö högskola antingen i *utbildningsvetenskap med inriktning mot praktisk pedagogik* eller i *pedagogik*.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet omfattar tio poäng och utförs på kandidatnivå inom huvudämnet. Studenterna uppmanas att söka uppsatsämnen under VFU och förankra dem vid sin VFU-skola.

I huvudämnet är det lektorer som ansvarar för handledning och examination av examensarbetet, men även doktorander som kommit en bit på väg i sin forskarutbildning kan utses till handledare. Examinator ska alltid vara disputerad.

Riktlinjer för examensarbetena har utformats på respektive enhet och en arbetsgrupp är tillsatt för att diskutera kravnivåerna.

Forskarutbildning

Läraryrkesutbildningens områdesstyrelse beslutar om budget och fördelning av anslag för forskarutbildning i pedagogik, svenska med didaktisk inriktning och historia, samt till de tre forskarskolorna utifrån förslag och beredning i områdesstyrelsens forskningsnämnd. Under områdesstyrelsen finns forskarutbildningsnämnderna i pedagogik respektive svenska med didaktisk inriktning vilka ansvarar för antagning, fastställande av studieplaner samt kvalitetsfrågor. Eftersom Malmö högskola saknar humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde utfärdas doktorsexamen av det lärosäte som antagit doktoranderna.

Under perioden 1996–2000 bedrevs forskarutbildning i pedagogik och i svenska med didaktisk inriktning i anslutning till läraryrkesutbildningen. Under perioden antogs cirka 50 forskarstuderande. År 2003 fanns, förutom dessa redan etablerade inriktningar, även forskarutbildningar inom de nationella forskarskolorna i historia, naturvetenskapens och teknikens didaktik samt pedagogiskt arbete.

Under 2003 fanns 89 forskarstuderande inom områdesstyrelsens ansvarsområde, varav 27 antagna efter 2001. Tjugoen var placerade vid andra lärosäten. Av samtliga forskarstuderande var 69 antagna till pedagogik, 12 till ämnesdidaktik och 8 till historia. 60 av dem hade egen läraryrkesutbildning och majoriteten har läraryrkesutbildade handledare. En övervägande majoritet hade någon av sina handledare vid Malmö högskola.

Den nya läraryrkesutbildningen ger behörighet till forskarutbildning i pedagogik. För forskarstudier i svenska med didaktisk inriktning krävs även två års yrkeserfarenhet samt eventuellt ytterligare kompletteringar beroende på den sökandes läraryrkesutbildning. Enligt muntliga överenskommelser med berörda enheter och institutioner vid Lunds universitet ger läraryrkesutbildningen, efter kompletterande magisterutbildning, särskild behörighet till forskarstudier i *historievetenskap och lärande*, till *geografi* samt till *miljö och lärande*.

Vid läraryrkesutbildningen pågår arbete med att skapa en samlad utbildningsvetenskaplig forskarutbildning.

Bedömargruppen noterar att vid Malmö högskola har relativt omfattande resurser avsatts för finansiering av läraryrkesutbildningsanknuten forskarutbildning.

VFU-organisationen

VFU genomförs inom ett partnerskolesystem med 15 partnerområden, där varje område innehåller alla skolformer från förskola till gymnasieskola och vuxenundervisning, och ett stort antal partnerskolor.

Placeringen av studenter fungerar utan problem – ”Kommunen *vill* ta emot studenter för att sedan kunna anställa dem”, enligt högskolan. Under platsbesöket var studenterna mycket positiva. Flera av dem vikarierar inom skolorna för att skaffa sig mer praktisk erfarenhet. Samtidigt vilar ett stort ansvar på studenterna själva att ta vara på de möjligheter som VFU innebär. Till stöd för partnerskolans lärare, studenterna och för högskolans lärare och mentorer finns skriften *På väg mot läraryrket* med en sammanställning av ett antal förmågor, som studenten ska sträva mot att uppnå under VFU.

Ett åttiotal av högskolans lärare är knutna till partnerområdena som mentorer. Deras ansvar är att följa studenternas utveckling och bedöma deras prestationer under VFU samt fungera som länkar mellan studenterna och partnerskolan. Detta innebär enligt lärarna att kopplingen mellan de högskoleförlagda och de verksamhetsförlagda studierna stärks. Mentors-träffar genomförs regelbundet.

Enligt självvärderingen har lärarutbildningens samverkan med det omgivande samhället, skolor och kommuner i Skåne, ”ökat explosionsartat” under senare år. Ett antal mötesplatser mellan skolan och högskolan har utvecklats, där utvecklings- och forskningsfrågor inom skolan och högskolan diskuteras. Till exempel bjuds fältets lärare in till allmän- och ämnesdidaktiska seminarier, och kommuner som ligger långt från Malmö kan få utlokaliserade seminarier där man utbyter erfarenheter på kvällstid. Det förekommer även att fältets lärare undervisar vid högskolan.

Det är bedömargruppens intryck att den nuvarande VFU-organisationen är väl anpassad för att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier, och att både lärosätet och kommunerna har gjort stora ansträngningar för att skapa förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Det särskilda organet – Lärarutbildningens områdesstyrelse

Lärarutbildningens områdesstyrelse har det övergripande ansvaret för lärarutbildningens innehåll och uppläggning, inom de ramar som högskolestyrelsen fastställt. Ansvaret omfattar grundutbildning, forskning och forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen samt samverkan med

det omgivande samhället.²³⁸ I praktiken innebär detta att områdesstyrelsen fastställer utbildningsplaner och beslutar om budget för både grundutbildning och forskning/forskarutbildning samt tillsätter lektorstjänster. Den har också ansvar för kontakterna med kommunerna och för partnerskoleavtalet tillsammans med ledningen.

Fyra beredande nämnder är knutna till områdesstyrelsen: anställningsnämnden, forskningsnämnden, medie- och biblioteksnämnden samt utbildningsnämnden. De beslutar om kursplaner på delegation från styrelsen.

Det interna fördelningssystemet av resurser, utifrån lokala prislappar för olika typer av kurser, uppfattas i stort som rättvist, genomskinligt och påverkbart. Enheterna har fullt budgetansvar för kurserna inom sitt kunskapsfält.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

En av områdesstyrelsens uppgifter är kvalitetssäkring av verksamheten. Inom lärarutbildningen inleddes ett områdesgemensamt kvalitetsarbete hösten 2002 för att utveckla och revidera kurser och kursplaner, för att på så sätt kvalitetssäkra utbildningen. Ett omfattande utrednings- och utvärderingsarbete har genomförts och dokumenterats i en rad rapporter. *Kollegiegranskning* har införts för att vidareutveckla utbildningens kvalitet, och en kvalitetskoordinator har tillsatts för att samla in och analysera studenternas erfarenheter av den nya lärarutbildningen.

Bedömgargruppen noterar att ett omfattande utvärderings- och utvecklingsarbete kontinuerligt har bedrivits och dokumenterats i ett stort antal rapporter.

Studenterna har rätt till representation i alla beredande och beslutande organ. Många platser, ungefär en tredjedel, är dock obesatta. Studentrepresentanter ingår i lärarutbildningens ledningsgrupp tillsammans med bl.a. enhetsledarna och träffas en gång i veckan. Så kallade studentrådslag genomförs en gång per termin.

Förslag och rekommendationer

- Den egna uppläggningsen bör tydligt redovisas också i examensordningens termer så att lärosätet i examensbevisen kan intyga att de studenter som får ut lärarexamen har uppfyllt examensordningens krav.

238. Arbetsuppgifter, arbetsordning m.m. för lärarutbildningens styrelse fastställda av styrelsen den 13 december 2002.

- Bedömargruppen förutsätter att examensbevisen utformas så att det av dem tydligt framgår hur den genomgåna utbildningen innebär att den studerande uppfyllt kraven för lärarexamen.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Fördelningen av VFU inom programmet bör ses över.

Mitthögskolan/Mittuniversitetet

Läroprogrammets lokala profil

Tabell 91: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Mitthögskolan under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	1 (1)	0,50	8 (4)	2,12	32 (25)	16,28	41 (30)	18,90	20 (8)	4,89	61 (38)	23,79
Män	2 (0)	0,42	26 (12)	6,86	21 (18)	9,30	49 (30)	16,58	23 (11)	4,89	72 (41)	21,47
Alla	3 (1)	0,92	34 (16)	8,98	53 (43)	25,58	90 (60)	35,48	43 (19)	9,78	133 (79)	45,26

Ett folkskollärarseminarium grundades i Härnösand år 1842. Förskollärarutbildning etablerades 1974, fritidspedagogutbildning några år senare och gymnasielärarutbildning 1998.

Den 1 januari 2005 blev Mitthögskolan universitet med verksamhet och campus i Härnösand, Sundsvall, Örnsköldsvik och Östersund.²³⁹ Huvuddelen av lärarutbildningen är förlagd till Härnösand, dvs. hela det allmänna utbildningsområdet, samtliga inriktningar utom två samt flertalet specialiseringar. Utbildning ges för verksamhet inom förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Programmet expanderar och under 2003 utgjorde lärarstudenterna enligt uppgift nästan 20 procent av det totala antalet studenter vid Mitthögskolan.

Reformen uppges ha inneburit att lärarutbildningen nu är bättre förankrad inom högskolan än tidigare. Fyra av åtta institutioner svarar för de flesta kurserna och det mesta av undervisningen.²⁴⁰ Störst ansvar har institutionen för utbildningsvetenskap.

Det nya läroprogrammet har redan reviderats ett par gånger, bland annat eftersom högskolan omorganiserats och för att man har behövt kompensera för den korta planerings- och igångsättningstiden vid starten. Antalet inriktningar har förändrats och även det nuvarande utbudet, som

239. I och med att utvärderingen utfördes under 2003 och 2004, innan högskolan blev Mittuniversitetet, används begreppet Mitthögskolan genomgående i texten.

240. De institutioner som är mest involverade är institutionerna för humaniora (HUM), för naturvetenskap och miljö (NTM), för teknik, fysik och matematik (TFM), samt för utbildningsvetenskap (UTV).

omfattar tolv inriktningar,²⁴¹ är under utredning. Möjligen kommer utbudet framöver att koncentreras till färre områden. Utbudet av inriktningar bestäms i huvudsak utifrån lärarnas kompetens, men även kommunernas behov vägs in. Till varje inriktning antas i regel 30 studenter.

Mitthögskolan ingår i gruppen Samverkan för pedagogisk utveckling i Norrland (SAMPU) tillsammans med lärarutbildningarna i Luleå och Umeå, de regionala utvecklingscentrumen (RUC) och kommunförbunden, Skolverket och Myndigheten för skolutveckling. Här diskuteras samordning av utbildningsutbudet i regionen.

Lärarprogrammet ges även per distans, på hel- eller deltid. Hösten 2004 valde närmare 60 procent av dem som sökte till lärarprogrammet att studera på distans. Stora delar av distansutbildningen är knutna till lärcentra på flera platser i inlandet, t.ex. i Sollefteå och Arvidsjaur.

Under platsbesöket uppgav flera studenter att även delar av den reguljära utbildningen ges per distans och att detta inte är tydligt när man söker till programmet. Det framgår t.ex. inte av programmets utbildningsplan.

Det är, enligt bedömargruppen, viktigt att programinformationen görs så fyllig att sådana missförstånd inte uppstår.

Tabell 92: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Mitthögskolan under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Mitthögskolan

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	287,0	66,3	353,3
HÅS inriktningar	233,5	54,2	287,7 ²⁴²
HÅS specialiseringar	174,3	35,2	209,5
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	694,8	155,7 ²⁴³	850,5
Totalt HÅS, Mitthögskolan	5 147,6	2 945,9	8 093,6

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

De flesta lärarstudenter inleder sin utbildning med en termin AUO. Därefter läser de en inriktning och sedan specialiseringar i valfri följd. Lärar-

241. De inriktningar som erbjuds är: barn- och ungdomspedagogik – förskola och förskoleklass; barn- och ungdomspedagogik – grundskolans tidigare år och fritidshem; biologi; engelska; historia; matematik; matematik/naturvetenskap; naturvetenskap/teknik/samhälle; samhällskunskap; samhällsorientering; språk och kultur; svenska.

242. En förhållandevis stor grupp av studenter uppges göra studieuppehåll, främst eftersom de läser en inriktning vid någon annan högskola.

243 Flera satsningar har genomförts för att locka fler män till lärarutbildningen, t.ex. projektet Fler män till lärarutbildning och satsningar på att nå värnpliktinga.

programmet ska enligt utbildningsplanen i normalfallet avslutas med den andra och tredje AUO-terminen.

Bedömargruppen noterar att det är svårt att åstadkomma progression mellan olika utbildningsområden om inte områdenas inbördes ordning fastställs.

De flesta studenterna läser endast en inriktning, alltså även de som går 180-poängsutbildningen. Det innebär att de flesta endast garanteras 20 poäng VFU i sin utbildning, och inte heller självklart får ämnesdidaktisk undervisning i alla ämnen.

Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att ge studenterna på 180-poängsutbildningen möjlighet att endast läsa en inriktning. Detta innebär en reducering av VFU-utrymmet och det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd. Som en konsekvens uppstår ett extra långt VFU-uppehåll i utbildningens mitt, i och med att 14 av totalt 20 VFU-poäng är förlagda till utbildningens tre första terminer. Detta kritiserades av kommunernas representanter under platsbesöket. Bedömargruppen noterar att VFU är mycket ojämnt fördelad inom utbildningen, vilket kan försvåra den växelverkan mellan högskoleförlagda och verksamhetsförlagda delar som är en av reformens centrala intentioner.

Allmänt utbildningsområde

Av de 60 poäng som ingår i det allmänna utbildningsområdet (AUO) är 50 ämnesbestämda som "pedagogik", även om undervisningen ges av lärare från olika ämnen och institutioner. Resterande 10 poäng utgörs av examensarbetet.²⁴⁴ Hälften av kurserna beskrivs som tvärvetenskapliga, hälften som "centralt kunskapsområde". Institutionen för utbildningsvetenskap fungerar som värdinstitution för AUO.

Bedömargruppen noterar att barns och ungdomars läs- och skrivutveckling tas upp endast mycket sparsamt i undervisningen. Kursen *lärande, undervisning och specialpedagogik* syftar till att ge de studerande yrkeskunskaper och yrkesfärdigheter genom integration av teori och praktik i den verksamhetsförlagda delen. Här utgår konkreta exempel från pedagogiskt arbete med läs- och skrivutveckling samt matematik.

VFU ingår i fem av sex delkurser inom AUO, med två VFU-poäng per kurs. Under den första terminen ska de studerande utveckla kunskaper

244. Följande sex 10-poängskurser ingår i AUO: läraryrkets kommunikationsformer; lärande, undervisning och specialpedagogik; socialisation, kulturfrågor och samhälle; samhällsuppdrag, demokrati och värdegrund; människa – miljö; examensarbete.

kring faktorer som påverkar barns och ungdomars lärande, reflektera över olika kommunikationsformer och skaffa sig överblick över hur samhällsuppdraget uppfattas i olika pedagogiska verksamheter. Den VFU som ingår i den andra terminen handlar om att planera, genomföra och följa upp undervisning. Här ska studenterna bland annat lära sig provkonstruktion och betygssättning. Även inom den tredje AUO-terminen får studenterna träna att undervisa under VFU. Som speciell uppgift ska de sätta sig in i hur skolans miljöarbete och miljöundervisning kan bedrivas.

För studenter med ämneskompetens erbjuds det allmänna utbildningsområdet, AUO 60 poäng, som fristående distanskurs. Om dessa studenter saknar VFU i sina tidigare ämnesstudier erbjuds de dessutom en särskild 10-poängskurs som behandlar teori och praktik i läraryrket och som även innehåller VFU.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna omfattar 40 eller 60 poäng, varav minst 10 poäng utgörs av VFU och minst 5 av ämnesdidaktik. De är antingen ämnesbaserade eller tvärvetenskapliga.

Institutionerna ansvarar för innehåll och undervisning, antingen som värdinstitutioner med huvudansvar för en eller flera inriktningar, eller genom att bidra med vissa kurser och lärarinsatser.

I inriktningarna ingår ”didaktiska strimor”, utformade antingen som särskilda delkurser eller integrerade i ämnesundervisningen. Under platsbesöket uppgav både studenter och kommunrepresentanter att didaktiseringen har kommit mycket olika långt inom inriktningarna.

Antalet specialiseringar har ökat över tid. De utgörs av särskilt framtagna kurser²⁴⁵ och övriga kurser inom Mitthögskolans kursutbud. Även utlandsstudier kan tillgodoräknas som specialisering.

Studenternas valfrihet

Studenterna söker till lärarutbildningen via en av inriktningarna och bygger sedan termin för termin, via fortlöpande val, sin egen utbildning.

245. Specialiseringarna: historisk arkeologi/arkeologi A; arkiv- och informationsvetenskap; etnologi A; konstvetenskap; litteraturvetenskap A; kreativt skrivande; musikvetenskap; sjuksköterskeutbildning (anses som en specialisering i en lärarexamen); socialt arbete A; sociologi. Valfri kombination av två av följande tre kurser vid Mitthögskolan: kommunikation, konflikt och konflikthantering, 10 poäng; barn och barnkunskap, 10 poäng; special- och socialpedagogik, 10 poäng.

Söktrycket är störst till *språk och kultur* och *barn- och ungdomspedagogik*, två inriktningar mot verksamhet inom förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år. Därför har antalet platser till dessa utökats. I allmänhet föredrar dock studenterna att läsa inriktningar mot äldre barn och ungdomar, än mot yngre barn. Till naturvetenskapliga inriktningar finns mindre än en sökande per plats vilket gör att alla behöriga antas. Även till matematikinriktningen är söktrycket lågt. Kvinnorna är flest inom alla inriktningar utom i *samhällskunskap* och *historia*, där männen är i majoritet, och i *matematik/naturorientering* där könsfördelningen är ganska jämn.

Någon särskild studievägledningsresurs för lärarprogrammet finns inte. Institutionernas studievägledare ansvarar för vägledning inom lärarprogrammet och annan utbildning. I självvärderingen framhålls att studievägledningen behöver reformeras. Bedömargruppen uppfattar den nuvarande studievägledningsresursen som otillräcklig.

På högskolans webbsida uppmanas studenterna att hålla kontakt med framtida arbetsgivare för att få bekräftat att de gör val som leder till att de blir anställningsbara.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 93: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Mitthögskolan under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,05	-	0,22	0,87	5,29	2,26	5,56	3,13	8,69	1,10	0,19	6,66	3,32	9,98
Inriktningar totalt	-	0,42	0,52	2,81	2,95	3,83	3,47	7,06	10,53	1,48	2,42	4,95	9,48	14,43
Övrigt inkl. specialisering	0,45	-	1,38	3,18	8,04	3,21	9,87	6,39	16,26	2,31	2,28	12,18	8,67	20,85
Totalt	0,50	0,42	2,12	6,86	16,28	9,30	18,90	16,58	35,48	4,89	4,89	23,79	21,47	45,26

Enligt självvärderingen strävar högskolan efter att öka andelen vetenskaplig litteratur inom både inriktningar och AUO, och att förstärka lärarnas kompetens. Inom AUO utförs ungefär 11 procent av undervisningen av disputerade tillsvidareanställda lärare. Det är en jämförelsevis låg andel.²⁴⁶

246. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

Inom utbildningen som helhet utförs 22 procent av undervisningen av lektorer och professorer.²⁴⁷

Tabell 94: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Mitthögskolan under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare			Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla						
AUO	0,5	0,0	2,2	8,7	53,0	22,6	55,7	31,4	87,1	11,0	1,9	66,7	33,3	100,0	
Inriktningar	0,0	2,9	3,6	19,4	20,5	26,6	24,1	48,9	73,0	10,3	16,8	34,3	65,7	100,0	
Övrigt inkl. specialisering	2,2	0,0	6,6	15,3	38,6	15,4	47,3	30,6	78,0	11,1	10,9	58,4	41,6	100,0	
Hela nya lärarprogrammet	1,1	0,9	4,7	15,1	36,0	20,6	41,8	36,6	78,4	10,8	10,8	52,6	47,4	100,0	

Under den första AUO-terminen introduceras grundläggande forskningsmetodik, och i den andra – som normalt utgör utbildningens näst sista termin – ”fördjupas den vetenskapliga problematiken” som en förberedelse inför det självständiga arbetet.

Ämnesinriktningarna är påbyggbara till minst C-nivå. Det är däremot inte de tvärvetenskapliga inriktningarna. En magisterexamen med ämnesbredd som vidareutbildning för verksamma lärare planeras.

Det självständiga arbetet

Det självständiga arbetet utförs inom AUO och omfattar tio poäng. Om det är tydligt knutet till ett ämne kan studenten räkna dessa tio till ämnet i stället för till AUO. Bedömgruppen ifrågasätter om inte denna konstruktion innebär en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

Studenten ska försvara sitt arbete vid ett seminarium och dessutom opponera på en annan students examensarbete. Ett handledarkollegium som består av lektorer och professorer diskuterar principer för handledning och examination.

Hittills har handledarna i de flesta fall varit disputerade och examinatorn är det alltid. Samma person kan inte vara både handledare och examinator. I och med att antalet examensarbeten ökar medan antalet disputerade i stort sett är konstant kan det i framtiden bli svårt att hålla fast vid kraven på handledarnas kompetens.

²⁴⁷ Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Enligt självvärderingen är det ett organisatoriskt problem att institutioner vid olika campus medverkar vid genomförandet av examensarbetet.

Bristerna i studenternas språkbehandling är ibland ”överraskande och oroväckande” skriver högskolan också i självvärderingen. Vid platsbesöket redovisades åtgärder för att möta denna brist.

Forskarutbildning

Mitthögskolan har ingen egen forskarutbildning utan samarbetar med Umeå universitet, Stockholms universitet och Linköpings universitet för antagning och examination av forskarstuderande. Lärarutbildningsnämnden ansvarar för finansiering av forskarstuderande.

Forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen har sedan 2000 bedrivits i samarbete med andra lärosäten framför allt inom ämnet pedagogik. År 2003 fanns tio forskarstuderande inom nämndens ansvarsområde, varav sju var antagna efter 2001. Alla var placerade vid Mitthögskolan. Två av dem var antagna till ämnesdidaktik, sex till pedagogik och två till övriga ämnen. Samtliga forskarstuderande hade egen lärarutbildning och majoriteten av dem hade någon av sina handledare vid högskolan.

Det är oklart vilken eller vilka forskarutbildningar som Mitthögskolans nya lärarutbildning ger behörighet för. Det antagande lärosätet bedömer de sökandes meriter.

Lärarutbildningen planerar att inrätta en egen forskarutbildning och har beslutat att inrätta en professur i pedagogik med inriktning mot didaktik.

Mitthögskolan medverkar i den nationella forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik (FontD).

VFU-organisationen

En särskild organisation har byggts upp för VFU, med institutionen för utbildningsvetenskap som värdinstitution. Organisationen bygger på partnerområden inom kommuner i Västernorrlands län, Jämtlands län och i Hälsingland. Till varje partnerområde knyts två kontaktpersoner från högskolan. Kontaktpersonerna har regelbundna träffar med partnerområdenas samordnare och ordnar också en tvådagarsutbildning för dessa.

På grund av bristen på VFU-platser vid gymnasieskolorna är det inte alltid möjligt att uppfylla valfrihetskravet för de studenter som tänker utbilda sig till gymnasielärare. Även till grundskolans senare år kan det vara

svårt med placeringar. Enligt högskolan har man dock hittills för det mesta lyckats få relevanta placeringar.

Högskolans lärare besöker studenterna endast i enstaka fall under VFU. Som grund för examinationen av VFU får lärarna i stället ett bedömningsunderlag från VFU-skolan.

Under platsbesöket uppgav kommunernas representanter att kontakten mellan de lokala lärarutbildarna och högskolan skulle kunna vara bättre. De efterlyste ett större inflytande över VFU-uppgifter och övrig planering. Den nya lärarutbildningen beskrevs som svår att förstå och informationen från högskolan som otillräcklig. En ny överenskommelse har slutits med kommunerna under 2004, och i och med denna har den tidigare knäckfrågan om kommunernas ekonomiska ersättning retts ut och därmed uppges även förutsättningarna för samarbete ha förbättrats.

Högskolan erbjuder en utbildning som de flesta lokala lärarutbildare genomgått.

Det särskilda organet – Lärarutbildningsnämnden

Lärarutbildningsnämnden jämställs med högskolans båda andra nämnder, områdesnämnden för humanvetenskap och fakultetsnämnden för naturvetenskap, teknik och medier. Ansvarsområdena är i princip desamma. Men när lärarutbildningsnämnden ska ha ”ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning som knyter an till sådan utbildning”²⁴⁸ så innebär detta endast att man ansvarar för den ”institutionsövergripande lärarutbildningen”.²⁴⁹ Alla institutioner som medverkar i lärarutbildningen hör till någon av högskolans båda andra nämnder. På grund av förändringarna inom universitetets organisation har nämnden begärt förtydliganden i delegationsordningen.

Bedömargruppen ifrågasätter om lärarutbildningsnämnden har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.²⁵⁰

248. Beslutsordning för del av Mitthögskolans verksamhet, Beslut 20001-10-15, Dnr 13/0000861.

249. Citat från Mittuniversitetets webbplats.

250. I högskolelagen fastslås att alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas ska ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning, i förekommande fall även för forskarutbildning, som knyter an till sådan utbildning. I proposition 1999/2000:135 sägs vidare att ”Det bör garanteras att lärosätenas styrning av lärarutbildningen samt forskning och forskarutbildning i nära anslutning därtill sker samlat” (s. 44).

Ärenden till lärarutbildningsnämnden bereds av utbildnings- och forskningsbyrån med en grundutbildningshandläggare/utbildningsledare på heltid, en FoU-ledare på 80 procent och en halvtidsanställd ekonomiskekreterare. Tiden för beredning av nämndens ärenden uppges dock vara mycket begränsad eftersom dessa tre även har andra arbetsuppgifter.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

I samarbete med Högskolan i Gävle och Högskolan Dalarna har ”peer reviews” genomförts med fokus på programmets struktur och innehåll vid respektive lärosäte. Även de diskussioner som förekommer inom lärarkollegiet, där lärare från samtliga institutioner som är involverade i läraryrket samlas ett par gånger per termin, beskrivs som en viktig del av kvalitetsarbetet inom läraryrket.

Studenter erbjuds representation i alla beslutande organ, t.ex. i lärarutbildningsnämnden, i de flesta arbetsgrupper, i högskolestyrelsen, i institutionsråden och i ämneskollegierna. Dock är det svårt att rekrytera studenter som är villiga att engagera sig. Enligt högskolan kan ett skäl vara att distansstudenterna, som är många inom lärarutbildningen, har svårare än andra att engagera sig i aktiviteter på campus.

Kursvärderingar genomförs efter samtliga kurser och resultaten återförs systematiskt till studenterna. Åtgärder som vidtagits utifrån kursvärderingarna redovisas för kommande studentgrupper.

Förslag och rekommendationer

- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- Valet att låta 180-poängsutbildningen innehålla endast tio poäng inriktnings-VFU bör omprövas.
- Fördelningen av VFU inom programmet bör ses över.
- Studievägledningsorganisationen bör ses över.
- Den externa informationen om läraryrket behöver förbättras, bl.a. behöver inslagen av distansbaserad undervisning framgå.
- Bedömargruppen förutsätter att Högskoleverket prövar det särskilda organets ansvar och befogenheter inom Mittuniversitetet i kommande granskningar. Mitthögskolan blev universitet i januari 2005 och fick därmed ny organisation (fakultetsorganisation) och ny delegationsordning. Bedömargruppens ifrågasättande av den tidigare organisationen för lärarutbildningen kan därmed ha blivit inaktuell.

Mälardalens högskola

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 95: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Mälardalens högskola under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	16 (10)	8,07	15 (14)	7,60	31 (24)	15,67	12 (7)	3,57	43 (31)	19,24
Män	3 (2)	0,75	12 (3)	6,05	15 (13)	6,69	30 (18)	13,49	11 (4)	4,23	41 (22)	17,72
Alla	3 (2)	0,75	28 (13)	14,12	30 (27)	14,29	61 (42)	29,16	23 (11)	7,80	84 (53)	36,96

Dåvarande Högskolan i Eskilstuna/Västerås startade 1977, och då inordnades förskollärarseminariet i Västerås i denna. Denna första lärarutbildning lades ner 1993. Under 1990-talet utlokaliseras vissa kombinationer av grundskollärarutbildningen från Stockholms universitet till Eskilstuna och 1998 fick högskolan egen examensrätt för gymnasieläro- och grundskollärarutbildning inom årskurs 4–9. När den nya lärarutbildningen startade gavs under de första två åren endast inriktningar mot dessa båda verksamheter. Men kommunerna efterlyste framför allt utbildning för förskollärare, och 2003 kompletterades därför utbudet med inriktningar mot förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år.

Högskolan erbjuder 22 inriktningar,²⁵¹ varav fem mot tidigare år och övriga mot senare år och gymnasieskolan. Utbudet har bestämts utifrån högskolans befintliga ämnen och lärarkompetens. Även kombinationsutbildningar finns, där studenterna samtidigt utbildas till antingen både lärare och civilingenjör, eller till lärare och ingenjör.

Några inriktningar kommer eventuellt att läggas ner, eftersom de inte är efterfrågade av studenterna. Som helhet expanderar dock programmet och högskolan räknar med ”stark tillväxt” åtminstone fram till 2007. Det innebär att även lärarresurserna behöver utökas. Särskilt svårt är det att rekrytera disputerade lärare med ämnesdidaktisk inriktning.

251. De inriktningar som erbjuds är: biologi; engelska; finska; franska; fysik; företagsekonomi; historia; informatik; kemi; lek, lärande och utveckling; matematik; naturvetenskap och teknik; NO-ämnen/naturkunskap; psykologi; samhällskunskap; spanska; specialpedagogik; språk och språkutveckling; svenska; teknik; tyska; utveckling av matematiskt tänkande.

Läroarbilden beskrivs som en viktig del av högskolans verksamhet. Ungefär 400 läroarstudenter antas varje år. Samtliga högskolans tio institutioner är involverade, men fem av dem dominerar.²⁵² Programmens ledning finns i Eskilstuna.

Högskolan har formulerat fem grundläggande utvecklingslinjer som ska känneteckna studenternas lärande, och som samtidigt ska utgöra programmets lokala profil:

- medvetenhet om och ansvar för det egna lärandet
- medvetenhet om egen omvärldsuppfattning, förhållningssätt och värderingar
- skrivande som verktyg för lärande och kommunikation
- systematisk reflektion över och värdering av pedagogiska praktiker (egna och observerade)
- forskningsanknytning och ett kritiskt vetenskapligt perspektiv.

Tabell 96: Helårsstudenter (HÅS) inom den nya läroarbilden vid Mälardalens högskola under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Mälardalens högskola

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	160,4	53,3	213,7
HÅS inriktningar	167,5	57,0	224,5
HÅS specialiseringar	10,7	1,2	11,9
Totalt HÅS, nya läroarbilden	338,6	111,5	450,1 ²⁵³
Totalt HÅS, Mälardalens högskola	5 266,0	3 261,3	8 527,3

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Läroarstudenterna antas till en av 17 olika sökingångar, och läser under de första tre terminerna sin första inriktning och den första AUO-terminen. De som är antagna till *öppen ingång* läser AUO under den första terminen och väljer samtidigt sin första inriktning, som påbörjas termin två.

Från och med termin fyra följer de flesta studenterna individuella studiegångar. Den tredje och avslutande AUO-terminen läser dock samtliga under utbildningens sista år.

Bedömargruppen noterar att om studenterna erbjuds valfrihet med avseende på ordningsföljden mellan olika utbildningsområden försämras förutsättningarna att upprätthålla progressionen i programmet.

252. De fem dominerande institutionerna är: biologi och kemiteknik; humaniora; matematik och fysik; samhällsteknik samt samhälls- och beteendevetenskap.

253. Från och med hösten 2003 finns möjlighet till behörighetsförklaring vid antagningen genom validering av reell kompetens. Detta har lett till att antalet sökande med utländska examina har ökat.

Allmänt utbildningsområde

Det allmänna utbildningsområdet (AUO) omfattar 60 poäng i ämnet utbildningsvetenskap med inriktning mot pedagogiskt arbete och delas in i de tre terminskurserna *det pedagogiska arbetets grunder*,²⁵⁴ *kommunikation och symbolbildning*²⁵⁵ och *en skola för alla i en värld för alla*.²⁵⁶ Inom AUO behandlas läs- och skrivprocessen i skolans undervisning, och hur skrivande och samtal kan användas i undervisningen i olika ämnen som redskap för lärande. Ungdomars språk och språkutveckling under skoltiden, tvåspråkighet och olika språkformer tas upp.

Alla delkurser ges på halvfart. De studenter som studerar på heltid läser därmed två kurser parallellt. Tanken är att halvfartstudierna ska ”gynna studentens utvecklingsprocess”. Det här är en uppläggning som ställer stora krav på samordningen mellan de fyra institutioner som ansvarar för olika delar av AUO.²⁵⁷

Bedömargruppen noterar att halvfartskurserna försvårar studenternas planering och samordningen mellan institutionerna.

Under platsbesöket kritiserade studenterna de varierande kravnivåerna. Vissa kurser går att ”glida igenom”, om man vill det. I undervisningen blandas studenter från olika inriktningar och verksamhetsområden.

I AUO ingår tio poäng VFU som fördelas med 1–2 poäng inom sju av AUO:s nio delkurser. VFU kommer ofta lite i skymundan i kurserna, menade studenterna under platsbesöket. Under den andra AUO-terminen ingår en fyra veckor lång VFU-period som åstadkoms genom att VFU-perioderna i två halvfartskurser sammanfaller. Högskolans lärare försöker hinna med minst ett fältbesök per studerande under VFU.

Studenter med ämneskunskaper antas till s.k. *sen ingång*. De läser ordinarie AUO samt VFU/didaktikkurser och eventuella återstående ämnes-teoretiska kurser.

254. De kurser som ingår är: de samhälleliga rummen för lärande; aspekter på lärande; muntlig och skriftliga kommunikation.

255. Andra terminens kurser är: att leda pedagogisk kommunikation – skapande processer; kommunikationens beroende av etnicitet, genus och klass; att uppfatta omvärlden.

256. Delkurserna under den tredje terminen: en värld att ta ansvar för; att utveckla en skola för alla; examensarbete.

257. Institutionen för samhälls- och beteendevetenskap ansvarar för 40 av AUO:s kurspoäng.

Inriktningar och specialiseringar

Inriktningarna är ämnesbaserade och riktade mot specifika verksamheter inom förskolan, grundskolan respektive gymnasieskolan. En diskussion förs om att ge dem ett bredare innehåll och vidare benämningar. De olika institutionerna ansvarar för uppläggning och undervisning av ”sina” inriktningar.

Ämnesteorin samläser lärarstudenterna oftast tillsammans med andra studenter²⁵⁸ och ämnesdidaktiken ges i separata kurser. Detta ställer stora krav på samverkan mellan de lärare och institutioner som ansvarar för ämnes- respektive ämnesdidaktiska kurser. Bedömargruppen noterar att utvecklingen av ämnesdidaktiken har kommit olika långt inom olika inriktningar. Även högskolan är enligt självvärderingen medveten om ”bristen på ämnesdidaktisk kompetens med vetenskaplig skolning” i lärargruppen.

I utbildningsplanen delas VFU inom inriktningarna in i sex grupper: observationer, introducerande egen undervisning, undervisningsexperiment, studiebesök, föreläsningar och seminarier, samt undervisningspraktik. Minst fem veckor per inriktning ska utgöras av sammanhållen undervisningspraktik.

VFU ingår antingen integrerad i delkurserna eller som separata kursmoment. Kursrelaterade bedömningskriterier utarbetas för respektive kurs, och examinerande lärare vid högskolan sätter betyg på samtliga moment. När VFU utgör integrerade delar i kurser har lärarutbildarlaget²⁵⁹ i partnerskolan i uppdrag att genomföra ett samtal med studenten i slutet av VFU-perioden, och då formulera vad som uppnåtts och vad som behöver utvecklas vidare under kommande VFU.

Vilka kurser som kan läsas som s.k. breddspecialiseringar inom lärarprogrammet, t.ex. vissa kurser inom inriktningarna, bestäms av den utbildningsvetenskapliga nämnden och inför valet hänvisas studenterna till programmets studievägledning. Dessutom erbjuds ett antal särskilda specialiseringskurser inom folkhälsoområdet och en obligatorisk specialisering inom 140-poängsutbildningen – *tvärvetenskaplig begreppsbildning och dess didaktik*. Till vissa kurser som kan kombineras till en specialisering ges platsgaranti.

258. Samläsning sker inte i inriktningarna svenska, matematik och fysik.

259. På varje kommunal skola bildar lärarna lärarutbildarlag.

Studenternas valfrihet

Studenterna bestämmer själva i vilken ordningsföljd som de flesta terminer ska läsas. De väljer även delkurser inom några av inriktningarna och inom vilket utbildningsområde de ska skriva sitt självständiga arbete.

Till lärarprogrammet finns i genomsnitt 1,5 förstahandssökande per plats. Flest ansökningar har öppen ingång och sökingångarna mot tidigare år. De studenter som startar med öppen ingång väljer senare oftast inriktningar inom humaniora och samhällsvetenskap. Minst populära är inriktningarna mot tyska, franska, kemi och fysik. I de två senare, samt i informatik, dominerar de manliga studenterna – här läser sammanlagt 16 män och 3 kvinnor.

Vid kansliet för lärarutbildning finns en studievägledare för lärarprogrammet. Dessutom har de fem institutioner som samarbetar kring lärarprogrammet egna studievägledare. I studievägledarnas uppgifter ingår att hjälpa studenterna att upprätta studieplaner. I och med den nya lärarutbildningen har behoven av studievägledning ökat, och särskilt de lite äldre och studieovana lärarstudenterna uppges behöva stöd. Även under platsbesöket efterlyste studenterna mer och tydligare studievägledning.

Bedömargruppen noterar att genomströmning och avhopp från lärarprogrammet beskrivs som ett problem vid Mälardalens högskola. Enligt självvärderingen skulle en utökad studievägledning kunna bidra till att minska avhoppet. Detta är en bedömning som bedömargruppen instämmer i. Ett alternativ kan vara att dra ner på valmöjligheterna, för att på så sätt minska studenternas osäkerhet och öka deras möjligheter att göra informerade val.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 97: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Mälardalens högskola under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,40	0,10	2,78	3,15	3,18	3,25	6,43	0,45	1,35	3,63	4,60	8,23
Inriktningar totalt	-	0,40	5,22	5,35	2,72	2,19	7,94	7,94	15,88	3,02	2,68	10,96	10,62	21,58
Övrigt inkl. specialisering	-	0,35	2,45	0,60	2,10	1,35	4,55	2,30	6,85	0,10	0,20	4,65	2,50	7,15
Totalt	-	0,75	8,07	6,05	7,60	6,69	15,67	13,49	29,16	3,57	4,23	19,24	17,72	36,96

Andelen undervisning som utförs av tillsvidareanställda, disputerade lärare inom AUO är synnerligen låg, ca 6 procent,²⁶⁰ samtidigt som andelen disputerade lärare är mycket hög inom inriktningar och specialiseringar och därmed även inom utbildningen som helhet. Professorer och lektorer svarar för 40 procent av undervisningen totalt inom programmet.²⁶¹

Tabell 98: Procent Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Mälardalens högskola under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	4,9	1,2	33,8	38,3	38,6	39,5	78,1	5,5	16,4	44,1	55,9	100,0
Inriktningar	0,0	1,9	24,2	24,8	12,6	10,1	36,8	36,8	73,6	14,0	12,4	50,8	49,2	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	4,9	34,3	8,4	29,4	18,9	63,6	32,2	95,8	1,4	2,8	65,0	35,0	100,0
Hela nya lärarprogrammet	0,0	2,0	21,8	16,4	20,6	18,1	42,4	36,5	78,9	9,7	11,4	52,1	47,9	100,0

Under platsbesöket beskrev studenterna det vetenskapliga perspektivet som framträdande inom AUO. Undervisning om vetenskaplig metod ingår i den första terminen. Denna följs upp under nästa AUO-termin då studenterna övar datainsamling inom ett skolutvecklingsprojekt som de utför i anslutning till VFU. I den tredje AUO-terminen ingår oftast examensarbetet.

Inom inriktningarna är den vetenskapliga grunden inte specifikt skol- eller lärarutbildningsinriktad.

Samtliga inriktningar mot gymnasieskolan och grundskolans senare år är påbyggbara till filosofie kandidatexamen. Magisterexamen om 160 poäng kan utfärdas i flera ämnen som ingår i lärarprogrammet. Till yrkesverksamma lärare erbjuder högskolan även en s.k. breddmagister.

Forskarutbildning

Utbildningsvetenskapliga nämnden ansvarar för den lärarutbildningsanknutna forskarutbildningen i naturvetenskap och teknik genom finansiering och genom att utarbeta studieplaner, som sedan antas av fakultetsnämnden för naturvetenskap och teknik. Utbildningsvetenskapliga

260. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

261. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

nämnden bidrar i vissa fall även till finansiering av doktorander inom andra ämnesdidaktiska områden och pedagogik.

År 2003 fanns sex forskarstuderande inom den utbildningsvetenskapliga nämndens ansvarsområde, samtliga antagna efter 2001. Av dessa var två antagna till forskarutbildning i pedagogik, två till ämnesdidaktik och två till övriga ämnen. Samtliga hade någon av sina handledare vid Mälardalens högskola.

Lärarstudenterna är efter examen, och om de läst 180 poäng med relevant inriktning, behöriga till forskarutbildning i *naturvetenskapernas och teknikens didaktik*.

Mälardalens högskola medverkar i de nationella forskarskolorna matematik med ämnesdidaktisk inriktning och naturvetenskapernas och teknikens didaktik (FontD) samt forskarskolan vuxnas lärande.

Det självständiga arbetet

Ett självständigt arbete som motsvarar tio poäng genomförs antingen inom AUO eller inom en inriktning. De flesta studenter förutsätts välja AUO. Fram till 2004 hade bara några få examensarbeten skrivits. Först under hösten 2005 kommer verksamheten att vara i gång på allvar och tills dess behöver handledningsresursen stärkas. För närvarande finns inte handledarkompetens men ett utvecklingsarbete pågår. Inom AUO kommer grupphandledning att införas. Handledarna bör vara lektorer eller adjunkter som har påbörjat sin forskarutbildning.

Riktlinjer med bedömningskriterier finns utarbetade.

Under platsbesöket uppgav studenterna att förberedelserna för det självständiga arbetet kommer alltför sent, och att framförhållningen är dålig.

VFU-organisationen

Inför hösten 2003 hade högskolan tecknat samarbetsavtal med elva kommuner, inkluderande cirka 70 partnerskolor, och 560 studenter hade placerats. I Västerås försvåras placeringarna av att kommunen även har avtal med lärarutbildningen vid Uppsala universitet.

Skolorna organiseras i sju partnerområden som vardera stöds av en av högskolans lärare med samordningsansvar. Inom högskolan bildar dessa lärare ett arbetslag tillsammans med VFU-ansvarig på kansliet för lärarutbildning.

Lärarna i varje skola bildar *lärarutbildarlag* och varje lag tar emot ett antal studenter som i sin tur bildar *studentarbetslag* med ett tiotal studenter i varje. I studentarbetslagen är det meningen att studenterna ska prova på

ett lärarlagsliknande arbetssätt. Studenterna gör sin VFU på samma skola under hela utbildningen, och partnerskolan har ett fadderansvar under hela den tiden. Vad det ansvaret innebär bestämmer skolan.

Studenterna genomför det mesta av sin VFU under korta perioder, motsvarande 1–2 kurspoäng. Bedömggruppen noterar att den fragmentarisering av utbildningen som detta skulle kunna innebära verkar motverkas av sättet att organisera VFU på fältet, framför allt av studenternas inplacering i permanenta studentarbetslag och av det helhetsansvar som skolorna tar på sig.

Under platsbesöket uppgav kommunernas företrädare att den nya lärarutbildningen har inneburit att fältets ansvar ökat, och att det fortsätter att öka i och med att lärarutbildningen expanderar. Samtidigt har varken kommunernas resurser eller högskolans information alltid varit tillräcklig. Organisationen utsätts därmed för stora påfrestningar och inför 2004 avsatte nämnden för lärarutbildning särskilda medel för att stärka institutionernas samverkan med partnerskolorna. Bedömggruppen ser dock inte hur högskolans nuvarande VFU-organisation skulle kunna skapa förutsättningar för ett systematiskt och ömsesidigt samarbete med berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen.

Drygt 200 av de kommunala lärarutbildarna hade fram till och med 2004 deltagit i den handledarutbildning som högskolan anordnar i Västerås och Eskilstuna.

Det särskilda organet – Utbildningsvetenskapliga nämnden

Utbildningsvetenskapliga nämnden har det övergripande ansvaret för planering, styrning, utveckling och kvalitetssäkring av lärarutbildningen. Nämnden har också ansvar för att forskning med relevans för lärarutbildningen byggs upp, beslutar om lärarutbildningens struktur och organisation, utbildningsplaner och examenskrav, kursutbud, arbetsfördelning mellan de institutioner som medverkar i lärarutbildningen samt om rekryteringsmål för lärarutbildningen. Nämnden samråder med kommunerna om VFU och medverkar vid anställning av lektorer och professorer.²⁶² Utbildningsvetenskapliga nämnden har i princip motsvarande ansvar som högskolans båda fakultetsnämnder,²⁶³ förutom att man inte har ett eget fakultetsområde.

262. Rektors delegation, 2004-03-11.

263. Fakultetsnämnden för naturvetenskap och teknik, respektive fakultetsnämnden för humaniora, samhälls- och vårdvetenskap.

Högskolans styrelse beslutar om medel till nämnderna, som i sin tur fördelar uppdrag och medel till institutionerna. Ett undantag gjordes inför 2004 års budget, då högskolan stod inför ett växande underskott och rektor själv beslutade om institutionernas medel.

Till en början var institutionen för samhälls- och beteendevetenskap värdinstitution för lärarutbildningen, som administrerades av ett särskilt kansli inom institutionen. En stark koppling fanns också till utbildnings- och forskningsavdelningen inom förvaltningen. Organisationen har nu renodlats så att ett fristående kansli för lärarutbildningen har inrättats direkt under rektor. Kansliet fungerar som samordnande värdinstitution för lärarprogrammet och dess uppdrag formuleras av utbildningsvetenskapliga nämnden, som också står för finansieringen.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Utbildningsvetenskapliga nämnden har tillsatt olika arbetsgrupper som ska följa och stödja utvecklingen av programmet. Områden som prioriteras är VFU, AUO, den lärarutbildningsanknutna forskningen och forskningsanknytningen av programmet. Dessutom finns en särskild *kvalitetsgrupp* som genomfört en studie av VFU/didaktik i inriktningarna. Sedan 2001 har programutvärderingar genomförts varje termin, och under hösten 2003 anordnade man ”lärarprogrammets dag” där lärarstudenter samlades och deras erfarenheter och synpunkter på lärarprogrammet samlades in.

Bedömargruppen noterar att Mälardalens högskola är på väg att skapa en genomtänkt modell för utvärdering och kvalitetsarbete inom lärarutbildningen.

Studenterna är representerade i den utbildningsvetenskapliga nämnden, i nämndens arbetsgrupper, i kvalitetsgruppen och i arbetsutskottet. I praktiken är det ofta svårt att finna studenter som är villiga att ta på sig dessa och liknande uppdrag.

Samtliga institutioner genomför skriftliga kursvärderingar.

Förslag och rekommendationer

- Det stora antalet valmöjligheter för studenterna bör ses över och konsekvenserna för olika studenter analyseras.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Den nuvarande studievägledningsorganisationen behöver ses över.

- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

Södertörns högskola

Lärarprogrammets lokala profil

Tabell 99: Lärare inom den nya lärarutbildningen vid Södertörns högskola under höstterminen 2003, uttryckt i antal (varav med lärarexamen) och heltidsekvivalenter, Hekv., samt fördelade efter lärarkategori och kön

	Tillsvidareanställda lärare								Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare		Antal	Hekv.	Antal	Hekv.
	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.	Antal	Hekv.				
Kvinnor	-	-	9 (3)	0,90	6 (4)	1,52	15 (7)	2,42	6 (1)	1,01	21 (8)	3,43
Män	-	-	5 (2)	0,55	5 (1)	0,85	10 (3)	1,40	7 (2)	0,80	17 (5)	2,19
Alla	-	-	14 (5)	1,45	11 (5)	2,36	25 (10)	3,81	13 (3)	1,81	38 (13)	5,62

Lärarutbildning har funnits vid Södertörns högskola sedan 1998. År 2001 inrättades den nya lärarutbildningen och hösten 2002 antogs de första studenterna.

Programmet omfattar 180–220 poäng och är inriktat mot verksamhet i grundskolans senare år och gymnasiet. Tolv inriktningar erbjuds under 2003.²⁶⁴ Det är en ökning med åtta jämfört med året innan. Diskussioner förs om att starta utbildning även mot förskoleområdet.

Programmets profil beskrivs som *interkulturell*. Interkulturellt lärande är ett tema som ska genomsyra hela utbildningen, dvs. den ska ha ett fokus på de villkor som migration och globalisering skapar i möten mellan människor i pedagogisk verksamhet. Respekt för mångfald och kommunikation beskrivs som honnörord. Även *fri bildning* beskrivs som ett genomgående inslag, som t.ex. innebär att skönlitteratur används i undervisningen.

Enligt ledningen är lärarutbildningen den enda renodlade yrkesutbildning som Södertörns högskola har och därför betraktas den också som viktig. Sju av högskolans åtta institutioner, och den naturvetenskapliga avdelningen, är involverade. Programmet är under uppbyggnad och expanderar, och målet är att inom några år utöka till cirka 850 studerande.

Trots detta har lärarutbildningen enligt lärarna låg status vid högskolan. De flesta lärarna utför mindre än tio procent av sin totala undervisning

264. Inriktningar: medier, lärande, gestaltning; svenska i flerspråkig miljö; historia och litteratur; samhällsorientering; historia med kulturhistoriskt perspektiv; biologisk mångfald; biologisk kemi (biologi och kemi 1); kemi; natur och kultur; ekologi och miljö; biologi och kemi 2; design och form.

inom lärarprogrammet. Detta leder till att en stor del av lärarkåren varken har någon djupare kunskap om lärarutbildningens intentioner eller känner till skolutvecklingen i regionen.

I självvärderingen talas om en stundtals ”orimlig arbetsbelastning” på de lärare som undervisar och ansvarar för utvecklingsarbetet inom programmet.

Lärarutbildningen är koncentrerad till Campus Flemingsberg, ett av tre campus vid Södertörns högskola. De två andra är Campus Telge och Campus Haninge.

Tabell 100: **Helårsstudenter (HÅS) inom den nya lärarutbildningen vid Södertörns högskola under år 2003, samt totalt antal helårsstudenter inom Södertörns högskola**

	Kvinnor	Män	Alla
HÅS AUO	57,5	17,0	74,5
HÅS inriktningar	28,5	5,0	33,5
HÅS specialiseringar	32,0	8,0	40,0
Totalt HÅS, nya lärarutbildningen	118,0	30,0	148,0 ²⁶⁵
Totalt, HÅS, Södertörns högskola	4 441,9	2 175,0	6 616,9

Programmets uppläggning

Normalstudiegången

Alla studenter inleder med en termins studier inom AUO. Därefter följer en obligatorisk specialisering, *kultur och migration*. I denna behandlas bland annat villkoren för språkinlärning, språkutveckling och språk-användning i skolan och samhället samt språksocialisationens betydelse för lärandet. Komplexiteten i lärarens yrkesroll och arbete i skolor med språklig, kulturell och social mångfald är ett centralt tema. Denna uppläggning innebär att lärarutbildningens särskilda profil präglar hela det första läsåret.

Därefter följer den första inriktningen under två terminer, innan nästa AUO-termin. De följande tre terminerna utgörs av ytterligare en inriktning och en specialisering innan de blivande grundskollärarna avslutar sin utbildning med AUO 3. De studenter som siktar på att bli gymnasielärare läser ytterligare en specialiseringskurs efter den tredje AUO-terminen.

265. Genomströmningen är cirka 75 procent, vilket är något lägre än riksgenomsnittet. I självvärderingen ges studenternas bristande språkfärdigheter som förklaring till de många avhopp. Enligt självvärderingen fanns i den studentkull som antogs hösten 2002 en stor andel studenter utan tidigare erfarenheter av högskolestudier, från studieovana miljöer och med utländsk bakgrund. Vid nästa antagning förändrades studentsammansättningen. Vid platsbesöket menade studenterna att VFU tidigt i utbildningen avskräckte en del, och att den tidiga och starka betoningen på forskning kan ha stött bort några.

Enligt bedömargruppens mening innebär den obligatoriska specialisering som införts att det allmänna utbildningsområdet förlängts med en termin. Detta är en omfördelning av poäng mellan utbildningsområdena.

Allmänt utbildningsområde

Allmänt utbildningsområde (AUO) omfattar 60 poäng och är uppbyggt av två kunskapsområden, varav det ena behandlar centrala frågor inom pedagogikämnet och det andra innehåller tvärvetenskapliga kurser. En diskussion pågår om att införa utbildningsvetenskap som examensämne.

De 60 poängen fördelas på tre terminskurser: *skola, mångfald och omvärld*,²⁶⁶ *kunskap och lärande*²⁶⁷ samt *ledarskap*.²⁶⁸ Under platsbesöket ansåg studenterna att kravnivåerna inom AUO är låga, ”de flesta kan nog ha ett arbete vid sidan om”. Lärarna tar hänsyn till studenternas hemsituation och försörjningsbörda vid schemalagningen.

I AUO ingår 13 poäng VFU, fördelade relativt jämnt mellan terminerna. VFU fullgörs i första hand som fältstudier vid partnerskolorna, något som studenterna kan utföra två och två. Studenterna formulerar egna individuella mål för VFU och får särskilda uppgifter av sina lärare. Uppgifterna diskuteras vid seminarier när studenterna återvänder till högskolan. Ofta genomförs dessa uppföljningsseminarier utan medverkan av lärare.

Lärarna försöker anknyta VFU-uppgifterna till programmets profil, men detta kan vara svårt att få gehör för på fältet, menade studenterna. Skolorna är inte alltid beredda på vad studenterna förväntas ägna sig åt under VFU, även om högskolan i regel skickar ut en informationsskrift i förväg. Inför examinationen av VFU inhämtar kursansvarig lärare vid högskolan de lokala lärarnas bedömning.

Sedan våren 2004 finns en kompletterande lärarutbildning för studenter med ämneskunskaper. Den omfattar 60 poäng och ges varje år med start under vårterminen.

266. Delkurser som ingår i den första terminen: interkulturell pedagogik; elevers sociala relationer; kommunikativa processer; utopier och politisk styrning.

267. Delkurser som ingår i den andra terminen: pedagogiska tanketraditioner; vetenskapsteori och metod; interkulturell didaktik; barns utveckling; normalitet och avvikelser.

268. Delkurser som ingår i den tredje terminen: möten och konflikter; disciplinering och demokrati; examensarbete alt. fördjupningskurs.

Inriktningar och specialiseringar

Studenterna kan både läsa inriktningar vid Södertörns högskola och vid andra lärosäten. Av de studenter som antogs hösten 2003 valde ungefär 20 procent att läsa inriktningar på annat håll. Efter ansökan och godkännande från programstyrelsen kan studenterna även tillgodoräkna sig fristående kurser, utan inslag av didaktik och VFU, som en inriktning. Bedömargruppen ifrågasätter lärosätets val att erbjuda studenterna denna möjlighet som innebär en reducering av VFU-utrymmet och leder till att det blir otydligt för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

På grund av den tidspress som fanns vid införandet av den nya lärarutbildningen har nuvarande inriktningar och specialiseringar i stor utsträckning satts samman utifrån befintliga fristående kurser inom högskolans utbud. Lärarstudenter och övriga studenter blandas i kurserna.

Enligt lärarna "sitter ämnesdidaktiken trångt" inom många inriktningar – den har inte hunnits med. Bedömargruppen noterar att behovet av utvecklingsarbete är stort på detta område.

Varje formulerar själv färdighetsmål för sina respektive VFU-perioder. Detta gäller såväl inom AUO som inom inriktningarna. Under platsbesöket framkom dessutom att lärarna ofta inte har tid att följa upp och ge återföring på dessa målformuleringar. Det innebär, menar bedömargruppen, att VFU blir till ett "individuellt projekt" där studenterna sätter kravnivåerna, progressionen blir oklar och förankringen i inriktningar och övriga utbildningsområden brister.

Placeringen av VFU-delarna inom de två inriktningar som gavs under 2003 skilde sig något. I inriktningen *svenska och flerspråkighet* var de tio poäng som utgörs av VFU-verksamhet integrerade i ett flertal delkurser under höst och vårterminerna, med betoning på färdigheter i och reflektioner kring undervisning i mångkulturella klassrum. I inriktningen *medier, lärande, gestaltning (MLG)* placerades VFU som en egen delkurs under vårterminen – *MLG i ett praktiskt perspektiv*, interfolierad av delkursen *MLG i ett pedagogiskt perspektiv*. Under VFU genomförde studenterna fyra större mediepedagogiskt orienterade uppgifter.

De särskilda specialiseringskurser som erbjuds vid högskolan är *dramatisk gestaltning i skolmiljö* och *kultur och migration*. Den senare är obligatorisk och tar upp villkoren för språkinläring, språkutveckling och språkanvändning i skolan och samhället samt språksocialisationens betydelse för lärandet. Dessutom kan studenterna välja specialiseringar ur högskolans allmänna kursutbud.

Studenternas valfrihet

Kurserna inom AUO och specialiseringen *kultur och migration* är obligatoriska, medan inriktningar och övriga specialiseringar är valbara.

Vid de första två antagningarna antogs samtliga behöriga sökande. De flesta valde *öppen ingång*. De mest eftersökta inriktningarna var *svenska och flerspråkighet* och *medier, lärande, gestaltning*. De kvinnliga studenterna var flest inom samtliga inriktningar. På de naturvetenskapliga inriktningarna garanteras alla behöriga sökande plats eftersom söktrycket till dessa är lågt. Vid urvalet till den kompletterande 60-poängsutbildningen prioriteras studenter med naturvetenskaplig eller teknik inriktning.

Studievägledningsresursen utgörs av en studievägledare som arbetar halvtid med lärarutbildningen och två programsekreterare som även de kan ge viss vägledning. Denna resurs beskrivs som otillräcklig.

Forskningsanknytning och forskarförberedelser

Tabell 101: Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Södertörns högskola under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,36	0,14	0,18	-	0,54	0,14	0,68	0,42	0,42	0,96	0,56	1,51
Inriktningar totalt	-	-	0,31	0,10	0,45	0,17	0,76	0,26	1,02	0,50	0,19	1,26	0,45	1,71
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,23	0,32	0,89	0,68	1,12	1,00	2,12	0,09	0,19	1,21	1,19	2,40
Totalt	-	-	0,90	0,55	1,52	0,85	2,42	1,40	3,81	1,01	0,80	3,43	2,19	5,62

Andelen undervisning inom AUO som utförs av disputerade lärare är hög, ca 33 procent.²⁶⁹ Inom programmet som helhet står lektorerna för 27 procent av undervisningen.²⁷⁰ Procenttalen baseras dock på ett relativt litet antal personer.

Inom högskolan finns Centrum för praktisk kunskap och Centrum för interkulturell skolforskning. Samtliga de doktorander som under 2003 var verksamma vid det senare undervisade och/eller hade delkursansvar inom lärarutbildningen.

269. Medianvärdet för andelen undervisning inom AUO som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 16 procent.

270. Medianvärdet för andelen undervisning inom programmet som helhet som utförs av tillsvidareanställda professorer och lektorer är för samtliga lärosäten 22 procent.

Tabell 102: Undervisning inom den nya lärarutbildningen vid Södertörns högskola under höstterminen 2003, fördelad efter lärarkategori och kön per utbildningsområde, uttryckt i procent

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,0	0,0	23,8	9,3	11,6	0,0	35,4	9,3	44,7	27,8	27,5	63,2	36,8	100,0
Inriktningar	0,0	0,0	18,1	5,6	26,3	9,6	44,4	15,2	59,6	29,2	11,1	73,7	26,3	100,0
Övrigt inkl. specialisering	0,0	0,0	9,6	13,2	37,2	28,4	46,8	41,5	88,3	3,8	7,9	50,5	49,5	100,0
Hela nya lärarutbildningen	0,0	0,0	16,0	9,8	27,0	15,0	43,0	24,8	67,9	18,0	14,2	61,0	39,0	100,0

I varje terminskurs inom AUO genomför studenterna mindre arbeten där olika forskningsmetoder prövas. En kurs i grundläggande vetenskapsteori ingår under den andra AUO-terminen.

Inom ämnet pedagogik ges med start våren 2004 en magisterkurs i interkulturell pedagogik, vilken är av relevans för lärarutbildningen.

Det självständiga arbetet

Examensarbetet ska omfatta tio poäng och kan antingen fullgöras inom AUO eller inom en inriktning/ämnesområde som kombinerats med en fördjupande specialisering. Lärarna förväntar sig att de flesta studenter kommer att välja att skriva inom AUO. Eftersom kurserna inom det allmänna utbildningsområdet är mångvetenskapliga är de klassade som *övriga ämnen*. I dagsläget kommer därför inget ämne att vara examensämne. Möjligheten att inrätta ämnet *utbildningsvetenskap*, där det allmänna utbildningsområdet ska placeras, utreds. Handledare och examinator ska vara disputerade.

Bedömargruppen noterar att förberedelserna inför studenternas självständiga arbeten knappast hade kommit i gång när utvärderingen genomfördes under 2003 och 2004.

Forskarutbildning

Forskarutbildning bedrivs vid högskolan i ämnet naturvetenskap, inom den mångvetenskapliga forskarskolan Baltic and East European Graduate School (BEEGS) samt inom den nationella forskarskolan i historia. Enstaka forskarstudenter finns också knutna till projekt.

Forskarutbildning bedrivs också i samarbete med en rad universitet.

VFU-organisationen

I Stockholm finns cirka 50 partnerområden och inom dessa placeras studenterna från samtliga lärarutbildningar i regionen, dvs. från Lärarhögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Idrottshögskolan i Stockholm, Konstfack och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. En central organisation inom Kommunförbundet Stockholms län (KSL) samlar in information om antalet platser för VFU och fördelar platserna mellan lärarutbildningarna. När det gäller grundskolans senare år och gymnasieskolan har det, enligt självvärderingen, handlat om att fördela bristen på platser relativt rättvist. Det har hänt att studenter inte fått VFU-placeringar i tid.

Bedömgargruppen förutsätter att examensbevisen utformas så att de tydligt visar hur varje student uppfyllt examensordningens krav, inklusive dess krav på VFU.

Eftersom hela Södertörns högskolas lärarutbildning riktas mot grundskolans senare år och gymnasieskolan har VFU-placeringarna hela tiden varit problematiska. Nu anser högskolans VFU-samordnare att man bör utveckla egna och långsiktiga kontakter med ett mindre antal partnerområden i regionen, dels för att säkra tillgången till platser, dels för att kunna utveckla ett mer direkt samarbete med de kommunala skolorna. I den nuvarande organisationen försvinner man i mängden. Enligt studenterna känner VFU-lärarna inte alltid till att det ens finns en lärarutbildning på Södertörns högskola.

Bedömgargruppen noterar att VFU-samordnarens initiativ är angeläget för att skapa en lösning på de nuvarande problemen. Det är svårt att se hur den nuvarande VFU-organisationen skapar förutsättningar för ett brett och långsiktigt samarbete mellan högskolan och berörda kommuner i anslutning till den nya lärarutbildningen, eller hur den på ett konstruktivt sätt bidrar till att stödja studenterna under deras verksamhetsförlagda studier.

VFU-lärarna uppgav under platsbesöket att kontakterna med högskolan har minskat i den nya organisationen, tvärtemot reformens intentioner. Högskolans lärare gör sällan fältbesök och VFU-lärarna, som nu ser sig som kollektivt ansvariga snarare än individuellt, tar sig sällan tid att besöka seminarier och annat som högskolan erbjuder.

Enligt uppgifter från SCB samarbetar Södertörns högskola i dag med 26 kommuner inom ramen för den nya lärarutbildningen.

Det särskilda organet – Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap

Det särskilda organet, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap (UFN-lu), är direkt underställt rektor och organisatoriskt jämställt med högskolans båda övriga nämnder; nämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik samt nämnden för naturvetenskap.

UFN-lu har det övergripande ansvaret för lärarutbildningen. I uppgifterna ingår att fastställa utbildningsplan, besluta om kursplaner, ge organisatoriska förutsättningar för lärarutbildning, besluta om ekonomiska ramar och utse inriktnings- och områdesansvariga.²⁷¹

För den operativa driften av programmet svarar lärarutbildningens programstyrelse. Programstyrelsen ska på nämndens uppdrag planera, samordna och genomföra lärarutbildningsprogrammet. I detta ansvar ingår att föreslå kursplaner och ändringar i utbildningsplan. I styrelsen ingår ansvariga för programmets inriktningar, AUO, VFU, profilmråden samt studentrepresentanter.²⁷²

Högskolans institutioner sorterar direkt under rektor vilket betyder att UFN-lu eller programstyrelsen beställer lärarprogrammets kurser från institutionerna som ibland anser sig ha svårt att avsätta tillräcklig lärarkapacitet för dessa.

Bedömargruppen har inga invändningar mot den formella organisationen av programmets ledning. Däremot är intrycket att i den förändringsfas som både högskolan och programmet befinner sig, och med ansträngd ekonomi och personalsituation, så blir denna relativt lösa ledningsorganisation tungarbetad. Bland annat framstår institutionernas ansvar för lärarutbildningen som onödigt otydligt. Alltför mycket ansvar verkar dessutom vila på få personer, framför allt på den programansvariga. Detta gör organisationen sårbar.

Programsekretariatet består av 2,5 programsekreterare, varav en VFU-ansvarig, en programassistent och en halvtidsanställd ekonomiassistent.

Utvärdering och kvalitetsutveckling

Någon utvärdering eller uppföljning av den nya lärarutbildningen har hittills inte genomförts. UFN-lu ska enligt programmets utbildningsplan

271. Arbetsordning 2004-02-04, Utbildnings- och forskningsnämnder.

272. Arbetsordning för lärarutbildningen, fastställd av UFN-lu 2003-02-05.

göra kontinuerliga, terminsvisa utvärderingar, och en samlad utvärdering av programmets första 100 poäng ska göras senast under hösten 2005.

Studentkåren utser representanter till programstyrelse och nämnd. Studenterna inom lärarutbildningen organiserar dessutom ett självständigt programråd i vilket frågor om utbildningen bereds inför beslut i programledningen.

Kursvärderingar ska genomföras efter varje delkurs.

Förslag och rekommendationer

- Högskolans ledning bör vidta åtgärder för att stärka lärarutbildningens ställning inom högskolan.
- Ansvar för ledning och utveckling bör fördelas på fler lärare.
- Den kvalificerade lärarkompetens som finns inom lärosätet som helhet bör tas tillvara bättre än i dag.
- Poängfördelningen mellan utbildningsområdena bör ses över och möjligen omprövas.
- VFU-utrymmet inom programmet bör ses över.
- Uppföljningsrutinerna bör ses över så att det för varje student i examsbeviset kan intygas att VFU-kraven är uppfyllda.
- Satsningen på att integrera ämnesdidaktiken i inriktningarna bör fortsätta.
- Förberedelserna inför studenternas självständiga arbeten bör ses över.
- Arbetet med att vidareutveckla en programövergripande VFU-organisation för ömsesidig samverkan med berörda kommuner inom ramen för lärarutbildningen behöver fortsätta.

Bilaga I: Det statistiska underlaget – överväganden och begränsningar

De ursprungliga anvisningarna för redovisning av kvantitativa data visade sig vara svåra att tolka för flertalet lärosäten. I synnerhet lärarresursen var svår att beskriva. Nya och förtydligade anvisningar skickades därför ut under hösten 2004. Ändå har de flesta lärosäten haft problem med att prestera tillförlitliga statistiska beskrivningar av sitt lärarprogram, framför allt beskrivningar av programmets lärare. Uppgifterna har ändrats flera gånger och ibland varit direkt motstridiga. Skälet uppges ofta vara att lärosätena inte själva har haft de efterfrågade uppgifterna tillgängliga, utan har varit tvungen att räkna fram helt nya underlag. En ”statistisk överblick” saknas.

Lärosätenas interna sammanställningsarbete har komplicerats av flera faktorer som är direkt relaterade till lärarutbildningens särskilda organisation och omfattning inom respektive lärosäte, exempelvis:

- många lärare är inblandade, i vissa fall hundratals, och de arbetar ofta vid olika institutioner och fakulteter
- ett stort antal specialiseringar och inriktningar – kurser - ingår som ges vid olika institutioner och fakulteter
- entydigt definierade avgränsningar mellan olika verksamhetsområden är ofta omöjliga att göra, många kurser kan t.ex. läsas som både inriktningar och specialiseringar eller som fristående kurser
- lärarstudenter och övriga studenter samläser i många kurser.

Sammanställningen av statistiska data har visat sig oväntat tids- och arbetskrävande och av skäl som redovisas ovan kan uppgifternas tillförlitlighet variera. De kvantitativa uppgifter om lärarresurs och helårsstudieplatser som redovisas inom utvärderingen kan därför betraktas som rättvisande, men inte helt exakta.

Med avseende på de tabeller som redovisas i anslutning till texterna gäller t.ex. att:

- Den totala heltidsekvivalenten för lärarna är inte helt tillförlitlig. Under kolumnen ”övrigt” har några lärosäten möjligen redovisat arbetsuppgifter som inte har med den nya lärarutbildningen att göra. Dessutom kan de ha haft problem med att särredovisa den nya lärarutbildningen från annan utbildning.

- Av några underlag har inte framgått hur lärosätet valt att redovisa lärarutbildningens lärarresurs inom samläsningskurserna.
- Hur lärarresursen och HÅS fördelas mellan *inriktningar* och *specialiseringar*, i de fall där kurserna kan läsas som både ock, är inte alltid tydligt.
- Uppgifterna om HÅS och lärarresurs inom namngivna inriktningar är vid några lärosäten inte helt jämförbara.

Bilaga 2: Tabeller

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Uppsala universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare							
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M	Kv	M	Alla
AUO	-	0,45	3,02	3,00	11,93	9,83	14,95	13,28	28,23	10,57	3,55	25,52	16,83	42,35
Inriktning barn och lärande	-	-	0,30	-	0,30	-	0,60	-	0,60	0,45	-	1,05	-	1,05
Inriktning barn- och ungdomsvetenskap	-	-	0,55	0,05	0,20	0,05	0,75	0,10	0,85	-	0,15	0,75	0,25	1,00
Inriktning bild	-	-	-	-	-	0,40	-	0,40	0,40	-	-	-	0,40	0,40
Inriktning drama, teater, kommunikation	-	-	-	-	-	0,05	-	0,05	0,05	-	0,30	-	0,35	0,35
Inriktning idrott och hälsa	-	-	-	-	0,70	0,35	0,70	0,35	1,05	0,50	0,90	1,20	1,25	2,45
Inriktning IKT	-	-	-	-	-	0,05	-	0,05	0,05	-	-	-	0,05	0,05
Inriktning svenska	-	0,65	0,25	1,30	-	-	0,25	1,95	2,20	0,50	0,20	0,75	2,15	2,90
Inriktning svenska/ annat ämne	-	-	0,10	-	0,10	-	0,20	-	0,20	0,70	0,10	0,90	0,10	1,00
Inriktning svenska som andraspråk	-	-	0,05	-	-	-	0,05	-	0,05	-	-	0,05	-	0,05
Inriktning engelska/ annat ämne	-	-	0,06	0,10	-	0,24	0,06	0,34	0,40	-	0,08	0,06	0,42	0,48
Inriktning engelska för grundskolans senare år och gymnasiet	-	-	0,54	0,30	0,16	0,10	0,70	0,40	1,10	-	-	0,70	0,40	1,10
Inriktning spanska	-	-	-	0,20	-	-	-	0,20	0,20	-	-	-	0,20	0,20
Inriktning franska	-	0,10	-	0,05	-	-	-	0,15	0,15	0,05	-	0,05	0,15	0,20
Inriktning tyska	0,10	0,30	-	0,30	0,30	-	0,40	0,60	1,00	-	-	0,40	0,60	1,00
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	0,55	-	-	-	0,55	0,55	0,10	0,41	0,10	0,96	1,06
Inriktning historia	0,10	0,10	1,30	1,90	-	-	1,40	2,00	3,40	0,23	0,54	1,63	2,54	4,17
Inriktning geografi	-	0,97	0,07	1,02	-	0,20	0,07	2,19	2,26	0,55	0,50	0,62	2,69	3,31
Inriktning psykologi	-	0,05	-	0,03	-	0,30	-	0,38	0,38	0,05	0,37	0,05	0,75	0,80
Inriktning matematik/annat ämne	-	-	-	0,50	-	-	-	0,50	0,50	-	-	-	0,50	0,50
Inriktning matematik, grundskolan	-	-	1,00	0,25	-	-	1,00	0,25	1,25	-	-	1,00	0,25	1,25
Inriktning matematik, gymnasiet	-	-	-	-	1,00	0,35	1,00	0,35	1,35	-	0,70	1,00	1,05	2,05
Inriktning fysik	-	0,52	-	0,42	-	0,27	-	1,21	1,21	-	-	-	1,21	1,21
Inriktning na, na/ tekn grund, na grund/gym*	-	0,03	-	0,22	-	0,02	-	0,27	0,27	0,02	0,03	0,02	0,30	0,32
Inriktning hem- och konsumentkunskap	0,03	-	0,05	-	0,50	-	0,58	-	0,58	0,01	-	0,59	-	0,59
Inriktning kostvetenskap	-	-	0,20	-	0,15	-	0,35	-	0,35	0,30	-	0,65	-	0,65
Inriktning textil	-	-	0,30	-	0,70	-	1,00	-	1,00	0,02	-	1,02	-	1,02
Övrigt inkl. specialisering	-	1,10	3,44	6,48	11,57	4,18	15,01	11,76	26,77	3,70	3,23	18,71	14,99	33,70
Totalt	0,23	4,27	11,23	16,67	27,61	16,39	39,07	37,33	76,40	17,75	11,06	56,82	48,39	105,21

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Lunds universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar *

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare**		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO/Inriktningar inom musik samt instrumental och ensemble/Övrigt inkl. specialisering***	-	3,00	2,75	8,00	6,57	12,10	9,32	23,10	32,42	5,90	11,29	15,22	34,39	49,61
Totalt	-	3,00	2,75	8,00	6,57	12,10	9,32	23,10	32,42	5,90	11,29	15,22	34,39	49,61

* Tabellen redovisar samtliga lärare anställda vid musiklärarutbildningen, där vissa av lärarna även undervisar på övriga musiklärarutbildningen motsvarande två adjunktstjänster. Dessutom inkluderar tabellen undervisning för "gamla" lärarutbildningen motsvarande två årskurser och vidare en ospecificerad andel undervisning på fristående kurser. Musiklärarutbildningen i Lund uppger att det inte är möjligt att särredovisa data enbart för musiklärarutbildningen men uppskattar (grovt) att den andel som rör enbart nya lärarutbildningen (musiklärarutbildningen) är cirka 45 procent av den totala angivna heltidsekvivalenten.

** Saknas redovisning för 59 st lärare med 1–2 procent undervisning.

*** Musiklärarutbildningen vid Lunds universitet uppger att AUO, inriktningar och specialiseringar studeras parallellt och även integrerat. Någon särredovisning av de nämnda undervisningsmomenten för lärarnas undervisningsfrekvens är därför inte möjlig att genomföra.

**Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Göteborgs universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltids-
ekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive spe-
cialiseringar**

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidare- anställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidare- anställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,24	0,55	3,78	6,59	13,65	7,54	17,67	14,68	32,35	3,17	2,75	20,84	17,43	38,27
Inriktning biologi	0,07	0,17	0,06	0,07	0,10	0,09	0,23	0,33	0,56	0,18	0,38	0,41	0,71	1,12
Inriktning barns och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling	-	-	0,10	0,79	2,13	0,06	2,23	0,85	3,08	0,08	0,02	2,31	0,87	3,17
Inriktning barn- och fritis- kunskap	-	-	0,50	0,45	0,27	-	0,77	0,45	1,22	0,02	0,07	0,79	0,52	1,31
Inriktning BiBa	0,02	-	0,31	-	-	-	0,32	-	0,32	-	-	0,32	-	0,32
Inriktning bild och form	-	-	-	-	0,28	-	0,28	-	0,28	-	-	0,28	-	0,28
Inriktning engelska	-	0,30	2,13	0,35	0,35	0,75	2,48	1,40	3,88	0,03	-	2,51	1,40	3,91
Inriktning FöLä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning geografi	-	0,07	0,37	2,30	0,05	-	0,42	2,37	2,79	0,14	0,09	0,56	2,46	3,02
Inriktning hem- och konsu- mentkunskap	-	-	-	-	2,00	-	2,00	-	2,00	1,50	-	3,50	-	3,50
Inriktning historia	-	0,04	0,65	1,25	0,09	0,03	0,74	1,32	2,06	-	0,50	0,74	1,82	2,56
Inriktning idrott och hälsa	-	-	-	-	0,39	1,00	0,39	1,00	1,39	0,01	0,01	0,40	1,01	1,41
Inriktning kemi	-	0,04	-	0,03	-	-	-	0,07	0,07	0,03	0,03	0,03	0,10	0,13
Inriktning kultur och språk för tidigare åldrar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning IKT och lärande	-	-	-	-	0,93	0,60	0,93	0,60	1,53	-	0,04	0,93	0,64	1,57
Inriktning MaNa/MaNo	-	0,02	0,28	0,50	1,95	1,42	2,23	1,94	4,17	-	0,20	2,23	2,14	4,37
Inriktning matematik	-	0,12	0,25	0,87	-	0,15	0,25	1,14	1,39	-	0,15	0,25	1,29	1,54
Inriktning mediekunskap	-	-	0,02	-	-	-	0,02	-	0,02	-	-	0,02	-	0,02
Inriktning musik	0,30	0,94	2,20	7,15	2,70	6,70	5,20	14,79	19,99	0,19	0,25	5,39	15,04	20,43
Inriktning människa, natur och samhälle för tidigare åldrar	-	-	-	0,20	-	-	-	0,20	0,20	-	-	-	0,20	0,20
Inriktning NaMa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning NaSa	-	-	-	-	-	0,02	-	0,02	0,02	-	-	-	0,02	0,02
Inriktning Natu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning religionskunskap	-	-	0,25	0,11	0,05	0,01	0,30	0,12	0,42	-	0,36	0,30	0,48	0,78
Inriktning samhällskunskap	-	0,03	0,42	0,71	0,26	0,39	0,68	1,13	1,81	0,56	0,55	1,24	1,68	2,92
Inriktning skapande verk- samhet för tidigare åldrar	-	-	0,21	-	0,30	0,16	0,51	0,16	0,67	0,05	-	0,56	0,16	0,72
Inriktning slöjd	-	-	0,10	-	0,85	1,10	0,95	1,10	2,05	0,70	-	1,65	1,10	2,75
Inriktning social och kogni- tiv utveckling hos barn	0,06	0,02	0,48	0,03	2,83	0,47	3,37	0,52	3,89	0,02	0,22	3,39	0,74	4,13
Inriktning spanska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning SpKu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning svenska som an- draspråk	-	-	0,70	-	0,11	-	0,81	-	0,81	0,40	-	1,21	-	1,21
Inriktning svenska	-	-	1,70	0,30	0,91	0,02	2,61	0,32	2,93	3,70	0,41	6,31	0,73	7,04
Inriktning svenska för tidi- gare åldrar	-	-	0,05	-	-	-	0,05	-	0,05	-	-	0,05	-	0,05
Inriktning teknik och design	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning vård och omsorg	-	-	0,50	-	1,50	-	2,00	-	2,00	-	-	2,00	-	2,00
Övrigt inkl. specialisering	0,11	0,58	1,04	4,36	5,10	2,05	6,25	6,99	13,24	0,76	0,07	7,01	7,06	14,07
Totalt	0,80	2,88	16,10	26,06	36,80	22,56	53,70	51,50	105,20	11,53	6,10	65,22	57,60	122,82

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Umeå universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,20	1,36	1,40	5,32	8,69	6,68	10,28	16,96	3,40	3,37	10,08	13,65	23,73
Inriktning engelska	-	-	0,85	1,30	1,65	0,40	2,50	1,70	4,20	0,30	-	2,80	1,70	4,50
Inriktning svenska	-	-	1,00	-	1,30	1,66	2,30	1,66	3,96	1,80	0,95	4,10	2,61	6,71
Inriktning matematik	-	-	0,05	2,18	0,80	1,42	0,85	3,60	4,45	0,28	0,81	1,13	4,41	5,54
Inriktning geografi	-	-	0,01	0,10	0,20	0,42	0,21	0,52	0,73	0,29	0,45	0,50	0,97	1,46
Inriktning slöjd textil	-	-	1,10	-	1,66	-	2,76	-	2,76	0,63	-	3,39	-	3,39
Inriktning bild	-	-	-	0,69	1,95	2,14	1,95	2,83	4,77	0,20	0,95	2,15	3,78	5,92
Inriktning slöjd, trä och metall	-	-	-	-	-	2,70	-	2,70	2,70	-	-	-	2,70	2,70
Inriktning musik	-	-	-	-	-	1,44	-	1,44	1,44	-	-	-	1,44	1,44
Inriktning biologi	-	-	0,54	1,73	-	0,71	0,54	2,44	2,98	0,53	0,40	1,07	2,84	3,91
Inriktning idrott o. hälsa	-	-	-	-	0,15	0,10	0,15	0,10	0,25	0,42	1,31	0,57	1,41	1,98
Inriktning fysik	-	-	-	0,07	-	-	-	0,07	0,07	0,11	0,06	0,11	0,13	0,24
Inriktning ITK	-	-	-	-	0,04	0,41	0,04	0,41	0,44	-	-	0,04	0,41	0,44
Inriktning franska	-	-	0,65	-	0,50	-	1,15	-	1,15	0,75	0,70	1,90	0,70	2,60
Inriktning historia	-	-	-	-	1,00	-	1,00	-	1,00	0,85	0,65	1,85	0,65	2,50
Inriktning religion	-	0,20	1,25	3,13	0,70	0,10	1,95	3,43	5,38	-	0,25	1,95	3,68	5,63
Inriktning fritidshem	-	-	-	-	0,20	-	0,20	-	0,20	-	-	0,20	-	0,20
Inriktning förskola	-	-	-	-	1,00	-	1,00	-	1,00	-	-	1,00	-	1,00
Inriktning grundsk. tidigare år	-	-	-	-	0,39	0,40	0,39	0,40	0,79	-	-	0,39	0,40	0,79
Inriktning hem- och konsumentkunskap	-	-	0,03	-	1,11	0,31	1,14	0,31	1,45	-	-	1,14	0,31	1,45
Inriktning spanska	-	-	-	0,33	0,50	0,25	0,50	0,58	1,08	0,20	-	0,70	0,58	1,28
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	-	-	0,05	-	0,05	0,05	1,00	-	1,00	0,05	1,05
Inriktning tyska	-	0,10	1,00	-	0,20	-	1,20	0,10	1,30	-	-	1,20	0,10	1,30
Inriktning barn- och fritidskunskap*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning filosofi*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning företags ekonomi*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning hotell o. rest*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning kemi*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning media*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning psykologi*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning ospecificerat**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,20	-	0,20	-	0,20
Övrigt inkl. specialisering	1,00	0,30	1,85	4,81	6,48	8,98	9,33	14,09	23,42	8,75	6,21	18,08	20,30	38,38
Totalt	1,00	0,80	9,69	15,74	25,14	30,16	35,83	46,69	82,52	19,70	16,11	55,53	62,80	118,33

* Saknar angiven frekvens i underlaget men redovisas med frekvens för helårsstudenter (HÅS)

** Ej redovisat i underlag vilken inriktning som avses.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Linköping, under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,18	1,96	1,56	2,27	2,71	4,23	4,45	8,68	1,44	1,74	5,67	6,19	11,86
AUO 60 poäng	-	-	1,00	1,54	0,30	0,30	1,30	1,84	3,14	-	-	1,30	1,84	3,14
Inriktning datavetenskap	-	0,10	-	-	-	-	-	0,10	0,10	-	1,70	-	1,80	1,80
Inriktning engelska	-	-	0,49	-	0,15	0,93	0,64	0,93	1,57	0,17	0,20	0,81	1,13	1,94
Inriktning filosofi	-	0,06	-	0,60	-	-	-	0,66	0,66	-	0,36	-	1,02	1,02
Inriktning franska	-	-	0,40	0,48	0,46	0,50	0,86	0,98	1,84	-	-	0,86	0,98	1,84
Inriktning fysik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning geografi	-	-	-	1,30	-	-	-	1,30	1,30	0,10	-	0,10	1,30	1,40
Inriktning grundläggande färdigheter	-	-	1,20	-	0,40	-	1,60	-	1,60	0,20	-	1,80	-	1,80
Inriktning historia	-	0,04	0,14	1,50	-	0,60	0,14	2,14	2,28	-	0,10	0,14	2,24	2,38
Inriktning kemi	-	0,50	0,80	0,30	0,40	-	1,20	0,80	2,00	0,20	0,20	1,40	1,00	2,40
Inriktning matematik	-	-	0,80	1,60	0,70	0,60	1,50	2,20	3,70	-	-	1,50	2,20	3,70
Inriktning matematik grundskolan	-	-	-	-	0,50	1,20	0,50	1,20	1,70	-	-	0,50	1,20	1,70
Inriktning musiskt lärande	-	-	-	-	1,40	0,22	1,40	0,22	1,62	-	-	1,40	0,22	1,62
Inriktning naturvetenskap	-	-	-	0,40	-	0,74	-	1,14	1,14	-	0,50	-	1,64	1,64
Inriktning psykologi	-	-	0,08	0,34	-	0,06	0,08	0,40	0,48	0,02	0,30	0,10	0,70	0,80
Inriktning religion	-	-	-	0,50	-	-	-	0,50	0,50	0,20	0,90	0,20	1,40	1,60
Inriktning samhällsk.	-	-	0,28	0,50	0,26	0,70	0,54	1,20	1,74	-	-	0,54	1,20	1,74
Inriktning samhällsvetensk. tema	-	-	0,40	0,40	-	0,20	0,40	0,60	1,00	0,10	0,40	0,50	1,00	1,50
Inriktning spanska	-	-	0,98	-	-	-	0,98	-	0,98	-	-	0,98	-	0,98
Inriktning specialpedagogik	-	-	0,60	-	0,60	-	1,20	-	1,20	-	-	1,20	-	1,20
Inriktning svenska	-	-	-	0,50	1,50	-	1,50	0,50	2,00	0,50	-	2,00	0,50	2,50
Inriktning svenska som andraspråk	-	-	0,50	-	-	0,20	0,50	0,20	0,70	0,20	-	0,70	0,20	0,90
Inriktning teknik	-	-	-	-	-	1,30	-	1,30	1,30	-	0,10	-	1,40	1,40
Inriktning textilslöjd	-	-	-	-	1,04	-	1,04	-	1,04	-	-	1,04	-	1,04
Inriktning trä/metallslöjd	-	-	-	0,08	-	0,90	-	0,98	0,98	-	-	-	0,98	0,98
Inriktning tyska	-	-	0,84	0,18	-	0,12	0,84	0,30	1,14	0,06	-	0,90	0,30	1,20
Övrigt inkl. specialisering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totalt	-	0,88	10,47	11,78	9,98	11,28	20,46	23,94	44,40	3,19	6,50	23,65	30,44	54,08

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Linköpings universitet, lärarprogrammet i Norrköping, under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,65	0,02	1,95	0,99	2,60	1,01	3,61	0,68	0,84	3,28	1,85	5,13
Inriktning estetisk	-	-	0,02	0,10	1,02	0,93	1,04	1,03	2,07	1,35	0,42	2,39	1,45	3,84
Inriktning människan och naturen 140/180 p.	-	-	0,12	0,30	0,06	0,25	0,18	0,55	0,73	0,59	0,11	0,77	0,66	1,43
Inriktning samhälle och kultur 140/180 p.	-	-	-	-	0,11	-	0,11	-	0,11	0,12	0,66	0,23	0,66	0,89
Inriktning lärande och ITK	-	-	0,04	-	-	0,46	0,04	0,46	0,50	0,22	-	0,26	0,46	0,72
Övrigt inkl. specialisering	-	-	1,24	0,86	2,07	2,06	3,31	2,92	6,23	5,74	1,39	9,05	4,31	13,36
Totalt	-	-	2,07	1,28	5,21	4,69	7,28	5,97	13,25	8,70	3,42	15,98	9,39	25,37

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,02	0,89	0,03	5,38	1,41	6,27	1,46	7,73	0,02	0,45	6,29	1,91	8,20
Inriktning matem. senare år, gymn.	-	-	-	1,27	-	0,34	-	1,61	1,61	-	-	-	1,61	1,61
Inriktning matem. tidigare år	-	-	-	-	0,53	0,70	0,53	0,70	1,23	-	-	0,53	0,70	1,23
Inriktning fysik	-	-	-	0,43	-	-	-	0,43	0,43	-	-	-	0,43	0,43
Inriktning kemi	-	-	-	0,16	0,08	-	0,08	0,16	0,24	-	-	0,08	0,16	0,24
Inriktning samhällsk.	-	-	0,35	-	0,30	0,70	0,65	0,70	1,35	-	-	0,65	0,70	1,35
Inriktning historia	-	0,05	-	0,20	-	0,40	-	0,65	0,65	-	-	-	0,65	0,65
Inriktning geografi	-	0,04	-	0,04	0,10	0,08	0,10	0,16	0,26	0,04	-	0,14	0,16	0,30
Inriktning fritidsvetenskap ungd.	0,03	-	0,04	0,04	0,57	-	0,63	0,04	0,67	-	-	0,63	0,04	0,67
Inriktning fritidsvet. barn	0,03	-	-	-	0,40	-	0,42	-	0,42	-	-	0,42	-	0,42
Inriktning natur, miljö senare år	-	-	-	0,47	0,10	0,47	0,10	0,94	1,04	-	-	0,10	0,94	1,04
Inriktning barn lek, lärande	-	-	-	-	1,45	-	1,45	-	1,45	-	-	1,45	-	1,45
Inriktning människa o. natur tidigare år	-	-	-	0,44	0,25	0,15	0,25	0,59	0,84	0,04	-	0,29	0,59	0,88
Inriktning människan i samh. tidigare år	-	-	-	-	0,17	0,45	0,17	0,45	0,62	-	0,06	0,17	0,51	0,68
Inriktning idrott, hälsa, friluftspr.	-	-	0,10	-	0,76	0,21	0,86	0,21	1,07	-	-	0,86	0,21	1,07
Inriktning kultur, estetisk, lärande	-	-	-	-	0,55	0,06	0,55	0,06	0,61	-	-	0,55	0,06	0,61
Inriktning svenska tidigare år	-	-	-	-	1,15	-	1,15	-	1,15	-	-	1,15	-	1,15
Inriktning svenska 60/80	-	-	-	0,10	1,27	0,30	1,27	0,40	1,67	-	-	1,27	0,40	1,67
Inriktning svenska som andraspråk	-	-	-	-	0,67	-	0,67	-	0,67	-	-	0,67	-	0,67
Inriktning engelska 40/60	-	-	0,03	0,15	1,20	0,65	1,23	0,80	2,03	-	-	1,23	0,80	2,03
Inriktning dans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	-	-	-
Inriktning musik	0,12	-	0,48	0,54	0,70	1,18	1,29	1,72	3,01	*	*	1,29	1,72	3,01
Inriktning övrigt/ospecificerat	-	-	-	-	0,71	-	0,71	-	0,71	-	-	0,71	-	0,71
Övrigt inkl. specialisering	-	-	1,20	0,80	4,51	1,29	5,71	2,09	7,79	0,36	0,05	6,06	2,14	8,20
Totalt	0,17	0,11	3,09	4,66	20,83	8,39	24,08	13,16	37,24	0,46	0,56	24,53	13,72	38,25

*57 st. timlärare om 5 588 tim.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Karlstads universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,21	0,15	0,74	5,66	6,11	5,81	7,06	12,87	5,34	3,77	11,15	10,83	21,98
Inriktning kemi	-	0,05	0,03	0,04	0,32	0,37	0,35	0,46	0,81	0,11	-	0,46	0,46	0,92
Inriktning musik	-	-	-	0,40	1,63	7,89	1,63	8,29	9,92	1,42	3,21	3,05	11,50	14,55
Inriktning naturvetenskap i vardagen	-	-	-	-	0,28	0,20	0,28	0,20	0,48	-	-	0,28	0,20	0,48
Inriktning spanska	-	-	-	-	0,25	-	0,25	-	0,25	0,34	-	0,59	-	0,59
Inriktning engelska	0,07	0,15	1,00	0,18	0,51	-	1,58	0,33	1,91	-	0,43	1,58	0,76	2,34
Inriktning franska	-	-	0,30	-	-	0,21	0,30	0,21	0,51	-	0,06	0,30	0,27	0,57
Inriktning tyska	-	-	-	0,43	-	-	-	0,43	0,43	-	0,11	-	0,54	0,54
Inriktning svenska	-	-	0,14	0,13	-	0,49	0,14	0,62	0,76	1,30	-	1,44	0,62	2,06
Inriktning estetiskt lärande	-	-	-	0,20	0,16	0,76	0,16	0,96	1,12	0,37	-	0,53	0,96	1,49
Inriktning media, IKT och estetik	-	-	-	0,14	0,17	0,80	0,17	0,94	1,11	-	-	0,17	0,94	1,11
Inriktning hinder och möjligheter för lärande, specialped. inr.	-	-	-	-	0,55	-	0,55	-	0,55	0,77	0,04	1,32	0,04	1,36
Inriktning språk, och lärande i ett kulturellt perspektiv	-	-	-	0,24	-	-	-	0,24	0,24	1,22	-	1,22	0,24	1,46
Inriktning idrottsvetenskap för lärare	-	-	-	-	0,11	-	0,11	-	0,11	-	0,13	0,11	0,13	0,24
Inriktning matematik för lärare	-	-	-	0,10	0,20	0,67	0,20	0,77	0,97	1,83	1,47	2,03	2,24	4,27
Inriktning naturvetenskap	-	0,25	-	0,30	1,00	1,65	1,00	2,20	3,20	0,10	-	1,10	2,20	3,30
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	0,15	0,15	0,70	0,15	0,85	1,00	0,20	-	0,35	0,85	1,20
Inriktning från lokalt till globalt, samhällsvet. inr.	-	-	-	-	-	1,05	-	1,05	1,05	0,30	-	0,30	1,05	1,35
Inriktning religionsvetenskap	-	-	-	1,60	-	-	-	1,60	1,60	0,30	-	0,30	1,60	1,90
Inriktning geografi	-	-	-	0,55	-	0,20	-	0,75	0,75	0,15	-	0,15	0,75	0,90
Inriktning historia	-	-	-	0,20	-	0,30	-	0,50	0,50	0,55	1,00	0,55	1,50	2,05
Inriktning datakunskap och IKT	-	-	-	0,05	0,05	-	0,05	0,05	0,10	0,10	0,10	0,15	0,15	0,30
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,60	3,37	1,80	3,68	2,40	7,05	9,45	1,37	0,20	3,77	7,25	11,02
Totalt	0,07	0,66	2,22	8,82	12,84	25,07	15,13	34,56	49,68	15,77	10,52	30,90	45,08	75,98

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Växjö universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,05	0,27	0,75	7,24	5,87	7,51	6,67	14,18	3,82	2,65	11,33	9,32	20,65
Inriktning biologi	0,15	-	0,15	0,30	-	-	0,30	0,30	0,60	0,15	-	0,45	0,30	0,75
Inriktning fysik	-	-	-	1,70	-	-	-	1,70	1,70	-	-	-	1,70	1,70
Inriktning kemi	-	-	-	1,30	0,15	0,20	0,15	1,50	1,65	-	-	0,15	1,50	1,65
Inriktning teknik	-	-	-	-	-	0,57	-	0,57	0,57	-	-	-	0,57	0,57
Inriktning datavetenskap	-	-	-	0,30	0,20	0,10	0,20	0,40	0,60	0,05	0,20	0,25	0,60	0,85
Inriktning matematik/matematikdidaktik*	-	-	0,10	0,30	3,75	1,70	3,85	2,00	5,85	-	0,55	3,85	2,55	6,40
Inriktning matemaik/fysik	-	-	-	0,90	-	1,30	-	2,20	2,20	-	-	-	2,20	2,20
Inriktning biologi/kemi	-	-	-	-	0,90	-	0,90	-	0,90	-	-	0,90	-	0,90
Inriktning naturvetenskap och teknik	-	-	-	-	-	1,00	-	1,00	1,00	-	-	-	1,00	1,00
Inriktning idrott och hälsa	-	0,05	-	0,40	2,15	0,60	2,15	1,05	3,20	-	0,35	2,15	1,40	3,55
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	0,49	-	0,30	-	0,79	0,79	0,30	0,30	0,30	1,09	1,39
Inriktning geografi	-	0,10	-	0,25	-	0,60	-	0,95	0,95	-	-	-	0,95	0,95
Inriktning barn och ungas – lärande, lek och fritid	-	-	0,06	-	1,78	-	1,84	-	1,84	0,33	-	2,17	-	2,17
Inriktning barn, ungdomskultur	-	-	0,05	0,05	-	0,15	0,05	0,20	0,25	0,10	-	0,15	0,20	0,35
Inriktning so*	-	-	-	-	0,30	-	0,30	-	0,30	0,07	-	0,37	-	0,37
Inriktning svenska, svenska 2*	-	0,05	0,05	0,27	0,90	-	0,95	0,32	1,27	0,30	0,09	1,25	0,41	1,66
Inriktning franska	0,12	0,08	0,20	0,08	0,06	0,17	0,38	0,33	0,71	-	-	0,38	0,33	0,71
Inriktning engelska	-	-	0,15	0,55	0,10	0,45	0,25	1,00	1,25	0,05	0,25	0,30	1,25	1,55
Inriktning spanska	-	-	0,10	-	-	-	0,10	-	0,10	0,30	-	0,40	-	0,40
Inriktning musik	-	-	-	-	0,95	0,05	0,95	0,05	1,00	0,35	0,40	1,30	0,45	1,75
Inriktning bild	-	-	-	-	-	0,80	-	0,80	0,80	0,50	-	0,50	0,80	1,30
Övrigt inkl. specialisering	-	0,01	0,95	1,00	2,72	1,93	3,67	2,94	6,61	3,32	1,06	6,99	4,00	10,99
Totalt	0,27	0,34	2,08	8,64	21,20	15,79	23,55	24,77	48,32	9,64	5,85	33,19	30,62	63,81

*I sammanställningen saknas tre inriktningar som är sammansatta; svenska/matematik tidigare år, svenska/SO tidigare år, naturkunskap/teknik med matematik tidigare år. Tjänstgöring inom dessa redovisas under inriktningarna svenska, matematik respektive SO.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Örebro universitet under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,03	0,06	2,99	2,22	4,67	1,13	7,69	3,41	11,10	3,09	0,53	10,78	3,94	14,72
Inriktning biologi, fysik, kemi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning idrott, hälsa	0,06	-	0,05	0,25	2,50	2,95	2,61	3,20	5,81	-	-	2,61	3,20	5,81
Inriktning matematik	-	-	0,33	0,72	-	0,70	0,33	1,42	1,75	-	-	0,33	1,42	1,75
Inriktning mod. främmande språk	-	-	0,65	0,10	-	0,60	0,65	0,70	1,35	0,75	0,10	1,40	0,80	2,20
Inriktning musik	-	0,20	0,70	0,20	1,69	4,69	2,39	5,09	7,48	1,77	3,14	4,16	8,23	12,38
Inriktning naturvetenskap	-	-	-	-	0,70	1,69	0,70	1,69	2,39	0,06	0,32	0,76	2,01	2,77
Inriktning samhällskunskap	-	0,05	-	0,28	-	0,47	-	0,80	0,80	0,06	0,48	0,06	1,28	1,34
Inriktning specialpedagogik	-	-	0,05	0,02	0,14	0,73	0,19	0,75	0,94	0,78	0,02	0,97	0,77	1,74
Inriktning svenska	-	0,10	-	0,10	-	-	-	0,20	0,20	1,05	0,35	1,05	0,55	1,60
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,80	0,85	1,45	1,51	2,25	2,36	4,60	0,86	-	3,11	2,36	5,46
Totalt	0,09	0,41	5,57	4,74	11,15	14,47	16,81	19,62	36,42	8,42	4,94	25,22	24,55	49,78

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Borås under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter			Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Totalt alla vid nya lärarutbildningen	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla	Kv	M					
AUO	-	-	1,65	0,25	5,40	1,15	7,05	1,40	8,45	1,40	-	8,45	1,40	9,85
Inriktning engelska med didaktisk inriktning	-	-	-	-	-	0,40	-	0,40	0,40	-	-	-	0,40	0,40
Inriktning förskoleverksamhet – grunden för lärande	-	-	0,15	-	2,35	0,40	2,50	0,40	2,90	0,10	-	2,60	0,40	3,00
Inriktning grundläggande perspektiv på naturvetenskap och teknik	-	-	-	-	0,75	-	0,75	-	0,75	-	0,30	0,75	0,30	1,05
Inriktning grundläggande perspektiv på svenska, matematik, engelska	-	-	-	-	1,30	0,50	1,30	0,50	1,80	0,50	-	1,80	0,50	2,30
Inriktning kommunikation och samhälle	-	-	-	-	2,10	0,20	2,10	0,20	2,30	0,80	-	2,90	0,20	3,10
Inriktning matematik med didaktisk inriktning	-	-	-	-	0,20	0,50	0,20	0,50	0,70	-	-	0,20	0,50	0,70
Inriktning naturvetenskap med didaktisk inriktning	-	-	-	0,25	1,10	-	1,10	0,25	1,35	-	-	1,10	0,25	1,35
Inriktning svenska med didaktisk inriktning	-	-	0,80	-	0,25	0,35	1,05	0,35	1,40	-	-	1,05	0,35	1,40
Inriktning ÖVRIGT	-	-	-	-	0,70	-	0,70	-	0,70	-	-	0,70	-	0,70
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,45	1,10	3,95	1,60	4,40	2,70	7,10	0,70	-	5,10	2,70	7,80
Totalt	-	-	3,05	1,60	18,10	5,10	21,15	6,70	27,85	3,50	0,30	24,65	7,00	31,65

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna under höstterminen 2003, uttryckt i heltids-ekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,30	0,93	1,90	9,45	5,45	10,38	7,65	18,03	0,05	0,25	10,43	7,90	18,33
Inriktning idrott	-	-	-	-	0,95	0,95	0,95	0,95	1,90	-	-	0,95	0,95	1,90
Inriktning geografi	-	-	-	0,30	-	0,35	-	0,65	0,65	-	-	-	0,65	0,65
Inriktning historia	-	0,35	0,80	1,40	-	0,35	0,80	2,10	2,90	-	-	0,80	2,10	2,90
Inriktning religion	-	-	1,00	0,90	0,35	0,45	1,35	1,35	2,70	-	-	1,35	1,35	2,70
Inriktning samhällskunskap	-	-	0,50	1,25	-	1,05	0,50	2,30	2,80	-	-	0,50	2,30	2,80
Inriktning kultur och livsmiljö	-	-	0,70	-	0,10	-	0,80	-	0,80	-	-	0,80	-	0,80
Inriktning naturvetenskap	-	-	-	0,30	0,95	1,15	0,95	1,45	2,40	-	-	0,95	1,45	2,40
Inriktning biologi	-	-	-	1,40	0,20	0,05	0,20	1,45	1,65	-	-	0,20	1,45	1,65
Inriktning människan och omvärlden	-	-	-	0,25	-	0,35	-	0,60	0,60	-	-	-	0,60	0,60
Inriktning bild	-	-	0,05	-	0,85	0,50	0,90	0,50	1,40	-	-	0,90	0,50	1,40
Inriktning engelska	-	-	0,40	1,20	1,85	-	2,25	1,20	3,45	0,95	-	3,20	1,20	4,40
Inriktning moderna språk /franska, spanska, tyska).	-	-	0,80	-	1,00	0,25	1,80	0,25	2,05	-	0,15	1,80	0,40	2,20
Inriktning svenska	-	-	1,65	0,55	1,50	0,60	3,15	1,15	4,30	0,40	1,25	3,55	2,40	5,95
Inriktning matematik/matematik i tidigare år	-	-	-	0,75	0,65	1,35	0,65	2,10	2,75	-	0,15	0,65	2,25	2,90
Övrigt inkl. specialisering	-	0,15	1,15	0,11	5,36	1,00	6,51	1,26	7,77	-	0,90	6,51	2,16	8,67
Totalt	-	0,80	7,98	10,31	23,21	13,85	31,19	24,96	56,15	1,40	2,70	32,59	27,66	60,25

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,01	0,23	1,52	1,82	1,86	2,05	3,39	5,44	1,40	0,19	3,45	3,58	7,03
Inriktning matematik och naturvetenskap mot senare år	-	-	0,25	0,15	1,31	1,07	1,56	1,22	2,78	0,32	-	1,88	1,22	3,10
Inriktning matematik och biologi mot gymnasieskolan	-	-	0,06	1,06	-	0,04	0,06	1,10	1,16	-	-	0,06	1,10	1,16
Inriktning matematik och fysik mot gymnasieskolan	-	-	-	1,33	-	0,04	-	1,37	1,37	-	-	-	1,37	1,37
Inriktning svenska och matematik	-	-	-	-	-	0,30	-	0,30	0,30	-	-	-	0,30	0,30
Inriktning svenska	-	-	-	1,73	-	0,85	-	2,58	2,58	0,54	-	0,54	2,58	3,12
Inriktning engelska	-	-	0,36	0,20	0,04	0,32	0,40	0,52	0,92	-	-	0,40	0,52	0,92
Inriktning SO	-	-	-	-	0,73	0,43	0,73	0,43	1,16	-	-	0,73	0,43	1,16
Inriktning historia	-	-	-	0,04	-	-	-	0,04	0,04	-	-	-	0,04	0,04
Inriktning religion	-	-	-	-	1,00	-	1,00	-	1,00	-	-	1,00	-	1,00
Inriktning specialpedagogik	-	-	0,19	-	1,11	0,47	1,30	0,47	1,77	-	-	1,30	0,47	1,77
Övrigt inkl. specialisering	-	-	1,11	0,82	3,84	0,79	4,95	1,61	6,56	2,01	-	6,96	1,61	8,57
Totalt	-	0,01	2,20	6,84	9,85	6,17	12,05	13,02	25,07	4,27	0,19	16,32	13,21	29,53

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Halmstad under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	-	-	0,20	0,71	0,20	0,71	0,91	1,50	0,60	1,70	1,31	3,01
Inriktning fysik	-	0,25	-	0,47	-	0,23	-	0,95	0,95	-	-	-	0,95	0,95
Inriktning matematik	-	-	-	0,50	0,30	1,20	0,30	1,70	2,00	0,50	-	0,80	1,70	2,50
Inriktning svenska	-	-	0,50	0,38	-	-	0,50	0,38	0,88	0,78	0,20	1,28	0,58	1,86
Inriktning utbildningsvetenskap. språkets funktion	-	-	0,20	-	-	-	0,20	-	0,20	0,20	-	0,40	-	0,40
Inriktning religion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,49	-	0,49	0,49
Inriktning historia	-	-	0,03	0,17	-	-	0,03	0,17	0,20	-	0,55	0,03	0,72	0,75
Inriktning engelska	-	-	0,20	0,38	-	-	0,20	0,38	0,58	0,40	-	0,60	0,38	0,98
Inriktning tyska	-	-	0,07	-	-	-	0,07	-	0,07	0,01	-	0,08	-	0,08
Inriktning kemi	-	0,90	-	0,70	-	0,25	-	1,85	1,85	0,90	-	0,90	1,85	2,75
Inriktning biologi	-	0,05	0,33	1,20	-	-	0,33	1,25	1,58	0,05	0,05	0,38	1,30	1,68
Inriktning medie- och kommunikationsvetenskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,15	-	0,15	-	0,15
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	0,10	-	-	-	0,10	0,10	0,90	0,18	0,90	0,28	1,18
Inriktning idrott och hälsa	-	-	-	-	-	0,75	-	0,75	0,75	0,10	0,25	0,10	1,00	1,10
Psykologi	-	-	-	-	-	0,08	-	0,08	0,08	0,25	-	0,25	0,08	0,33
Övrigt inkl. specialisering	-	0,10	0,40	0,86	1,00	0,42	1,40	1,38	2,78	0,75	0,25	2,15	1,63	3,78
Totalt	-	1,30	1,73	4,76	1,50	3,63	3,23	9,69	12,92	6,49	2,57	9,72	12,25	21,97

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Jönköping under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidare- anställda lärare	Totalt alla vid nya lärarutbildningen			
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidare- anställda lärare				Kv	M	Alla	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,01	0,07	0,77	1,20	7,57	3,29	8,35	4,56	12,90	-	-	8,35	4,56	12,90
Inriktning naturvetenskapliga ämnen för grundskolans senare år	-	-	-	0,67	0,45	0,09	0,45	0,76	1,21	-	-	0,45	0,76	1,21
Inriktning fritidshem/fritidsverksamhet	-	-	-	-	0,69	0,36	0,69	0,36	1,05	-	-	0,69	0,36	1,05
Inriktning förskola och förskoleklass	-	-	0,19	-	1,39	0,68	1,58	0,68	2,26	-	-	1,58	0,68	2,26
Inriktning engelska, svenska för grundskolans senare år	-	-	0,29	-	0,62	0,01	0,91	0,01	0,92	-	-	0,91	0,01	0,92
Inriktning samhällskunskap och historia för senare år	-	0,30	-	0,54	0,21	0,42	0,21	1,25	1,46	-	-	0,21	1,25	1,46
Inriktning TI (tidigare år)	-	-	0,30	-	2,25	0,08	2,55	0,08	2,63	-	-	2,55	0,08	2,63
Inriktning drama	-	-	-	-	0,40	-	0,40	-	0,40	-	-	0,40	-	0,40
Övrigt inkl. specialisering	0,04	1,07	0,58	2,66	4,14	4,31	4,76	8,04	12,80	-	-	4,76	8,04	12,80
Totalt	0,05	1,44	2,13	5,08	17,71	9,23	19,89	15,74	35,62	-	-	19,89	15,74	35,62

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Kalmar under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,20	0,22	1,04	7,22	3,77	7,44	5,01	12,45	2,58	1,33	10,02	6,34	16,36
Inriktning barns språk- och begreppsutveckling	-	-	0,34	-	0,85	-	1,19	-	1,19	0,03	0,05	1,22	0,05	1,27
Inriktning skapande skola -estetiska uttrycksformer	-	-	-	-	0,30	0,15	0,30	0,15	0,45	-	0,15	0,30	0,30	0,60
Inriktning svenska och matematik för barn/SVKM	-	-	-	0,10	0,10	0,20	0,10	0,30	0,40	0,75	0,10	0,85	0,40	1,25
Inriktning naturvetenskap för barn	-	0,01	-	0,01	-	1,29	-	1,31	1,31	-	0,03	-	1,34	1,34
Inriktning bildpedagogik - media	-	-	-	-	0,70	0,40	0,70	0,40	1,10	-	-	0,70	0,40	1,10
Inriktning idrott, rörelse och hälsa	-	-	-	-	0,70	1,31	0,70	1,31	2,01	-	-	0,70	1,31	2,01
Inriktning matematik och logiskt tänkande	-	-	-	0,15	-	-	-	0,15	0,15	0,33	0,60	0,33	0,75	1,08
Inriktning svenska – språkets redskap	-	-	-	-	0,05	-	0,05	-	0,05	-	-	0,05	-	0,05
Inriktning engelska – ett världsspråk	-	-	-	-	1,35	-	1,35	-	1,35	-	-	1,35	-	1,35
Inriktning samhällsutveckling med ett internationellt perspektiv	-	-	-	0,50	-	0,50	-	1,00	1,00	0,07	0,45	0,07	1,45	1,52
Inriktning historia för lärare	-	-	-	0,20	0,75	-	0,75	0,20	0,95	-	0,15	0,75	0,35	1,10
Inriktning geografi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning religionsvetenskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning omvärldens och livets kemi	-	-	0,19	0,19	0,01	-	0,20	0,19	0,39	0,08	0,04	0,28	0,23	0,51
Inriktning naturvetenskap i framtidens skola	-	-	0,11	0,31	0,01	-	0,12	0,31	0,43	0,06	0,27	0,18	0,58	0,76
Inriktning biologi för lärare	-	-	0,11	0,19	-	-	0,11	0,19	0,30	-	-	0,11	0,19	0,30
Inriktning LÄBA	-	-	0,18	-	0,29	-	0,47	-	0,47	0,33	0,02	0,80	0,02	0,82
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,38	0,08	2,66	0,84	3,04	0,92	3,96	0,16	0,11	3,20	1,03	4,23
Totalt	-	0,21	1,53	2,76	14,99	8,46	16,52	11,43	27,96	4,39	3,30	20,91	14,73	35,64

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan Kristianstad under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,03	0,72	0,44	6,06	5,46	6,78	5,93	12,71	1,45	0,34	8,23	6,27	14,50
Inriktning fritid och skola	-	-	0,06	-	0,52	0,62	0,58	0,62	1,20	0,06	-	0,64	0,62	1,26
Inriktning lek-utveckling-lärande	-	-	0,13	0,17	0,93	0,18	1,06	0,35	1,41	0,64	-	1,70	0,35	2,05
Inriktning naturvetenskap	-	-	-	0,40	-	0,44	-	0,84	0,84	-	-	-	0,84	0,84
Inriktning biologi	-	-	0,01	0,01	-	0,07	0,01	0,08	0,09	-	-	0,01	0,08	0,09
Inriktning BLMN	-	-	0,14	-	0,54	0,33	0,68	0,33	1,01	0,36	-	1,04	0,33	1,37
Inriktning matematik	-	-	-	0,43	0,12	0,27	0,12	0,70	0,82	0,10	-	0,22	0,70	0,92
Inriktning SPSK	-	-	0,10	0,12	1,12	-	1,22	0,12	1,34	-	-	1,22	0,12	1,34
Inriktning idrott och hälsa	-	-	-	-	0,59	0,52	0,59	0,52	1,11	-	-	0,59	0,52	1,11
Inriktning barns lärande – lärarens roll	-	-	0,20	-	0,77	0,69	0,97	0,69	1,66	-	-	0,97	0,69	1,66
Inriktning engelska	-	-	-	-	0,57	-	0,57	-	0,57	-	-	0,57	-	0,57
Inriktning mänskliga-miljö-samhälle	-	-	0,02	-	0,34	0,11	0,36	0,11	0,47	-	-	0,36	0,11	0,47
Inriktning historia	-	-	0,03	-	0,67	-	0,70	-	0,70	-	-	0,70	-	0,70
Inriktning evenska	-	-	-	-	-	0,38	-	0,38	0,38	0,24	-	0,24	0,38	0,62
Övrigt inkl. specialisering	-	0,52	1,25	1,52	7,20	3,62	8,45	5,66	14,11	0,94	0,21	9,39	5,87	15,26
Totalt	-	0,55	2,66	3,09	19,43	12,69	22,09	16,33	38,42	3,79	0,55	25,88	16,88	42,76

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,12	0,18	2,30	1,07	2,42	1,25	3,67	0,12	-	2,54	1,25	3,79
Inriktning barn- och ungdomsvetenskap	-	-	0,07	-	2,05	0,58	2,12	0,58	2,70	0,39	-	2,51	0,58	3,09
Inriktning svenska	-	-	-	-	0,12	0,12	0,12	0,12	0,24	0,37	-	0,49	0,12	0,61
Inriktning tyska	-	-	0,08	-	0,28	-	0,36	-	0,36	-	-	0,36	-	0,36
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,65	0,23	4,65	1,88	5,30	2,11	7,41	0,62	-	5,92	2,11	8,03
Totalt	-	-	0,92	0,41	9,40	3,65	10,32	4,06	14,38	1,50	-	11,82	4,06	15,88

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Idrottshögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	0,02	0,32	0,10	0,45	0,40	0,77	0,52	1,29	0,13	0,15	0,90	0,67	1,57
Inriktning idrott och hälsa	-	0,05	0,20	0,40	0,60	1,27	0,80	1,72	2,52	0,45	0,10	1,25	1,82	3,07
Inriktning folkhälsovetenskap	-	-	0,50	0,23	0,30	0,35	0,80	0,58	1,38	-	0,17	0,80	0,75	1,55
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,30	-	0,20	0,30	0,50	0,30	0,80	-	-	0,50	0,30	0,80
Totalt	-	0,07	1,32	0,73	1,55	2,32	2,87	3,12	5,99	0,58	0,42	3,45	3,54	6,99

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Konstfack under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	-	0,33	0,19	0,27	0,19	0,60	0,79	0,40	0,04	0,59	0,64	1,23
Inriktning bild och media	-	-	0,05	0,44	0,12	0,24	0,17	0,68	0,85	0,47	0,12	0,64	0,80	1,44
Inriktning design	-	-	0,05	0,08	0,12	0,24	0,17	0,32	0,49	1,39	0,08	1,56	0,40	1,96
Inriktning konst	-	-	0,05	0,30	0,12	0,24	0,17	0,54	0,71	0,66	0,27	0,83	0,81	1,64
Inriktning "annan högskola"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,79	0,20	-	-	0,79	0,20	0,99	0,36	-	1,15	0,20	1,35
Totalt	-	-	0,94	1,35	0,54	1,00	1,48	2,35	3,83	3,29	0,51	4,77	2,86	7,63

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar *

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO/Inriktning musik/ Övrigt inkl. specialisering**	1,50	1,31	6,10	12,75	6,42	8,05	14,02	22,11	36,13	-	-	14,02	22,11	36,13
Totalt	1,50	1,31	6,10	12,75	6,42	8,05	14,02	22,11	36,13	-	-	14,02	22,11	36,13

* Lärarresursen inkluderar även lärare som undervisar inom andra utbildningar än den nya lärarutbildningen.

** Tabellunderlaget från Musikhögskolan särredovisar inte för AUO, inriktningar och övrigt.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar*

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,40	0,55	4,82	1,50	18,55	4,70	23,77	6,75	30,52	10,45	4,22	34,22	10,97	45,19
Inriktning** idrott, fritid, hälsa	-	0,15	-	0,10	1,95	1,30	1,95	1,55	3,50	1,20	0,50	3,15	2,05	5,20
Inriktning bio/nv bio	0,08	0,03	-	0,26	0,01	-	0,09	0,28	0,37	0,83	0,19	0,92	0,47	1,39
Inriktning barn, ungdom pedagog arb	-	-	0,40	-	5,65	-	6,05	-	6,05	0,80	-	6,85	-	6,85
Inriktning barn, samh	-	-	-	-	1,05	-	1,05	-	1,05	-	-	1,05	-	1,05
Inriktning specialpedagogisk kommunikation	-	-	1,50	0,30	2,40	0,80	3,90	1,10	5,00	-	0,20	3,90	1,30	5,20
Inriktning utforskning pedagogisk dialog Reggio E	0,10	-	0,20	-	0,70	-	1,00	-	1,00	-	-	1,00	-	1,00
Inriktning barn, nv	0,10	-	0,20	-	1,30	-	1,60	-	1,60	0,20	-	1,80	-	1,80
Inriktning fria tidens lär	-	0,10	-	-	1,10	-	1,10	0,10	1,20	-	-	1,10	0,10	1,20
Inriktning lek, idrott, rörelse	-	-	-	-	0,60	-	0,60	-	0,60	-	-	0,60	-	0,60
Inriktning praktiskt estetiskt läroprocess barn	-	-	-	-	0,70	0,30	0,70	0,30	1,00	-	-	0,70	0,30	1,00
Inriktning språk, språkutveckling	-	0,55	0,47	0,80	1,55	-	2,02	1,35	3,37	0,43	0,25	2,45	1,60	4,05
Inriktning praktiskt estetiskt, bild	-	-	0,37	-	0,50	-	0,87	-	0,87	-	-	0,87	-	0,87
Inriktning barn teknik skapande	-	-	0,30	-	0,60	-	0,90	-	0,90	-	-	0,90	-	0,90
Inriktning trä, met, design	-	-	-	-	-	0,90	-	0,90	0,90	-	0,50	-	1,40	1,40
Inriktning praktiskt estetiskt, musik	-	-	-	-	0,50	0,60	0,50	0,60	1,10	-	-	0,50	0,60	1,10
Inriktning praktiskt estetiskt, drama	-	-	-	-	1,05	-	1,05	-	1,05	-	-	1,05	-	1,05
Inriktning ma samspråk sv	-	-	0,10	0,10	3,03	1,05	3,13	1,15	4,28	2,65	0,10	5,78	1,25	7,03
Inriktning hitta ma, barnens värld	-	-	0,20	0,30	1,95	0,10	2,15	0,40	2,55	0,15	0,60	2,30	1,00	3,30
Inriktning ma did	-	0,30	-	0,50	0,80	0,13	0,80	0,93	1,73	1,60	-	2,40	0,93	3,33
Inriktning nv did	-	-	0,50	-	0,30	0,20	0,80	0,20	1,00	0,50	-	1,30	0,20	1,50
Inriktning so/sh did	-	-	-	0,04	0,12	0,78	0,12	0,82	0,94	0,50	0,94	0,62	1,76	2,38
Inriktning medier, kommunikation, lär	-	-	0,50	0,31	-	-	0,50	0,31	0,81	-	-	0,50	0,31	0,81
Inriktning psyk did	-	0,03	0,08	0,21	-	0,20	0,08	0,44	0,52	0,33	0,18	0,41	0,62	1,03
Inriktning his did	-	0,10	0,50	0,35	-	0,15	0,50	0,60	1,10	1,40	0,90	1,90	1,50	3,40
Inriktning rel did	-	0,15	-	-	-	-	-	0,15	0,15	-	1,30	-	1,45	1,45
Inriktning sv andra språk	-	-	0,30	-	0,70	-	1,00	-	1,00	0,30	0,20	1,30	0,20	1,50
Inriktning sv did	-	0,05	0,39	-	-	-	0,39	0,05	0,44	0,38	0,70	0,77	0,75	1,52
Inriktning eng did	-	-	-	0,10	1,22	0,10	1,22	0,20	1,42	0,40	0,20	1,62	0,40	2,02
Inriktning ty did	-	-	-	-	-	0,10	-	0,10	0,10	-	-	-	0,10	0,10
Inriktning spa did	-	-	-	-	0,11	0,05	0,11	0,05	0,16	0,02	-	0,13	0,05	0,18
Inriktning företagsek did***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning fy did	-	-	-	-	-	0,50	-	0,50	0,50	-	0,10	-	0,60	0,60
Inriktning medie kommunikationsvet did	-	-	0,03	0,60	0,10	0,50	0,13	1,10	1,23	0,45	0,20	0,58	1,30	1,88
Inriktning geo did	-	0,06	0,07	0,26	-	0,45	0,07	0,77	0,84	0,09	-	0,16	0,77	0,93
Övrigt inkl. specialisering	-	0,76	6,25	2,93	15,85	3,48	22,10	7,17	29,27	2,38	1,59	24,48	8,76	33,24
Totalt	0,68	2,83	17,18	8,66	62,39	16,39	80,25	27,87	108,12	25,06	12,87	105,30	40,74	146,04

* Uppgift från Lärarhögskolan: Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) samverkar med ett antal andra högskolor t.ex. Kungl. Tekniska högskolan, Rudolf Steinerhögskolan, Högskolan på Gotland och Stockholms universitet. Delar av underlaget baseras på dessa högskolors uppgifter, och LHS kan inte kontrollera om uppgifterna för lärarresursen är korrekta.

** Inriktningarna består av två kurser: 1–20 poäng och 20–40 poäng. Under en termin kan båda kurserna ha getts, men inte med samma studentgrupp. Lärartiden kan ha varit olika i de två kurserna men redovisningen är angiven som en enhet.

*** Saknas uppgifter.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Malmö högskola under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO 20 poäng*	0,02	-	1,03	0,28	4,81	2,08	5,86	2,36	8,22	2,72	1,54	8,58	3,90	12,48
Inriktning* historievetskap och lärande	-	-	-	0,38	0,18	0,79	0,18	1,17	1,35	-	0,01	0,18	1,18	1,36
Inriktning samhällsvetenskap och lärande	-	-	-	-	0,70	0,68	0,70	0,68	1,38	-	0,35	0,70	1,03	1,73
Inriktning samhällsorienterande ämnen och barns lärande	-	-	0,15	0,15	1,26	-	1,41	0,15	1,56	0,50	-	1,91	0,15	2,06
Inriktning religionsvetenskap och lärande	-	-	0,55	0,45	0,29	0,79	0,84	1,24	2,08	-	-	0,84	1,24	2,08
Inriktning geografi, miljö och lärande	-	-	-	-	0,15	0,07	0,15	0,07	0,22	-	-	0,15	0,07	0,22
Inriktning svenska i ett mångkulturellt samhälle	-	-	0,43	0,41	1,41	0,34	1,84	0,75	2,59	0,86	0,20	2,70	0,95	3,65
Inriktning kultur, medier, estetiska uttrycksformer	-	-	0,16	-	0,92	0,66	1,08	0,66	1,74	0,11	0,42	1,19	1,08	2,27
Inriktning engelska med inriktning mot undervisning och lärande	-	-	-	0,45	0,46	0,31	0,46	0,76	1,22	0,20	0,24	0,66	1,00	1,66
Inriktning tyska med inriktning mot undervisning och lärande	-	-	0,05	0,33	0,41	0,02	0,46	0,35	0,81	0,02	0,06	0,48	0,41	0,89
Inriktning idrott och fysisk bildning	-	0,10	0,50	-	1,24	1,12	1,74	1,22	2,96	0,10	2,28	1,84	3,50	5,34
Inriktning barn- och ungdomsvetenskap	-	-	0,50	-	1,06	1,02	1,56	1,02	2,58	0,91	0,04	2,47	1,06	3,53
Inriktning matematik och lärande	-	-	-	-	1,35	0,37	1,35	0,37	1,72	0,27	1,30	1,62	1,67	3,29
Inriktning naturvetenskap och lärande	-	-	0,47	0,39	0,62	0,25	1,09	0,64	1,73	0,36	0,07	1,45	0,71	2,16
Övrigt inkl. specialisering*	-	0,31	2,61	3,38	13,15	6,62	15,76	10,31	26,07	7,21	2,89	22,97	13,20	36,17
Totalt	0,02	0,41	6,45	6,22	28,01	15,12	34,48	21,75	56,23	13,26	9,40	47,74	31,15	78,89

* Resterande 40 poäng AUO ingår i övrig undervisning.

** Benämns "huvudämne" vid Malmö högskola.

*** Benämns "sidoämne" vid Malmö högskola.

Lärarresursen inom den nya lärarutbildningen vid Mitthögskolan under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	0,05	-	0,22	0,87	5,29	2,26	5,56	3,13	8,69	1,10	0,19	6,66	3,32	9,98
Inriktning barn och ungdomspedagogik	-	-	-	-	1,30	0,60	1,30	0,60	1,89	-	-	1,30	0,60	1,89
Inriktning specialpedagogik.	-	-	-	0,03	0,29	0,07	0,29	0,10	0,38	-	-	0,29	0,10	0,38
Inriktning estetisk verksamhet	-	-	-	-	-	0,10	-	0,10	0,10	-	-	-	0,10	0,10
Inriktning språk och kultur	-	-	0,41	0,17	0,32	-	0,73	0,17	0,90	0,09	0,16	0,82	0,33	1,15
Inriktning biologi	-	0,42	0,11	0,17	0,04	-	0,15	0,59	0,74	0,81	0,30	0,96	0,89	1,85
Inriktning naturvetenskap/ tekniksamhälle	-	-	-	0,94	0,37	0,92	0,37	1,86	2,23	0,09	0,90	0,46	2,76	3,22
Inriktning samhällsorientering	-	-	-	-	-	1,19	-	1,19	1,19	-	-	-	1,19	1,19
Inriktning svenska	-	-	-	0,15	-	0,08	-	0,23	0,23	-	-	-	0,23	0,23
Inriktning svenska/samhällsorientering	-	-	-	0,07	-	-	-	0,07	0,07	0,01	-	0,01	0,07	0,08
Inriktning matematik	-	-	-	0,57	0,23	0,48	0,23	1,05	1,28	-	0,52	0,23	1,57	1,80
Inriktning engelska	-	-	-	0,07	-	-	-	0,07	0,07	0,13	0,07	0,13	0,14	0,27
Inriktning matematik/naturorientering	-	-	-	0,64	0,41	0,28	0,41	0,92	1,33	0,35	0,35	0,76	1,27	2,03
Inriktning historia	-	-	-	-	-	0,12	-	0,12	0,12	-	0,12	-	0,24	0,24
Övrigt inkl. specialisering	0,45	-	1,38	3,18	8,04	3,21	9,87	6,39	16,26	2,31	2,28	12,18	8,67	20,85
Totalt	0,50	0,42	2,12	6,86	16,28	9,30	18,90	16,58	35,48	4,89	4,89	23,79	21,47	45,26

Lärrresursen inom den nya lärarutbildningen vid Mälardalens högskola under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,40	0,10	2,78	3,15	3,18	3,25	6,43	0,45	1,35	3,63	4,60	8,23
Inriktning biologi	-	-	-	1,35	0,40	-	0,40	1,35	1,75	-	1,00	0,40	2,35	2,75
Inriktning engelska	-	-	1,78	0,80	0,60	0,30	2,38	1,10	3,48	1,78	-	4,16	1,10	5,26
Inriktning finska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning franska	-	-	-	0,10	-	-	-	0,10	0,10	-	-	-	0,10	0,10
Inriktning fysik	-	0,10	-	-	-	0,80	-	0,90	0,90	0,10	0,01	0,10	0,91	1,01
Inriktning företags-ekonomi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning historia	-	-	0,60	0,55	0,15	-	0,75	0,55	1,30	0,33	0,50	1,08	1,05	2,13
Inriktning informatik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning kemi	-	-	1,30	0,90	-	0,18	1,30	1,08	2,38	0,56	0,67	1,86	1,75	3,61
Inriktning matematik	-	-	-	0,15	0,60	0,25	0,60	0,40	1,00	-	-	0,60	0,40	1,00
Inriktning psykologi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inriktning samhällskunskap	-	-	-	0,70	0,02	-	0,02	0,70	0,72	0,25	0,50	0,27	1,20	1,47
Inriktning spanska	-	-	-	0,10	0,50	-	0,50	0,10	0,60	-	-	0,50	0,10	0,60
Inriktning svenska	-	-	1,19	-	0,35	0,31	1,54	0,31	1,85	-	-	1,54	0,31	1,85
Inriktning teknik	-	-	0,35	-	0,10	0,35	0,45	0,35	0,80	-	-	0,45	0,35	0,80
Inriktning tyska	-	0,30	-	0,70	-	-	-	1,00	1,00	-	-	-	1,00	1,00
Övrigt inkl. specialisering	-	0,35	2,45	0,60	2,10	1,35	4,55	2,30	6,85	0,10	0,20	4,65	2,50	7,15
Totalt	-	0,75	8,07	6,05	7,60	6,69	15,67	13,49	29,16	3,57	4,23	19,24	17,72	36,96

Lärrresursen inom den nya lärarutbildningen vid Södertörns högskola under höstterminen 2003, uttryckt i heltidsekvivalenter samt fördelad efter lärarkategori och kön per för respektive AUO, inriktningar och övrigt inklusive specialiseringar *

	Tillsvidareanställda lärare									Övriga, inkl. ej tillsvidareanställda lärare		Totalt alla vid nya lärarutbildningen		
	Professorer		Lektorer		Adjunkter		Totalt tillsvidareanställda lärare			Kv	M	Kv	M	Alla
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Alla					
AUO	-	-	0,36	0,14	0,18	-	0,54	0,14	0,68	0,42	0,42	0,96	0,56	1,51
Inriktning medier, lärande, gestaltning	-	-	0,10	0,03	0,09	0,15	0,19	0,18	0,36	0,50	0,16	0,69	0,34	1,02
Inriktning svenska och flerspråkighet	-	-	0,21	0,07	0,37	0,02	0,58	0,09	0,66	-	0,03	0,58	0,12	0,69
Övrigt inkl. specialisering	-	-	0,23	0,32	0,89	0,68	1,12	1,00	2,12	0,09	0,19	1,21	1,19	2,395
Totalt	-	-	0,90	0,55	1,52	0,85	2,42	1,40	3,81	1,01	0,80	3,43	2,19	5,62

*Tabellen redovisar heltidsekvivalenter för både höst- och vårtermin.